

Influence of Utilization of Financial Reports Affecting Decision-Making of Production Industry Administrators on Eastern Economic Corridor (EEC) <i>Chalemkhwan Krootboonyong</i>	1
Raknakara Novel : A Study of Ecocriticism <i>Piyapat Srisawat, Rewadee Sirikraiwatthanawong, Intuorn Phorueang, Khwanchanok Naijarun, Premvit Vivattanaseth</i>	18
Professional teachers on how to teach about Buddha <i>Chadet Tuswongsa, Phramaha Mit Thitapañño</i>	29
The Development Of Guidelines To Promote Scientific Literacy For Programme International Student Assessment: PISA. <i>Jirawat Tochalee, Sombat Tayraukham</i>	39
Betel Nut Culture: Sufficient Happiness Folklore of Villagers in Bang Sawan Subdistrict, Pra Seang District, Suratthani Province. <i>Jeerawan Srinoosud, Vanisa Tikam</i>	52
A Study of English Communication Patterns Used by Tourism Service Providers in Satun Province <i>Jutaporn Parapob and Thitinart Khamyod</i>	65
The development of Functional Competencies of Quality Assurance Officers in Mahasarakham University <i>Kamphanat Archa, Somsamai Boonthod</i>	77
The Promotion of Offshore Wind Power in Thailand <i>Peerasak Jiwatan</i>	90
Health Care Lessons from Thai Wisdom as Taught by the Elderly and Learned by Nursing Students. <i>Boromrajonani College of Nursing, Nakorn Lampang</i> <i>Benchamat Yotsena, Srijan Pupjain, Panjan Innum</i>	100
The Result of Student Development Based on Learning Outcomes in Family and Community Nursing II of Nursing Students, Boromrajonnani College of Nursing Chiang Mai <i>Prakaikaw Tanasuwan, Wannapa Pipattanawong, Roshinee Oupra</i>	109
Rabum Lao-Thai Relationship : The Creation of Co-Identity Performing Arts of Asean <i>Pattamawadee Chansuwan</i>	118
The Relationship Between Leadership Behaviors of School Administrators With Schools Commitment of Teachers Under Bangkok Metropolitan Administration <i>Panlaphat Anyabutra, Pimurai Limpapath</i>	124
Enhancement of Learning Achievement and Science Process Skills for The Eleventh Grade Students Using a Chemistry Laboratory: Reaction Rate of Crystal Violet Fading in Alkali Solution Using PEDD a Simple Light Detector <i>Phakawan Klangchomphu, Thitirat Mantim, Piyarat Dombundit</i>	134
The Impacts of Job Innovation Perception on Job Efficiency of Staff in Udon Thani Rajabhat University <i>Pompan Boochakool, Areerat Pansuppawatt, Ploychompoo Kittikunchotiwut</i>	148
History of the Arabian Peninsula International Relations in Late Antiquity <i>Phanthip Petchvichit</i>	157
Silk-Screen Printing with Latex Ink <i>Mateta Sirisuk</i>	171
Information Use Behavior and Students' Expectations of Information Services at the Faculty of Liberal Arts library, Rajamangala University of Technology Thanyaburi <i>Wannaya Chaloeprach</i>	186
Development of Knowledge Management in School of Chaiyaphum Provincial Administration Organization <i>Thanyarat Kuanoon, Karn Ruangmontri, Tharinthorn Namwan</i>	201
The development of English learning activities for reading and writing by using graphic organizers for prathomsuksa 3. <i>Pornnipa Jatavichai, Arun Suikraduang, Apantee Poonputta</i>	213
The Development of Guidelines to Promote the Competencies of Learners Secondary School. <i>Ponpichit Tita, Sombat Tayraukham</i>	225

อิทธิพลของการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจของผู้บริหารอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) <i>เฉลิมขวัญ คุรุบุญยงค์</i>	1
รายนครา : การศึกษาโดยใช้แนวทางการวิจารณ์เชิงนิเวศ <i>ปิยาพัชร ศรีสวัสดิ์, เวศดี ศรีไกรวัฒนาวงศ์, อินทอร โพธิ์เรือง, ขวัญชนก นัยเจริญ, เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์</i>	18
ครูมีอาชีพตามพุทธวิธีการสอน <i>จเด็จ ทศวงษา, พระมหามิตร จิตปุญโญ</i>	29
การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) <i>จิระวัฒน์ ไช้ชาติ, สมบัติ ท้ายเรือคำ</i>	39
วัฒนธรรมหมาก : วิถีแห่งความสุขแบบพอเพียงของคนตำบลบางสวรรค์อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี <i>จิรวรรณ ศรีหนูสุด, วนิษา ตีคำ</i>	52
การศึกษารูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้ให้บริการการท่องเที่ยว จังหวัดสตูล <i>จุฑาภรณ์ ภากรพบ, สุธิตินารถ คำยอด</i>	65
การกำหนดสมรรถนะเฉพาะสายงานประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม <i>กัมปนาท อาษา, สมสมัย บุญทศ</i>	77
แนวทางการส่งเสริมการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่งของประเทศไทย <i>พีระศักดิ์ จิวตัน</i>	90
ถอดบทเรียน: คุณค่าผู้สูงอายุ ในฐานะผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาในด้านกรดูแลสุขภาพ โดยนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครลำปาง <i>เบญจมาศ ยศเสนา, ศรีจันทร์ พลับจัน, ปานจันทร์ อิมหน้า</i>	100
ผลการพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาล รายวิชาการพยาบาลครอบครัวและชุมชน 2 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีน เชียงใหม่ <i>ประกายแก้ว ชนสุวรรณ, วรณภา พิพัฒน์ชนวงศ์, โรชินี อุปรา</i>	109
ระบําลาว – ไทยสัมพันธ์ : การสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงที่มีอัตลักษณ์ร่วมกันของอาเซียน <i>ปีทมาวดี ชาญสุวรรณ</i>	118
ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความผูกพันต่อสถานศึกษาของครูในสังกัดกรุงเทพมหานคร <i>ปาลภััสสร อัญบุตร, พิมพัญไร ลิ้มปัทม์</i>	124
การส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้บทปฏิบัติการเคมีเรื่อง อัตราการเกิดปฏิกิริยาฟอกจางสีของคริสตัลไอโอเลดในสารละลายเบส โดยใช้เครื่องตรวจวัดทางแสงอย่างง่ายชนิด PEDD <i>เมทาวรรณ กลางชมภู, สุจิตรินทร์ แม้นทิม, ปิยรัตน์ ครบบัณฑิต</i>	134
ผลกระทบของการรับรู้วัฒนธรรมในการทำงานที่มีต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี <i>พรพรรณ บูชากุล, อาริรัตน์ ปานศุภวิชัย, พลอยชมพู กิตติกุลโชคิฑูมิ</i>	148
ประวัติศาสตร์ระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในคาบสมุทรอาระเบียช่วงปลายยุคโบราณ <i>พรรณนทีพิย์ เพ็ชรวิจิตร</i>	157
ศิลปะภาพพิมพ์ตะแกรงไหมจากหมึกพิมพ์ถาวลาเท็กซ์ <i>เมตตา ศิริสุข</i>	171
พฤติกรรมการใช้สารสนเทศและความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการบริการสารสนเทศของห้องสมุดคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี <i>วรณยา เฉลยปราชญ์</i>	186
การพัฒนาแนวทางการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ <i>ธัญญารัตน์ เกื้อหนู, กาญจน์ เรืองมนตรี, ธรินธร นามวรรณ</i>	201
การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้านการอ่านและการเขียน โดยใช้แผนภูมิกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 <i>พรนิภา จันทร์วิชัย, อริญ ฐยภระเคือง, อพินศรี พูลพุทธา</i>	213
การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา <i>พรพิชิต ทิทา, สมบัติ ท้ายเรือคำ</i>	225

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ปีที่ 37 ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม พ.ศ.2561

เจ้าของ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ และเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ โดยครอบคลุมวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การศึกษา ศิลปกรรม ดนตรี สถาปัตยกรรม ภาษา วรรณกรรม กำหนดการตีพิมพ์ปีละ 6 ฉบับ ออกราย 2 เดือน คือ เล่ม 1 มกราคม – กุมภาพันธ์ / เล่ม 2 มีนาคม – เมษายน/เล่ม 3 พฤษภาคม – มิถุนายน/เล่ม 4 กรกฎาคม – สิงหาคม /เล่ม 5 กันยายน – ตุลาคม และ เล่ม 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม

บทความวิชาการและบทความวิจัยที่นำมาตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคามนี้ จะต้องได้รับการตรวจสอบทางวิชาการ (Peer review) ซึ่งปกติจะมี Double Blind (ผู้พิจารณา 2 คน) หรือ Triple Blind (ผู้พิจารณา 3 คน) ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

ที่ปรึกษา	อธิการบดี	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
บรรณาธิการ	รองศาสตราจารย์ ดร.กรไชย พรสิทธิ์ชกร	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยบรรณาธิการ	รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ ท้ายเรือคำ รองศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ น้อยวังคลัง อาจารย์ ดร.พิมพ์ยุพา ประพันธ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.ภูมิฐาน ริงคกุลณวัฒน์	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
ศาสตราจารย์ ดร.อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา ท้วมสุข	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย ปฎิกริชต์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.ศารัตน์ เมตตาริกานนท์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญชม ศรีสะอาด	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.มนวิภา ผดุงสิทธิ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย สิงห์ยะบุดี	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.สุจินดา เจียมศรีพงษ์	มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิวรรณ ตันติธนาวงศ์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิวรรณ พิทักษ์โสภณ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.วณิช นิรันทรานนท์	สถาบันการพลศึกษา
รองศาสตราจารย์ยงยุทธ ชูแว่น	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์สิทธิพร ภิรมย์รื่น	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลพร สอนศรี	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา สังขพันธ์านนท์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พชรวิทย์ จันทร์ศิริ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูเบศร์ สมุทรจักร	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ภัทรธนานันท์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ คำคง	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พ.ต.ท.ดร.เกษมศักดิ์ โชติชาครพันธ์	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอี่ยมพร หลินเจริญ	มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุมินทร เบ้าธรรม	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิคม นาคอ้าย	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Mr.Paul Dulfer	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เลขานุการ

ฉวีวรรณ อรรถเศรษฐัง

ผู้ช่วยเลขานุการ

จิรารัตน์ ภูสิทธิ์ พัทตร์วิไล รุ่งวิสัย

สำนักงานกองบรรณาธิการ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

โทรศัพท์ 0-4375-4321 ต่อ 1754 หรือ 0-4375-4416

ราคาปก 60 บาท

กำหนดเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์

ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม

กองส่งเสริมการวิจัยและบริการวิชาการ

ตำบลขามเือง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 44150

ราคาสมาชิก ราย 1 ปี 240 บาท

ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน

ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม

ราย 2 ปี 480 บาท

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน

ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม

บทบรรณาธิการ

สวัสดีครับ วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ฉบับที่ 6 ประจำปี 2561 ฉบับนี้ยังเข้มข้นด้วยเนื้อหาและสาระทางวิชาการ ทุกบทความวิจัยและบทความวิชาการได้ผ่านการกลั่นกรองจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบทางวิชาการ เพื่อให้วารสารเป็นที่ยอมรับและเกิดความเชื่อมั่นในวงการวิชาการ

ในการจัดทำวารสารทางวิชาการ กองบรรณาธิการได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพของบทความวิจัยและบทความทางวิชาการที่คัดเลือกนำมาลงตีพิมพ์ในแต่ละฉบับ โดยบทความวิจัยและบทความทางวิชาการที่ถูกคัดเลือกตีพิมพ์จะต้องผ่านการตรวจสอบทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewers) ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับสาขาวิชาทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ท่านเหล่านี้ได้สละเวลาอันมีค่าในการช่วยอ่านและพิจารณาต้นฉบับ พร้อมทั้งให้คำแนะนำที่มีประโยชน์ต่อการดำเนินการจัดทำวารสารเป็น อย่างดี กองบรรณาธิการขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ฉบับนี้ประกอบด้วยบทความจำนวน 20 เรื่อง ได้แก่ (1) อิทธิพลของการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงิน ที่มีผลกระทบต่อ การตัดสินใจ (2) รากนครา การศึกษาโดยใช้แนวทางการวิจารณ์เชิงนิเวศ (3) คู่มืออาชีพตามพุทธรวิธ การสอน (4) การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ตามแนวทางการประเมินผล นักเรียนนานาชาติ (5) วัฒนธรรมหมาก วิถีแห่งความสุขแบบพอเพียง (6) การศึกษารูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสารของผู้ให้บริการการท่องเที่ยว (7) การกำหนดสมรรถนะเฉพาะสายงานประกันคุณภาพ (8) แนวทางการส่งเสริมการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่ง (9) ถอดบทเรียน คุณค่าผู้สูงอายุ ในฐานะผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญา ในด้านการดูแลสุขภาพ (10) ผลการพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานผลการ เรียนรู้ (11) ระเบิดเวลา-ไทยสัมพันธ์ การสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงที่มีอัตลักษณ์ร่วมกันของอาเซียน (12) พฤติกรรมผู้นำกับความผูกพันต่อสถานศึกษา (13) การส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้บทปฏิบัติการเคมี (14) การรับรู้นวัตกรรมในการทำงานและ ประสิทธิภาพในการทำงาน (15) ประวัติศาสตร์ระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในคาบสมุทรอาระเบีย ช่วงปลายยุคโบราณ (16) ศิลปะภาพพิมพ์ตะแกรงไหมจากหมึกพิมพ์กาวลาเท็กซ์ (17) พฤติกรรมการใช้ สารสนเทศและความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการบริการสารสนเทศ (18) การพัฒนาแนวทางการจัดการ ความรู้ของสถานศึกษา (19) การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้านการอ่านและการเขียน โดยใช้ แผนภูมิกราฟิก และ (20) การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ยินดีต้อนรับสำหรับบรรดา นักวิชาการและนิสิตนักศึกษาที่ต้องการนำเสนอผลงานวิชาการ ไม่ว่าจะเป็นบทความวิจัย บทความวิชาการ บทความทั่วไป หรือบทความหนึ่งสิ่ง ทั้งจากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยมหาสารคาม กองบรรณาธิการยินดีต้อนรับ เปิดกว้าง และพร้อมรับต้นฉบับของท่านตลอดเวลา ขอให้ศึกษารูปแบบ การเขียนจากทำวารสารแต่ละฉบับ ส่งมาให้ยังกองบรรณาธิการโดยไว หัวข้อเรื่องและประเด็นนำเสนอ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ บริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ และอื่นๆ กองบรรณาธิการยินดีและพร้อมรับต้นฉบับเป็นอย่างมาก เพื่อให้เกิดการเปิดกว้างด้านเนื้อหาและสาระที่

จะบรรจุในวารสารและเพื่อให้ครอบคลุมทุกสาขาและวิทยาการที่เกี่ยวข้องกับทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ในสุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้อ่านทุกท่านที่ได้ให้คำติชมและให้คำแนะนำเพื่อการปรับปรุงการดำเนินการจัดทำวารสารมาโดยตลอด โดยกองบรรณาธิการได้ให้ความสำคัญและมุ่งเน้นกับการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของวารสารให้เป็นที่น่าเชื่อถือและยอมรับในวงการวิชาการอยู่เสมอและต่อเนื่อง

รองศาสตราจารย์ ดร.กรไชย พรลภัสสรชกร
บรรณาธิการ

สารบัญ

อิทธิพลของการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจ ของผู้บริหารอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) เฉลิมขวัญ คุรุบุญยงค์.....	1
รากนครา : การศึกษาโดยใช้แนวทางการวิจารณ์เชิงนิเวศ ปิยาพัชร ศรีสวัสดิ์, เรวัต ศิริไกรวัฒนาวงศ์, อินทอร โพธิ์เรือง, ขวัญชนก นัยเจริญ, เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์.....	18
ครูมืออาชีพตามพุทธวิธีการสอน เจด็จ ทศวงษา, พระมหามิตร จิตปัญญา.....	29
การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ ตามแนวทางการประเมินผล นักเรียนนานาชาติ (PISA) จิระวัฒน์ โต๊ะซาลี, สมบัติ ท้ายเรือคำ.....	39
วัฒนธรรมหมาก : วิถีแห่งความสุขแบบพอเพียงของคนตำบลบางสวรรค์อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จิรวรรณ ศรีหนูสุด, วนิษา ตีคำ.....	52
การศึกษารูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้ให้บริการท่องเที่ยว จังหวัดสตูล จุฑาทารณ ภารพบ, จิตินาร์ถิ คำยอด.....	65
การกำหนดสมรรถนะเฉพาะสายงานประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม กัมปนาท อาชา, สมสมัย บุญทศ.....	77
แนวทางการส่งเสริมการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่งของประเทศไทย พีระศักดิ์ จิวตัน.....	90
ถอดบทเรียน: คุณค่าผู้สูงอายุ ในฐานะผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาในด้านการดูแลสุขภาพ โดยนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครลำปาง เบญจมาศ ยศเสนา, ศรีจันทร์ พลับจั่น, ปานจันทร์ อิมหน้า.....	100
ผลการพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาล รายวิชาการพยาบาลครอบครัวและชุมชน 2 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่ ประกายแก้ว ธนสุวรรณ, วรณภา พิพัฒนธรวงศ์, โรชนี อุปรา.....	109
ระบำลาว – ไทยสัมพันธ์ : การสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงที่มีอัตลักษณ์ร่วมกันของอาเซียน ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ.....	118
ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความผูกพันต่อสถานศึกษา ของคุณในสังกัดกรุงเทพมหานคร ปาลภัสสร อัญบุตร, พิมพ์อุไร ลิ้มปัทม์.....	124

การส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์
 สำหรับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้บทปฏิบัติการเคมี
 เรื่อง อัตราการเกิดปฏิกิริยาฟอกจางสีของคริสตัลไวโอเล็ตในสารละลายเบส
 โดยใช้เครื่องตรวจวัดทางแสงอย่างง่ายชนิด PEDD

<i>ผกาวรรณ กลางชมภู, จูติรัตน์ แม้นทิม, ปิยรัตน์ ตรีบัณฑิต</i>	134
ผลกระทบของการรับรู้นวัตกรรมในการทำงานที่มีต่อประสิทธิภาพในการทำงาน ของพนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี	
<i>พรพรรณ บุญซากล, อาริรัตน์ ปานศุภวัชร, พลอยชมพู กิตติกุลโชติวุฒิ</i>	148
ประวัติศาสตร์ระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในคาบสมุทรอาระเบียช่วงปลายยุคโบราณ	
<i>พรรณทิพย์ เพ็ชรวิจิตร</i>	157
ศิลปะภาพพิมพ์ตะแกรงไหมจากหมึกพิมพ์กาวลาเท็กซ์	
<i>เมตตา ศิริสุข</i>	171
พฤติกรรมการใช้สารสนเทศและความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการบริการสารสนเทศ ของห้องสมุดคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี	
<i>วรรณยา เฉลยปราชญ์</i>	186
การพัฒนาแนวทางการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ	
<i>ธัญญารัตน์ เกื้อहन, กาญจน์ เรื่องมนตรี, ชรินทร์ นามวรรณ</i>	201
การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้านการอ่านและการเขียน โดยใช้แผนภูมิกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	
<i>พรนิภา จันทะวิชัย, อริญ ชูยกระเตื่อง, อพันธ์ พูลพุทธา</i>	213
การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา	
<i>พรพิชิต ทิหา, สมบัติ ท้ายเรือคำ</i>	225

Contents

Influence of Utilization of Financial Reports Affecting Decision-Making of Production Industry Administrators on Eastern Economic Corridor (EEC) <i>Chalermkhwan Krootboonyong</i>	1
Raknakara Novel : A Study of Ecocriticism <i>Piyapat Srisawat, Rewadee Sirikraiwatthanawong, Intuorn Phorueang, Khwanchanok Najjarun, Premvit Vivattanaseth</i>	18
Professional teachers on how to teach about Buddha <i>Chadet Tuswongsa, Phramaha Mit Thitapañño</i>	29
The Development Of Guidelines To Promote Scientific Literacy For Programme International Student Assessment: PISA. <i>Jirawat Tochalee, Sombat Tayraukham</i>	39
Betel Nut Culture: Sufficient Happiness Folklore of Villagers in Bang Sawan Subdistrict, Pra Seang District, Suratthani Province. <i>Jeerawan Srinoosud, Vanisa Tikam</i>	52
A Study of English Communication Patterns Used by Tourism Service Providers in Satun Province <i>Jutaporn Parapob and Thitinarat Khamyod</i>	65
The development of Functional Competencies of Quality Assurance Officers in Mahasarakham University <i>Kamphanat Archa, Somsamai Boonthod</i>	77
The Promotion of Offshore Wind Power in Thailand <i>Peerasak Jiwtan</i>	90
Health Care Lessons from Thai Wisdom as Taught by the Elderly and Learned by Nursing Students. Boromrajonani College of Nursing, Nakorn Lampang <i>Benchamat Yotsena, Srijan Pupjain, Panjan Imnum</i>	100
The Result of Student Development Based on Learning Outcomes in Family and Community Nursing II of Nursing Students, Boromrajonnani College of Nursing Chiang Mai <i>Prakaikaew Tanasuwan, Wannapa Pipattanawong, Roshinee Oupra</i>	109
Rabum Lao-Thai Relationship : The Creation of Co-Identity Performing Arts of Asean <i>Pattamawadee Chansuwan</i>	118

The Relationship Between Leadership Behaviors of School Administrators With Schools Commitment of Teachers Under Bangkok Metropolitan Administration <i>Panlaphat Anyabutra, Pimurai Limpapath</i>	124
Enhancement of Learning Achievement and Science Process Skills for The Eleventh Grade Students Using a Chemistry Laboratory: Reaction Rate of Crystal Violet Fading in Alkali Solution Using PEDD a Simple Light Detector <i>Phakawan Klangchomphu, Thitirat Mantim, Piyarat Dornbundit</i>	134
The Impacts of Job Innovation Perception on Job Efficiency of Staff in Udon Thani Rajabhat University <i>Pornpan Boochakool, Areerat Pansuppawatt, Ploychompoo Kittikunchotiwut</i>	148
History of the Arabian Peninsula International Relations in Late Antiquity <i>Phanthip Petchvichit</i>	157
Silk-Screen Printing with Latex Ink <i>Mateta Sirisuk</i>	171
Information Use Behavior and Students' Expectations of Information Services at the Faculty of Liberal Arts library, Rajamangala University of Technology Thanyaburi <i>Wannaya Chaloeypach</i>	186
Development of Knowledge Management in School of Chaiyaphum Provincial Administration Organization <i>Thanyarat Kuanoon, Karn Ruangmontri, Tharinthorn Namwan</i>	201
The development of English learning activities for reading and writing by using graphic organizers for prathomsuksa 3. <i>Pornnipa Jatavichai, Arun Suikraduang, Apantee Poonputta</i>	213
The Development of Guidelines to Promote the Competencies of Learners Secondary School. <i>Ponpichit Tita, Sombat Tayraukham</i>	225

อิทธิพลของการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจของผู้บริหารอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC)

Influence of Utilization of Financial Reports Affecting Decision-Making of Production Industry Administrators on Eastern Economic Corridor (EEC)

เฉลิมขวัญ คุรุบุญวงศ์¹

Chalermkhwan Krootboonyong¹

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องอิทธิพลของการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินที่มีผลกระทบต่อการตัดสินใจของผู้บริหารอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและประสิทธิผลในการดำเนินงานและศึกษาผลกระทบของการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินต่อความสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนและประสิทธิผลการดำเนินงานของอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ค่าสถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยและการแจกแจงความถี่เกี่ยวกับโครงสร้างของธุรกิจและความคิดเห็นของผู้ประกอบการธุรกิจ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบการอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) จำนวน 382 แห่ง ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจผลิตอิเล็กทรอนิกส์และไฟฟ้า มีระยะเวลาการดำเนินงานอยู่ระหว่าง 6 ถึง 10 ปี มีการจัดทำระบบบัญชีโดยจ้างสำนักงานบัญชี มีแหล่งเงินทุนเริ่มแรกมาจากหุ้นส่วน มีความต้องการกู้ยืมเงินแต่ไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน มีการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินและประสิทธิผลอยู่ในระดับค่อนข้างมาก การใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินส่งผลกระทบต่อความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินส่งผลกระทบต่อประสิทธิผล การจัดทำระบบบัญชีต่างกันมีการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินต่างกันด้านการวัดสภาพคล่องทางการเงิน การวัดความสามารถในการทำกำไร และการใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติเพื่อการบริหารงาน

คำสำคัญ : การเข้าถึงแหล่งเงินทุน, อุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC), รายงานทางการเงิน, งบการเงิน, การวิเคราะห์อัตราส่วน

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น

¹ Assistant Professor, Faculty of Business Administration, Thai-Nichi Institute of Technology

Abstract

The research topic is influence how does the financial reports affect decision-making of operators in the manufacturing industry on the East Economic Corridor (EEC). The purpose of this research to study the access to finance and the effectiveness of the manufacturing industry and study the impact of utilization of financial reporting on access to finance and operational efficiency of the manufacturing industry on the Eastern Economic Corridor (EEC). Statistics used in research was descriptive statistics consisting of frequency, percentage, mean, and standard deviation. To answer the research objectives and to clarify the structure of the business and review of Business Entrepreneurs. This research used a survey questionnaire which was sent to the owner's of registered EEC. Data were collected from 382 EEC industrial operators in the Eastern Seaboard area. The findings were most respondents engaged in electronic and electrical production. Operating period is between 6-10 years. An accounting system is created by employing an accounting office. The first source of funding came from a partner. There is a need for loans but no collateral. The utilization of financial reports has a positive impact on access to finance and the use of financial reporting. Different accounting systems make use of different financial reports to measure financial liquidity, profitability measure and the use of management practices.

Keywords: Access to Finance, Eastern Economic Corridor (EEC), Financial Reporting, Financial Statement, Ratio Analysis,

บทนำ

อุตสาหกรรมการผลิตคือการเปลี่ยนจากวัตถุดิบโดยการจ้างแรงงานเข้าสู่กระบวนการผลิตแล้วเปลี่ยนไปเป็นสินค้าสำเร็จรูป ตามลักษณะของการผลิต สามารถแบ่งอุตสาหกรรมการผลิตได้ 3 ประเภท 1) อุตสาหกรรมการผลิตเบื้องต้น คือการผลิตเพื่อให้ได้วัตถุดิบไปใช้ประกอบการอย่างอื่น เช่น การกลั่นธัญพืช การประมง การทำเหมืองแร่ 2) เป็นการผลิตวัตถุดิบสำเร็จรูป เช่น การทำอาหารกระป๋อง การสีข้าว และ 3) เป็นกิจการด้านบริการ เช่น การขนส่ง การโรงแรม (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2559) ภาคตะวันออกของประเทศไทยเป็นแหล่งอุตสาหกรรมระดับภูมิภาคที่สำคัญของประเทศไทย เนื่องจากมีการลงทุนในอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และเป็นภูมิภาคที่มีศักยภาพและมีโอกาสในการพัฒนา โดยเฉพาะโครงการเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก

(EEC) ที่ภาครัฐกำลังดำเนินการให้การสนับสนุน เนื่องจากมีจุดเด่นที่มีศักยภาพหลายกลุ่ม ประกอบด้วยกลุ่มผลิตภัณฑ์จากยางพาราและยางพาราดิบ กลุ่มผลไม้ กลุ่มสินค้าอาหารและเกษตรแปรรูป กลุ่มชิ้นส่วนยานยนต์อัจฉริยะและกลุ่มสมุนไพรและเครื่องสำอาง ซึ่งทั้งหมดทุกกลุ่มมีการเร่งผลักดันและพัฒนาโดยภาครัฐ รวมถึงภาครัฐหันมาช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนฝีมือแรงงาน ราคาผลไม้ตกต่ำ การพัฒนานวัตกรรม และที่สำคัญภาครัฐยังให้การสนับสนุนด้านเงินทุนกู้ยืมอีกด้วย แต่ถึงอย่างไรก็ตามยังมีอุตสาหกรรมอีกหลายแห่งที่ประสบปัญหาด้านเงินทุนกู้ยืม เนื่องจากมีความต้องการเงินลงทุนเพิ่ม แต่ขาดหลักทรัพย์ในการค้ำประกัน

การวิจัยครั้งนี้ จึงมุ่งเน้นการศึกษาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของอุตสาหกรรมการผลิตเขตอุตสาหกรรมบนพื้นที่ตั้งแถบระยองเศรษฐกิจภาค

ตะวันออก (EEC) ของประเทศไทย เพื่อต้องการทราบถึงอิทธิพลของข้อมูลทางบัญชีที่มีต่อประสิทธิภาพการตัดสินใจด้านการเงินของผู้บริหารอุตสาหกรรมการผลิต เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนของอุตสาหกรรมการผลิต การพัฒนาหน่วยงานและแนวทางแก้ไขปัญหาระหว่างแหล่งเงินทุนของอุตสาหกรรมการผลิต รวมทั้งความสามารถในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลทางการเงินซึ่งถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินของอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ของประเทศไทยว่ามีความสามารถนำรายงานทางการเงินมาใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติได้มากน้อยเพียงใด ด้านแหล่งที่มาของเงินทุนและประสิทธิภาพในการตัดสินใจของผู้บริหารเรื่องการนำรายงานทางการเงินมาใช้เพื่อประโยชน์ด้านการบริหารงานเป็นอย่างไร ผลที่ได้จากการวิจัยสามารถที่จะนำไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาและส่งเสริมการอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) อย่างจริงจัง และจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อไปในอนาคต และจะส่งผลให้มีความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและการตัดสินใจใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อก่อให้เกิดประสิทธิผลในการดำเนินงาน และสามารถขยายกิจการได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาโครงสร้างลักษณะของอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC)
2. เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินของอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ประกอบด้วยการใช้ประโยชน์เพื่อวัตถุประสงค์ของการใช้ประโยชน์เพื่อวัดความสามารถในการทำ

กำไร การวัดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน การใช้ประโยชน์เพื่อการวัดสภาพหนี้สิน และการใช้ประโยชน์เพื่อการวัดการบริหารงาน

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างลักษณะและการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินของอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) กับความสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนและการตัดสินใจของผู้บริหารเพื่อประสิทธิผลของอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC)

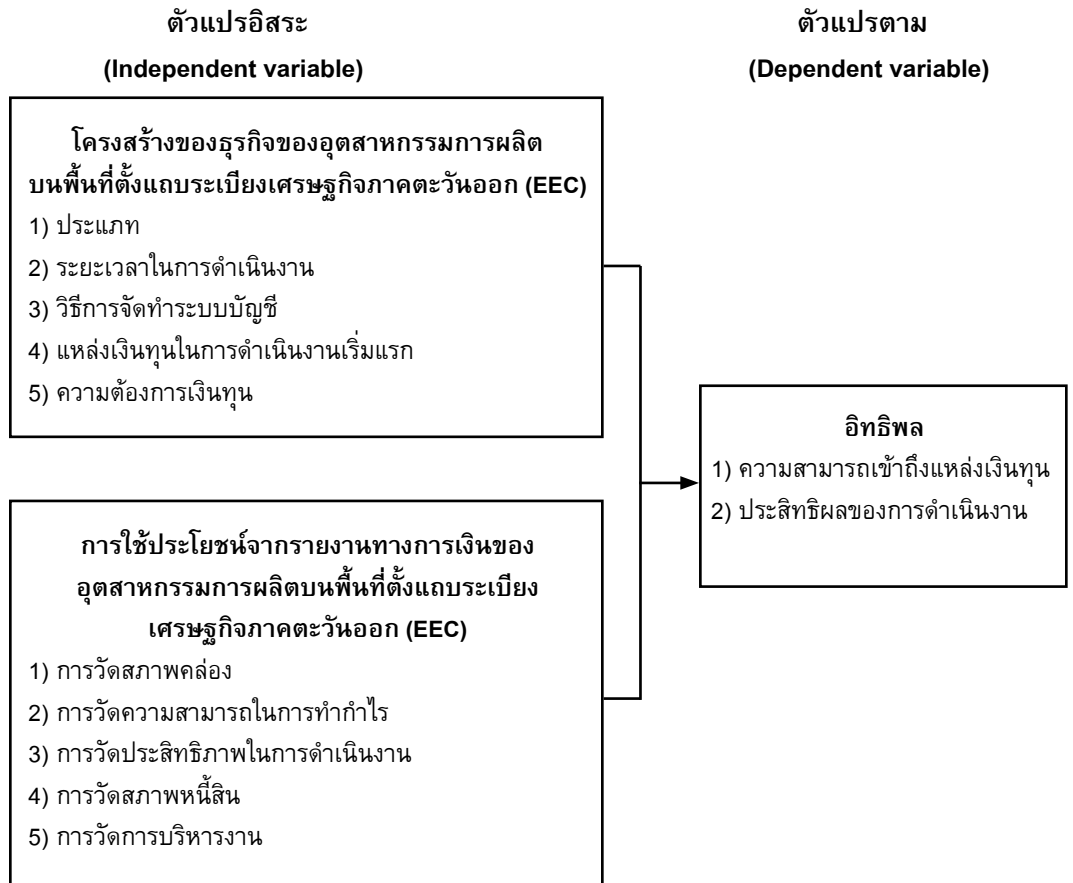
เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสมมติฐานในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้กรอบแนวคิดจากการศึกษาทฤษฎี หลักเกณฑ์การใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีตัวแปรอิสระคือการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินและโครงสร้างขององค์กร ส่วนตัวแปรตามได้แก่ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและประสิทธิผลในการดำเนินงาน นำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย โครงสร้างของธุรกิจ ประกอบด้วย 1) ประเภทของธุรกิจ 2) ระยะเวลาการดำเนินงาน 3) วิธีการจัดทำระบบบัญชี 4) แหล่งเงินทุนเริ่มแรก และ 5) ความต้องการเงินทุน ส่วนการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงิน ประกอบด้วย 1) การใช้ประโยชน์เพื่อการวิเคราะห์สภาพคล่อง ประกอบด้วย อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว การวิเคราะห์อัตรากาหมุนเวียนของลูกหนี้ 2) การใช้ประโยชน์เพื่อการวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไรประกอบด้วย อัตรากำไรขั้นต้น อัตรากำไรจากการดำเนินงานและอัตรากำไรสุทธิ 3) การใช้ประโยชน์เพื่อการประเมินประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ประกอบด้วย อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นและอัตรากาหมุนของสินทรัพย์

4) การใช้ประโยชน์เพื่อการประเมินสภาพหนี้สิน ประกอบด้วย อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์ อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น 5) การใช้ประโยชน์เพื่อการวิเคราะห์การบริหารงาน ประกอบด้วย

ด้วยการตัดสินใจลงทุน การบริหารหนี้ การจัดสรรงบประมาณ การวิเคราะห์สถานะทางการเงินเมื่อต้องการกู้เงินจากสถาบันการเงิน การกำหนดต้นทุนและประสิทธิผลของการดำเนินงาน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรตาม ประกอบด้วย 1) ความสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน ประกอบด้วย ความสามารถในการกู้เงินจากสถาบันการเงินโดยมีต้นทุนการกู้ยืม (ดอกเบี้ย) ต่ำ ความสามารถในการกู้เงินจากสถาบันการเงินโดยมีค่าธรรมเนียมในการดำเนินงานต่ำ ความสามารถในการกู้เงินจากสถาบันการเงินโดยใช้หลักทรัพย์ค้ำประกันต่ำ ขั้นตอนในการขออนุมัติเงินกู้จากสถาบันการเงินมีความรวดเร็ว และ 2) ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ประกอบด้วย ความพึงพอใจต่อความสามารถในการทำกำไรของธุรกิจ ความพึงพอใจต่อผลตอบแทนในสินทรัพย์ของธุรกิจ

ความพึงพอใจต่อสภาพคล่องของธุรกิจ ความพึงพอใจต่อรูปแบบการดำเนินงานของธุรกิจ และความพึงพอใจต่อความมั่นคงในการดำเนินงานของธุรกิจ จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่า โครงสร้างของธุรกิจและการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินมีอิทธิพลต่อความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและประสิทธิภาพจากการดำเนินงาน จึงเป็นที่มาของการตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ 3 หัวข้อดังนี้

สมมติฐานที่ 1 การใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินส่งผลกระทบบวกต่อความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของอุตสาหกรรมการผลิต

บนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC)

สมมติฐานที่ 2 การใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC)

สมมติฐานที่ 3 โครงสร้างของอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ต่างกัน การใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินต่างกัน

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) จำนวน 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยองและจังหวัดฉะเชิงเทรา ที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล จำนวนทั้งสิ้น 1,037 แห่ง การเลือกตัวอย่าง ใช้ตารางของ Krejcie and Morgan เลือกตัวอย่างจำนวน 400 แห่ง จากจำนวนประชากรทั้งหมด โดยใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบแบ่งตามสัดส่วนโรงงานที่มีพื้นที่ตั้งในนิคม 3 จังหวัด จำนวนทั้งสิ้น 400 แห่ง ประกอบด้วย จังหวัดชลบุรี 268 แห่ง จังหวัดฉะเชิงเทรา 100 แห่งและจังหวัดระยอง 32 แห่ง การเก็บข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) และข้อมูลเกี่ยวกับประโยชน์จากรายงานทางการเงิน การวิเคราะห์และประเมินผลการปฏิบัติงานด้วยอัตราส่วนทางการเงิน

ข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการใช้ข้อมูลของธุรกิจ จากตำรา บทความ และรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือในการเก็บข้อมูลจะใช้แบบสอบถาม แบ่งเป็นข้อคำถาม 5 ส่วน ประกอบด้วย

ด้วย ส่วนที่ 1 ครอบคลุมข้อมูลเกี่ยวกับโครงสร้างของธุรกิจ ส่วนที่ 2 ครอบคลุมเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงิน ส่วนที่ 3 ครอบคลุมข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ส่วนที่ 4 ครอบคลุมข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการดำเนินธุรกิจและส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นคำถามปลายเปิด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามชนิดตอบเอง แบ่งเป็นข้อคำถาม 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่ครอบคลุมข้อมูลเกี่ยวกับโครงสร้างของธุรกิจ ได้แก่ ประเภทธุรกิจ ระยะเวลาดำเนินงาน การจัดทำระบบบัญชี แหล่งเงินทุนเริ่มดำเนินกิจการและความต้องการเงินทุน

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่ครอบคลุมข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงิน 5 ด้าน ได้แก่ การใช้ประโยชน์เพื่อวัดสภาพคล่องทางการเงินธุรกิจ ประกอบด้วย ปัจจัยย่อย 3 อัตราส่วน ได้แก่ อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็วและอัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้ การใช้ประโยชน์เพื่อวัดความสามารถในการทำกำไรของธุรกิจ ประกอบด้วยปัจจัยย่อย 3 อัตราส่วน ได้แก่ ห้ออัตรากำไรขั้นต้น อัตรากำไรจากการดำเนินงานและอัตรากำไรสุทธิ การใช้ประโยชน์เพื่อวัดประสิทธิภาพในการดำเนินงานของธุรกิจ ประกอบด้วย ปัจจัยย่อย 3 อัตราส่วน ได้แก่ อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นและอัตราการหมุนของสินทรัพย์ และการใช้ประโยชน์เพื่อการบริหารงาน ประกอบด้วย ปัจจัยย่อย 5 รายการ ได้แก่ การตัดสินใจลงทุน การบริหารหนี้ การจัดสรรงบประมาณ การวิเคราะห์สถานะทางการเงินเมื่อต้องการกู้เงินจากสถาบันการเงินและการกำหนดต้นทุนและประสิทธิภาพของการดำเนินงาน เป็นคำถามชนิดให้เลือกตอบ โดยเป็นมาตรประมาณค่า (rating scale) 7 ระดับ ตามแนวของ likert scale คือ มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ปานกลาง ค่อนข้างน้อย น้อยและไม่ใช้เลย มี

ค่าเท่ากับ 7,6,5,4,3,2 และ 1 ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามที่ครอบคลุมข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ได้แก่ ความสามารถในการกู้เงินจากสถาบันการเงินโดยมีต้นทุนการกู้ยืม (ดอกเบี้ย) ต่ำ ความสามารถในการกู้เงินจากสถาบันการเงินโดยมีค่าธรรมเนียมในการจัดการเงินกู้ต่ำ ความสามารถในการกู้เงินจากสถาบันการเงินโดยใช้หลักทรัพย์ค้ำประกันต่ำและขั้นตอนในการได้รับอนุมัติเงินกู้จากสถาบันการเงินมีความรวดเร็ว เป็นคำถามชนิดให้เลือกตอบ โดยเป็นมาตราประมาณค่า (rating scale) 7 ระดับ ตามแนวของ likert scale คือ มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ปานกลาง ค่อนข้างน้อย น้อยและไม่มีเลย มีค่าเท่ากับ 7,6,5,4,3,2 และ 1 ตามลำดับ

ส่วนที่ 4 เป็นคำถามที่ครอบคลุมข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิผลของการดำเนินธุรกิจ ได้แก่ ความพึงพอใจกับความสามารถในการทำกำไรของธุรกิจ ความพึงพอใจกับผลตอบแทนในสินทรัพย์ของธุรกิจ ความพึงพอใจกับสภาพคล่องของธุรกิจ ความพึงพอใจกับรูปแบบการดำเนินงานของธุรกิจและความพึงพอใจกับความมั่นคงของธุรกิจ เป็นคำถามชนิดให้เลือกตอบ โดยเป็นมาตราประมาณค่า (rating scale) 7 ระดับ ตามแนวของ likert scale คือ มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ปานกลาง ค่อนข้างน้อย น้อยและไม่มีเลย มีค่าเท่ากับ 7,6,5,4,3,2 และ 1 ตามลำดับ

แบบสอบถามทั้งหมดผ่านการทดสอบความน่าเชื่อถือโดยใช้วิธีองค์ประกอบหลักเพื่อลดจำนวนปัจจัยย่อยของปัจจัยที่ใช้วัดค่าตัวแปรด้วยการทำการหมุนแกนด้วยวิธีแวนดิเนอริงและใช้ค่า factor loading ของตัววัดปัจจัยมากกว่า 0.5 โดยตัววัดต้องไม่มีค่า factor loading มากกว่า 1 ปัจจัยเป็นเกณฑ์ในการกำหนดปัจจัยที่จะใช้เป็นเครื่องมือเพื่อวัดค่าตัวแปรและหาค่าความน่าเชื่อถือได้ของปัจจัยซึ่งเป็นความน่าเชื่อถือได้ของแบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือวัดค่าตัวแปรเช่นเดียวกันโดยพิจารณาจากค่า Cronbach Alpha ซึ่งต้องมากกว่า 0.6 จึงจะถือว่ามีความเชื่อถือได้ (เพ็ญธิดา,2554)

การเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างช่วงเดือน มีนาคม-มิถุนายน 2560 จำนวน 400 ชุดและได้รับตอบกลับมาจำนวน 382 ชุด คิดเป็นร้อยละ 95.5 หลังจากที่ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาแล้วได้ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับ จากนั้นตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ คือ มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ปานกลาง ค่อนข้างน้อย น้อยและไม่มีเลย มีค่าเท่ากับ 7,6,5,4,3,2 และ 1 ตามลำดับ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลความคิดเห็นจากค่าเฉลี่ย ดังนี้

5.81-7.00 หมายถึง มาก

4.61-5.80 หมายถึง ค่อนข้างมาก

3.41-4.60 หมายถึง ปานกลาง

2.21-3.40 หมายถึง ค่อนข้างน้อย

1.00-2.20 หมายถึง ไม่มีเลย

วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงิน ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและประสิทธิผลของการบริหารงานสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การแจกแจงความถี่เกี่ยวกับโครงสร้างลักษณะของธุรกิจ ร้อยละค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. โครงสร้างลักษณะของอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC)

จากตาราง 1 พบว่าอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) จำนวน 382 แห่ง ครอบคลุมการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ ปีโตรเคมี อีเล็กทรอนิกส์/ไฟฟ้าและอื่นๆ ส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจผลิตอีเล็กทรอนิกส์/ไฟฟ้ามากที่สุดเนื่องมาจากภาคตะวันออกเป็นภาคที่มีความต้องการสินค้าประเภทอีเล็กทรอนิกส์/

ไฟฟ้าจำนวนมาก และได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ ส่วนใหญ่มีการดำเนินกิจการมาแล้ว 6 ปี ถึง 10 ปี ส่วนใหญ่จ้างสำนักงานบัญชีเพื่อทำบัญชีซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญธิดา พงษ์ธานี (2554) ได้สรุปไว้ว่ากลุ่มของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเป็นกลุ่มลูกค้าของสำนักงานบัญชีมากที่สุดมีร้อยละ 85 ของรายชื่อที่ยื่นแบบรายการเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล (กรมสรรพากร,2559) ด้านแหล่งเงินทุนเริ่มแรกดำเนินกิจการส่วนใหญ่มีเงินทุนมาจากหุ้นส่วน จากตัวเองและจากครอบครัว ส่วนใหญ่อยู่อุตสาหกรรม

เหล่านี้ต้องการเงินทุนโดยการกู้ยืมจากสถาบันการเงินแต่ขาดหลักทรัพย์ค้ำประกัน และยังมีความคิดเห็นว่าถ้ากู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินนั้นจะมีเงื่อนไขในการนำหลักทรัพย์ไปค้ำประกันเงินกู้ยืม และมีขั้นตอนในการกู้ยืมมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (2559) ที่ได้สรุปไว้ว่าธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมส่วนใหญ่ใช้เงินทุนตนเองโดยไม่ต้องการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน

ตาราง 1 ร้อยละของอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC)

โครงสร้างของอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC)	จำนวน (แห่ง)	ร้อยละ (%)
ประเภทธุรกิจ - ชิ้นส่วนยานยนต์	132	34.55
- ปีโตรเคมี	43	11.26
- อิเล็กทรอนิกส์/ไฟฟ้า	201	52.62
- อื่นๆ (เช่น เครื่องหนัง เซลลูลาร์ อัญมณี เป็นต้น)	6	1.57
ระยะเวลาดำเนินงาน - น้อยกว่า 3 ปี	-	-
- 3-5 ปี	94	24.61
- 6-10 ปี	166	43.46
- 11-15 ปี	55	14.40
- มากกว่า 15 ปีขึ้นไป	67	17.54
การจัดทำระบบบัญชี		
- จ้างสำนักงานบัญชี	250	65.45
- จัดทำเอง	132	34.55
แหล่งเงินทุนเริ่มแรก		
- เงินทุนตนเองและครอบครัว	95	24.87
- เงินทุนจากหุ้นส่วน	246	64.40
- เงินกู้จากสถาบันการเงิน เจ้าหนี้	41	10.73
- เงินกู้จากแหล่งเงินทุนนอกระบบ	0	-
ความต้องการเงินทุน		
- ต้องการเพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียน	112	29.32
- ต้องการเพื่อขยายกิจการ	12	3.14
- ต้องการแต่ไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน	225	58.90
- ไม่ต้องการเพราะมีเพียงพอแล้ว	33	8.64
รวม	382	100.00

2. การใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินของอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียบงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC)

จากตาราง 2 พบว่าการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินโดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก (ค่าเฉลี่ย 5.05) โดยมีการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินเพื่อกำหนดต้นทุนและประสิทธิภาพของการดำเนินงานระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 5.81) รองลงมาได้มีการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินเพื่อการวิเคราะห์อัตรากำไรขั้นต้น การวิเคราะห์อัตรากำไรจากการดำเนินงาน การวิเคราะห์อัตรากำไรสุทธิ การวิเคราะห์สถานะทางการเงินเมื่อต้องการกู้เงินจากสถาบันการเงิน การวิเคราะห์อัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้ การตัดสินใจลงทุน การจัดสรรงบประมาณ การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น

การวิเคราะห์อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน การบริหารหนี้ การวิเคราะห์อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ การวิเคราะห์อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน และการวิเคราะห์อัตราการหมุนของสินทรัพย์ ตามลำดับ ส่วนการวิเคราะห์อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์มีการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.33)

และเมื่อนำมาวิเคราะห์เป็นรายด้าน พบว่าการใช้ประโยชน์ด้านการวัดความสามารถในการทำกำไรมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 5.40) รองลงมาได้มีการใช้ประโยชน์เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์และแผนกลยุทธ์ การวัดสภาพคล่อง การวัดสภาพหนี้สินตามลำดับ ส่วนการใช้ประโยชน์ด้านการวัดประสิทธิภาพในการดำเนินงานใช้ประโยชน์น้อยที่สุด (4.47) (ตาราง 3)

ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ยการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินของอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียบงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC)

การใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงิน	ค่าเฉลี่ย	ความหมายของค่าเฉลี่ย
การกำหนดต้นทุนและประสิทธิภาพของการดำเนินงาน	5.81	ใช้ประโยชน์มาก
การวิเคราะห์อัตรากำไรขั้นต้น	5.70	ใช้ประโยชน์ค่อนข้างมาก
การวิเคราะห์อัตรากำไรจากการดำเนินงาน	5.67	ใช้ประโยชน์ค่อนข้างมาก
การวิเคราะห์อัตรากำไรสุทธิ	5.58	ใช้ประโยชน์ค่อนข้างมาก
การวิเคราะห์สถานะทางการเงินเมื่อต้องการกู้เงินจากสถาบันการเงิน	5.46	ใช้ประโยชน์ค่อนข้างมาก
การวิเคราะห์อัตราการหมุนเวียนของลูกหนี้	5.40	ใช้ประโยชน์ค่อนข้างมาก
การตัดสินใจลงทุน	5.36	ใช้ประโยชน์ค่อนข้างมาก
การจัดสรรงบประมาณ	5.27	ใช้ประโยชน์ค่อนข้างมาก
การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น	5.24	ใช้ประโยชน์ค่อนข้างมาก
การวิเคราะห์อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน	5.13	ใช้ประโยชน์ค่อนข้างมาก
การบริหารหนี้	4.99	ใช้ประโยชน์ค่อนข้างมาก
การวิเคราะห์อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว	4.95	ใช้ประโยชน์ค่อนข้างมาก
การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์	4.81	ใช้ประโยชน์ค่อนข้างมาก
การวิเคราะห์อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น	4.70	ใช้ประโยชน์ค่อนข้างมาก
การวิเคราะห์อัตราการหมุนของสินทรัพย์	4.47	ใช้ประโยชน์ปานกลาง
การวิเคราะห์อัตราส่วนหนี้สินต่อสินทรัพย์	4.33	ใช้ประโยชน์ปานกลาง
รวม	5.05	ใช้ประโยชน์ค่อนข้างมาก

ตาราง 3 แสดงค่าเฉลี่ยการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินของอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียบงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) แยกเป็นรายด้าน

การใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงิน	ค่าเฉลี่ย	ความหมายของค่าเฉลี่ย
การวัดความสามารถทำกำไร	5.40	ใช้ประโยชน์ค่อนข้างมาก
การใช้ประโยชน์เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์และแผนกลยุทธ์	5.38	ใช้ประโยชน์ค่อนข้างมาก
การวัดสภาพคล่อง	5.16	ใช้ประโยชน์ค่อนข้างมาก
การวัดสภาพหนี้สิน	4.52	ใช้ประโยชน์ปานกลาง
การวัดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน	4.47	ใช้ประโยชน์ปานกลาง
รวม	4.98	ใช้ประโยชน์ค่อนข้างมาก

3. ประสิทธิภาพการดำเนินงานของอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียบงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC)

ตาราง 4 แสดงค่าเฉลี่ยประสิทธิผลในการดำเนินงานของอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียบงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC)

ประสิทธิผล	ค่าเฉลี่ย	ความหมายของค่าเฉลี่ย
ความพึงพอใจต่อความมั่นคงในการดำเนินงานของธุรกิจ	6.05	มีประสิทธิผลมาก
ความพึงพอใจต่อสภาพคล่องของธุรกิจ	5.37	มีประสิทธิผลค่อนข้างมาก
ความพึงพอใจต่อรูปแบบการดำเนินงานของธุรกิจ	5.36	มีประสิทธิผลค่อนข้างมาก
ความพึงพอใจต่อผลตอบแทนในสินทรัพย์ของธุรกิจ	4.73	มีประสิทธิผลค่อนข้างมาก
ความพึงพอใจต่อความสามารถในการทำกำไรของธุรกิจ	4.63	มีประสิทธิผลค่อนข้างมาก
รวม	5.23	มีประสิทธิผลค่อนข้างมาก

จากตาราง 4 พบว่าประสิทธิผลในการดำเนินงานอยู่ในระดับค่อนข้างมาก (ค่าเฉลี่ย 5.23) ในหมวดนี้มีความพึงพอใจต่อความมั่นคงในการดำเนินงานของธุรกิจอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 6.05) รองลงมา ความพึงพอใจต่อสภาพคล่องของธุรกิจ ความพึงพอใจต่อรูปแบบการดำเนินงานของธุรกิจ ความพึงพอใจต่อผลตอบแทนในสินทรัพย์ของธุรกิจ ตามลำดับ ส่วนความพึงพอใจต่อความสามารถในการทำกำไรของธุรกิจมีประสิทธิผลน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.63)

4. การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 การใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินส่งผลกระทบต่อความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนภายนอกของ

อุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียบงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC)

ผลการทดสอบสมมติฐานการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินส่งผลกระทบต่อความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนภายนอกของอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียบงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) พบว่าแต่ละด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนภายนอกของอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียบงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.05 โดยการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินในด้านการวัดความสามารถในการทำกำไรสัมพันธ์มากที่สุด รองลงมาใช้ประโยชน์เพื่อวัดสภาพหนี้สิน การ

บริหารงาน สภาพคล่องทางการเงิน ตามลำดับ ส่วนการใช้ประโยชน์เพื่อวัดประสิทธิภาพในการดำเนินงานมีความสัมพันธ์น้อยที่สุด

นอกจากนี้พบว่า การทดสอบ Multicollinearity ระหว่างตัวแปรอิสระซึ่งประกอบด้วยการวัดสภาพคล่องทางการเงิน การวัดความสามารถในการทำกำไร การวัดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน การวัดสภาพหนี้สินและการใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติเพื่อการบริหารงาน พบว่า มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.05 โดยมีค่า Variance Inflation Factor (VIF) อยู่ระหว่าง 2.113 ถึง 4.327 ($VIF < 10$) แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระไม่ก่อให้เกิดปัญหาต่อรูปแบบความสัมพันธ์ที่สร้างขึ้น และยังพบว่าความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนภายนอกของอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ประเภทชิ้นส่วนยานยนต์ ปีโตรเคมี อิเล็กทรอนิกส์/ไฟฟ้า และอื่นๆ ขึ้นอยู่กับการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินร้อยละ 54.20 โดยเฉพาะการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินด้านการวัดสภาพคล่องทางการเงิน การวัดความสามารถในการทำกำไร การวัดสภาพหนี้สินและการใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติเพื่อการบริหารงานของธุรกิจ

ส่วนประสิทธิผลในการดำเนินงานของอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ขึ้นอยู่กับการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินร้อยละ 31.50 โดยเฉพาะการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินในทางปฏิบัติเพื่อการบริหารงานของอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) และการให้ความสำคัญต่อการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินของอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ที่มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนคือ การจัดทำระบบบัญชีที่แตกต่างกันถึงถึงประโยชน์ในการใช้รายงานทางการเงินแตกต่าง

กัน ส่วนความแตกต่างกันของประเภทธุรกิจ ระยะเวลาในการดำเนินงานของธุรกิจ แหล่งเงินทุนเริ่มแรกและความต้องการเงินทุนที่ต่างกันไม่มีความแตกต่างในการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงิน ซึ่งให้เห็นว่าการจัดทำรายงานทางการเงินที่ถูกต้องตามมาตรฐานการบัญชีและครบถ้วนจะช่วยให้ทราบถึงสภาพทางการเงิน และนำไปวางแผนและตัดสินใจในอนาคต และยังสามารถเป็นเอกสารกำกับการกู้ยืมกับสถาบันการเงินที่สำคัญ และนำเชื่อถือได้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เพ็ญธิดา (2559) ซึ่งได้สรุปผลการวิจัยว่ารายงานทางการเงินเป็นประโยชน์ต่อธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) โดยข้อมูลจากรายงานทางการเงินที่ดีและมีคุณภาพจะส่งผลให้เกิดประสิทธิผลในการดำเนินงานและทำให้เจ้าของธุรกิจมองเห็นช่องทางการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในอนาคต

นอกจากนี้การใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินของอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ซึ่งประกอบด้วยการใช้ประโยชน์เพื่อการวัดสภาพคล่องทางการเงิน ประกอบด้วยปัจจัยย่อย 3 ปัจจัย การใช้ประโยชน์เพื่อการวัดความสามารถในการทำกำไร ประกอบด้วยปัจจัยย่อย 3 ปัจจัย การใช้ประโยชน์เพื่อการวัดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ประกอบด้วยปัจจัยย่อย 3 ปัจจัย การใช้ประโยชน์เพื่อการวัดสภาพหนี้สิน ประกอบด้วยปัจจัยย่อย 2 ปัจจัย และ การใช้ประโยชน์เพื่อการบริหารงาน ประกอบด้วยปัจจัยย่อย 5 ปัจจัย พบว่า

1) อุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) มีการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินเพื่อวัดสภาพคล่องทางการเงินอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ซึ่งเห็นถึงการให้ความสำคัญต่อการประเมินสภาพคล่องทางการเงินของธุรกิจ โดยอุตสาหกรรมผลิตอิเล็กทรอนิกส์/ไฟฟ้า ให้ความสำคัญต่อการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินเพื่อประเมิน

สภาพคล่องทางการเงินมากที่สุดและมากกว่าอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ ปีโตรเคมีและอื่นๆ

2) อุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) มีการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินเพื่อวัดความสามารถในการทำกำไรอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ซึ่งให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อการประเมินความสามารถในการทำกำไรของธุรกิจ โดยอุตสาหกรรมการผลิตปีโตรเคมี ให้ความสำคัญต่อการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินเพื่อวัดความสามารถในการทำกำไรมากที่สุดและมากกว่าอุตสาหกรรมผลิตอิเล็กทรอนิกส์/ไฟฟ้า อุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ และอื่นๆ

3) อุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) มีการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินเพื่อวัดประสิทธิภาพในการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเห็นว่าการวัดประสิทธิภาพในการดำเนินงานนั้นมีปัจจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจนอกเหนือจากรายงานทางการเงิน เช่น ผลการดำเนินงานของรายบุคคลและการบริหารงาน โดยอุตสาหกรรมการผลิตปีโตรเคมี ให้ความสำคัญต่อการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินเพื่อวัดประสิทธิภาพในการดำเนินงานมากที่สุดและมากกว่าอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์/ไฟฟ้าและอื่นๆ

4) อุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ให้ความสำคัญต่อการประเมินสภาพหนี้สินอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเห็นว่าไม่ให้ความสำคัญจากการนำรายงานทางการเงินไปใช้ประโยชน์ด้านสภาพหนี้สิน โดยอุตสาหกรรมผลิตอิเล็กทรอนิกส์/ไฟฟ้า ให้ความสำคัญมากที่สุดและมากกว่าปีโตรเคมีชิ้นส่วนยานยนต์และอื่นๆ

5) อุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) มีการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินในทางปฏิบัติเพื่อ

การบริหารงานอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ซึ่งให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินในทางปฏิบัติเพื่อการบริหารงาน โดยอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ให้ความสำคัญมากที่สุด มากกว่าอุตสาหกรรมผลิตอิเล็กทรอนิกส์/ไฟฟ้า ปีโตรเคมีและอื่นๆ

สรุปได้ว่าอุตสาหกรรมผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ประเภทชิ้นส่วนยานยนต์ ปีโตรเคมี อิเล็กทรอนิกส์/ไฟฟ้าและอื่นๆ ส่วนใหญ่ไม่ค่อยให้ความสำคัญต่อการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงิน ซึ่งผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การให้ความสำคัญต่อการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินนั้นอยู่ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญธิดา(2554) ที่ได้สรุปผลการวิจัยไว้ว่าผู้ประกอบการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมส่วนใหญ่ขาดการใช้ระบบมาตรฐานการรายงานทางการเงินเพื่อการพยากรณ์เหตุการณ์ในอนาคต จึงไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการบริหารจัดการทางการเงินขององค์กรได้ ผู้ประกอบการพอใจในรูปแบบการบริการจัดการแบบเดิม จึงไม่สนใจที่จะใช้รายงานทางการเงินเพื่อขยายกิจการ ผู้ประกอบการไม่เชื่อถือรายงานทางการเงินที่จัดทำขึ้นตามมาตรฐานการบัญชีเนื่องจากมีวิธีการจัดทำได้หลายวิธี อาจทำให้ตัดสินใจผิดพลาดได้ ข้อมูลบางอย่างถือว่าเป็นความลับของบริษัทจึงไม่ต้องการให้บุคคลภายนอกได้รับรู้

สมมุติฐานที่ 2 การใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC)

ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรประสิทธิภาพในการดำเนินงานกับตัวแปรการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินของอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ซึ่งประกอบด้วย

- 1) การวัดสภาพคล่องทางการเงิน
- 2) การวัดความ

สามารถในการทำกำไร 3) การวัดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน 4) การวัดสภาพหนี้สิน และ 5) การใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติเพื่อการบริหารงานของอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) พบว่า แต่ละด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลในการดำเนินงานที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.05 โดยการใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติเพื่อการบริหารงานมีความสัมพันธ์สูงสุด รองลงมาคือการใช้ประโยชน์เพื่อการวัดความสามารถในการทำกำไร การวัดสภาพหนี้สิน การวัดประสิทธิภาพในการดำเนินงานตามลำดับ ส่วนการวัดสภาพคล่องทางการเงินมีความสัมพันธ์น้อยที่สุด

การทดสอบ Multicollinearity ระหว่างตัวแปรอิสระ พบว่ามีความสัมพันธ์กันเชิงบวกที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.05 โดยมีค่า Variance Inflation Factor (VIF) อยู่ระหว่าง 2.4188 ถึง 3.6220 ($VIF < 10$) แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระไม่ก่อให้เกิดปัญหาต่อรูปแบบความสัมพันธ์ที่สร้างขึ้น

สมมุติฐานที่ 3 ลักษณะของอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ต่างกัน การใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินต่างกัน

ตาราง 5 ภาพรวมการทดสอบความแตกต่างของการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินของอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC)

การใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินของอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC)	ลักษณะของอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC)				
	ประเภทธุรกิจ	ระยะเวลาในการดำเนินงาน	การจัดทำระบบบัญชีธุรกิจ	แหล่งเงินทุนเมื่อเริ่มดำเนินการ	ความต้องการเงินทุน
การวัดสภาพคล่องทางการเงิน	-	-	✓	-	-
การวัดความสามารถในการทำกำไร	-	-	✓	-	-
การวัดประสิทธิภาพในการดำเนินงาน	-	-	-	-	-
การวัดสภาพหนี้สิน	-	-	-	-	-
การใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติเพื่อการบริหารงาน	-	-	✓	-	-

✓ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.05

จากตาราง 5 ผลการทดสอบสมมุติฐานที่ได้จากการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนเพื่อทดสอบความแตกต่างของการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินโดยภาพรวมของอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) พบว่า

1) อุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ที่มีประเภทธุรกิจต่างกันการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินไม่แตกต่างกันทุกด้าน

2) อุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ที่มีระยะเวลาดำเนินธุรกิจต่างกันมีการใช้ประโยชน์จาก

รายงานทางการเงิน**ไม่แตกต่างกัน**ทุกด้าน

3) อุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบ
ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ที่มีการจัด
ทำบัญชีธุรกิจ**ต่างกัน**มีการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงิน**ไม่แตกต่างกัน** 2 ด้านคือการ
วัดประสิทธิภาพในการดำเนินงานและการวัดสภาพ
หนี้สิน ส่วนการใช้ประโยชน์**แตกต่างกัน** 3 ด้าน
คือการวัดสภาพคล่องทางการเงิน การวัดความ
สามารถในการทำกำไร และการใช้ประโยชน์ในทาง
ปฏิบัติเพื่อการบริหาร

4) อุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบ
ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ที่มีแหล่ง
เงินทุนในการเริ่มดำเนินการ**ต่างกัน**มีการใช้
ประโยชน์จากรายงานทางการเงิน**ไม่แตกต่างกัน**
ทุกด้าน

5) อุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบ
ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก(EEC)ที่มีความ
ต้องการเงินทุน**ต่างกัน**มีการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงิน**ไม่แตกต่างกัน**ทุกด้าน

อภิปรายผล

1. โครงสร้างธุรกิจ

ส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจผลิตอิเล็กทรอนิกส์/
ไฟฟ้ามากที่สุดเนื่องมาจากภาคตะวันออกเป็นภาค
ที่มีความต้องการสินค้าประเภทอิเล็กทรอนิกส์/
ไฟฟ้าจำนวนมาก และได้รับการส่งเสริมจากรัฐ
ส่วนใหญ่มีการดำเนินกิจการมาแล้ว 6 ปี ถึง 10 ปี
ส่วนใหญ่จ้างสำนักงานบัญชีเพื่อทำบัญชีซึ่ง
สอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญธิดา พงษ์ธานี(2554)
ได้สรุปไว้ว่ากลุ่มของธุรกิจขนาดกลางและขนาด
ย่อมเป็นกลุ่มลูกค้าของสำนักงานบัญชีมากที่สุดซึ่ง
มีร้อยละ 85 ของรายชื่อที่ยื่นแบบรายการเสียภาษี
เงินได้ในไตรมาส (กรมสรรพากร,2559) ด้านแหล่ง
เงินทุนตอนเริ่มแรกดำเนินกิจการส่วนใหญ่มีเงินทุน
มาจากหุ้นส่วน จากตัวเองและจากครอบครัว ส่วน
ใหญ่อยู่อุตสาหกรรมเหล่านี้ต้องการเงินกู้จากสถาบัน

การเงินแต่ขาดหลักทรัพย์ค้ำประกัน และเห็นว่าถ้า
กู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินนั้นจะมีเงื่อนไขใน
การนำหลักทรัพย์ไปค้ำประกันเงินกู้ยืมซึ่ง
สอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานส่งเสริม
วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (2559) ที่ได้
สรุปไว้ว่าธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมส่วนใหญ่
ใช้เงินทุนตนเองโดยไม่ต้องการกู้ยืมเงินจากสถาบัน
การเงิน

2. การใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงิน

มีการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงิน
โดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก (ค่าเฉลี่ย
5.05) โดยมีการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงิน
เพื่อการกำหนดต้นทุนและประสิทธิผลของการ
ดำเนินงานระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 5.81) รองลง
มามีการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินเพื่อ
การวิเคราะห์อัตรากำไรขั้นต้น การวิเคราะห์อัตรา
กำไรจากการดำเนินงาน การวิเคราะห์อัตรากำไร
สุทธิ การวิเคราะห์สถานะทางการเงินเมื่อต้องการ
กู้เงินจากสถาบันการเงิน การวิเคราะห์อัตราการ
หมุนเวียนของลูกหนี้ การตัดสินใจลงทุน การจัดสรร
งบประมาณ การวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนจาก
ส่วนของผู้ถือหุ้น การวิเคราะห์อัตราส่วนเงิน
ทุนหมุนเวียน การบริหารหนี้ การวิเคราะห์
อัตราส่วนทุนหมุนเวียนเร็ว การวิเคราะห์อัตราผล
ตอบแทนจากสินทรัพย์ การวิเคราะห์อัตราส่วน
หนี้ต่อทุน และการวิเคราะห์อัตราการหมุนของ
สินทรัพย์ ตามลำดับ ส่วนการวิเคราะห์อัตราส่วน
หนี้สินต่อสินทรัพย์มีการใช้ประโยชน์จากรายงาน
ทางการเงินน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.33) เมื่อนำมา
วิเคราะห์เป็นรายด้าน พบว่าการใช้ประโยชน์ด้าน
การวัดความสามารถในการทำกำไรมากที่สุด (ค่า
เฉลี่ย 5.40) รองลงมาการใช้ประโยชน์ด้านการวัด
สภาพคล่อง ด้านการวัดสภาพหนี้สิน ตามลำดับ
ส่วนการใช้ประโยชน์ด้านการวัดประสิทธิภาพใน
การดำเนินงานใช้ประโยชน์น้อยที่สุด (4.47) แยก
เป็นรายด้านได้ดังนี้

3. ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนภายนอก

มีความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนภายนอกอยู่ในระดับค่อนข้างมาก (ค่าเฉลี่ย 5.51) โดยมีความสามารถในการกู้เงินจากสถาบันการเงินโดยมีค่าธรรมเนียมในการดำเนินงานต่ำมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 5.52) รองลงมาความสามารถในการกู้เงินจากสถาบันการเงินโดยได้รับอัตรา(ดอกเบี้ย)ต่ำและความสามารถในการกู้เงินจากสถาบันการเงินโดยใช้หลักทรัพย์ค้ำประกันต่ำ ตามลำดับ ส่วนขั้นตอนในการขออนุมัติเงินกู้จากสถาบันการเงินมีความรวดเร็วระดับน้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 5.45) สาเหตุของปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนนั้นถึงแม้ว่าโดยภาพรวมจะเข้าถึงค่อนข้างมาก แต่มีบางกลุ่มที่ยังเข้าถึงแหล่งเงินทุนค่อนข้างยากเนื่องมาจากการขาดหลักทรัพย์ในการค้ำประกันเงินกู้ยืม ต้องใช้หลักทรัพย์ค้ำประกันสูงและระยะเวลาในการใช้คืนเงินกู้ยืมนาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (2559) ที่ได้สรุปไว้ว่าสถาบันการเงินยังไม่ค่อยยอมปล่อยกู้ให้กับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม โดยไม่ให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมและเห็นว่าธุรกิจเหล่านี้ยังขาดหลักทรัพย์และมีหลักทรัพย์ไม่เพียงพอต่อการค้ำประกันเงินกู้ยืมเกรงว่าจะเกิดความเสียหายที่จะก่อให้เกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งต้นทุนในการปล่อยเงินกู้ของสถาบันการเงินค่อนข้างสูง อีกทั้งภาครัฐยังคงคอยกำกับและให้ทำรายงานการจัดทำประวัติการกู้ยืมเงินของอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมที่เข้มงวด

4. ประสิทธิภาพการดำเนินงานของอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC)

มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก (ค่าเฉลี่ย 5.23) โดยมีประสิทธิภาพต่อความมั่นคงในการดำเนินงานของธุรกิจมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 6.05) รองลงมา

ประสิทธิภาพด้านสภาพคล่องของธุรกิจ ประสิทธิภาพด้านรูปแบบการดำเนินงานของธุรกิจ และประสิทธิภาพต่ออัตราผลตอบแทนในสินทรัพย์ ตามลำดับ ส่วนประสิทธิภาพต่อความสามารถในการทำกำไรของธุรกิจน้อยที่สุด (4.63) ซึ่งให้เห็นว่าถึงแม้ว่าจะมีความพึงพอใจต่อความมั่นคงในการดำเนินงานแต่การดำเนินงานเพื่อก่อให้เกิดกำไรและการบริหารกิจการให้มีผลตอบแทนนั้นยังมีความเสี่ยงอยู่ อาจจะมาจากการที่เงินทุนส่วนใหญ่มาจากเงินทุนจากหุ้นส่วนและมาจากตนเองและครอบครัวเป็นหลักโดยไม่ได้กู้ยืมจากสถาบันการเงิน สอดคล้องกับการวิจัยของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (2559) ที่สรุปไว้ว่าสภาพปัญหาด้านการเงิน ด้านเทคโนโลยี ด้านการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านบุคลากร ด้านต้นทุนการผลิต ส่วนใหญ่ขาดความรู้ในเรื่องของเทคโนโลยี ขาดความรู้ด้านการจัดการองค์กร สาเหตุหนึ่งมาจากการมีเงินทุนค่อนข้างต่ำไม่เพียงพอต่อการพัฒนาความรู้ จึงทำให้ขาดความสามารถในการแข่งขันด้านความสามารถในการทำกำไรได้และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของเพ็ญธิดา(2554) ที่สรุปไว้ว่าธุรกิจควรมีการพัฒนาความรู้เพื่อสามารถแข่งขันเพื่อให้เกิดกำไรให้กับองค์กรได้

5. การใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินต่อความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC)

อุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ประเภทชิ้นส่วนยานยนต์ ปีโตรเคมี อีเล็กทรอนิกส์/ไฟฟ้าและอื่นๆ ส่วนใหญ่ไม่ค่อยให้ความสำคัญต่อการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงิน ซึ่งผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า การให้ความสำคัญต่อการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินนั้นอยู่ในระดับปานกลางถึงค่อนข้างมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญธิดา(2554) ที่ได้สรุปผลการวิจัยไว้ว่าผู้ประกอบการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาด

ยอมส่วนใหญ่ขาดการใช้ระบบมาตรฐานการรายงานทางการเงินเพื่อการพยากรณ์เหตุการณ์ในอนาคต จึงไม่สามารถนำมาใช้เพื่อการบริหารจัดการทางการเงินขององค์กรได้ ผู้ประกอบการพอใจในรูปแบบการบริหารจัดการแบบเดิม จึงไม่สนใจที่จะใช้รายงานทางการเงินเพื่อขยายกิจการ ผู้ประกอบการไม่เชื่อถือรายงานทางการเงินที่จัดทำขึ้นตามมาตรฐานการบัญชีเนื่องจากมีวิธีการจัดทำได้หลายวิธี อาจทำให้ตัดสินใจผิดพลาดได้ ข้อมูลบางอย่างถือว่าเป็นความลับของบริษัทไม่ต้องการให้บุคคลได้รับรู้

การใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินส่งผลกระทบต่อความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนภายนอกของอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC)

สรุป

การใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินส่งผลกระทบต่อความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนภายนอกของอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) การใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) และโครงสร้างลักษณะของอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ต่างกัน การใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินต่างกัน 3 ด้านคือการวัดสภาพคล่องทางการเงิน การวัดความสามารถในการทำกำไร และการใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติเพื่อการบริหาร ส่วนการวัดประสิทธิภาพในการดำเนินงานและการวัดสภาพหนี้สินไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1) การลดปัญหาแหล่งเงินทุนของอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) สถาบันการเงินควรลดขั้นตอนการกู้ยืมลง เพื่อไม่ให้มีความซ้ำซ้อนของขั้นตอนการกู้ยืมและควรกำหนดหลักทรัพย์ค้ำประกันให้เหมาะสมเพื่อเปิดโอกาสให้ธุรกิจที่ขาดหลักทรัพย์มีโอกาสในการกู้ยืมมากขึ้น

2) ถ้าภาครัฐมีจุดประสงค์ที่จะส่งเสริมอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) อย่างจริงจัง ควรมีแหล่งรวบรวมข้อมูลด้านเงินทุน เพื่อเป็นอีกช่องทางหนึ่งเพื่อหาแหล่งเงินทุนได้อย่างเหมาะสม

3) อุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ยังมีการจ้างสำนักงานบัญชีเพื่อจัดทำระบบบัญชีจากหน่วยงานภายนอก อาจส่งผลให้การควบคุมทางการเงินไม่ชัดเจน ส่งผลกระทบต่อ การนำตัวเลขมาวิเคราะห์อาจเกิดความคลาดเคลื่อนและอาจส่งผลเสียต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงาน และการตัดสินใจของผู้บริหารได้

4) นอกจากผู้บริหารจะใช้การพิจารณาปัจจัยภายในและภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานแล้ว ผู้บริหารควรใช้รายงานทางการเงินให้มากขึ้นเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจให้ถูกต้องมากยิ่งขึ้น ดังนั้นตัวเลขที่ปรากฏในงบการเงินควรเป็นตัวเลขที่ถูกต้อง และอ้างอิงที่มาของตัวเลขได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำการศึกษาเรื่องผลกระทบจากการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินให้ทั่วทุกภูมิภาค แล้วนำมาสร้างเครือข่ายองค์ความรู้ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการหาแหล่งเงินทุน

2) ควรทำการศึกษาเงื่อนไขและแนวทางการให้เงินกู้ยืมจากสถาบันการเงินที่ให้การสนับสนุนเงินกู้ยืมกับอุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่

ตั้งแถบระเบียบงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) เพื่อเป็นช่องทางหนึ่งในการลดต้นทุนทางการเงิน และลดขั้นตอนการอนุมัติเงินทุน

3) ควรทำการศึกษาวิจัยถึงผลประโยชน์ที่อุตสาหกรรมการผลิตบนพื้นที่ตั้งแถบระเบียบงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ได้รับจากภาครัฐ เพื่อจะได้รู้ถึงแนวทางการส่งเสริมของภาครัฐว่าให้การส่งเสริมอย่างทั่วถึงและประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงไร เพื่อนำมากแก้ไขปัญหาค้นแต่ละด้านอย่างเหมาะสม

4) ควรทำการศึกษาวิจัยโดยใช้เครื่องมือวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเพื่อจะได้ทราบความคิดเห็นและนำผลของการวิจัยมาใช้ประโยชน์กับกลุ่มเป้าหมายได้มากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณสถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น ที่สนับสนุนงบประมาณในการทำวิจัยครั้งนี้ และขอขอบคุณผู้ประกอบการทุกท่านที่ได้ให้ข้อมูลอันทรงคุณค่ากับงานวิจัยครั้งนี้และทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- เฉลิมขวัญ คุรุบุญยงค์. (2559). รายงานวิจัยเรื่องผลกระทบการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลเขตภาคกลางตอนบน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น
- เฉลิมขวัญ คุรุบุญยงค์. (2558). การวิเคราะห์รายงานทางการเงิน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน)
- ชื่นจิตร์ อังวรารวงศ์และณรงค์นิตย์ จันทร์จรัส. (2546). รายงานวิจัยเรื่อง ปัญหาแหล่งเงินทุนของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทย. สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- จิตติพร วรฤทธิ์. (2550). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพระบบสารสนเทศทางการบัญชีความได้เปรียบทางการแข่งขันและความสำเร็จในการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs. จังหวัดมหาสารคาม
- ดารณี เอื้อชนะจิตร์. (2550). ผลกระทบของคุณภาพข้อมูลทางบัญชีและลักษณะองค์กรธุรกิจที่มีต่อประสิทธิภาพการตัดสินใจของผู้บริหารในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร
- ทิพาพร ขวัญมา. (2555). เรื่องผลกระทบของคุณภาพข้อมูลทางบัญชีบริหารที่มีต่อประสิทธิภาพการตัดสินใจของธุรกิจ SMEs ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. กรุงเทพมหานคร
- ธกานต์ ชาติวงศ์. (2550). ผลกระทบของจริยธรรมธุรกิจและวัฒนธรรมองค์กรที่มีต่อคุณภาพงบการเงิน ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. จังหวัดมหาสารคาม
- ธนาคารกสิกรไทย. (2559). แผนลงทุน EEC หนุน SME โต โอกาสของ SME จากระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC). กรุงเทพมหานคร
- ธีรชัย โรจนพิสุทธิ์. (2558). SMEs 005 กลยุทธ์สู่ความสำเร็จในการลดและควบคุมต้นทุนการผลิต. กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. กรุงเทพมหานคร

- เบญจวรรณ ตรากิจธรรกุล. (2547). คุณภาพของสารสนเทศทางบัญชีที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กรณีศึกษาอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
- ปิยมาศ เหลือลั่น. (2555). ผลกระทบของคุณภาพรายงานทางการเงินที่มีต่อประสิทธิภาพการตัดสินใจของธุรกิจ SMEs ในจังหวัดสุรินทร์. จังหวัดมหาสารคาม
- พัชรินทร์ วิเศษประสิทธิ์. (2552). ผลกระทบความน่าเชื่อถือของข้อมูลทางการเงินที่มีต่อประสิทธิภาพการตัดสินใจของธุรกิจ SMEs ในเขตภาคเหนือ: วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชียุติมหาบัณฑิต; มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- เพ็ญธิดา พงษ์ธานี. (2554). ผลกระทบของการใช้ประโยชน์จากรายงานทางการเงินต่อความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและประสิทธิผลของธุรกิจ SMEs ที่จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. กรุงเทพมหานคร
- เรวดี แก้วมณี. (2560). จัปตาระยอง ชลบุรี และฉะเชิงเทรา กลุ่มจังหวัดเป้าหมายในการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ข้อมูลการศึกษาเขตพิเศษยุทธศาสตร์คันไซ. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สำนักนโยบายอุตสาหกรรมมหภาค; กรุงเทพมหานคร
- วันนพรรณ ชื่นพิบูลย์. (2552). ผลกระทบของสภาพแวดล้อมภายในองค์กรที่มีคุณภาพข้อมูลทางการเงินบัญชีและประสิทธิภาพการตัดสินใจของธุรกิจ SMEs ในเขตภาคเหนือ".
- วิมลพรรณ เลหาเจริญยศ. (2553). การบัญชีบริหาร. จังหวัดเชียงใหม่
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2559). รายงานสถานการณ์ SMEs
- สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์. (2559). มาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 1 (ปรับปรุง 2557); กรุงเทพมหานคร
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2559). ปัจจัยที่ทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ. กรุงเทพมหานคร
- สุภาพร กุศลสัตย์. (2550). การนำมาตราฐานการบัญชีสำหรับกิจการขนาดกลางและขนาดย่อมมาใช้ในประเทศไทยในมุมมองของผู้สอบบัญชี. คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; กรุงเทพมหานคร
- สุรศักดิ์ อำนวยประวิทย์. (2559). กลยุทธ์การเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร; สารนิพนธ์ปริญญาโทชั้นปริญญาโทชั้นบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี: ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มิย. 2559. หน้า 187-199

รากนครา : การศึกษาโดยใช้แนวทางการวิจารณ์เชิงนิเวศ

Raknakara Novel : A Study of Ecocriticism

ปิยาพัชร ศรีสวัสดิ์¹, เรวดี ศิริไกรวัฒนาวงศ์², อินทุอร โพธิ์เรือง³, ขวัญชนก นัยจรัญญ์⁴,
เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์⁵

Piyapat Srisawat¹, Rewadee Sirikraiwatthanawong², Intuorn Phorueang³,
Khwanchanok Naijarun⁴, Premvit Vivattanaseth⁵

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์นวนิยายเรื่องรากนคราตามแนวทางการวิจารณ์เชิงนิเวศ ดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ 2 ลักษณะ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในลักษณะความเป็นมิตรกับธรรมชาติ คือ ธรรมชาติให้ประโยชน์แก่มนุษย์โดยมนุษย์นำวัตถุดิบจากธรรมชาติมาอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต มนุษย์ให้ความสำคัญกับธรรมชาติในฐานะส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิต คือ ธรรมชาติมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับมนุษย์ ทำให้มนุษย์รู้สึกผูกพันกับธรรมชาติ และธรรมชาติสร้างความผ่อนคลายให้กับมนุษย์คือ ธรรมชาติช่วยทำให้มนุษย์รู้สึกผ่อนคลายความเครียด ความกังวล ส่วนในด้านความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในลักษณะความเป็นปฏิปักษ์ธรรมชาติ คือ มนุษย์หวาดกลัวความลึกลับและภัยจากธรรมชาติที่มนุษย์ไม่สามารถควบคุมได้ มนุษย์กอบโกยผลประโยชน์จากธรรมชาติ กล่าวคือ มนุษย์มองว่าธรรมชาติเป็นเพียงทรัพยากรที่มนุษย์สามารถนำมาใช้เพื่อสร้างมูลค่าได้อย่างมหาศาล ดังนั้นเนื้อหาของนวนิยายเรื่องรากนคราจึงแสดงให้เห็นถึงคุณค่า ความสำคัญ และประโยชน์ของทรัพยากรธรรมชาติอันจะส่งผลให้มนุษย์เห็นความสำคัญของธรรมชาติ ซึ่งจะเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ธรรมชาติต่อไป

คำสำคัญ : รากนครา, การวิจารณ์เชิงนิเวศ

¹⁻³ นักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

⁵ รองศาสตราจารย์, สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

¹ Assistant Professor, Thai Language Department, Faculty of Humanities and Social Science, Pibulsongkram Rajabhat University

² Associate Professor, Thai Language Department, School of Liberal Arts University of Phayao

Abstract

The objective of this research was to analyze the content of the novel Raknakara according to ecocriticism. The data was collected by using qualitative research methodology and the results were presented using descriptive analysis. The findings of the research defined the relationship between man and nature in two aspects: the relationship between man and nature is environmentally friendly. It was natural for human beings to use nature's materials to facilitate their lives. Humans gave importance to nature as a part of life. It was natural to make people feel warm, safe and bound to nature. Moreover, nature was relaxing for humans. It was natural to help people feel relaxed from stress and concern. Considering the hostile relationship between man and nature, it was natural for people to terrorize other human beings, fearing mysteries and natural disasters and their inability to control them. People take advantage of nature for personal benefits. Human beings regarded nature as the only human resource that could be used to create enormous value. Therefore, the content of the Raknakara novel shows the value, the importance and benefits of natural resources that will result in humanity finding the importance of nature. This is the way to preserve nature.

Keywords: Raknakara, ecocriticism

บทนำ

นวนิยายเรื่อง รากนครา เป็นบทประพันธ์ของปิยะพร ศักดิ์เกษม เป็นนวนิยายแนวอิงประวัติศาสตร์ดินแดนล้านนา หัวเมืองเหนือของสยามในสมัยรัชกาลที่ 5 นวนิยายเรื่องนี้เผยแพร่ครั้งแรกในนิตยสารสกุลไทย โดยเริ่มจากการตีพิมพ์เป็นตอนๆ จากนั้นจึงมีการตีพิมพ์รวมเล่มเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2540 และได้รับการตีพิมพ์ซ้ำถึง 11 ครั้ง ในระยะเวลา 20 ปี (พ.ศ.2540-2560) อีกทั้งได้รับรางวัลชมเชยจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ในการประกวดหนังสือดีเด่นแห่งชาติประจำปี พ.ศ.2541 นอกจากนี้ นวนิยายเรื่องรากนครายังได้รับคัดเลือกให้ผ่านเข้ารอบ 6 เรื่องสุดท้าย ในการประกวดนวนิยายรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (รางวัลซีไรต์) ประจำปี พ.ศ.2543 อีกด้วย (ราก นครา, 2560: ระบบออนไลน์) นวนิยาย

เรื่อง รากนครา มีลักษณะโดดเด่น คือ การเสียสละความสุขส่วนตัว หรือแม้แต่ชีวิตเพื่อปกป้องแผ่นดินเกิด การผ่อนปรนนโยบายบางประการให้ยืดหยุ่นทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้รัฐสามารถดำรงความเป็นปึกแผ่น ไม่ถูกแบ่งแยกดินแดนหรือตกเป็นเมืองขึ้นของตะวันตก ดังที่ปิยะพร ศักดิ์เกษม (2560 : คำนำ) ได้กล่าวไว้ว่า “หากบ้านเมืองและสังคมเป็นเช่นไม่ใหญ่ มีประดาปราชญ์ราชเมธี วีรบุรุษ วีรสตรีเป็นประดุดอกผลให้ชื่นชม จากอดีตถึงปัจจุบันมีใครสักกี่คน ที่หวนระลึกถึงคนหลายคนผู้ต้องกลบฝังความต้องการ ชีวิต และหัวใจของตนเองไว้ใต้ภาระหน้าที่แห่งการค้ำจุนบ้านเมืองและสังคม ดุจเดียวกับรากต้องฝังตัวอยู่ใต้พื้นพิภพเพื่อ ค้ำจุนกิ่ง ใบ และลำต้นอันตระหง่านงามผู้คนเหล่านั้นก็เป็นดั่งรากแห่งนครา” ดังนั้นจะเห็นได้ว่าผู้เขียนมีการเปรียบเทียบประชาชนที่อยู่ในบ้านเมืองเดียวกันเป็นดั่งต้นไม้ ที่ต้องมีลำต้น ราก กิ่ง ใบ และผล ต่างคนต่างทำหน้าที่ของตนเองเพื่อให้

บ้านเมืองสามารถดำรงอยู่ได้ จากเนื้อหาของนวนิยายเรื่องรศ.ดร.กมลกล่าวถึงเมืองสองเมือง คือเมืองเชียงใหม่ และเมืองเชียงใหม่พระคำ เป็นเมืองที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์เป็นที่หมายตาจะเข้ายึดครองจากประเทศมหาอำนาจทางตะวันตก ดังนั้น ในการดำเนินเรื่องจึงปรากฏให้เห็นทรัพยากรธรรมชาติ คุณค่า และการใช้ทรัพยากร โดยเฉพาะป่าไม้อย่างเด่นชัด

การศึกษาวรรณกรรมลักษณะหนึ่งที่ทำให้ความสัมพันธ์กับธรรมชาติ คือ การศึกษาตามแนวทางการวิจารณ์เชิงนิเวศ ซึ่งเน้นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ดังที่ตรีศิลปี บุญขจร (2559 : ระบบออนไลน์) อธิบายไว้ในเอกสารประกอบการบรรยาย หัวข้อ ปลุกต้นไม้ในใจคน ว่าการวิจารณ์เชิงนิเวศเป็นการศึกษาความเป็นมิตรกับธรรมชาติในลักษณะของธรรมชาติให้ประโยชน์แก่มนุษย์ และความเป็นทรราชกับธรรมชาติ คือ การทำลายธรรมชาติเพื่อผลประโยชน์ของมนุษย์และธัญญา สังขพันธานนท์ (2559 : ระบบออนไลน์) อธิบายว่าการวิจารณ์เชิงนิเวศมีลักษณะเป็นการศึกษาความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับธรรมชาติ คือ ธรรมชาติเป็นสิ่งมีชีวิตเป็นมิตรกับมนุษย์ และอีกลักษณะหนึ่งคือ ความสัมพันธ์ในลักษณะของความเป็นอื่นระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ มนุษย์จึงต้องการที่จะควบคุมธรรมชาติ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า การวิจารณ์เชิงนิเวศเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยสามารถแบ่งลักษณะการวิจารณ์เชิงนิเวศออกเป็น 2 ลักษณะ คือ มนุษย์เป็นมิตรกับธรรมชาติ โดยธรรมชาติให้ประโยชน์แก่มนุษย์ มนุษย์ให้ความสำคัญกับธรรมชาติในฐานะส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิต และธรรมชาติสร้างความผ่อนคลายให้กับมนุษย์ เช่น ธรรมชาติช่วยเยียวยารักษาสภาพจิตใจ ธรรมชาติให้ความอบอุ่นธรรมชาติเป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ ธรรมชาติช่วยลดมลพิษทางอากาศ มนุษย์เป็นปฏิปักษ์กับธรรมชาติ โดยธรรมชาติสร้างความ

หวาดกลัวให้กับมนุษย์ และมนุษย์ทำลายธรรมชาติเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การทำเหมืองแร่ การขุดเจาะน้ำมัน การสร้างที่อยู่อาศัยโดยรุกรานธรรมชาติ เป็นต้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษานวนิยายเรื่องรศ.ดร.กมล ตามแนวทางการวิจารณ์เชิงนิเวศ อันจะแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และธรรมชาติในลักษณะต่าง ๆ รวมถึงการปลูกจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษานวนิยาย เรื่อง รศ.ดร.กมลตามแนวทางการวิจารณ์เชิงนิเวศ

กรอบแนวคิด

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดการวิจารณ์เชิงนิเวศ (Ecocriticism) ซึ่ง ดารินทอร์ ประดิษฐ์ทัศน์ (2559: 7-18) ได้อธิบายลักษณะของการวิจารณ์วรรณกรรมเชิงนิเวศ สรุปได้ว่า การวิจารณ์เชิงนิเวศคือการศึกษาความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ โดยอธิบายว่า วัฒนธรรมของมนุษย์และโลกทางกายภาพมีความเชื่อมโยงและมีผลกระทบต่อกันและกัน รวมถึงวิพากษ์โลกทัศน์ที่ยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลางของทุกสิ่ง โดยมองว่าธรรมชาติเป็นเพียงสิ่งประกอบสร้างทางวัฒนธรรมที่เกิดจากแนวคิดและอิทธิพลในสังคม ธรรมชาติจึงเป็นสิ่งที่จะต้องรับใช้มนุษย์ และแนวคิดของธัญญา สังขพันธานนท์ (2556: 56) ที่กล่าวว่า การวิจารณ์เชิงนิเวศ เป็นการแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมและโลกธรรมชาติที่ปรากฏในตัวบทวรรณกรรม จากแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยจึงนำมาสร้างเป็นกรอบการวิจัยในการศึกษาตัวบท โดยพิจารณาการประกอบสร้างภาพของธรรมชาติเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และธรรมชาติตามแนวคิดดังกล่าว

เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. มนุษย์เป็นมิตรกับธรรมชาติ โดยมนุษย์สามารถอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างพึ่งพิง เกื้อกูลธรรมชาติให้ประโยชน์แก่มนุษย์ เป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิตของมนุษย์ และธรรมชาติสร้างความผ่อนคลายให้กับมนุษย์ หรือลักษณะอื่น ๆ ที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ว่ามนุษย์เป็นมิตรกับธรรมชาติ

2. มนุษย์มีความเป็นอื่นหรือเป็นปฏิปักษ์กับธรรมชาติ คือ ธรรมชาติมีอำนาจลึกลับ และความลึกลับของธรรมชาติเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่สามารถควบคุมได้ จึงสร้างความหวาดกลัวให้กับมนุษย์ อีกลักษณะหนึ่งคือ ธรรมชาติเป็นทรัพยากรที่มีหน้าที่รับใช้มนุษย์ มนุษย์สามารถกอบโกยผลประโยชน์จากธรรมชาติได้ หรือลักษณะอื่น ๆ ที่แสดงให้เห็นว่ามนุษย์เป็นปฏิปักษ์กับธรรมชาติ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis)

ผลการศึกษา

จากผลการศึกษาทฤษฎีเรื่อง รากนครา ตามแนวการวิจารณ์เชิงนิเวศ พบลักษณะเนื้อหาที่แสดงให้เห็นว่ามนุษย์เป็นมิตรกับธรรมชาติ และเป็นปฏิปักษ์กับธรรมชาติ ดังต่อไปนี้

1. มนุษย์เป็นมิตรกับธรรมชาติ

ลักษณะที่พบในทฤษฎีเรื่อง รากนครา มี 3 ลักษณะ คือ 1) ธรรมชาติให้ประโยชน์แก่มนุษย์ 2) ธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิตของมนุษย์ และ 3) ธรรมชาติสร้างความผ่อนคลายให้กับมนุษย์ ดังจะนำเสนอเป็นตัวอย่างประกอบการอธิบาย ดังนี้

1.1 ธรรมชาติให้ประโยชน์แก่มนุษย์

จากทฤษฎีเรื่องรากนครา พบว่า ธรรมชาติให้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ มนุษย์อยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างเกื้อกูลกัน ผู้คนในเมืองของตัวละครเอก ทั้ง 2 เมือง คือ เชียงเงินและ เชียงพระคำเห็นความสำคัญของธรรมชาติ จึงร่วมกันพิทักษ์ปกป้องทรัพยากรธรรมชาติไม่ให้ถูกทำลาย และมีวิถีชีวิตพึ่งพิงกับธรรมชาติ เช่น ใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นที่อยู่อาศัย เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจโดยสะท้อนผ่านความเชื่อที่มีธรรมชาติเป็นสื่อ เช่น เมืองเชียงพระคำเป็นเมืองที่มีทรัพยากรป่าไม้อุดมสมบูรณ์ และจากความอุดมสมบูรณ์ของป่าแห่งนี้ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อมนุษย์ในหลาย ๆ ด้าน เช่น การสร้างบ้านเรือน กระทั่งมีการเปรียบเทียบทรัพยากรธรรมชาติว่าเป็นของมีค่า เป็นที่หมายปองของคนทุกชาติพันธุ์ แสดงให้เห็นว่าธรรมชาติให้ประโยชน์แก่มนุษย์ และมนุษย์เองก็ตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติ มีข้อความปรากฏดังนี้

“เบื้องหน้าคือทิวเขาทอดยาวโอบล้อม จากทิศตะวันออกไปยังตะวันตก เงามองป่าไม้ที่ห่มคลุมที่มครึ้มจนกระทั่งสีเขียวสดใสแปรเปลี่ยนไป เป็นสีเทาเข้มเหลือบแลด้วยเงาสีม่วงอมน้ำเงิน ... นั่นคือความอุดมสมบูรณ์แห่งผืนป่า... ‘ทองคำ’ ที่ผู้คนต่างเฝ้าพันธุ์ล้วนปรารถนาจะครอบครอง...มีเอเรียวแข็งแรงประกอบด้วยผิวขาวเหลืองตามลักษณะที่สืบทอดกันมาแต่บรรพชน ลูบไล่น้ำมันลิ้นละเอียดยาวเนื้อแพทที่กรอบหน้าตาอย่างครุ่นคิด” (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2560: 4)

คนเมืองเชียงพระคำสร้างที่อยู่อาศัยตามลักษณะสภาพแวดล้อม คือ บ้านทำจากไม้ ยกใต้ถุนสูง บนหลังคามีจั่วเป็นยอดแหลม และบนยอดจั่วมีไม้แกะสลักกลดลายตามความเชื่อว่าจะลดลายบนไม้แกะสลักนี้จะช่วยคุ้มครองคนในบ้านให้ปลอดภัยจากสิ่งอัปมงคลทั้งหลาย แสดงให้เห็นว่าธรรมชาติให้ประโยชน์แก่มนุษย์ในเรื่องที่อยู่อาศัย อีกทั้งมนุษย์ยังมีความเชื่อว่าวัตถุติดบางส่วนของคนมีพลังอำนาจช่วยปกป้องคุ้มครองได้ มีข้อความปรากฏดังต่อไปนี้

“ที่นี้เป็นหมู่เรือนไม้สักทองใต้ถุนสูง ชายคาค่อมเล็กน้อยเพื่อป้องกันลมหนาว ในหมันตฤดู บนยอดแหลมของหลังคาเรือนทุกหลังติดประดับไม้แกะสลักเป็นลวดลายอ่อนช้อยตามความเชื่อของผู้คนในแถบนี้...มีไว้เพื่อขับไล่วิญญาณร้าย และสิ่งอัปมงคล...” (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2560: 354-355)

จะเห็นว่าธรรมชาติให้ประโยชน์แก่มนุษย์ไม่เพียงแต่ร่างกายเท่านั้น แต่ครอบคลุมไปถึงสภาวะจิตใจด้วย

1.2 ธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิตของมนุษย์

มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ โดยผู้แต่ง (ปิยะพร ศักดิ์เกษม) ได้ใช้ความเปรียบ คือเปรียบต้นไม้ใหญ่ เป็นตั่งบ้านเมืองที่ต้องมีความมั่นคง สร้างความรู้สึกอบอุ่นและปลอดภัยทั้งร้ายและจิตใจให้แก่ประชาชน มีข้อความปรากฏคือ

“คำปลุกปลอบของเซียนจีนหนังยังตั้งกองอยู่ในหู หมิงสาวขบฟันย้ากับตนเองอีกครั้ง...นี่คือความจริงและภาระหน้าที่ที่ต้องแบกรับ! เชียงเงินเป็นไม้ใหญ่ ยืนหยัดอยู่ได้ก็ด้วยการคำจูนของ ‘ราก’ เช่นมิ่งหล้าและเธอ...อีกหลายบ้านหลายเมืองก็เป็นแจกเช่นเดียวกัน!” (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2560: 299) ชนชั้นปกครองเปรียบเสมือนรากฐานสำคัญในการสร้างบ้านเมืองให้เป็นปึกแผ่น ดังนั้นชนชั้นปกครองต้องยอมเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อความมั่นคงของบ้านเมือง ดังคำรำพันเชิงตัดพ้อของแม่นเมืองว่า “รากเล็ก ๆ อย่างเธอและมิ่งหล้านี้หรือที่ต้องคำจูนและเชิดชู เชียงเงิน...ไม้ใหญ่แผ่กิ่งก้านสาขาดกต้นด้วยดอกผล หยัดต้นสู้สายลมและแสงตะวันอย่างนั้น คงไม่มีวันรู้สึกถึงความเหน็บหนาวมิดมิดและเยือกเย็นใต้พื้นพสุธาอย่างที่เราและมิ่งหล้าได้รู้สึก” (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2560: 496) ไม้ใหญ่แผ่กิ่งก้านสาขา เปรียบดั่งเจ้าแสนอินทะผู้ปกครองเมืองเชียงเงิน และหน่อเมืองซึ่งเป็นรัชทายาท ที่ต้องปกครองประชาชน เป็นมิ่งขวัญให้แก่ประชาชน ไม่มีวันได้รับรู้ถึงความรู้สึกเจ็บปวดของคนที่ถูกใช้

เป็นเครื่องมือทางการเมือง เพื่อสร้างรากฐานให้เชียงเงินยืนหยัด มีเอกราช เป็นเมืองอยู่ได้ จากการเปรียบเปรยธรรมชาติกับมนุษย์ แสดงให้เห็นว่าธรรมชาติและมนุษย์มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และธรรมชาติก็เป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิตของมนุษย์ด้วย

ลึก ๆ ในจิตใจของมนุษย์ผูกพันกับธรรมชาติ ดังที่แม่นเมืองให้ความสำคัญกับดวงชมพูปารากับเพื่อนที่เข้าอกเข้าใจกันเพราะเธอเห็นดวงชมพูป่าเป็นที่พึ่งพิงทางใจ ให้ความปลอดภัยแก่เธอได้ เธอจึงมักมาปรับทุกข์ที่ต้นชมพูป่าเสมอ จนกระทั่งมีความคิดว่าถ้าหากเธอเสียชีวิต ขอให้มิ่งหล้าน้องสาวต่างมารดาของเธอเอาถ้ำกระดูกมาบรรจุเจดีย์ตามธรรมเนียม สร้างไว้ในดวงชมพูป่า มีข้อความปรากฏดังนี้

“...ถ้าเป็นพี่ละก็ น้องไม่ต้องทำให้ใหญ่โตถึงขั้นนี้หรือกนะแค่เผาให้หมดแล้วสร้างเจดีย์องค์เล็ก ๆ บรรจุไว้...พี่ขอสีขาว สร้างไว้ในดวงไม้ชมพูป่า คงสวยดี” (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2560: 111)

จะเห็นว่าเนื้อหาของนวนิยายสะท้อนให้เห็นว่าธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิตของมนุษย์ และความทุกข์ที่แท้จริงของมนุษย์คือการปรารถนาจะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับธรรมชาติและสุดท้ายก็ต้องการกลับคืนสู่อ้อมกอดของธรรมชาติตามวัฏจักรชีวิตที่ทุกคนไม่อาจหนีพ้นได้

1.3 ธรรมชาติสร้างความผ่อนคลายให้กับมนุษย์

จากเนื้อหาของนวนิยายพบว่าธรรมชาติมีความสำคัญต่อมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง จากตัวบทมีการกล่าวถึงป่าไม้ ลักษณะภูมิประเทศ ทรัพยากรธรรมชาติว่าเปรียบเสมือนบ้านที่ให้ความอบอุ่นปลอดภัย เป็นที่พึ่งพิงทางใจ สร้างความผ่อนคลายให้กับมนุษย์ รวมถึงมีการใช้จากธรรมชาติเพื่ออธิบายสภาวะจิตใจของตัวละครด้วย เช่น แม่นเมืองไปที่ดงไม้ ชมพูป่าทุกครั้งที่เราารู้สึกว่าหัวใจแสดงให้เห็นว่าธรรมชาติเป็นสิ่งที่ช่วยผ่อนคลาย

อารมณ์ ทำให้มนุษย์รู้สึกสบายใจและอบอุ่น มีข้อความปรากฏดังนี้

“ที่นี่...คือตมไม้ที่เป็นรอยต่อของสามอาณาจักรด้านหลังของหอหน้า ด้านหน้าของหอหลวง และด้านข้างของหมู่เรือนรับรองและที่นี่...คือที่ที่พี่ของเด็กหญิงรุ่นสาวผู้ว่าเหว เป็นที่ที่เธอมักจะมานั่งขบคิด ปล่อยให้ใจให้เลื่อนไหลและหลอมรวมกับความเงียบสงบรอบ ๆ ตัว...มันยังคงเป็นที่ที่พี่ของเธอยังแม่เฝ้ายามที่เติบโตจนเต็มวัยแล้วเช่นในวันนี้” (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2560: 65)

แม่น้ำเมืองนำเมล็ดชมพูพามาปลูกที่เมืองเชียงพระคำ เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และสร้างความผ่อนคลายเมื่อต้องพบกับความทุกข์ที่อาจจะเกิดขึ้น ดังข้อความว่า “ดงชมพูป่าเป็นเสมือนจุดเปลี่ยนแปลง การเลื่อนไหลของสายน้ำแห่งชีวิต และบัดนี้ก็คล้ายกับเป็นตัวแทนของทุกสิ่งทุกอย่างที่เธอละทิ้งมา” (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2560: 358) สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าต้นชมพูป่ามีความหมายกับแม่น้ำเมืองมาก สะท้อนให้เห็นว่ามนุษย์มีความผูกพันกับธรรมชาติ เพราะธรรมชาติเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและสร้างความสบายใจให้กับมนุษย์ นอกจากนี้ต้นชมพูป่ายังเป็นสัญลักษณ์แทนบ้านเมืองด้วย เพราะหลังจากที่แม่น้ำเมืองยอมสละชีวิตเพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นมั่นคงให้แก่บ้านเมือง ต้นชมพูป่าก็ยังคงเจริญงอกงามต่อไปดังข้อความว่า

“บริเวณนั้นประกอบด้วยไม้ยืนต้นชนิดเดียวกัน เป็นไม้ที่มีลำต้นตรงแนวสีดำแทรกด้วยสีเขียวสลับบาง ๆ เป็นริ้ว ผู้ปลูกปลูกให้ยื่นห่างกันเป็นจังหวะสม่ำเสมอราวกับเสาที่รองรับโครงหลังคาของมหาวิหาร

ทุกต้นดูแปลกตาเมื่อกิ่งก้านด้านบนของมันมิได้แผ่เป็นพุ่มแล้วเสียดยอดขึ้นสูงอย่างไม่ใหญ่ในป่าทั่ว ๆ ไป หากแผ่ออกในทางกว้างสอดประสานถักพันกันทุกต้นจนแน่นทึบอยู่เหนือศีรษะแบบเดียวกับเพดาน

ทว่าเพดานของอาคารธรรมชาติหลังนี้ล้วนบุด้วยกลีบอ่อนบางของดอกไม้สีชมพู...เป็น

สีชมพูที่มีทั้งสีชมพูจางหวานละมุนไปจนถึงชมพูเข้มสดใส่ประดุจสีชาว... (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2560: 601-602)

จากข้อความดังกล่าวตีความได้ว่าผู้แต่งใช้ธรรมชาติคือต้นชมพูป่าเป็นภาพแทนของแม่น้ำเมือง เพื่อสื่อความหมายว่าความตายของแม่น้ำเมืองมีส่วนสำคัญในการสร้างความมั่นคงให้แก่บ้านเมือง

จะเห็นได้ว่าเนื้อหาของนวนิยายนอกจากจะแสดงให้เห็นว่าธรรมชาติสร้างความผ่อนคลายให้แก่มนุษย์แล้ว ธรรมชาติ คือ ต้นชมพูป่าที่ผู้เขียนให้ความสำคัญโดยมีการกล่าวถึงตั้งแต่ต้นเรื่องจนจบเรื่องนั้น สะท้อนนัยยะทางการเมือง เพื่อให้คนตระหนักถึงการเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอีกด้วย

2. มนุษย์เป็นปฏิปักษ์กับธรรมชาติ

จากการศึกษานวนิยาย เรื่อง รากนคราตามแนวทางการวิจารณ์เชิงนิเวศ พบเนื้อหาที่แสดงให้เห็นว่ามนุษย์เป็นปฏิปักษ์กับธรรมชาติ ใน 2 ลักษณะ คือ 1) ธรรมชาติสร้างความหวาดกลัวให้กับมนุษย์ และ 2) มนุษย์กอบโกยผลประโยชน์จากธรรมชาติ ดังจะนำเสนอเป็นตัวอย่างประกอบการอธิบาย ดังนี้

2.1 ธรรมชาติสร้างความหวาดกลัวให้กับมนุษย์

เมื่อวิเคราะห์เนื้อหาของนวนิยาย พบว่าผู้เขียนมักเลือกใช้ฉากของธรรมชาติในลักษณะความน่ากลัว เช่น สัตว์ป่า พายุร้าย ไฟป่า เหว มาพรรณนาพร้อมกับการอธิบายสภาวะจิตใจของตัวละคร เช่น การใช้ภาพเสือกกำลังตะปบเหยื่อที่หมดหนทางสู้ มาอุปมากับความหวาดกลัวของตัวละครในเรื่องที่มิ่งหล้ารู้สึกกลัวเจ้านางหลวงปัทมสุตาจนแทบสิ้นสติ มีข้อความปรากฏดังนี้

“การสอบถามไต่สวนต่อหน้าเธอ หากทำที่ราวกับว่าเธอไม่มีตัวตนนี้เป็นเพียงละครฉากหนึ่งเป็นการเล่นสนุกของสตรีผู้นี้ เป็นการข่มขู่ บีบคั้นให้ประสาทของมิ่งหล้าแทบจะขาดสะบั้นออก

เป็นส่วน ๆ ด้วยความกลัวและจนหนทาง...คล้ายกับเสื้อที่กำลังจะปะเปียะไว้ในกรงเล็บ หากก็ไม่ได้ยอมฉีกเป็นชิ้นเพื่อกัดกินเป็นนักฆาตกร กลัปลปล่อยให้วิ่งไปก่อนตะปบกลับมาจนกว่าจะอ่อนแรงแล้วเปลี่ยนเป็นตบซ้ายตบขวาเหมือนหยอกเอ็น หากเป็นการหยอกเอ็นที่ฝากรอยแผลยับเยินไม่เลือกที่” (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2560: 420)

รวมถึงการเลือกสถานที่ที่ประกอบสร้างจากวิถีทางธรรมชาติ คือ ดึกคืน มาเป็นสถานที่ที่สร้างความหวาดกลัว เนื่องจากตึกที่ทำจากดินเป็นทรงทึบ สร้างความอึดอัด คับแคบ ไม่มีอากาศถ่ายเท และความหม่นของสีดินสร้างความหวาดกลัวให้กับคนที่พบเห็น ทำให้ไม่มีใครอยากย่างกรายเข้าไป จากเรื่องการเข้า ดึกคืนหมายถึงการจับชีวิตอย่างทุกขุ์ทรมาณ ยกตัวอย่างตอนที่เจ้านางปัทมาสวดสั่งบริวารให้นำมิ่งหล้าไป “รักษาตัว” ที่ดึกคืน แต่เพียงชื่อดึกคืนก็ทำให้มิ่งหล้าหวาดกลัวมาก มีข้อความปรากฏดังนี้

“มิ่งหล้า... ข้าจัดการให้เจ้าเข้าพักรักษาตัว จากแพทย์หลวงประจำตัวของข้าที่ดึกคืน

นามนั้นทำให้ขนอ่อนบนศีรษะและหลังต้นคอของมิ่งหล้าลุกชัน...ติดกำแพงวังต่อเนื่องกับชายป่ารกชัฏ ‘ดึกคืน’ ยืนตระหง่านปิดทึบอยู่ตรงนั้น...เหมือนคุกคุมขัง เหมือนแหล่งทรุดโทรมปราศจากการเหลียวแลเอาใจใส่มากกว่าที่สำหรับพักฟื้นรักษาตัว” (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2560: 425)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่าความรุนแรงของภัยธรรมชาติ ความดุร้ายของสัตว์ป่าที่อาศัยอยู่ตามธรรมชาติ หรือแม้แต่ลักษณะภูมิประเทศที่มีความอันตราย ถูกนำมาประกอบสร้างในนวนิยายเพื่อสื่อความไม่มั่นคงปลอดภัยทางร่างกายและจิตใจของมนุษย์ ดังนั้นจึงวิเคราะห์ได้ว่ามนุษย์รู้สึกหวาดกลัวอันตรายที่อยู่ในธรรมชาติ ความดิบเถื่อนของธรรมชาติ นำไปสู่พฤติกรรมที่แสดงความเป็นอื่นหรือเป็นปฏิปักษ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ โดยมองว่าธรรมชาติที่มนุษย์ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น สัตว์ป่า ภัยธรรมชาติ พื้นที่ทางกายภาพที่เป็น

เหว มีความดิบเถื่อน น่ากลัว สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นวิถีคิดของมนุษย์ที่มองว่าธรรมชาติมีความเป็นอื่น และมองว่ามนุษย์เป็นศูนย์กลางของโลก สัตว์และธรรมชาติอยู่ในสถานะที่ด้อยกว่ามนุษย์

2.2 มนุษย์กอบโกยผลประโยชน์จากธรรมชาติ

จากเนื้อเรื่องซึ่งเป็นปมเรื่องสำคัญ คือ การยึดครองทรัพยากรธรรมชาติ ตัวละครเอกในเรื่อง มีความต้องการเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติในเมืองของตน เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่สามารถเป็นเครื่องสร้างอำนาจให้แก่บ้านเมืองได้ ดังที่ ศุขวงศ์มีความคิดว่า “สิ่งที่เขาคิดว่าควรจะได้รับหยิบฉวยมาไว้ในมือแทนก็ควรจะเป็นสิทธิในการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรของดินแดนนี้...ป่าไม้...ซึ่งแผ่ปกไปตลอดทั้งเทือกเขาและทุ่งราบ! ...ชายหนุ่มมั่นใจว่ามันจะกลายเป็น ‘อำนาจ’ แห่งยุคสมัยหน้า (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2560: 49-50) อีกทั้งยังมีชาวอังกฤษที่ออกล่าอาณานิคม โดยคัดเลือกจากประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะป่าไม้ พวกเขาต้องการแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้เพื่อเหตุผลด้านการค้าในรูปแบบสัมปทาน และเหตุผลทางการเมืองที่ต้องการแผ่อำนาจและขยายอาณานิคม แสดงให้เห็นว่ามนุษย์มองธรรมชาติเป็นขุมทรัพย์ และเป็นทรัพยากรที่มนุษย์เป็นเจ้าของ และสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์เพื่อตอบสนองความต้องการได้ มีข้อความปรากฏดังนี้

“ผู้คนที่หลั่งไหลกันเข้ามาด้วยปรารถนาจะยึดครอง ปัจจุบันก็มีได้มีเพียงมาจากเมืองม่านและสยาม หากหมายถึงผู้คนต่างเผ่าพันธุ์อย่างแท้จริงผู้คนที่ตั้งต้นเดินทางมาแสวงไกลพร้อมด้วยความกระหายอย่างแรงกล้าในจิตใจ

คนพวกนี้มิได้ต้องการเพียงแต่ให้ดินแดนแถบนี้เป็นรากฐานเพื่อการเดินทัพลงใต้อย่างชาวเมืองม่าน หรือต้องการเพียงให้เป็นเมืองหน้าด่านส่งไปแค่เครื่อง ราชบรรณาการต้นไม้เงินต้นไม้ทอง

สามปีครึ่งกับส่วยซึ่งมักเป็นขอนไม้สักทุกปีอย่างชาวสยามเท่านั้น สิ่งที่เราต้องการ คือ การกอบโกยยึดทุกสิ่ง...หาไม้ก็คงไม่คุ้มกับระยะทางยาวไกล กาลเวลานั้นนาน และเงินทองที่ได้ลงทุนไป!” (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2560: 5)

มนุษย์คิดว่าธรรมชาติ คือ แหล่งทรัพยากรที่มีคุณค่าและมีมูลค่าสูง จากเนื้อเรื่องทรัพยากรธรรมชาติเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างอำนาจของแต่ละประเทศ ดังนั้น ตัวละครจึงคิดเพียงว่าจะต้องยึดครองทรัพยากรธรรมชาติ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องตอบสนองความต้องการของมนุษย์ เช่น “ศุขวงศ์รู้ว่าจุดหมายที่แท้จริงของจอห์น แบร์ริกนั้น นั่นคือการสำรวจและประเมินว่าทรัพยากรแถบนี้มีมากและสมบูรณ์เพียงพอสำหรับการเดินทางเข้ามาตัดดวงหรือไม่ ...ถ้าใช่...บริษัทใหญ่ที่ทรงอิทธิพลยิ่งของอังกฤษ บริษัทที่แบร์ริกนั้น ทำที่เหมือนกับว่าลาออกมาแล้วบริษัทนั้น คงตรงเข้ามาเพื่อทำทุกวิถีทางให้ได้กอบโกย” (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2560: 90) และความคิดของจอห์น แบร์ริกนั้น ที่ต้องการเห็นป่าไม้ของเมืองมณฑล ดังข้อความว่า “เขาอยากเดินป่าลึกเข้าไปทางตะวันตกชิดชายแดนเมืองมณฑล เจ้ากะเหรี่ยงยางแดงคนนำทางคนใหม่ของเขามันจะออกเดินทางในเช้ามีดวันพรุ่ง...เขาช่างอยากไปกับมันเพื่อให้ได้เห็น...ป่าสูงเสียดฟ้า มีดครึ้มตัวร่วมเงาขนาดใหญ่ของใบสัก แต่ละต้นใหญ่กว่าสี่คนโอบ’ ...ตามคำบอกเล่าเสียเหลือเกิน... ประกอบกับความกระหายอยากเห็นป่าไม้ซึ่งอาจหาผลประโยชน์อันฉฉวยยึดครองได้ ทำให้เขาใจร้อนวู่วามกว่าที่เคยเป็น” (ปิยะพร ศักดิ์เกษม, 2560: 248-249)

จะเห็นได้ว่าตัวละครแต่ละฝ่ายมีเป้าหมายอย่างเดียวกันคือต้องการยึดครองทรัพยากรป่าไม้ เพื่อเป็นฐานอำนาจให้แก่ประเทศของตน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าป่าไม้เป็นทรัพยากรที่สำคัญ ที่นอกจากจะมีมูลค่าแล้วยังส่งผลต่อความมั่นคงทางการเมืองของประเทศอีกด้วย

ดังนั้นเมื่อวิเคราะห์นวนิยายเรื่อง รากนคราตามแนวการวิจารณ์เชิงนิเวศ จะพบว่าธรรมชาติมีความสำคัญยิ่งต่อมนุษย์ กล่าวคือมนุษย์และธรรมชาติมีความสัมพันธ์กันใน 2 ลักษณะ คือ มนุษย์เป็นมิตรกับธรรมชาติ โดยปรากฏผ่านความเชื่อ วิถีชีวิตที่เกี่ยวเนื่อง ฟังฟังและผูกพันอยู่กับธรรมชาติ แต่เมื่อมนุษย์ต้องการความมั่นคงในเชิงอำนาจ ธรรมชาติจึงกลายเป็นเครื่องต่อรอง และเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างฐานอำนาจที่มั่นคง ทำให้มนุษย์มองธรรมชาติในอีกลักษณะหนึ่งคือมองว่าธรรมชาติมีความเป็นอื่นหรือเป็นปฏิปักษ์ต่อมนุษย์ และเป็นทรัพยากรที่มนุษย์ผู้มีอำนาจสามารถเข้าไปกอบโกยผลประโยชน์ได้อย่างเต็มที่

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่พบว่าเนื้อหาของวรรณกรรมแสดงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ในด้านความเป็นมิตรและด้านความเป็นปฏิปักษ์นั้น สามารถอภิปรายผลได้ว่า เนื้อหาในนวนิยายถูกเขียนขึ้นโดยอิงจากประวัติศาสตร์สมัยรัชกาลสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) โดยเริ่มเรื่องจากปีพุทธศักราช 2427 ที่มีเหตุการณ์การล่าอาณานิคมของชาติตะวันตก เป้าหมายคือประเทศในแถบเอเชียซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ ดังนั้นในเนื้อหาจึงให้ความสำคัญกับธรรมชาติมาก โดยใช้ธรรมชาติสื่อความหมายในแง่ของความอุดมสมบูรณ์ของภูมิภาค และสื่อความหมายเชิงอำนาจทางการเมืองที่มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในการต่อรองและเป็นฐานอำนาจ เมื่อนำเนื้อหามาพิจารณาตามแนวการวิจารณ์เชิงนิเวศ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในลักษณะความเป็นมิตร

ความสัมพันธ์ในลักษณะเป็นมิตรระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ปรากฏ 3 ลักษณะ คือ 1)

ธรรมชาติให้ประโยชน์แก่มนุษย์ กล่าวคือ มนุษย์นำวัตถุดิบจากธรรมชาติมาอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต เช่น การสร้างที่อยู่อาศัยโดยใช้ไม้สัก ใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติมาเป็นเครื่องใช้ในชีวิตรประจำวัน 2) มนุษย์ให้ความสำคัญกับธรรมชาติในฐานะส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิต คือ มีการเปรียบเทียบลักษณะของต้นไม้กับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ว่ามีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และบันปลายชีวิตมนุษย์ปรารถนาที่จะอยู่กับธรรมชาติอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และ 3) ธรรมชาติสร้างความผ่อนคลายให้กับมนุษย์ คือ เมื่อมนุษย์อยู่กับธรรมชาติแล้วจะรู้สึกปลอดภัย ผ่อนคลายจากความเครียด ความกังวล ผลการวิจัยที่พบว่ามนุษย์มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติในลักษณะเป็นมิตรต่อกันนั้นสอดคล้องกับแนวคิดของศุกีสราเทียสนสว่างชัย (2560: 274) ได้กล่าวว่า การอยู่ร่วมกันของธรรมชาติและมนุษย์แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติกับมนุษย์ทางด้านอารมณ์และจิตใจรวมไปถึงบทบาทและหน้าที่ของธรรมชาติที่ช่วยเยียวยารักษาสุขภาพจิตใจ และผลการวิจัยของ พรพารัตน์ สุขขาวนา, เปรมวิทย์ วิวัฒน์-เศรษฐ์ และ ชวิญชนก นัยเจริญ (2561: 527) ที่ทำวิจัย เรื่อง นวนิยายชุดลูกไม้ของพ่อ : การวิเคราะห์เชิงนิเวศสำนึก ผลการวิจัยประเด็นหนึ่งพบว่า ธรรมชาติให้ความสวยงามแก่มนุษย์ ช่วยทำให้เกิดความผ่อนคลาย และสร้างความรื่นรมย์ ธรรมชาติมีประโยชน์ต่อมนุษย์ และมนุษย์มีหน้าที่อนุรักษ์ธรรมชาติ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ในลักษณะความเป็นปฏิปักษ์

ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในลักษณะความเป็นปฏิปักษ์เกิดความสัมพันธ์ ใน 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) ธรรมชาติสร้างความหวาดกลัวให้กับมนุษย์ คือ มนุษย์หวาดกลัวสัตว์ป่า ความสีกลับและภัยจากธรรมชาติ จากเรื่องจะพบฉากตอนที่ตัวละครเกิดความกลัว ผู้เขียนมักใช้ฉากความน่ากลัวของธรรมชาติ เช่น สัตว์ป่า เสี่ยง

ฟ้าร้อง เสียงลมพายุ รวมถึงฉากที่เป็นความมืดและหน้าผามาประกอบสร้าง ทั้งนี้อาจเนื่องจากมนุษย์เห็นว่า สัตว์ป่าหรือภัยธรรมชาติมีความดิบเถื่อนและอันตราย จึงเป็นสิ่งที่ไม่สามารถควบคุมได้ ดังนั้นมนุษย์จึงเกรงกลัวความสีกลับจากธรรมชาติ ความเป็นปฏิปักษ์กับธรรมชาติเหล่านี้จึงมักถูกหยิบยกมาประกอบสร้างในรูปแบบของฉากหรือการพรรณนาสภาวะจิตใจของตัวละครอยู่บ่อยครั้ง สอดคล้องกับแนวคิดของดาร์วินท์ ประดิษฐ์ทัศนีย์ (2559: 47) ที่อธิบายปัญหาสิ่งแวดล้อมผ่านมุมมองวรรณกรรมอเมริกันร่วมสมัย เรื่อง Ishmael : An Adventure of the Mind and Spirit ของ แดเนี่ยล คิวินน์ ซึ่งมีตัวละครเอก คือ กอริลลา ชื่อ อิซมาเอล ถูกทารุณกรรมอย่างโหดร้ายเนื่องจากกอริลลาเป็นสัตว์ป่า จึงต้องถูกจำกัดพื้นที่ที่กักขัง เพื่อเก็บความดิบเถื่อนเอาไว้ เพราะมนุษย์มองว่า อิซมาเอลเป็นสัตว์ที่มาจากป่า ที่มีความดิบเถื่อน และอันตรายยิ่งกว่านั้นกอริลลายังเป็นสัญลักษณ์ที่รวมเอาสารัตถะของความเถื่อนและความอันตรายไว้ได้อย่างสมบูรณ์แบบ 2) มนุษย์กอบโกยผลประโยชน์จากธรรมชาติ คือ มนุษย์ต้องการเข้าควบคุมและแสวงหาผลประโยชน์จากความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ โดยมนุษย์มองว่าธรรมชาติเป็นเพียงทรัพยากรที่สามารถสร้างมูลค่าได้อย่างมหาศาลและไม่เพียงแต่สร้างมูลค่าเท่านั้น ทรัพยากรธรรมชาติที่ปรากฏจากเรื่องยังเป็นที่ยกมาปกป้องในฐานะเครื่องมือในการสร้างฐานอำนาจทางการเมือง ผู้ที่มีอำนาจจะเป็นผู้ได้ครอบครองทรัพยากรธรรมชาติ ดังนั้นทรัพยากรธรรมชาติจึงเป็นที่หมายปองของคนทุกชาติพันธุ์ ทั้งนี้เพื่อตักตวงและกอบโกย ใช้ประโยชน์จากธรรมชาติให้มากที่สุด ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ วิทย์ วิศทเวทย์ (2534) ที่กล่าวว่าความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติที่เป็นไปในลักษณะนายกับบ่าวโดยเห็นว่าธรรมชาติเป็นฐานะต่ำกว่ามนุษย์ มีไว้เพื่อมนุษย์ มนุษย์มีสิทธิ์อันชอบธรรมที่จะตัดแปลง บังคับ และตักตวงผลประโยชน์จากธรรมชาติได้เต็มที่ และควร

ทำอย่างนั้นให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และสอดคล้องกับแนวคิดของธัญญา สังขพันธานนท์ (2559) ได้กล่าวไว้ว่า ความสัมพันธ์ในลักษณะของความ เป็นอื่นระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ มนุษย์จึงต้องการที่จะควบคุมธรรมชาติ

จากผลการวิจัยจะเห็นว่า มนุษย์และธรรมชาติมีความสัมพันธ์กัน ทั้งในลักษณะของความ เป็นมิตร คือ ธรรมชาติให้ประโยชน์แก่มนุษย์ มนุษย์ให้ความสำคัญกับธรรมชาติในฐานะส่วนหนึ่ง ในการดำรงชีวิต และธรรมชาติสร้างความ ผ่อนคลายให้กับมนุษย์ เป็นการนำเสนอให้ผู้อ่านเห็นคุณค่าและความสำคัญของธรรมชาติที่มีต่อมนุษย์ ดังนั้นมนุษย์ต้องมีจิตสำนึกในการปกป้อง ดูแลรักษา และ หวงแหนธรรมชาติ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในลักษณะความเป็นปฏิปักษ์ธรรมชาติ คือ ธรรมชาติสร้างความหวาดกลัวให้กับมนุษย์ มนุษย์กอบโกยผลประโยชน์ ธรรมชาติ เพราะมนุษย์เห็นว่าธรรมชาติมีมูลค่า มหาศาล เป็นมากกว่าทรัพยากรที่มีราคา เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติที่นำเสนอในตัวบทเป็นการต่อ รอง และรักษาฐานอำนาจทางการเมืองด้วย ดังนั้น มนุษย์กับธรรมชาติจึงไม่ใช่อันหนึ่งอันเดียวกัน มนุษย์อยู่เหนือธรรมชาติ และมีสิทธิ์ครอบครอง ทรัพยากรธรรมชาติหากเขามีอำนาจ แต่อย่างไร ก็ตามลึก ๆ ในจิตใจมนุษย์ก็ยังคงหวาดกลัวภัยที่มา จากธรรมชาติ รวมถึงความลึกลับ ดิบเถื่อนของ ธรรมชาติด้วย ดังนั้นเนื้อหาของนวนิยายเรื่อง รากนครา จึงแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของธรรมชาติ ความรักและหวงแหนธรรมชาติของคนในอดีต สะท้อนปัญหาการทำลายและกอบโกยผลประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติในปัจจุบัน ส่งผลให้มนุษย์ มีจิตสำนึก ตระหนักถึงความสำคัญของธรรมชาติ อันจะเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ธรรมชาติต่อไป สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์นวนิยายเรื่อง รากนครา ตามแนวทางการวิจารณ์เชิงนิเวศ ปรากฏ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติใน 2

ลักษณะ สรุปได้ดังนี้

1. มนุษย์เป็นมิตรกับธรรมชาติ ในลักษณะ ฟังพาท้าย ธรรมชาติมีความสำคัญต่อการดำเนิน ชีวิตของมนุษย์ทั้งร่างกายและจิตใจ แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1.1 ธรรมชาติให้ประโยชน์แก่มนุษย์ คือ มนุษย์นำวัตถุดิบจากธรรมชาติมาอำนวยความสะดวก ในการดำเนินชีวิต

1.2 มนุษย์ให้ความสำคัญกับธรรมชาติ ในฐานะส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิต คือ มีการเปรียบเทียบลักษณะของตนไม่กับการดำเนินชีวิตของ มนุษย์ว่ามีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มนุษย์จึง รู้สึกผูกพันกับธรรมชาติ ตลอดจนรู้สึกว่ามีมนุษย์และ ธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งของตัวเอง

1.3 ธรรมชาติสร้างความผ่อนคลายให้ กับมนุษย์ คือ เมื่อมนุษย์อยู่กับธรรมชาติ แล้วจะรู้สึกผ่อนคลายจากความเครียด ความกังวล

2. มนุษย์เป็นปฏิปักษ์กับธรรมชาติ แสดงออกผ่านความเกรงกลัวในพลังอำนาจของ ธรรมชาติ มนุษย์คิดว่าธรรมชาติเป็นความ ทุรกันดาร ดังนั้นมนุษย์จึงมีสิทธิ์ที่จะครอบครอง ธรรมชาติ แสดงให้เห็นวิถีคิดของมนุษย์ที่ยึดเอา ตนเองเป็นศูนย์กลางของโลก ดังนั้นจึงมีการแบ่ง แยกระหว่างมนุษย์และสัตว์ มนุษย์และธรรมชาติใน ฐานะทรัพยากรที่มีขึ้นเพื่อให้มนุษย์ใช้ประโยชน์ สะท้อนให้เห็นความเป็นอื่นหรือความเป็นปฏิปักษ์ ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ จากเนื้อหาแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

2.1 ธรรมชาติสร้างความหวาดกลัวให้ กับมนุษย์ คือ มนุษย์หวาดกลัวความลึกลับและภัย จากธรรมชาติ เนื่องจากมนุษย์คิดว่าสิ่งที่อยู่ตาม ธรรมชาติมีความดิบเถื่อน และอันตราย

2.2 มนุษย์กอบโกยผลประโยชน์จาก ธรรมชาติ คือ มนุษย์ต้องการแสวงหาผลประโยชน์ จากความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ โดยการที่ มนุษย์มองว่าธรรมชาติเป็นเพียงทรัพยากรที่ สามารถสร้างมูลค่าได้อย่างมหาศาล

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษานวนิยายเรื่องรากนคราโดยใช้ทฤษฎีสตรีนิยมเชิงนิเวศ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าตัวละครเอกหญิงมีบทบาทสำคัญในการสร้างรากฐานการปกครองที่มั่นคง เช่น แม่นเมือง เจ้านางปัทมสุดา

2. ควรวิเคราะห์โลกทัศน์ และแนวคิดทางการเมืองที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องรากนครา เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าธรรมชาติในเนื้อหาเป็นสัญลักษณ์เชื่อมโยงถึงแนวคิดทางการเมืองบางประการ ที่ผู้อ่านต้องตีความตลอดทั้งเรื่อง

เอกสารอ้างอิง

- ดารินทร์ ประดิษฐ์ทัศนีย์. (2559). *พินิจปัญหาสิ่งแวดล้อมผ่านมุมมองวรรณกรรมอเมริกันร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2559). *ปลูกต้นไม้ในใจคน*. (ระบบออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.thaicritic.com/?p=3631>, สืบค้นเมื่อ วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2561.
- ธัญญา สังขพันธานนท์. (2559). *วรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ*. (ระบบออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://rgj.trf.or.th/abstract/th/PHD49K0221-Thanya.pdf>, สืบค้นเมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2561.
- ธัญญา สังขพันธานนท์. (2552). *วรรณกรรมวิจารณ์ : วาทกรรมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในวรรณกรรมไทย*. (ระบบออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://dcms.lib.nu.ac.th/dcms/0855/abstract.pdf>, สืบค้นเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2561.
- ธัญญา สังขพันธานนท์. (2556). *วรรณคดีสี่เขียว*. ปทุมธานี : สำนักพิมพ์นาคกร.
- ธัญญา สังขพันธานนท์. (2559). *แฉ่วนวรรณคดี ทฤษฎีร่วมสมัย*. ปทุมธานี : สำนักพิมพ์นาคกร.
- ปิยะพร ศักดิ์เกษม. (2560). *รากนครา*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อรุณ.
- พรพารัตน์ สุขขาวนา เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์ และ ขวัญชนก นัยเจริญ. (2561). *นวนิยายชุด “ลูกไม้ของพ่อ”: การวิเคราะห์เชิงนิเวศสำนึก*. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติพหุผลสงครามวิจัย ครั้งที่ 4 ประจำปี พ.ศ.2561, หน้า 572-581.
- มานิตย์ โสกล้อ. (2557). *วาทกรรมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับการต่อสู้และการต่อรองเชิงอำนาจ : กรณีศึกษาลอนล่าของวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ ใน วารสารวิชาการแพรวกาภสสินธุ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์*. ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน, หน้า 31-52.
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2560). *บทละครโทรทัศน์เรื่องรากนครา*. (ระบบออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%81%E0%B8%99%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%B2>, สืบค้นเมื่อ วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2561.
- วิทย์ วิศทเวทย์. (2534). *ปรัชญาทั่วไป มนุษย์โลก และความหมายของชีวิต*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภิสรา เทียนสว่างชัย. (2560). *สวนหลังบ้าน : การเยียวยาของธรรมชาติและเทคโนโลยีในฐานะตัวร้ายใน วารสารมนุษยศาสตร์*. ปีที่ 24 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน), หน้า 274 – 301.

ครูมืออาชีพตามพุทธวิธีการสอน

Professional teachers on how to teach about Buddha

จเด็จ ทศวงษา¹, พระมหามิตร ฐิตปญโญ²

Chadet Tuswongsa¹, Phramaha Mit Thitapañño²

บทคัดย่อ

ปัจจุบันสังคมมีความคาดหวังต่อ “ครู” ในการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็น คนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ครูจึงต้องพัฒนาตัวเองในด้านความสามารถด้านการสอน ควบคู่ไปกับการดำรงชีวิตอย่าง มีวินัย มีคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู ตามอย่างองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรง เป็นพระบรมครูของผู้ประกอบวิชาชีพครูในเรื่องแนวคิด รูปแบบการสอน วิธีการสอนและเทคนิคการสอน อันเป็นวิธีการที่พระองค์ทรงเผยแผ่พระธรรมหรือทรงสอนเหล่าสาวกทั้งหลายให้เกิดจริยธรรมหรือ บรรลุธรรม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการประยุกต์ใช้การแก้ไขปัญหาการสอน และการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ของผู้ประกอบวิชาชีพครู เพื่อจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

คำสำคัญ : ครูมืออาชีพ, พุทธวิธีการสอน

Abstract

At the present time, society expects from teachers: leadership, educational management, guidance on how to be a good person, self-discipline, pride of nation, knowledge of individual ability, and demonstration of their responsibility to community, society and the nation. Teachers, however, need to improve their teaching ability. At the same time they need to be alive with self-discipline, morality, ethics, and a code of conduct. The lord Buddha is known as the teacher of teachers. He provided teaching concept, teaching style, teaching method and teaching technique. The method lord Buddha propagated - Dhamma - taught disciples to lead an ethical life and reach Dhamma enlightenment. The Buddha's teaching methods are useful for solving teaching problems and providing a moral ethical education of teachers for effective educational management.

Keywords : Professional teacher, Buddhist teaching methods

¹ นิสิตปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.

² อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์

¹ Ph.D. Student, Doctoral programme in Buddhist Studies, Mahachulalongkornrajavidyalaya, Khon Kaen Campus

² Assistant Professor, Buddhist Studies, Mahachulalongkornrajavidyalaya, Khon Kaen Campus

บทนำ

การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ(สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. 2560 : 14) ด้วยการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณภาพ ซึ่งเกิดจากพื้นฐานความเชื่อที่ว่าจัดการศึกษามีเป้าหมายสำคัญที่สุด คือการจัดการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาตนเองสูงสุดตามกำลังหรือศักยภาพของแต่ละคน ซึ่งในยุคที่โลกกำลังก้าวหน้าของยุคศตวรรษที่ 21 เป็นโลกแห่งข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยี เป็นสังคมโลกที่สลับซับซ้อนเชื่อมโยงและเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สังคมโลกกลายเป็นสังคมความรู้ (Knowledge Society) หรือสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) เพียงจักรสำคัญที่จะเป็นผู้ขับเคลื่อนการศึกษาให้มีคุณภาพ ก็คือผู้ที่ทำหน้าที่จัดการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องเด็กมากที่สุด นั่นคือ “ครู” ซึ่งคุณภาพการศึกษาจะมีมากหรือน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับคุณภาพของครูเป็นหลัก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2559 : 13)

จากความคาดหวังที่สังคมมีต่อ “ครู” ในขณะนี้ ส่งผลให้ครูจำเป็นต้องมีการจัดการเรียน การสอน และพัฒนาตัวเองในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาความสามารถด้านการสอน โดยการจัดการองค์ความรู้ที่จะสอนอย่างมีคุณภาพ ทั้งในแง่การพัฒนาความรู้รอบรู้ในเนื้อหาสาระของวิชาที่จะสอนอย่างลึกซึ้ง การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ควบคู่ไปกับการอบรมสั่งสอนให้พัฒนาทักษะชีวิต สุขภาพกาย สุขภาพจิต เพื่อให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข อีกทั้งครูต้องดำรงชีวิตอย่างมีวินัย มีคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ให้เป็นผู้ที่มีวินัย ตรงต่อเวลา ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ กติกาของสังคม มีความประพฤติที่เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งทางกายและ

ทางใจ (สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. 2557 : 132) ดังเช่นพระพุทธเจ้าทรงเป็นบรมครูของมนุษย์และเทวดาทั้งหลาย พระพุทธองค์ทรงมีคุณสมบัติหลายอย่าง กล่าวคือ มีคุณสมบัติที่ปรากฏออกมาภายนอก อันได้แก่ บุคลิกภาพ พระองค์ทรงมีพระอภิปริชา มารยาททุกอย่างที่งดงามน่าเลื่อมใส เป็นที่ยอมรับของสังคม ตลอดจนพระบุคลิกลักษณะที่เป็นเสน่ห์ทุกประการ พร้อมไปด้วยความมองอาจความสง่างาม ความสงบเยือกเย็น และคุณสมบัติภายใน อันได้แก่ คุณธรรมต่าง ๆ ในเวลาที่พระองค์แสดงธรรม นอกจากแจ่มแจ้งด้วยสัจธรรมแล้วยังก่อให้เกิดความเพลิดเพลินสุขใจ ชวนให้อยากฟังอยากใกล้ชิดพระองค์รวมถึงทรงมีเทคนิคและวิธีการถ่ายทอดความรู้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). 2540 : 10) ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ชีวิตและการกลมกลืนของคนให้เป็นคนดี จึงเป็นส่วนสำคัญที่สุดเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ทั้งปวง ตามที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมสั่งสอนให้คนปฏิบัติชอบ คือสิกขา 3 หรือที่เรียกว่าไตรสิกขา ได้แก่ สीलสิกขา จิตตสิกขา ปัญญาสิกขา หรือ ศีลา ศีล จิต ศีล ปัญญา (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. 2549 : 263) ผู้ประกอบวิชาชีพครูควรนำมาเป็นแบบอย่างพัฒนาตนเองและจัดการการศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

เพื่อนำเสนอแนวคิด รูปแบบการสอนวิธีการสอน และเทคนิคการสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ให้ครูนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตัวเองด้านการสอน นำไปสู่การสอนอย่างคู่มืออาชีพ เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

ความสำคัญของวิชาชีพครู

“ครู” หรือ “บุชนีบุคคล” เป็นฐานติดตัวโดยอัตโนมัติ ได้รับการคาดหวังสูง ว่าอย่างน้อยที่สุดจะต้องมีคุณสมบัติ 2 ประการ คือ “ความรู้คู่คุณธรรม” และการที่ก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำทางการศึกษาและผู้นำทางจิตวิญญาณ ไม่ว่าจะได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการหรือมิได้รับการแต่งตั้งนั้น ย่อมประกอบไปด้วยคุณสมบัติต่าง ๆ ที่เป็นลักษณะโดดเด่นของความเป็นผู้นำที่มีอยู่ในตนเองและสามารถพัฒนาให้เกิดขึ้นได้ (พรรณราย ทวีพะระภา. 2548 : 146) และผู้ที่ได้ชื่อว่า “ครู” คือ บุคคลที่ต้องทำหน้าที่ หรือ มีอาชีพในการสอนเกี่ยวกับวิชาความรู้หลักในการคิด การดำเนินชีวิต รวมถึงต้องปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี ตามจรรยาบรรณครู (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. 2541) คือ

1. ครูต้องรักและเมตตาศิษย์ โดยให้ความเอาใจใส่ช่วยเหลือส่งเสริม ให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียน แก่ศิษย์โดยเสมอหน้า

2. ครูต้องอบรม สั่งสอน ฝึกฝน สร้างเสริมความรู้ ทักษะและนิสัย ที่ถูกต้องดีงาม ให้เกิดแก่ศิษย์ อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ

3. ครูต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ

4. ครูต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์และสังคมของศิษย์

5. ครูต้องไม่แสวงหาประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้างจากศิษย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตาม ปกติ และไม่ใช้ให้ศิษย์กระทำการใด ๆ อันเป็นการหาผลประโยชน์ให้แก่ตนโดยมิชอบ

6. ครูย่อมพัฒนาตนเองทั้งทางด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพและวิสัยทัศน์ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง อยู่เสมอ

7. ครูย่อมรักและศรัทธาในวิชาชีพครูและเป็นสมาชิกที่ดีต่อองค์กรวิชาชีพครู

8. ครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูลครู และชุมชนในทางสร้างสรรค์

9. ครูพึงประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์ พัฒนาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย

ดังกล่าวมาจะเห็นว่า ครู คือผู้ให้ทุกสิ่งทุกอย่างแก่ศิษย์ทั้งความรู้ ความรักและเป็นตัวแบบที่ดีให้ศิษย์ได้เห็นและประพฤติปฏิบัติตาม พร้อมทั้งพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา เพื่อที่จะเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาความรู้ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย อาจจะกล่าวได้ว่า “ครูคือต้นแบบชีวิตของศิษย์” ซึ่งครูจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะตามตัวบ่งชี้ ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พระบรมครูของผู้ประกอบวิชาชีพครู

พระพุทธเจ้ามีคุณสมบัติที่ปรากฏออกมาภายนอกหลายอย่างอันได้แก่บุคลิกภาพอย่างหนึ่ง และคุณสมบัติภายใน อันได้แก่คุณธรรมต่าง ๆ อย่างหนึ่ง

1. บุคลิกภาพภายนอก

พระพุทธเจ้าทรงมีพระลักษณะทั้งทาง ด้านความสง่างามแห่งพระวรกาย พระสุรเสียง ที่โชนไหวจิตใจ และพระบุคลิกลักษณะอันควรแก่การเลื่อมใสศรัทธา ทุกประการ ดังจะเห็นได้ ดังต่อไปนี้

1) ทรงมีพระมหาบุรุษลักษณะ 32 ประการ และอนุพยัญชนะ 80 มีพระรูปที่งดงามน่าเลื่อมใส นาดู มีพระฉวีวรรณผุดผ่องยิ่ง วรณะและพระสรีระดูจพรหม

2) ตรัสพระวาจาสุภาพสละสลวย ไม่มีโทษ ประกอบด้วยคุณลักษณะ 8 ประการ คือ แจ่มใส 1 ชัดเจน 1 นุ่มนวล 1 ชวนฟัง 1 กลมกล่อม 1 ไม่พรา 1 ชิ่ง 1 กังวาน 1 มีเสียงดุจเสียงพรหม มีสำเนียงใสจจนการเวก

3) มีพระอากัปกิริยามารยาททุกอย่างงดงาม น่าเลื่อมใส มีคุณสมบัติผู้ดี มีมารยาทเป็นที่ยอมรับของสังคม มีพระบุคลิกลักษณะที่เป็นเสน่ห์

ทุกประการ มีความมองอาจสง่างาม เยือกเย็น ทรง
แสดงธรรมแจ่มแจ้ง ก่อให้เกิดความเพลิดเพลิน
ชวนให้อยากฟัง อยากรู้ (ที.ปา. (ไทย)
11/198-200.)

บุคลิกภาพภายนอกจัดว่าเป็นองค์
ประกอบหนึ่งของครูผู้สอนที่มีความสำคัญไม่ยิ่ง
หย่อนกว่าคุณสมบัตินั้น ๆ เพราะเนื่องจากเป็นสิ่ง
แรกที่พบเจอด้วยตา ได้ยินด้วยหูโดยตรง เป็น
สัมผัสแรกที่สัมผัสได้ บุคลิกภาพที่สง่างามย่อม
สร้างความศรัทธาให้เกิดกับผู้พบเห็น เกิดขึ้นกับผู้
เรียน เรียกว่า “ปมาณิกา” หรือ ประเภทแห่งบุคคล
ผู้มีความยึดหยุ่นในบุคลิกลักษณะ โดยแบ่งออกเป็น
4 ประเภท คือ

1. รูปร่างปมาณิกา หมายถึง พวกถือรูป
ภายนอกเป็นประมาณ มีความเลื่อมใสศรัทธาในรูป
ร่าง หน้าตาที่งดงาม เมื่อพบเห็น ย่อมเกิดความพึง
พอใจ

2. โสฬสปมาณิกา หมายถึง พวกถือ
เสียงหรือสำเนียงท่วงท่าในการพูดเป็นประมาณ
กล่าวคือ มีความศรัทธาเลื่อมใสในเสียงหรือสำเนียง
การพูดอย่างมาก คนที่มีเสียงดีมีเสน่ห์ เช่น พูด
เพราะ เสียงอันหวานจนทำให้ผู้ฟังติดใจ ย่อม
สามารถดึงดูดคนประเภทนี้ได้เป็นอย่างดี

3. ลูขัปปมาณิกา หมายถึง พวกถือรูป
แบบ ความเคร่งครัดเป็นประมาณ กล่าวคือ คนพวก
นี้ จะมีความศรัทธาเลื่อมใสในบุคคลที่มีความ
ประพฤติที่เคร่งครัด มีความสำรวม ความซัดเสลา
สันโดษพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่อย่างมาก

4. ทัมมปมาณิกา หมายถึง พวกถือ
เหตุผล ความถูกต้อง ความยุติธรรม เป็นประมาณ
กล่าวคือ คนพวกนี้ จะมีความศรัทธาเลื่อมใสใน
บุคคลที่มีภูมิความรู้สูง มีสติปัญญาเฉลียวฉลาด พูด
อย่างมีเหตุผล ยึดมั่นในหลักการ (อง.จตุกก. (ไทย)
21/65/63., อภิ.ป. (ไทย) 36/10/135.)

2. คุณสมบัตินภายใน

พระพุทธคุณในแง่คุณธรรมมีมาก จึงเลือกที่
จะนำมาแสดงในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่มีอาชีพครู

หรือที่เรียกกันว่า “ครูมืออาชีพ” ตามแนวพระคุณ
3 คือ

1) **พระปัญญาคุณ** พระปัญญาคุณที่เกี่ยวข้อง
กับงานสอน ขอยกมาแสดง 2 ประการ คือ ทศพล
ญาณ และ ปฏิสัมภิกา

ทศพลญาณ คือพระญาณอันเป็นกำลังของ
พระตถาคตที่ทำให้พระองค์สามารถบ้นลือ สิ้นหนาท
ประกาศพระศาสนาได้มั่นคง แบ่งได้เป็น 10
ประการ ดังนี้

1. “ฐานฐานญาณ” ปรินิพพานยังรู้ฐานะและอ
ฐานะ คือ รู้ “กฎธรรมชาติ” เกี่ยวกับขอบเขตและ
ขีดชั้นของสิ่งทั้งหลายว่า อะไรเป็นไปได้ อะไรเป็น
ไปไม่ได้ และแคไหนเพียงไร โดยเฉพาะในแง่ความ
สัมพันธ์ระหว่างเหตุกับผล และกฎเกณฑ์ทาง
จริยธรรม เกี่ยวกับความสามารถในการปฏิบัติ
หน้าที่ของบุคคล ซึ่งจะได้รับผลกรรมที่ดีและชั่ว
ต่าง ๆ กัน

2. “กรรมวิปากญาณ” ปรินิพพานยังรู้ผลของ
กรรม คือ สามารถกำหนดแยกการให้ผลอย่างสลับ
ซับซ้อน ระหว่างกรรมดีกับกรรมชั่ว ที่สัมพันธ์กับ
ปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ มองเห็นรายละเอียดและ
ความสัมพันธ์ภายในกระบวนการก่อนผลของกรรม
อย่างชัดเจน

3. “สัพพัตถคามินีปฏิบัติทาญาณ” ปรินิพพานยัง
รู้ข้อปฏิบัติที่จะนำไปสู่คติทั้งปวง คือ สุขคติ-ทุกข์
หรือพ้นจากคติ หรือปรินิพพานยังรู้ข้อปฏิบัติที่จะนำไป
สู่อรรถประโยชน์ทั้งปวง กล่าวคือ ทิฏฐธัมมิกัต
ถะ-ประโยชน์ปัจจุบัน สัมปรายิกัตถะ-ประโยชน์
เบื้องต้น หรือ ปรมัตถะ-ประโยชน์สูงสุด คือ รู้ว่า
เมื่อปรารถนาจะเข้าถึงคติหรือประโยชน์ใด จะต้อง
ทำอะไรบ้าง มีรายละเอียดวิธีปฏิบัติอย่างไร

4. “นानาชาตญาณ” ปรินิพพานยังรู้สภาวะของ
โลกอันประกอบด้วยธาตุต่าง ๆ เป็นอนเนก คือรู้
สภาวะของธรรมชาติ ทั้งฝ่าย “อุปาทินนกกสังขาร”
(สังขารที่กรรมยึดครองหรือเกาะกุม ได้แก่ อุปาทิน
นธรรม) และฝ่าย “อนุปาทินนกกสังขาร” (สังขารที่
กรรมไม่ยึดครองหรือเกาะกุม ได้แก่ อนุปาทินน

ธรรมทั้งหมด เว้นแต่ “อสังขตธาตุ” คือ “นิพพาน”) เช่น รู้จักส่วนประกอบต่างๆ ของชีวิต สภาวะของส่วนประกอบเหล่านั้น พร้อมทั้งลักษณะและหน้าที่ของมันแต่ละอย่าง อาทิ การปฏิบัติหน้าที่ของชั้นบรรยากาศและธาตุต่างๆ ในกระบวนการรับรู้เป็นต้น และรู้เหตุแห่งความแตกต่างกันของสิ่งทั้งหลายเหล่านั้น

5. “นานาธมฺมุตติกญาณ” ปรีชาหยั่งรู้ อธิมุตติ คือ รู้ธรรมาศัย ความโน้มเอียง ความเชื่อถือ แนวความสนใจเป็นต้น ของสัตว์ทั้งหลายที่เป็นไปต่าง ๆ กัน

6. “อินทริยปโรปริยัตตญาณ” ปรีชาหยั่งรู้ความยิ่งและหย่อนแห่งอินทริย์ของสัตว์ทั้งหลาย คือ รู้ว่าสัตว์นั้น ๆ มีศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา แค่ไหน เพียงใด มีกิเลสมาก กิเลสน้อย มีอินทริย์อ่อน หรือแก่กล้า สอนง่าย หรือสอนยาก มีความพร้อมที่จะตรัสรู้หรือไม่

7. “ฌานาทิสังกิลเสสาทิญาณ” ปรีชาหยั่งรู้ความเศร้าหมอง ความผ่องแผ้ว การออกแห่งฌาน วิโมกข์ สมาธิ และ สมาบัติทั้งหลาย

8. “บุพเพนิวาสานุสสติญาณ” ปรีชาหยั่งรู้ อันทำให้ระลึกภาพที่เคยอยู่ใน หนหลังได้

9. “จตุปปตญาณ” ปรีชาหยั่งรู้จุดและอุบัติของสัตว์ทั้งหลายอันเป็นไปตามกรรม

10. “อสาวิกขณญาณ” ปรีชาหยั่งรู้ความสิ้นไปแห่งอสาวิกขณทั้งหลาย (ขุ.ม. (ไทย) 29/156/429)

ทศพลญาณ ทั้ง 10 ประการนี้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจดูอุปนิสัยสันดานความแตกต่างของบุคคลแต่ละประเภทและความเหมาะสมแก่การฟังธรรม ซึ่งเมื่อเปรียบกับผู้ประกอบวิชาชีพครู ก็ควรต้องหาเครื่องมือมาวิเคราะห์ผู้เรียน หรือศิษย์ให้รู้เกี่ยวกับผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม เพื่อจะได้จัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน หรือกลุ่มผู้เรียนนั้น ๆ

ปฏิสัมภิทา 4 คือ ปัญญาแตกฉาน ส่วนคุณบทแห่งบุคคล คือผู้บรรลุปฏิสัมภิทา ที่เรียกว่า “ปฏิสัมภิทาปุตโต” คือ ได้เข้าถึง ได้แก่

1. “อตถปฏิสัมภิทา” คือ ปัญญาแตกฉานในอรรถ ปรีชาแจ้งในความหมาย เห็นข้อธรรมหรือความย่อ ก็สามารถแยกแยะอธิบายขยายออกไปได้ โดยพิสดาร เห็นเหตุอย่างหนึ่ง ก็สามารถคิดแยกแยะกระจายเชื่อมโยงต่อกันออกไปได้จนลวงรู้ถึงผล

2. “ธมฺมปฏิสัมภิทา” คือ ปัญญาแตกฉานในธรรม ปรีชาแจ้งในหลัก เห็นอรรถาธิบายพิสดาร ก็สามารถจับใจความมาตั้งเป็นกระทู้หรือหัวข้อได้ เห็นผลอย่างหนึ่ง ก็สามารถสืบสาวกลับไปหาเหตุได้

3. “นिरูตติปฏิสัมภิทา” คือ ปัญญาแตกฉานในนิรุกติ ปรีชาแจ้งในภาษา รู้ศัพท์ ถ้อยคำบัญญัติ และภาษาต่าง ๆ เข้าใจใช้คำพูดชี้แจงให้ผู้อื่นเข้าใจ และเห็นตามได้

4. “ปฏิภาณปฏิสัมภิทา” คือ ปัญญาแตกฉานในปฏิภาณ ปรีชาแจ้งในความคิดทันการมีไหวพริบ ชี้มซาบในความรู้ที่มีอยู่ เอามาเชื่อมโยงเข้าสร้างความคิด (ริเริ่ม) และเหตุผลขึ้นใหม่(สร้างสรรค์) ใช้ประโยชน์ได้สเหมาะสมเข้ากับกรณีเข้ากับเหตุการณ์ (ประยุกต์ใช้) (ขุ.ม. (ไทย) 29/149/166)

2) พระวิสุทธิคุณ ความบริสุทธิ์เป็นพระคุณที่สำคัญอย่างยิ่งเช่นกันที่ทำให้คนเชื่อถือและเลื่อมใสในองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สามารถมองได้จากลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. ทรงบริสุทธิ์จากอสาวิกขณทั้งปวง ไม่กระทำความชั่วทางกาย วาจาและใจ ไม่มีเหตุที่ใครจะยกขึ้นตำหนิได้

2. ทรงทำได้อย่างที่สอน คือ พระองค์ทรงสอนผู้อื่นอย่างไร ก็ทรงประพฤติพระองค์อย่างนั้น

3. ทรงมีความบริสุทธิ์พระทัยในการสอน ทรงมุ่งประโยชน์แก่ผู้รับอย่างเดียว ไม่ได้มุ่งอามิสตอบแทนใด ๆ เลย (ที.ปา. (ไทย) 11/359/418)

3) พระมหากรุณาธิคุณ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงมีพระมหากรุณาธิคุณ จึงเสด็จออกประกาศพระศาสนาโปรดสรรพสัตว์ ทำพระปัญญาคุณ และพระวิสุทธิคุณ ให้ปรากฏและเป็นประโยชน์แก่ชาวโลกอย่างแท้จริง เสด็จไปช่วยแนะนำสั่งสอนมนุษย์ที่เป็นกลุ่มชนและเป็นราย

บุคคล โดยไม่เห็นแก่ความยากลำบาก พระมหากรณาริคุณเหล่านี้ ฟังเห็นได้จากคำสรรเสริญ และคุณธรรมอื่น ๆ ที่แสดงออกมา ดังเช่น พุทธพจน์ที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย ศาสดาผู้นุเคราะห์ แสงประโยชน์เกื้อกูลอาศัยเมตตา จึงแสดงธรรมแก่สาวกทั้งหลายว่า สิ่งนี้จะให้ประโยชน์เกื้อกูล...ให้ความสุขแก่เธอ...เหล่าสาวกของศาสนานั้นย่อมตั้งใจฟัง ไม่ประพฤติกเลียดเคลื่อนจากคำสอนของศาสดา...พระตถาคตย่อมเป็นผู้ชื่นชม...แต่ไม่มีความกระหึ่มเหิมใจ” (ที.ปา. (ไทย) 11/359/418)

รูปแบบการสอนของพระพุทธเจ้า

1. เกี่ยวกับเนื้อหา หรือเรื่องที่สอน

1.1 สอนจากสิ่งที่รู้เห็นเข้าใจง่าย หรือรู้เห็นเข้าใจอยู่แล้ว ไปหาสิ่งที่เห็นเข้าใจได้ยากหรือยังไม่รู้ไม่เห็นไม่เข้าใจ

1.2 สอนเนื้อหาเรื่องที่ค่อยลุ่มลึก ยากลงไปตามลำดับขั้น และความต่อเนื่องกันเป็นสายลงไปอย่างที่เราเรียกว่า “สอนเป็นอนุบทพิภพิกถา”

1.3 ถ้าสิ่งที่สอนเป็นสิ่งที่แสดงได้ ก็สอนด้วยของจริง ให้ผู้เรียนได้ดู ได้เห็น ได้ฟังเอง อย่างที่เราเรียกว่า “ประสบการณ์ตรง”

1.4 สอนตรงเนื้อหา ตรงเรื่อง คมอยู่ในเรื่อง มีจุด ไม่วกวน ไม่ไขว่ไขว ไม่ออกนอกเรื่องโดยไม่มีอะไรเกี่ยวข้องในเนื้อหา

1.5 สอนมีเหตุผล ตรงตามเห็นจริงได้ อย่างที่เราเรียกว่า “สนิทาน”

1.6 สอนเท่าที่จำเป็นพอดี สำหรับให้เกิดความเข้าใจ ให้การเรียนรู้ได้ผล ไม่ใช่สอนเท่าที่ตนรู้ หรือสอนแสดงภูมิว่าผู้สอนมีความรู้มาก

1.7 สอนสิ่งที่มีความหมาย ควรที่เขารู้ และเข้าใจ เป็นประโยชน์แก่ตัวเขาเอง พระพุทธองค์ทรงมีพระเมตตา หวังประโยชน์แก่สัตว์ทั้งหลาย จึงตรัสพระวาจาตามหลัก 6 ประการคือ

- คำพูดที่ไม่จริง ไม่ถูกต้อง ไม่เป็น

ประโยชน์ ไม่เป็นที่รักที่พอใจของผู้อื่น : ไม่ตรัส

- คำพูดที่จริง ถูกต้อง แต่ไม่เป็น

ประโยชน์ ไม่เป็นที่รักที่พอใจของผู้อื่น : ไม่ตรัส

- คำพูดที่จริง ถูกต้อง เป็นประโยชน์

ไม่เป็นที่รักที่พอใจของผู้อื่น : เลือกกาลตรัส

- คำพูดที่ไม่จริง ไม่ถูกต้อง ไม่เป็น

ประโยชน์ถึงเป็นที่รักที่พอใจของผู้อื่น : ไม่ตรัส

- คำพูดที่จริง ถูกต้อง ไม่เป็น

ประโยชน์ ถึงเป็นที่รักที่พอใจของผู้อื่น : ไม่ตรัส

- คำพูดที่จริง ถูกต้อง เป็นประโยชน์

เป็นที่รักที่พอใจของผู้อื่น : เลือกกาลตรัส

ลักษณะของพระพุทธเจ้าในเรื่องนี้ คือ ทรงเป็นกาลวาที สัจจวาที ภูตวาที อัถถวาที ธรรมวาที วินยวาที (ม.ม. 13/94; เทียบ ที.ปา. 11/119.)

2. เกี่ยวกับตัวผู้เรียน

2.1 รู้คำนึงถึง และสอนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล

2.2 ปรับวิธีสอนผ่อนให้เหมาะกับบุคคล แม้สอนเรื่องเดียวกันแต่ต่างบุคคล อาจใช้ต่างวิธี

2.3 ผู้สอนยังจะต้องคำนึงถึงความพร้อม ความสูงอม ความแก่รอบแห่งอินทรีย์ หรือญาณที่บาลี เรียกว่า “ปริปาภา” ของผู้เรียนแต่ละบุคคลเป็นราย ๆ ไปด้วย

2.4 สอนโดยให้ผู้เรียนลงมือทำด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจชัดเจน แม่นยำ และได้ผลจริง เช่น ทรงสอนพระจูฬปันถก ผู้โง่เขลาด้วยการให้นำผ้าขาวไปลูบคลำ

2.5 การสอนดำเนินไปในรูปที่ให้ผู้รู้สึกว่าผู้เรียนกับผู้สอนมีบทบาทร่วมกัน ในการแสวงหาความจริง ให้มีการแสดงความคิดเห็นโต้ตอบเสรี หลักนี้เป็นข้อสำคัญในวิธีการแห่งปัญญา ซึ่งต้องการอิสรภาพในทางความคิด และโดยวิธีนี้เมื่อเข้าถึงความจริง ผู้เรียนก็จะรู้สึกว่าคุณได้มองเห็นความจริงด้วยตนเอง และมีความชัดเจนมั่นใจ หลักนี้เป็นหลักที่พระพุทธเจ้าทรงใช้เป็นประจำ และมักมาในรูปแบบการถาม-ตอบ เอาใจใส่บุคคลที่ควรได้รับความสนใจพิเศษเป็นราย ๆ ไปตามควรแก่กาลเทศะ และ

เหตุการณ์ ช่วยเหลือเอาใจใส่คนที่ด้อย ที่มีปัญหา

2.6 เอาใจใส่บุคคลที่ควรได้รับความสนใจพิเศษเป็นราย ๆ ไปตามควรแก่กาลเทศะ และเหตุการณ์ เช่น ชาวาคคนหนึ่งตั้งใจไว้แต่กลางคืนว่าจะไปฟังพุทธเทศนา บังเอิญว้าวหายก็รีบออกไปตามหาจนได้วักกลับมาแล้วก็รีบไปฟังธรรมแต่ก็ช้ามาก แต่ใจก็มุ่งมั่นคิดว่าทันฟังตอนท้ายหน่อยก็ยังดี ไปถึงวัดปรากฏว่าพระพุทธรูปเจ้ายังทรงประทับรอหนึ่ง ๆ ไม่เริ่มแสดง ยิ่งกว่านั้นยังจัดหาอาหารให้เขารับประทานจน อิ่มสบาย แล้วจึงทรงเริ่มแสดงธรรม เป็นต้น

2.7 ช่วยเอาใจใส่คนที่ด้อย ที่มีปัญหา ฯลฯ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) 2540.)

3. เกี่ยวกับตัวการสอน

3.1 ในการสอนนั้น การเริ่มต้นเป็นจุดสำคัญมากอย่างหนึ่ง การเริ่มต้นที่ดีมีส่วนช่วยให้การสอนสำเร็จผลดีเป็นอย่างมาก อย่างน้อย ก็เป็นเครื่องดึงความสนใจและนำเข้าสู่เนื้อหาได้ พระพุทธรูปเจ้าทรงมีวิธีเริ่มต้นที่น่าสนใจมาก โดยปกติพระองค์จะไม่ทรงเริ่มสอนด้วยการเข้าสู่เนื้อหาธรรมที่เดียว แต่จะทรงเริ่มสนทนากับผู้ทรงพบ หรือผู้มาเฝ้าด้วยเรื่องที่เขารู้เข้าใจดี หรือสนใจอยู่

3.2 สร้างบรรยากาศในการสอนให้ปลอดโปร่ง เพลิดเพลินไม่ให้ตึงเครียด ไม่ให้เกิดความอึดอัดใจ และให้เกียรติแก่ผู้เรียน ให้เขามีความภูมิใจในตัว

3.3 สอนมุ่งเนื้อหา มุ่งให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่สอนเป็นสิ่งสำคัญ ไม่กระทบตน และผู้อื่น ไม่มุ่งยกตน ไม่มุ่งเสียดีใคร ๆ

3.4 สอนโดยเคารพ คือ ตั้งใจสอน ทำจริง ด้วยความรู้สึกรู้ว่าเป็นสิ่งมีค่า มองเห็นความสำคัญของผู้เรียน และงานสั่งสอนนั้น ไม่ใช่สักว่าทำหรือเห็นผู้เรียนโง่เขลา หรือเห็นเป็นชั้นต่ำๆ

3.5 ใช้ภาษาสุภาพ นุ่มนวล ไม่หยาบคาย ขวนให้สบายใจ สละสลวย เข้าใจง่าย พระพุทธรูปเจ้ามีพระดำรัสไพเราะ รู้จักตรัสถ้อยคำได้งดงาม มีพระวาจาสุภาพสละสลวย ไม่มีโทษ ยังผู้

ฟังให้เข้าใจเนื้อความได้ชัดเจน (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) 2540.)

วิธีการสอนแบบต่าง ๆ ของพระพุทธรูปเจ้า

วิธีการสอนของพระพุทธรูปเจ้า มีหลายแบบหลายอย่าง ที่น่าสังเกตหรือพบบ่อย คงจะได้แก่วิธีต่อไปนี้

1. สนทนา

2. แบบบรรยาย

3. แบบตอบปัญหา ท่านแยกประเภทปัญหาไว้ตามลักษณะวิธีตอบเป็น 4 อย่างคือ

1) ปัญหาที่ฟังตอบตรงไปตรงมาตายตัว (เอกิงสพยากรณ์ปัญหา)

2) ปัญหาที่ฟังย้อนถามแล้วจึงแก้ (ปฏิปุจฉาพยากรณ์ปัญหา)

3) ปัญหาที่จะต้องแยกความตอบ (วิภังชพยากรณ์ปัญหา)

4) ปัญหาที่ฟังยับยั้งเสีย (ฐปนียปัญหา)

4. แบบวางกฎข้อบังคับ เมื่อเกิดเรื่องมีภิกษุกระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่ง ขึ้นเป็นครั้งแรก (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) 2540.)

ลีลาการสอนของพระพุทธรูปเจ้า

คุณลักษณะซึ่งสามารถเรียกได้ว่าเป็นลีลาในการสอน 4 อย่าง ดังนี้

1. อธิบายให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้ง เหมือนจูงมือไปดูเห็นกับตา (สันตัสสนา)

2. ชักจูงใจให้เห็นจริงด้วย ขวนให้คล้อยตามจนต้องยอมรับ และนำไปปฏิบัติ (สมาทพนา)

3. เราใจให้แก่วก้าบังเกิดกำลังใจ ปลุกให้มีอุตสาหะแข่งขัน มั่นใจว่าจะทำให้สำเร็จได้ ไม่หวั่นระย่อต่อความเหนื่อยยาก (สมุตตเตชนา)

4. ซื่อโลมใจให้เข้มแข็ง ระวัง เบิกบาน ฟังไม่เบื่อ และเปี่ยมด้วยความหวัง เพราะมองเห็นคุณ

ประโยชน์ที่ตนจะพึงได้รับจากการปฏิบัติ (สัมปหังสนา)

อาจผูกเป็นคำสั้น ๆ ได้ว่า “แจ่มแจ้ง- จูงใจ หมายล้ำ- ร่าเริง หรือ ชี้ชัด- เชิญชวน คึกคัก- เบิกบาน” (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) 2540.)

เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า

1. การยกอุทาหรณ์ และการเล่านิทาน ประกอบ การยกตัวอย่างประกอบคำอธิบาย และการเล่านิทานประกอบการสอนช่วยให้เข้าใจความ ได้ง่ายและชัดเจน ช่วยให้จำแม่นยำ เห็นจริงและ เกิดความเพลิดเพลิน

2. การเปรียบเทียบด้วยข้ออุปมา คำอุปมาช่วยให้เรื่องที่ลึกซึ้งเข้าใจยาก ปรากฏความหมายเด่นชัดออกมา และเข้าใจง่ายขึ้น โดยเฉพาะ มักใช้ในการอธิบายสิ่งที่เป็นนามธรรม หรือแม้ เปรียบเรื่องที่เป็นรูปธรรมด้วยข้ออุปมาแบบรูป ธรรม ก็ช่วยให้ความหนักแน่นเข้า การใช้อุปมานี้ น่าจะเป็นกลวิธีประกอบการสอนที่พระพุทธองค์ ทรงใช้มากที่สุด มากกว่ากลวิธีอื่นใด

3. การใช้อุปกรณ์การสอน ในสมัย พุทธกาล ย่อมไม่มีอุปกรณ์การสอนชนิดต่าง ๆ ที่ จัดทำขึ้นไว้เพื่อการสอนโดยเฉพาะ เหมือนสมัย ปัจจุบัน เพราะยังไม่มีการจัดการศึกษาเป็นระบบ ขึ้นมาก อย่างกว้างขวาง หากจะใช้อุปกรณ์บ้าง ก็ คงต้องอาศัยวัตถุสิ่งของที่มีในธรรมชาติหรือเครื่อง ใช้ต่าง ๆ ที่ผู้คนใช้กันอยู่

4. การทำเป็นตัวอย่าง วิธีสอนที่ดีที่สุด อย่างหนึ่ง โดยเฉพาะในทางจริยธรรม คือการทำ เป็นตัวอย่างซึ่งเป็นการสอนแบบไม่ต้องกล่าวสอน เป็นทำนองการสาธิตให้ดูแต่ที่พระพุทธเจ้าทรง กระทำนั้นเป็นไปในรูปทรงเป็นผู้หน้าที่ดี การสอน โดยทำเป็นตัวอย่าง ก็คือ พระจริยวัตรอันดีงามที่ เป็นอยู่โดยปกตินั่นเอง แต่ที่ทรงปฏิบัติเป็นเรื่องราว เฉพาะก็มี

5. การเล่นภาษา เล่นคำ และใช้คำใน ความหมายใหม่ การเล่นภาษาและการเล่นคำ เป็นเรื่องของความสามารถในการใช้ภาษาผสมกับ ปฏิภาณ ข้อนี้ก็เป็นการแสดงให้เห็นถึงพระปรีชา สามารถของพระพุทธเจ้าที่มีรอบไปทุกด้าน...แม้ใน การสอนหลักธรรมทั่วไป พระองค์ก็ทรงรับเอาคำ ศัพท์ที่มีอยู่แต่เดิมในลัทธิศาสนาเก่ามาใช้ แต่ทรง กำหนดความหมายใหม่ ซึ่งเป็นวิธีการช่วยให้ผู้ฟัง ผู้เรียนหันมาสนใจ และกำหนดคำสอนได้ง่าย เพียง แต่มาทำความเข้าใจเสียใหม่เท่านั้น และเป็นการ ช่วยให้มีการพิจารณาเปรียบเทียบไปในตัวด้วยว่า อย่างไหนถูก อย่างไหนผิดอย่างไร

6. อุบายเลือกคน และการปฏิบัติราย บุคคล การเลือกคนเป็นอุบายสำคัญในการเผยแพร ่ศาสนา ในการประกาศธรรมของพระพุทธเจ้า เริ่ม แต่ระยะแรกประดิษฐานพระพุทธศาสนาจะเห็นได้ ว่าพระพุทธเจ้าทรงดำเนินพุทธกิจด้วย การ วางแผนที่ได้ผลยิ่ง ทรงพิจารณาว่าเมื่อจะเข้าไป ประกาศพระศาสนาในถิ่นใดถิ่นหนึ่งควรไปโปรด ใครก่อน การรู้จักจังหวะ และโอกาส ผู้สอนต้องรู้จัก ใช้จังหวะ และโอกาสให้เป็นประโยชน์ ความยืดหยุ่น ในการใช้วิธีการ ถ้าผู้สอนสอนอย่างไม่มีอึดตา ตัด ตัดค้นหา มานะ ทิฐิเสียให้น้อยที่สุด ก็จะมุ่งไปยังผล สำเร็จในการเรียนรู้เป็นสำคัญ สุดแต่จะใช้กลวิธีใด ให้การสอนได้ผลดีที่สุดก็จะทำในทางนั้น ไม่กลัวว่า จะเสียเกียรติไม่กลัวจะถูกรู้สีกว่าแพ้

7. การลงโทษ และให้รางวัล การใช้ อำนาจลงโทษ ไม่ใช่การฝึกคนของพระพุทธเจ้า แม้ ในการแสดงธรรมตามปกติพระองค์ ก็แสดงไปตาม เนื้อหาธรรมไม่กระทบกระทั่งใคร การสอนไม่ต้อง ลงโทษ เป็นการแสดงความสามารถของผู้สอนด้วย ในระดับสามัญ สำหรับผู้สอนทั่วไป อาจต้องคิด คำนี้ว่าการลงโทษ ควรมีหรือไม่ แคไหน และ อย่างไร

8. การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ปัญหา เฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นต่างครั้ง ต่างคราว ย่อมมี ลักษณะแตกต่างกันไปไม่มีที่สิ้นสุด การแก้ปัญหา

เฉพาะหน้าย่อมอาศัยปฏิภาณ คือ ความสามารถในการประยุกต์หลัก วิธีการและกลวิธีต่าง ๆ มาใช้ให้เหมาะสม เป็นเรื่องเฉพาะครั้ง เฉพาะคราวไป

บทสรุป

ในศตวรรษที่ 21 ที่โลกกำลังก้าวหน้า สภาพของโลกที่เปลี่ยนไปเป็นโลกแห่งข้อมูล ข่าวสารและเทคโนโลยี เป็นสังคมโลกที่สลับซับซ้อนเชื่อมโยงและเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สังคมโลกกลายเป็นสังคมความรู้ (Knowledge Society) หรือสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) ครูและบุคลากรทางการศึกษา จึงต้องปรับตัวให้เป็นผู้เรียนรู้อยู่ตลอดและคุณภาพการศึกษาขึ้นอยู่กับคุณภาพครูเป็นหลัก ครูจึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาตัวเองในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น การพัฒนาความสามารถด้านการสอน ตลอดจนการดำรงชีวิตของตัวครู ต้องมีวินัย มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ มีความประพฤติที่เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ มีอุดมการณ์เพื่อส่วนรวม ตลอดจนดำรงชีวิตอย่างเหมาะสมกับฐานะ และมีความรักศรัทธา และยึดมั่นในอุดมการณ์แห่งวิชาชีพตามอย่างพระพุทธเจ้าที่ทรงมีบุคลิกภาพภายนอก มีพระอภักดิ์ปรีชาสามารถทุกอย่าง งดงาม น่าเลื่อมใส มีคุณสมบัติผู้ดี มีความองอาจ สง่างาม เยือกเย็น ทรงแสดงธรรมอย่างแจ่มแจ้ง ก่อให้เกิดความเพลิดเพลิน ชวนให้อยากฟัง อยากเข้าใจ และคุณสมบัติภายใน พุทธคุณในแง่คุณธรรมมีมาก อันประกอบด้วย 1.พระปัญญาคุณที่เห็นทศพลญาณในการตรวจดูอุปนิสัยสันดาน ความแตกต่างของบุคคลแต่ละประเภทและความเหมาะสมแก่การฟังธรรม ซึ่งครู ผู้ประกอบวิชาชีพครู ควรหาเครื่องมือวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล หรือรายกลุ่ม เพื่อจะได้จัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความต้องการ ความสามารถของแต่ละบุคคล หรือกลุ่มผู้เรียนนั้น ๆ 2.พระวิสุทธิคุณ ที่

ทำให้คนเชื่อถือและเลื่อมใส คือ ไม่กระทำชั่วทางกาย วาจาและใจ ไม่มีเหตุที่ใครจะยกขึ้นตำหนิได้ ทรงทำได้อย่างที่สอน สอนผู้อื่นอย่างไรประพฤติเช่นนั้น มุ่งประโยชน์แก่ผู้รับอย่างเดียว ไม่มุ่งอามิสตอบแทนใด ๆ 3.พระมหากรุณาธิคุณ โดยไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก โดยยึดหลักสำหรับศึกษา คือ การฝึกหัดอบรม กาย วาจา จิตใจ

พระพุทธเจ้าได้ทรงมีรูปแบบ วิธีการ สติในการสอน และเทคนิคการสอน คือ

1. พระพุทธเจ้าทรงใช้รูปแบบการสอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์และผู้ฟัง โดยทรงจัด รูปแบบการสอนเกี่ยวกับเนื้อหา หรือเรื่องที่สอน เกี่ยวกับตัวผู้เรียนคือตามจริตของผู้ฟัง และเกี่ยวกับตัวการสอน คือ ทรงมีวิธีเริ่มต้นที่น่าสนใจ สร้างบรรยากาศในการสอนให้ปลอดโปร่ง เพลิดเพลินไม่ให้เกิดเครียด สอนมุ่งเนื้อหา มุ่งให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่สอนเป็นสำคัญ สอนโดยเคารพ คือ ตั้งใจสอน ทำจริง ด้วยความรู้สึกว่าเป็นสิ่งมีค่า มองเห็นความสำคัญของผู้เรียน ใช้ภาษาสุภาพ นุ่มนวล ไม่หยาบคาย ชวนให้สบายใจ สละสลวย เข้าใจง่าย
2. พระพุทธเจ้าทรงมีวิธีสอนที่เหมาะสมกับ แต่ละคน โดยทรงคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยใช้วิธีแบบสนทนา แบบบรรยาย แบบตอบปัญหา และแบบวางกฎข้อบังคับ กับบุคคลและสถานการณ์ที่แตกต่างกัน
3. พระพุทธเจ้าทรงใช้ลีลาการสอนที่เหมาะสม โดยอธิบายให้เห็นชัดเจน แจ่มแจ้ง เหมือนจูงมือไปดูเห็นกับตา ชักจูงใจให้เห็นจริงด้วย ชวนให้คล้อยตามจนต้องยอมรับ และนำไปปฏิบัติ เราใจให้แกลัวกล้างบังเกิดกำลังใจ ปลูกให้มีอุตสาหะแข็งขัน มั่นใจว่าจะทำให้สำเร็จได้ ไม่หวั่นระย่อต่อความเหนื่อยยาก ซื่อโลมใจให้เข้มแข็ง ร่าเริง เบิกบาน ฟัง ไม่เบื่อ และเปี่ยมด้วยความหวัง
4. พระพุทธเจ้าทรงใช้เทคนิคที่ก่อให้เกิด ประโยชน์สูงสุดในการสอนแต่ละครั้ง กล่าวคือ การยกอุทาหรณ์ และการเล่านิทานยกตัวอย่างมาประกอบการสอน การใช้อุปกรณ์การสอน ใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ลงมือปฏิบัติเป็นตัวอย่างให้ผู้ฟังเห็นดีด้วยแล้วเอา

ตาม การเล่นภาษา เล่นคำ และใช้คำในความหมายใหม่ ใช้ภาษาเล่นคำต่างๆ เพื่อให้ผู้ฟังเกิดปัญญาขึ้นมา เลือกรสรบุคคลที่จะทรงสอน รู้จักใช้จังหวะ และโอกาสอันเหมาะสม มีอุบายอันยืดหยุ่น และทรงประทานรางวัลให้ผู้ฟังที่ทำได้และลงโทษ ตลอดจนการใช้กลวิธีแก้ปัญหาเฉพาะหน้า พระพุทธเจ้าทรงมีหลักการสอนที่เป็นต้นแบบที่ทำให้ครูได้ยึดเป็นแนวทาง ดังนั้นผู้ที่ประกอบวิชาชีพครูที่ต้องการพัฒนาให้ก้าวสู่ครูมืออาชีพ ควรยึดหลักและพัฒนา

ตนเองตามหลักการสอนและการปฏิบัติตนของพุทธวิธีการสอน ที่ได้จากองค์พระบรมครู ของพระพุทธศาสนา ที่เป็น “ศาสนาแห่งการเรียนรู้” (Learning Religion) (นิธิ ศิริพัฒน์. 2558 : 8) เพื่อคนไทย และประเทศไทยจะได้พ้นผ่านวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ด้วยการจัดการศึกษาของครูมืออาชีพ อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนตลอดไป

เอกสารอ้างอิง

- นิธิ ศิริพัฒน์. (2558). *กฎแห่งกรรมและกฎกรรมของสัตว์*. กรุงเทพมหานคร.
 พรรณราย ทรรศยะประภา. (2548). *จิตวิทยาประยุกต์ในชีวิตและในการทำงาน*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
 พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2540). *พุทธวิธีในการสอน*. กรุงเทพมหานคร, สหธรรมมิก.
 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย*. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
 สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. (2549). *หลักพระพุทธศาสนา*, กรุงเทพมหานคร. มหามกุฏราชวิทยาลัย.
 สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2541). *แบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครู พ.ศ. 2539*. กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
 สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภานิติบัญญัติแห่งชาติ. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพมหานคร. สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). *วิชาการ ปีที่ 19 ฉบับที่ 4 เดือนตุลาคม-ธันวาคม 2559*. โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว. กรุงเทพมหานคร.

การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA)

The Development Of Guidelines To Promote Scientific Literacy For Programme International Student Assessment: PISA.

จิระวัฒน์ โต้ะชาลี¹, สมบัติ ท้ายเรือคำ²

Jirawat Tochalee¹, Sombat Tayraukham²

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีความมุ่งหมาย 1) เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้การส่งเสริมการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) 2) เพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญหลักสูตรและการสอนวิทยาศาสตร์ จำนวน 5 คน โดยเลือกแบบเจาะจง กลุ่มที่ 2 ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) จำนวน 600 คน และใช้วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) จำนวน 1,020 คน โดยการสุ่มหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) กลุ่มที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ จำนวน 9 คน โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ คือ 1) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง 2) แบบสอบถามการส่งเสริมการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) ค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม (IOC) เท่ากับ 0.67 ถึง 1.00 ค่าอำนาจจำแนกเท่ากับ 0.346 ถึง 0.803 ความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.952 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปและวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. การวิเคราะห์โมเดลองค์ประกอบตัวบ่งชี้การส่งเสริมการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) ทั้ง 5 ด้าน 28 ตัวบ่งชี้มีค่าเป็นบวก ตั้งแต่ 0.765 ถึง 0.943 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า โดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้ ด้านกลยุทธ์การสอน ด้านการวัดผลประเมินผล ด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยี ด้านการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ น้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.941, 0.895, 0.875, 0.861 และ 0.766

¹ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² รองศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ M.Ed. Candidate in Educational Research and Evaluation, Faculty of Education, Mahasarakham University

² Associate Professor Faculty of Education, Mahasarakham University

ตามลำดับ มีดัชนีวัดระดับความกลมกลืนระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 654.26 ที่ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 345 ค่าค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) = 1.89 ค่า GFI = 0.958 ค่า AGFI = 0.951 ค่า CFI = 0.998 ค่า SRMR = 0.0536 RMSEA = 0.030 แสดงว่าโมเดลมีความตรงเชิงโครงสร้าง 2. ผลการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมประกอบด้วยความรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) มีทั้งหมด 5 แนวทางได้แก่ การใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี, การจัดแหล่งเรียนรู้, การวัดผลประเมินผล, กลยุทธ์การสอน, การจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้

คำสำคัญ: ตัวบ่งชี้, การส่งเสริมการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์, แนวทางการประเมินผล PISA, ครูผู้สอน

Abstract

Purposes of this research were to: (1) to develop indicators that promote scientific literacy of the international student assessment program (PISA), and 2) develop guidelines that promote scientific literacy of the international student assessment program (PISA). Samples used in the study were divided into 3 groups: group 1, 5 experts by purposive sampling, group 2, 3 experts by purposive sampling, and Group 3, 9 experts who supported and Promoted Scientific Literacy. The Service Area Office involved in the study used exploratory factor analysis (EFA) with 600 people and Confirmatory Factor Analysis: (CFA) with 1,020 people randomly selected by Multistage Random Sampling. Research instruments included: 1) a Semi – structured Interview form 2) A science teacher from high school grade 1 during the Academic Year 2017 Under the Office of the Basic Education Commission in the North East. The content validity (IOC) is 0.67 to 1.00.

The discriminative power is 0.346 to 0.803, the reliability is 0.952 for data analysis by basic statistical analysis Exploratory Factor Analysis (EFA) and Confirmatory Factor Analysis (CFA) using findings indicated that the analysis model elements the promoting indicators of Reading Literacy in PISA and 5 of the 28 indicators were positive, with values ranging from 0.765 to 0.943 with a statistical significance level 01. The factor loading, sorted descending by the weight of the sort from high to low, is to provide Learning Resources, Teaching Strategies, Measurement and Evaluation, Media Innovation and Technology and Teaching Activities. The factor loading was 0.941, 0.895, 0.875, 0.861 and 0.766 respectively with the index measure level of integration between models with empirical data. The chi – square value = 654.26 , Degree of Freedom (df) = 345 , Relative chi – square (χ^2/df) = 1.89, GFI =0.958, AGFI = 0.951, CFI = 0.998, SRMR= 0.0536, RMSEA=0.030, indicating that the model has validity. The result of promoting guidelines of reading literacy in data indicated 5 components of the guidelines: Media Innovation and Technology, Learning Resources, Measurement and Evaluation, Teaching Strategies, Teaching Activities

Keywords: Indicator, Promote Scientific Literacy, Development The Program for International Student Assessment (PISA), teachers

บทนำ

การรู้เรื่องวิทยาศาสตร์นั้นเป็นสมรรถนะของบุคคลในการที่จะบ่งบอกและเข้าใจบทบาทของวิทยาศาสตร์ที่มีต่อโลก ตัดสินใจในประเด็นต่างๆ บนพื้นฐานของความรู้ที่เข้มแข็ง และเพื่อใช้และผูกพันกับวิทยาศาสตร์ที่จะตอบสนองความจำเป็นต่อชีวิตของแต่ละบุคคล ในอันที่จะทำให้บุคคลนั้นเป็นผู้มีส่วนร่วมในสังคม โดยการนำความรู้วิทยาศาสตร์ แนวคิดวิทยาศาสตร์ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็น การให้เหตุผล การคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร สื่อความหมาย การแก้ปัญหาเชิงวิทยาศาสตร์ การติดตามและประเมินผลข้อโต้แย้ง การนำเสนอข้อมูลมาใช้สถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตจริง และเตรียมพร้อมสำหรับการเป็นพลเมืองที่มีวิจรรณญาณ มีความมั่นใจในตนเอง ห่วงใยและสร้างสรรค์สังคม และการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์เป็นตัวชี้วัดบอกคุณภาพการศึกษา เพื่อการพัฒนาการประเมินทักษะเพื่อชีวิตมากกว่าการเรียนรู้หัวข้อวิทยาศาสตร์ตามหลักสูตรในโรงเรียน (โครงการ PISA ประเทศไทย สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). 2556. : 38) ผู้เรียนจะต้องใช้ความรู้วิทยาศาสตร์และความเข้าใจเพื่อช่วยให้เข้าใจประเด็นหรือความจำเป็นต่างๆ และทำให้ภารกิจนั้นๆ สำเร็จลุล่วงไปได้ ดังนั้นการประเมินการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์จึงเน้นความชัดเจนที่ต้องการให้นักเรียนเผชิญหน้ากับปัญหาทางวิทยาศาสตร์ที่มีอยู่ในชีวิต ในกระบวนการนี้ต้องการทักษะหลายอย่างเป็นต้นว่าทักษะการคิดและการใช้เหตุผล ทักษะการโต้แย้ง การสื่อสาร ทักษะ การสร้างตัวแบบ การตั้งปัญหาและการแก้ปัญหา การนำเสนอ การใช้สัญลักษณ์ การดำเนินการ ซึ่งนักเรียนต้องใช้ทักษะต่างๆ ที่หลากหลายมารวมกัน หรือทับซ้อนหรือคาบเกี่ยวกัน ทั้งนี้ โดยถือข้อตกลงเบื้องต้นว่าการที่คนคนหนึ่งจะใช้วิทยาศาสตร์ได้ คนคนนั้นจะต้องมีความรู้พื้นฐาน และทักษะทาง

วิทยาศาสตร์มากพออยู่แล้วซึ่งหมายถึง สิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้ได้ในขณะที่อยู่โรงเรียน (สุนีย์ คล้ายนิลและคณะ. 2551 : 177)

การประเมินการรู้วิทยาศาสตร์ ของโครงการประเมินผลนักเรียนนานาชาติหรือ PISA ที่ดำเนินการโดยองค์การเพื่อความร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ หรือ OECD พบว่าการรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนไทยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อปี พ.ศ.2558 มีค่าเท่ากับ 421 คะแนน ต่ำ กว่าค่าเฉลี่ยของ OECD คือ 493 คะแนน (โครงการ PISA ประเทศไทย สถาบัน ส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 2559:1-3) ซึ่งอยู่ในตำแหน่งที่ 54 จากทั้งหมด 72 ประเทศ ส่วนสมาคมนานาชาติเพื่อการประเมินผลการศึกษา หรือ IEA ผู้ก่อตั้งโครงการประเมินผลวิทยาศาสตร์หรือ TIMSS ประเมินผลในระดับนานาชาติเพื่อสะท้อนผลสัมฤทธิ์ของ การจัดการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 6 เน้นการประเมิน 2 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาสาระ (Content domain) และด้านการคิดหรือการใช้ปัญญา (Cognitive domain) พบว่านักเรียนไทยมีคะแนนอยู่ในอันดับที่ 24 (จากจำนวนประเทศที่เข้าร่วมโครงการ 38 ประเทศ) และมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยนานาชาติ สะท้อนให้เห็นว่าสภาพของการจัดการศึกษาวิทยาศาสตร์ของไทยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในปัจจุบันยัง บกพร่อง อ่อนแอ และต้องแก้ไขปรับปรุง

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นและจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ทราบถึงองค์ประกอบและตัวบ่งชี้การรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ แต่ยังไม่ม้งานวิจัยที่แสดงถึงวิธีการหรือแนวทางสำหรับครูผู้สอน ในการที่จะนำไปใช้ในการส่งเสริมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดแนวทางการรู้วิทยาศาสตร์ ที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาทางการส่งเสริมการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) และหาแนวทางในการส่งเสริมตัวบ่งชี้ดังกล่าว โดยให้ผู้

เชี่ยวชาญพิจารณาคัดเลือกตัวบ่งชี้ซึ่งได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วสร้างเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) และการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) จากนั้นนำผลการวิจัยที่ได้ไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญต่อ เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) ตามองค์ประกอบในแต่ละด้าน ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นข้อเสนอแนะสำหรับครูและผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้มีประสิทธิภาพและบรรลุจุดประสงค์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้การส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA)
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA)

วิธีการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การพัฒนาตัวบ่งชี้การส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA)

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA)

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในระยะที่ 1 คือ

1. เป็นผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนและส่งเสริม

การสอนวิทยาศาสตร์, อาจารย์สอนวิทยาศาสตร์ในมหาวิทยาลัย, เจ้าหน้าที่ในสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.)

2. เป็นครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้วิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) จำนวน 600 คน และใช้วิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) จำนวน 1,020 คน โดยการสุ่มหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในระยะที่ 2 คือ

- 1) การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) จำนวน 9 คน โดยเลือกแบบเจาะจง โดยมีวุฒิการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป และมีประสบการณ์ในด้านการสอนและการทำงานตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป จำนวน 9 คน ประกอบด้วย ครูผู้สอน และอาจารย์มหาวิทยาลัย ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ ของผู้เรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง โดยศึกษาจาก แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

เครื่องมือในระยะที่ 1 คือ แบบสอบถามการส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

เครื่องมือในระยะที่ 2 คือ แบบบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึก

การดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนแบ่งเป็น 2 ระยะ มีรายละเอียดดังนี้

- ระยะที่ 1 การพัฒนาตัวบ่งชี้การส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

1. การสร้างและคัดเลือกตัวบ่งชี้

1.1 ศึกษาแนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสังเคราะห์และสร้างกรอบแนวคิด

1.2 ร่างตัวบ่งชี้การส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) ในแต่ละด้านได้จำนวน 6 ด้าน 71 ตัวบ่งชี้

1.3 นำร่างองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ในแต่ละด้าน มาสร้างแบบประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (IOC) แล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ในกลุ่มตัวอย่างที่ 1 เพื่อคัดเลือกตัวบ่งชี้ โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (IOC)

1.4 นำแบบประเมินมาหาค่าเฉลี่ย และใช้เกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.00 – 1.00 และกรอบแนวคิดทั้งหมด 6 ด้าน จำนวน 71 ตัวบ่งชี้

1.5 สร้างแบบประเมินความเหมาะสมของตัวบ่งชี้การเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ทั้งหมด 6 ด้าน จำนวน 71 ตัวบ่งชี้ แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ในกลุ่มตัวอย่างที่ 1 พิจารณาความเหมาะสมของตัวบ่งชี้

1.6 นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และใช้เกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.51 ขึ้นไป และแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนที่เป็นข้อเสนอนะของผู้เชี่ยวชาญ ปรากฏว่าตัวบ่งชี้ผ่านเกณฑ์ทุกตัว โดยค่าเฉลี่ยของความเหมาะสมของตัวบ่งชี้อยู่ระหว่าง 3.29 – 4.00 รวมทั้งหมด 62 ตัวบ่งชี้

1.7 สร้างแบบสอบถามการส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) จากนั้นนำไปเก็บข้อมูลกับครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 50 คน เพื่อหา

คุณภาพของแบบสอบถามโดยการหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม พบว่า ผ่านเกณฑ์ทุกข้อ โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือก $df = N-2 = 50 - 2 = 48$ ระดับนัยสำคัญที่.05 ซึ่งเป็นการทดสอบทางเดียว (One-tailed test) พบว่า มีค่าวิกฤติประมาณ 0.236 (ใช้การเทียบบัญญัติไตรยางค์) นั่นคือจะใช้ค่าดังกล่าวเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกข้อคำถามซึ่งพบว่า ทุกข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item Total Correlation) สูงกว่าเกณฑ์หรือค่าวิกฤติ โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกมาให้แต่ละด้านใกล้เคียงกันจะได้ทั้งหมด 50 ตัวบ่งชี้ โดยมีค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ตั้งแต่ 0.346 ถึง 0.803 และความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.952

1.8 พิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บข้อมูลกับตัวอย่างกลุ่มที่ 2 ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) ต่อไป

2. การสำรวจและยืนยันตัวบ่งชี้

2.1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA)

2.1.1 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับตัวอย่างกลุ่มที่ 2 จำนวน 600 คน เพื่อสำรวจองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA)

2.1.2 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ว่าได้กี่องค์ประกอบ และมีกี่ตัวบ่งชี้ที่สำคัญในแต่ละองค์ประกอบ พบว่ามี 5 องค์ประกอบ 28 ตัวบ่งชี้ คือ 1. ด้านการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี 2. ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้ 3. ด้านการวัดและประเมินผล 4. ด้านกลยุทธ์การสอน 5. ด้านการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน

2.1.3 สร้างแบบสอบถามการส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ทั้งหมด 5 องค์ประกอบ จำนวน 28 ตัวบ่งชี้ เพื่อนำไปเก็บข้อมูลและวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ต่อไป

2.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA)

2.2.1 นำแบบสอบถามที่ได้จากขั้นตอนการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ไปเก็บข้อมูลกับตัวอย่างกลุ่มที่ 2 จำนวน 620 คน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2.2.2 นำข้อมูลมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Confirmatory Factor Analysis: CFA) แล้วพิจารณาค่าสถิติที่สำคัญที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ(PISA)

2.1 นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันมาเรียงลำดับความสำคัญในแต่ละองค์ประกอบ แล้วนำไปสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้เชี่ยวชาญ ที่เป็นตัวอย่าง จำนวน 9 คน ในประเด็นคำถาม คือ องค์ประกอบแต่ละด้านควรมีวิธีดำเนินการอย่างไร จึงจะเป็นการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในระยะที่ 1

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA)

1.1 วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเพื่อให้ทราบลักษณะการแจกแจงของข้อมูล โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S)

1.2 วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation coefficient) เพื่อดูลักษณะความสัมพันธ์ของตัวบ่งชี้

1.3 วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ด้วยวิธีการสกัดแบบตัวประกอบสำคัญ (Principal Component Analysis : PC) และหมุนแกนแบบออร์โธกอนัล (Orthogonal) โดยวิธีแวนริแมกซ์ (Varimax) เพื่อสังเคราะห์ตัวบ่งชี้ การวิเคราะห์ประมาณค่า Communality ซึ่งเป็นความแปรปรวนที่มีความสัมพันธ์แต่ละด้านรวมกันในองค์ประกอบ

2. วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA)

2.1 วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเพื่อให้ทราบลักษณะการแจกแจงของข้อมูล โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) และค่าความเบ้ (Skewness) ค่าความโด่ง (Kurtosis)

2.2 วิเคราะห์ค่าสถิติสำคัญที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-Square Statistic) ควรมีค่าต่ำยิ่งเข้าใกล้ศูนย์แสดงว่าโมเดลสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์, ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ (Relative Chi-Square) เป็นค่าสถิติที่ใช้เปรียบเทียบระดับความกลมกลืนระหว่างโมเดลที่มีค่าองศาอิสระเท่ากัน โดยมีค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ไม่เกิน 3.00, ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน GFI (Goodness of Fit) มีค่าระหว่าง 0 ถึง โดยค่าดัชนี GFI ควรมีค่ามากกว่า 0.90 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนคะแนนมาตรฐาน ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองที่ปรับแก้แล้ว AGFI (Adjusted Goodness of Fit) ควรมีค่าต่ำกว่า GFI ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ CFI ควรมีค่ามากกว่า 0.95 , ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของเศษเหลือในรูปของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation) เข้าใกล้ 0 ยิ่งดี

การวิเคราะห์ข้อมูลในระยะที่ 2

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วนำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา และใช้เกณฑ์ในการพิจารณาความถี่ของผู้เชี่ยวชาญ ร้อยละ 60 ขึ้นไป แล้วสรุปเป็นแนวทางการส่งเสริมในแต่ละองค์ประกอบ

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 การพัฒนาตัวบ่งชี้การส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA)

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) พบว่า ได้องค์ประกอบทั้งหมด 5 องค์ประกอบ ซึ่งการพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบว่าตัวแปรแต่ละตัวควรจะอยู่องค์ประกอบใด ผู้วิจัย

ตารางที่ 1

ลำดับ	ชื่อองค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้	น้ำหนักองค์ประกอบ
1	ด้านการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี	10	0.861
2	ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้	7	0.941
3	ด้านการวัดและประเมินผล	5	0.875
4	ด้านกลยุทธ์การสอน	3	0.895
5	ด้านการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้	3	0.766
รวมจำนวนตัวบ่งชี้		28	
Eigen Value % ความแปรปรวน = 61.298			

ดังนั้นจึงสามารถเขียนเป็นโมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้การส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) จากองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ จำนวน 28 ตัวบ่งชี้ ผู้วิจัยจึงทำการ วิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไป

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง ได้ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) ทั้ง 5 องค์ประกอบ มีค่าเป็นบวก มีค่าตั้งแต่ 0.76 ถึง 0.941

ใช้เกณฑ์พิจารณาตัวแปรที่มีน้ำหนักองค์ประกอบมากกว่า .30 โดยคัดเลือกตัวแปรที่มีน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุดบองค์ประกอบนั้นถ้าตัวแปรใดมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบใกล้เคียงกันหลายค่ามากกว่า 1 องค์ประกอบ ผู้วิจัยพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุดที่สุด ที่สูงกว่าองค์ประกอบอื่นตั้งแต่ 10 ขึ้นไป ซึ่งจะถือว่าเป็นตัวแปรที่ไม่ซับซ้อน และองค์ประกอบที่ข้อคำถามหรือตัวแปรไม่ถึง 3 ข้อ ผู้วิจัยจะตัดองค์ประกอบนั้นออกเพราะถือว่าเป็นองค์ประกอบที่ไม่ชัดเจน ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบปรากฏว่าได้องค์ประกอบใหม่ 5 องค์ประกอบ 28 ตัวบ่งชี้ มีค่า Communalities (h^2) ค่าตั้งแต่ .675 ถึง .908 Eigen Value สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 61.298 ของความแปรปรวนของการส่งเสริม การรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) (ตารางที่ 1)

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า โดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ 1.ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้ 2.ด้านกลยุทธ์การสอน 3.ด้านการวัดและประเมินผล 4.ด้าน การใช้สื่อและเทคโนโลยี 5.ด้านการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนรู้ น้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.941, 0.895, 0.875, 0.861 และ 0.766 ตามลำดับ มีดัชนีวัดระดับความกลมกลืนระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้ค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 654.26 ค่าความน่าจะเป็น เท่ากับ 0.000 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 345

ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ (χ^2 / df) เท่ากับ 1.89 ค่า GFI = 0.958

ค่า AGFI = 0.951 ค่า CFI = 0.998 ค่า SRMR = 0.0536 ค่า RMSEA = 0.030 เนื่องจากค่าไค-สแควร์ (χ^2) มีนัยสำคัญ ($p < .05$) แต่ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ (χ^2 / df) น้อยกว่า 3.00 ดังนั้น GFI

และดัชนี AGFI มีค่ามากกว่า 0.90 ดัชนี CFI มีค่ามากกว่า 0.95 ค่า SRMR มีค่าต่ำกว่า 0.08 และค่า RMSEA มีค่าต่ำกว่า 0.06 ถือว่าโมเดลองค์ประกอบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (เสรี ชัดรัมย์, 2547 อ้างถึงใน สมบัติ ท้ายเรือคำ, 2555) (ตารางที่ 2 ภาพประกอบที่ 1)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง

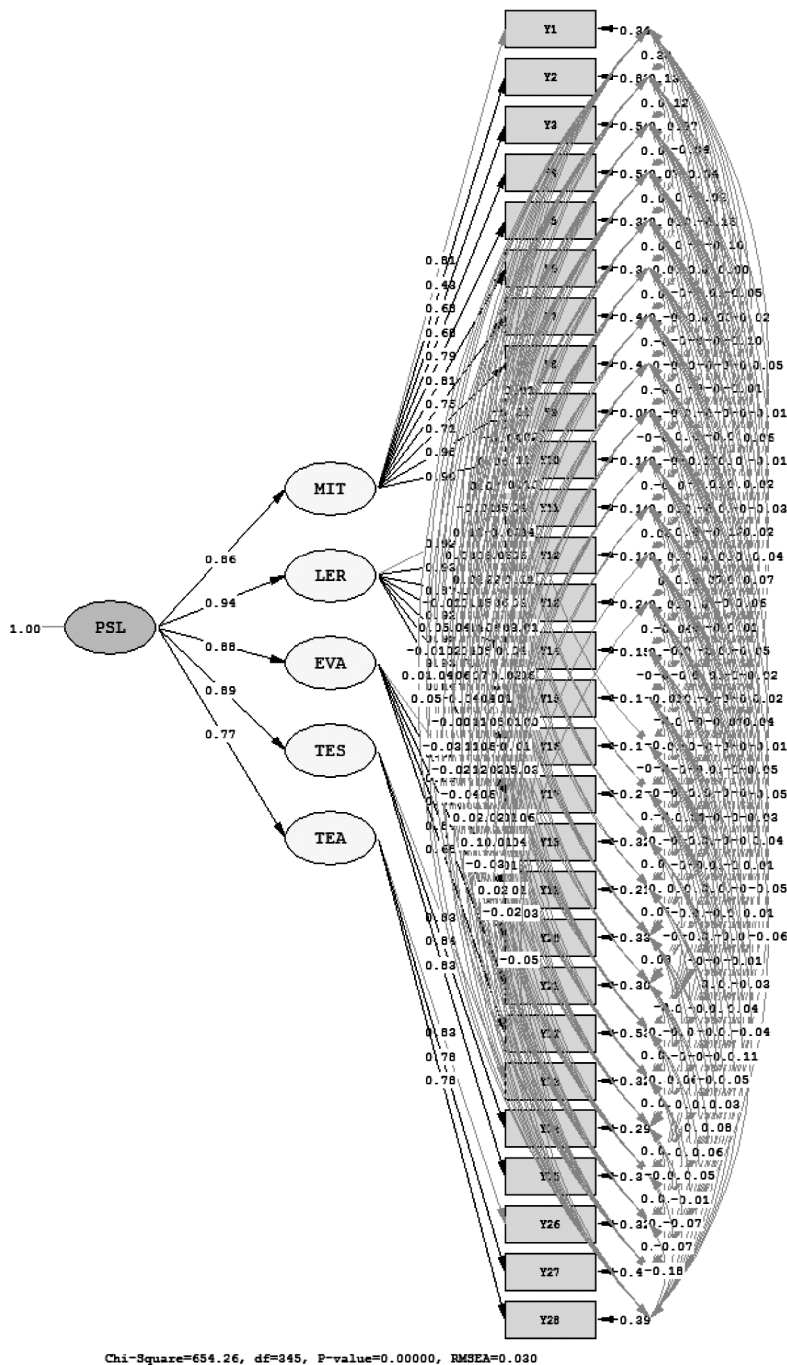
ตัวแปร	ตัวบ่งชี้	น้ำหนักองค์ประกอบ	R ²	สัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบ
องค์ประกอบที่ 1 ด้านการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี		0.861	0.742	0.760
Y1	1. ข้าพเจ้ามีการใช้สื่อการสอนเพื่อแก้ปัญหาการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียน	0.815	0.664	0.554
Y2	2. ข้าพเจ้ามีการเลือกสื่อการสอนวิทยาศาสตร์ที่มีขนาดพอเหมาะและสะดวกต่อการใช้สอน	0.426	0.182	-0.349
Y3	3. ข้าพเจ้ามีการผลิตสื่อนวัตกรรมเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนอยากเรียนรู้	0.678	0.459	-0.224
Y4	4. ข้าพเจ้าผลิตสื่อการสอนที่มีความเหมาะสมกับระดับชั้นและระดับความสามารถของผู้เรียน	0.684	0.468	-0.096
Y5	5. ข้าพเจ้ามีการใช้สื่อการสอนช่วยสร้างแรงจูงใจในการเรียนวิทยาศาสตร์	0.791	0.625	0.724
Y6	6. ข้าพเจ้าสร้างชุดฝึกทักษะเพื่อเสริมกระบวนการเรียนวิทยาศาสตร์ตามความสนใจของผู้เรียน	0.812	0.659	0.138
Y7	7. ข้าพเจ้ามีการเลือกใช้สื่อการสอนที่ใหม่ มีสภาพพร้อมใช้งานได้ทันที	0.751	0.564	0.447
Y8	8. ข้าพเจ้ามีการใช้สื่อประกอบการสอนวิทยาศาสตร์ที่มีความหลากหลาย	0.711	0.506	-0.883
Y9	9. ข้าพเจ้ามีการฝึกนำความรู้ทางเทคโนโลยีไปใช้เพื่อผลิตชิ้นงาน ประยุกต์ใช้และต่อยอดความรู้	0.976	0.952	1.612
Y10	10. ข้าพเจ้ามีการจัดทำเอกสาร เว็บไซต์ ประชาสัมพันธ์โรงเรียนในด้านต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่สู่ชุมชน	0.903	0.816	0.294
องค์ประกอบที่ 2 ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้		0.941	0.885	0.934
Y11	1. ข้าพเจ้ามีการประชาสัมพันธ์แหล่งการเรียนรู้ต่างๆในโรงเรียนให้กับนักเรียน	0.918	0.843	-0.571
Y12	2. ข้าพเจ้ามีการจัดศูนย์การเรียนรู้ด้วยสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอนระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน	0.932	0.868	0.981
Y13	3. ข้าพเจ้าจัดระบบสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตแก่นักเรียน	0.873	0.762	0.151

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวแปร	ตัวบ่งชี้	น้ำหนักองค์ประกอบ	R ²	สัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบ
Y14	4. ข้าพเจ้าชี้แนะกระบวนการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้และวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสม	0.925	0.855	0.003
Y15	5. ข้าพเจ้าอำนวยความสะดวกในการเรียน ทำหน้าที่ในการให้เครื่องมือเพื่อสร้างความรู้สำหรับผู้เรียนกระบวนการทำงาน	0.946	0.895	0.052
Y16	6. ข้าพเจ้าสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ศิระหว่างครูกับนักเรียน	0.928	0.862	0.751
Y17	7. ข้าพเจ้านำนักเรียนไปทัศนศึกษาจากแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์	0.845	0.713	0.069
องค์ประกอบที่ 3 ด้านการวัดและประเมินผล		0.875	0.766	0.810
Y18	1. ข้าพเจ้ามีการวัดและประเมินผลเมื่อเรียนจบหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละหน่วย	0.824	0.679	0.160
Y19	2. ข้าพเจ้านำผลการวัดและประเมินการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์มาพัฒนาวิธีการสอน	0.890	0.792	0.385
Y20	3. ข้าพเจ้าให้นักเรียนประเมินผลตนเอง	0.820	0.672	-0.065
Y21	4. ข้าพเจ้าวัดและประเมินผลการเรียนเพื่อตรวจสอบข้อบกพร่องของนักเรียน	0.836	0.699	0.310
Y22	5. ข้าพเจ้าใช้สื่อการสอนช่วยให้นักเรียนเรียนเกิดเข้าใจในการเรียนง่ายขึ้น	0.682	0.465	0.261
องค์ประกอบที่ 4 ด้านกลยุทธ์การสอน		0.895	0.801	0.804
Y23	1. ข้าพเจ้ามีการใช้ชุดฝึกทักษะวิทยาศาสตร์ที่หลากหลายในการจัดการเรียนรู้	0.825	0.681	0.231
Y24	2. มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นทักษะการทดลองในรายวิชาที่สอน	0.843	0.711	0.886
Y25	3. ข้าพเจ้ามีการนำวิธีการสอนที่หลากหลายมาใช้กับกิจกรรมการสอนในเนื้อหาวิทยาศาสตร์	0.827	0.685	0.479
องค์ประกอบที่ 5 ด้านการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน		0.766	0.586	0.673
Y26	1. ข้าพเจ้าตั้งคำถามและเร้าความสนใจในการเรียน	0.826	0.682	0.575
Y27	2. ข้าพเจ้าสร้างแรงบันดาลใจทางการเรียนรู้เป็นต้นแบบ (Role Model) ที่ผู้เรียนสามารถยึดเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตและอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข	0.775	0.601	0.145
Y28	3. ข้าพเจ้าจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปความคิดรวบยอด	0.782	0.611	0.547

Chi-square = 654.26 df = 345 c²/df = 1.89

GFI = 0.958 AGFI = 0.951 CFI = 0.998 SRMR = 0.0536 RMSEA = 0.030

Chi-square =654.26 df = 345 $\chi^2/df = 1.89$

GFI = 0.958 AGFI = 0.951 CFI= 0.998 SRMR = 0.0536 RMSEA = 0.030

ภาพประกอบที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองตัวบ่งชี้การส่งเสริมการเรียนรู้
วิทยาศาสตร์ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA)

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการส่งเสริม การรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ตามแนวทางการประเมินผล นักเรียนนานาชาติ (PISA)

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน อันดับที่สองพบว่า ตัวบ่งชี้การรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) มี 5 องค์ประกอบ 28 ตัวบ่งชี้ ผู้วิจัยนำไป สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน โดยการ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ครูผู้สอน และอาจารย์มหาวิทยาลัย พบว่า ผู้เชี่ยวชาญให้แนวทางในการส่งเสริมการรู้ เรื่องวิทยาศาสตร์ตามแนวทางการประเมินผล นักเรียนนานาชาติ (PISA) จาก 5 องค์ประกอบ ได้ ทั้งหมด 23 ข้อ เมื่อทำการวิเคราะห์เนื้อหา และใช้ เกณฑ์ในการพิจารณาความถี่ของผู้เชี่ยวชาญ ร้อย ละ 60 ขึ้นไป สามารถสรุปเป็นแนวทางในการส่งเสริมในแต่ละองค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 รูปแบบของสื่อการเรียนรู้ควรมีความหลากหลาย เพื่อส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณค่า กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องตลอดเวลา องค์ ประกอบที่ 2 สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้ สอดคล้องกับหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ตาม แนวปฏิรูปการเรียนรู้สนับสนุนการจัดการใช้ แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่แล้วให้เกิดคุณค่าต่อการเรียนรู้ อย่างแท้จริง องค์ประกอบที่ 3 ครูผู้สอนมีการวัดผล ควรจัดทำแผนการประเมินผลในรายวิชาของตนเอง ตลอดภาคเรียน มีประเมินผลก่อนเรียน ระหว่าง เรียน ปลายภาคองค์ประกอบที่ 4 ครูผู้สอนมีความ มุ่งมั่นในด้านการสอน ใช้วิธีการสอนแบบเปิด โอกาสในการแสดงความคิดเห็น (Brainstorming) องค์ประกอบที่ 5 ครูจัดกิจกรรมส่งเสริมการสอนให้ ผู้เรียนสามารถ คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ฝึก การคิดแบบสมมุติฐาน ฝึกคิดกลับทิศทาง ฝึกการใช้แบบสัญลักษณ์ใหม่ ฝึกวิเคราะห์ความ เกี่ยวโยง

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการส่งเสริม การรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ตามแนวทางการประเมินผล นักเรียนนานาชาติ (PISA)

1.1 ผลการสังเคราะห์ตัวบ่งชี้จากการ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างกรอบแนวคิดการส่งเสริมการรู้ เรื่องวิทยาศาสตร์ตามแนวทางการประเมินผล นักเรียนนานาชาติ (PISA) ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้าน 51 ตัวบ่งชี้ได้แก่ องค์ประกอบ ด้านการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านกลยุทธ์การสอน และ ด้านการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน

1.1.1 ผลการเพิ่มเติมการคัดเลือก ตัวบ่งชี้จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและการ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพิ่มเติมซึ่งประกอบด้วยตัว บ่งชี้หลัก 6 ด้าน 71 ตัวบ่งชี้ย่อย

1.1.2 ผลการคัดเลือกตัวบ่งชี้ โดย ผู้เชี่ยวชาญได้ตัวบ่งชี้หลัก 6 ด้าน 75 ตัวบ่งชี้ย่อย

1.2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิง สำรวจ ตัวบ่งชี้การส่งเสริมการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) ได้ 5 องค์ประกอบ 28 ตัวบ่งชี้ มีน้ำหนัก องค์ประกอบอยู่ระหว่าง .639 ถึง .811 ประกอบ ด้วยองค์ประกอบ ด้านการใช้สื่อ นวัตกรรมและ เทคโนโลยี ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้ ด้านการวัดและ ประเมินผล ด้านกลยุทธ์การสอน ด้านการจัด กิจกรรมเสริมการเรียนการสอน องค์ประกอบ ทั้งหมดสามารถอธิบายการส่งเสริมการรู้เรื่อง วิทยาศาสตร์ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียน นานาชาติ (PISA) ได้ร้อยละ 67.095

1.3 ผลการวิเคราะห์โมเดลองค์ประกอบ ตัวบ่งชี้การส่งเสริมการรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ตาม แนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) พบว่า ประกอบด้วย ทั้ง 5 องค์ประกอบ มีค่าเป็น บวก มีค่าตั้งแต่ 0.765 ถึง 0.943 มีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า โดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้ ด้านกลยุทธ์การสอน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยี ด้านการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน น้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.943, 0.896, 0.876, 0.864 และ 0.765ตามลำดับ มีดัชนีวัดระดับความกลมกลืนระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้ค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 654.26 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 345 ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 1.89 ค่า GFI = 0.958 ค่า AGFI = 0.951 ค่า CFI = 0.998 ค่า SRMR = 0.0536 ค่า RMSEA = 0.030 แสดงว่าโมเดลมีความตรงเชิงโครงสร้าง

2. แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) พบว่า ตัวบ่งชี้ในการส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) มี 5 องค์ประกอบจำนวน 28 ตัวบ่งชี้ นำไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน มีทั้งหมด 5 องค์ประกอบ จำนวน 23 ข้อ ซึ่งแนวทางการส่งเสริมเหล่านี้จะส่งผลให้ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์หรือผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปวางแผนในการขับเคลื่อนให้ส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) ของครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญและส่งเสริมตามองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ โดยนำตัวบ่งชี้และแนวทางการส่งเสริมทั้ง 5 องค์ประกอบด้วยองค์ประกอบ 1. ด้านการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี 2. ด้านการจัดแหล่ง

เรียนรู้ 3. ด้านการวัดและประเมินผล 4. ด้านกลยุทธ์การสอน 5. ด้านการจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอน มาพิจารณาวางแผน มีการประสานงานเพื่อได้แนวปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้นักเรียนเกิดการการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA)

1.2 จากผลการวิจัยขององค์ประกอบที่มีความสำคัญมากเป็นอันดับหนึ่ง คือ องค์ประกอบ คือ ด้านการจัดแหล่งเรียนรู้ น้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.943 ซึ่งแสดงให้เห็นแนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) ต่อไป

1.3 การนำตัวบ่งชี้การส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) ไปใช้นั้นควรพิจารณากลุ่มเป้าหมายในเรื่องบริบทที่แตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่นด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากตัวบ่งชี้การส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) ควรศึกษาองค์ประกอบที่หลากหลาย แนวทางการพัฒนาเพิ่มเติม

2.2 จากตัวบ่งชี้การส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องวิทยาศาสตร์ตามแนวทางการประเมินผลนักเรียนนานาชาติ (PISA) ที่ได้ ควรพัฒนาเครื่องมือที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- โครงการ PISA ประเทศไทย สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2556). *ผลการประเมิน PISA 2012 คณิตศาสตร์ การอ่าน และวิทยาศาสตร์นักเรียนรู้อะไร*. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์.
- นิริรัตน์ อาโยวงษ์. (2554). *การรู้วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง พันธุศาสตร์และเทคโนโลยีทางดีเอ็นเอ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ของ YUENYONG (2006)*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Bybee. (2009). "PISA 2006: An Assessment of Scientific Literacy," *Journal of Research in Science Teaching*. 46(8) : 865–883.

วัฒนธรรมหมาก : วิถีแห่งความสุขแบบพอเพียงของคนตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี*

Betel Nut Culture: Sufficient Happiness Folklore of Villagers in Bang Sawan Subdistrict, Pra Seang District, Suratthani Province.

จีรวรรณ ศรีหนูสุด¹, วนิษา ติคำ²

Jeerawan Srinooosud¹, Vanisa Tikam²

บทคัดย่อ

วัฒนธรรมหมากของคนตำบลบางสวรรค์เกิดขึ้นอย่างเป็นองค์รวมบนฐานความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมตั้งแต่รากหมากถึงยอดหมาก ในทางตรงลูกหมากถูกใช้เป็นของกินเล่น แปรรูปกาบหมากไม่หมากเป็นของใช้ และปลูกเป็นอาณาเขต รั้วบ้าน ในทางอ้อมหมากถูกใช้เป็นพืชสื่อกลางสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนผ่านเขียนหมาก การค้าขาย การประกอบอาชีพ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ สร้างการดำรงอยู่ที่สมบูรณ์ของระบบนิเวศผ่านการทำสวนสมรม การเป็นพืชเกี่ยวกูลพืชชนิดอื่นให้เติบโต พืชยึดดิน สร้างความชุ่มชื้น ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติผ่านการเป็นสัญลักษณ์สื่อถึงการเคารพต่อสิ่งเหนือธรรมชาติในฐานะเครื่องเช่นไหว้ที่ขาดไม่ได้ในพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งนำมาสู่วิถีสุขแบบพอเพียงของวัฒนธรรมหมากที่เกิดขึ้นในตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ปรากฏใน 5 ลักษณะ คือ วิถีแห่งความสุขกาย วิถีแห่งความสุขใจ วิถีแห่งความสุขแบ่งปัน วิถีแห่งความสุขเท่าทัน และวิถีแห่งความสุขแบบพึ่งตนเอง

คำสำคัญ : วัฒนธรรมหมาก สุขแบบพอเพียง

Abstract

The influence of Betel nut on the culture of villagers in Bang Sawan subdistrict can be found at many levels of the villager's physical, spiritual and social worlds; it is not simply an insignificant nut. On a physical level, the nut contributes nearly its entire structure to the culture, both directly

* บทความนี้เป็นบทความสืบเนื่องจากงานวิจัยเรื่อง วัฒนธรรมหมากและการจัดการหมาก ตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ของจีรวรรณ ศรีหนูสุด และวนิษา ติคำ

¹ สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
E-mail address : jeerawan.sri.cd13@gmail.com

² สาขาวิชาการจัดการทางวัฒนธรรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
E-mail address : vanisa.tk@gmail.com

¹ Department of Community Development, Faculty of Humanities and Social Sciences Surat Thani Rajabhat University

² Department of Cultural Management, Faculty of Humanities and Social Sciences Surat Thani Rajabhat University

and indirectly. Directly, the nuts are enjoyed as a snack; its sheath is processed; its wood is used for fashioning houseware, and the nuts have even been used to make fencing. Indirectly, the Betel nut is often used as a mediator in relationships among people. The relationship between people and nature has developed into an ecosystem through integrated gardening. During a plants growing cycle, Betal nuts nourish young plants by holding and moisturizing the soil. In the supernatural world the nut is portrayed as a symbol of respect for the supernatural and is considered as an indispensable oblation at any ritual. The nuts overall versatility brings "sufficiency happiness" to the culture of folklore in Bang Sawan subdistrict, Pra Seang district, Suratthani Province. The folklore is evident in 5 aspects; physical happiness, happiness, sharing happiness, happiness knowingly, and folklore of self-reliant happiness.

Keywords: Betel nut culture, sufficient happiness

บทนำ

สังคมไทยเกิดขึ้นและดำรงมาบนฐานความเป็นสังคมเกษตรกรรม มีความเชื่อมโยงกับพืชหลายชนิดในวิถีการดำรงชีวิตของผู้คน หนึ่งในพืชที่สัมพันธ์และพึ่งพาอาศัยต่อการใช้ชีวิต คือ "หมาก" เห็นได้จากคำกล่าวของเทียมจิตร์ พ่วงสมจิตร์ (2544 : 50, 52 - 56) ที่ว่า หมากเป็นพืชที่เข้ามามีบทบาทสำคัญทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะในสังคมไทยที่มีความสำคัญเกือบเท่ากับข้าว ตามสำนวนที่ว่า "ข้าวยากหมากแพง" ในความหมายว่า "เกิดภาวะขาดแคลนอาหาร" โดยคนไทยนำหมากมาใช้ประโยชน์อย่างมากมายที่ผูกพันอยู่กับวิถีชีวิตของคนไทย ไม่ว่าจะเป็น เครื่องเคี้ยว เครื่องประกอบในพิธีกรรม เครื่องแสดงไมตรีจิต เครื่องแสดงยศศักดิ์ วัตถุมงคล สีนค้ำ ยารักษาโรค และเครื่องมือเครื่องใช้

หมากเป็นพืชที่มีในสังคมไทยมายาวถูกนำมาใช้ในหลาย ๆ ด้านของการดำรงชีวิต เป็นทรัพยากรหนึ่งของชุมชนที่มีการใช้ประโยชน์เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตในหลายด้านในฐานะพืชคู่บ้าน เมื่อมองในความหมายทางวัฒนธรรมของสายันต์ ไพรัชญาจิตร์ (2550 : 8), อานันท์ กาญจนพันธ์ (2544 : 164 - 166) และประเวศ ะสี (2547 : 18 - 20) ที่มองว่า วัฒนธรรม คือ ชีวิต คือ ความสัมพันธ์แห่งชีวิตของคนและสรรพสิ่งที่เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง

ในความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ

ทำให้เห็นได้ชัดเจนว่า "หมากเป็นวัฒนธรรมหนึ่งของคนไทย" ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างคนกับสิ่งต่าง ๆ เรื่อยมาจนปัจจุบัน การใช้หมากในปัจจุบันที่ยังคงชัดเจนคือด้านการกิน ด้านพิธีกรรม ด้านอาณาเขตบ้าน - สวน และด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีมาแต่อดีตชัดเจนมากน้อยในแต่ละช่วงเวลาแตกต่างกันไป แต่สิ่งที่เกิดขึ้นคือ หมากสามารถตอบสนองความต้องการและสร้างประโยชน์ให้แก่คนไทยได้เรื่อยมาโดยมีอาจปฏิเสธได้ และประโยชน์ด้านหนึ่งที่เกิดขึ้นคือ "ความสุข" จากการใช้ประโยชน์จากหมาก

เมื่อกกล่าวถึง "ความสุข" ในภาวะปัจจุบันคงจะปฏิเสธไม่ได้ว่าส่วนหนึ่งของสังคมให้ความสำคัญกับการมีเงินทอง ทรัพย์สิน ที่จะเชื่อมโยงในเรื่องความอุดมสมบูรณ์แห่งปัจจัย 4 หรือ 5 หรือ 6 ในการดำรงชีวิต โดยมีเงินเป็นสื่อกลางแห่งการแลกเปลี่ยน แต่ขณะเดียวกันก็ไม่สามารถพูดได้ว่าสิ่งเหล่านี้คือ "สุขแท้จริง" เพราะมีหลายปรากฏการณ์ที่สะท้อนให้เห็นว่าความสุขข้างต้นนั้นได้สร้างความทุกข์ตามมาด้วย เห็นได้จากปรากฏการณ์ข่าวในสังคมที่เกิดขึ้น อาทิ ฟีน้องในตระกูลทะเลาะแย่งชิงสมบัติ แย่งผลประโยชน์ด้านธุรกิจของครอบครัว การคิดสั้นของมหาเศรษฐี เป็นต้น ขณะที่หลาย

กรณีของสังคมก็ปรากฏการใช้ชีวิตอย่างมีความสุขท่ามกลางความเรียบง่าย สมถะ อาทิ ครอบครัวนายเลี่ยม บุตรจันทา เจ้าของแนวคิด สวนออนซอน แห่งบ้านนาอีสาน จังหวัดฉะเชิงเทรา นายประยงค์ รัตนรงค์ ผู้ใช้ชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแห่งบ้านไม้เรียง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นต้น สะท้อนให้เห็นว่าการมีได้มั่งคั่งร่ำรวย ก็สามารถที่จะสร้างความสุขแห่งชีวิตได้ เป็นความสุขที่เกิดจากความพอใจ เป็นสุขที่เย็นซึ่งไม่จำเป็นต้องตอบแทนด้วยเงินหรือสิ่งมีค่า ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 4 ธันวาคม 2541 ความว่า

“...ถ้าประเทศใดมีความคิดอันนี้ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็คือเป็นสุข” (มูลนิธิชัยพัฒนา : ออนไลน์)

ในศาสตร์ด้านการพัฒนาชุมชนและการจัดการทางวัฒนธรรม วิถีสุขนี้เป็นการสร้างความสุขบนฐานความเป็นมนุษย์ อันหมายถึง ผู้มีจิตใจสูงส่ง ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างบริสุทธิ์ใจ มีความพอดีแห่งตน ดังคำกล่าวของท่านพุทธทาสเรื่อง เป็นมนุษย์ หรือ เป็นคน ? ที่ว่า

“เป็นมนุษย์ เป็นได้ เพราะใจสูง

เหมือนหนึ่งยุง มีดี ที่แววขน

ถ้าใจต่ำ เป็นได้ แต่เพียงคน

ยอมเสียที่ ที่ตน ได้เกิดมา

ใจสะอาด ใจสว่าง ใจสงบ

ถ้ามีครบ ควรเรียก มนุสสา

เพราะทำถูก พูดถูก ทุกเวลา

เปรมปรีดา คือน้ำ สุขสันต์จริง...”

ดังนั้นความสุขบนฐานความเป็นมนุษย์นี้ถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาชุมชนและการจัดการทางวัฒนธรรม ที่สามารถเกิดขึ้นได้บนฐานการใช้ชีวิต การอยู่ร่วมกันอย่างสอดคล้องกับทรัพยากรของชุมชนและองค์ความรู้ของคนในพื้นที่อย่างเหมาะสม ซึ่งนำไปสู่การสร้างสุขในวิถีชีวิต

ตามสภาพภูมิสังคม สามารถเกิดได้ในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นการทำมาหากิน หรือแม้แต่การใช้ทรัพยากรในชุมชน ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 4 ธันวาคม 2541 ความว่า

“...การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศ ภูมิศาสตร์และภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์ในสังคมวิทยา...” (มูลนิธิชัยพัฒนา : ออนไลน์)

ตำบลบางสวรรค์เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่มีวิถีแห่งความสัมพันธ์ระหว่างคนกับหมากอย่างเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงเรื่อยมา มีทั้ง การรักษา สืบทอด หาดหาย ฯลฯ ทั้งนี้ทั้งนั้น สิ่งที่น่าสนใจอย่างหนึ่งคือ ท่ามกลางกระแสทุนนิยมในปัจจุบัน วัฒนธรรมหมากของคนในตำบลบางสวรรค์ยังปรากฏให้เห็นถึงความสัมพันธ์และวิถีแห่งความสัมพันธ์ที่สร้างความสุขแก่คนในตำบลได้ เป็นจุดเล็กจุดน้อยที่อาจจะขัดบ้างไม่ขัดบ้างในสายตาคนทั่วไป แต่เมื่อพิจารณาอย่างลึกซึ้ง บนฐานคิดการพัฒนาชุมชนและการจัดการทางวัฒนธรรมที่มีได้มองว่า “ความสุข” คือ “เงินทอง” แต่หมายถึง “การอยู่ร่วมกันได้ การเกื้อกูลกัน ความเย็นกายเย็นใจ และความเป็นชุมชน” นั้น หมากและการใช้หมากในตำบลบางสวรรค์จึงยังเป็นส่วนหนึ่งของทรัพยากรของชุมชนที่มีพลังในการสร้างความสุขเหล่านี้ให้เกิดขึ้นได้อย่างค่อนข้างชัดเจน

ด้วยปรากฏการณ์ดังกล่าวบทความนี้จึงมุ่งนำเสนอ 2 ประเด็น ได้แก่ 1) วัฒนธรรมหมากของตำบลบางสวรรค์ในปัจจุบัน โดยมองความเป็นวัฒนธรรมหมากผ่าน 3 มิติ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ และ 2) ความสุขแบบพอเพียงจากวิถีวัฒนธรรมหมากที่เกิดขึ้นกับคนตำบลบางสวรรค์ โดยมองใน 5 มิติ ได้แก่ ความสุขแบบพอดีใจ ความสุขแบบพอดีกาย ความสุขแบบแบ่งปัน ความสุขแบบเท่าทัน และความสุขแบบพึ่งตนเอง

ตำบลบางสวรรค์และวัฒนธรรมหมาก

ตำบลบางสวรรค์

ตำบลบางสวรรค์มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรทางธรรมชาติ และความหลากหลายของผู้คน มีประวัติการตั้งถิ่นฐานมายาวนาน เห็นได้จากการมีวัดเก่าแก่ คือ วัดเขาพระ วัดบางสวรรค์ และวัดบ้านเกาะน้อย ซึ่งมีอายุหลายร้อยปี ปรากฏทั้งกลุ่มคนดั้งเดิมและการย้ายถิ่นฐานของกลุ่มคนใหม่ ทั้งจากจังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช กระบี่ และจังหวัดอื่น ๆ ใกล้เคียง

วิถีการดำรงชีวิตจากอดีตถึงปัจจุบันอยู่บนฐานของเกษตรกรรม ปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย จากรูปแบบเรียบง่าย ทำสวนผสมผสานที่ยังคงเรียกกันว่า สวนพอเหมาะ⁴ การทำข้าวไร่ การปลูกพืชผักกินได้บริเวณรอบบ้าน สูการปลูกพืชเชิงเดี่ยวในกลุ่มยางพารา ปาล์มน้ำมัน สวนทุเรียน ทั้งนี้สิ่งหนึ่งที่พบร่วมกับวิถีที่เปลี่ยนไป คือ ความสัมพันธ์กับหมาก โดยพบว่ามีมีการปลูกหมากในพื้นที่ดินสำหรับการเกษตร พื้นที่บ้าน และสถานที่ต่าง ๆ ของชุมชนในอดีตปรากฏความสัมพันธ์ในหลายลักษณะ อาทิ การปลูกหมากเพื่อกันเขต การใช้ลำต้นเป็นส่วนหนึ่งของที่อยู่อาศัย การนำกาบหมากมาเป็นสิ่งของเครื่องใช้ การนำมาประกอบอาหาร ยารักษาโรค การกินหมากในชีวิตประจำวัน การสร้างรายได้จากหมากแห้งและหมากสด และที่สำคัญขาดไม่ได้ คือ “การใช้ในพิธีกรรม” สะท้อนให้เห็นว่า “หมาก” เป็นสิ่งหนึ่งที่คู่กับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่มาอย่างช้านาน ดังคำบอกเล่าของคนเฒ่าคนแก่ในตำบลบางสวรรค์ ที่ว่า

“หมากมีมาตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายาย มีคุณประโยชน์มากมาย ต้นหมากก็นำมาทำฝายบ้าน ตอหมากก็นำมาทำที่ตักน้ำ กาบหมากก็นำมามุงหลังคา หมากก็นำมากิน ใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ ทั้ง

⁴ สวนแบบผสมผสานที่มีการปลูกพืชหลายชนิดในสวนที่ยืนต้น ล้มลุก เช่น ทุเรียน เงาะ ลองกอง สะตอ ผักเหียง มะพร้าว หมาก เป็นต้น

บวช แต่งงาน งานศพ ปลูกง่ายขึ้นง่าย ไม่ต้องดูแล และที่สำคัญสร้างรายได้ให้กับคนบางสวรรค์ได้” (เหือง สุขสวัสดิ์, สัมภาษณ์ : ๒ กันยายน ๒๕๕๙)

การเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตและความสัมพันธ์ของคนตำบลบางสวรรค์กับ “หมาก” ภายใต้อิทธิพลพัฒนาแบบทันสมัยทั้งด้านเทคโนโลยี อาหาร การรักษาโรค และสิ่งปลูกสร้าง วิถีแห่งการใช้ชีวิตที่ทันสมัยนำมาสู่การลดลงของต้นหมากและการใช้หมาก หลายอย่างหมดไปจากวิถีชีวิต เช่น การนำรกหมากมาดองเป็นยารักษาโรค และการนำกาบหมากมาทำสิ่งของเครื่องใช้ เช่น หมาน้ำ (ที่ตักน้ำ) ที่ใส่ของ ไต้ไฟ (คบไฟ) เป็นต้น ถูกแทนที่ด้วย ยาแผนปัจจุบัน สิ่งของเครื่องใช้ที่ผลิตจากพลาสติก กระนั้นแม้ค่านิยมหรือวิถีการใช้ชีวิตจะเปลี่ยนไปอย่างไรแต่ความสัมพันธ์หนึ่งของหมากที่ไม่เคยลดลงแต่ยังคงเหนียวแน่น คือ การใช้หมากเป็นองค์ประกอบในการทำพิธีกรรม รองลงมา คือ การกินหมากเป็นของกินเล่น ซึ่งพบทั้งในกลุ่มผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้ใหญ่วัยทำงาน รวมถึงเด็กเยาวชน วัยรุ่นบางกลุ่ม ในครอบครัวที่กินหมาก ขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันคือ หมากแห้ง กลายเป็นสินค้าอย่างหนึ่งในการส่งออกต่างประเทศ การทำหมากแห้งที่เป็นรายได้เสริมของ คนตำบลบางสวรรค์ เริ่มเข้มข้นในช่วงกว่า 5 ปีที่ผ่านมา และนำมาสู่การเริ่มหันกลับมาปลูกหมากมากในช่วง 3 ปีนี้ ทั้งในพื้นที่บ้านและสวน ในวิถีพลวัตดังกล่าว ทำให้เห็นความเป็น “วัฒนธรรมหมาก” ของตำบลบางสวรรค์ในปัจจุบัน 3 มิติ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ และความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน เป็นลำดับ

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ เป็นสิ่งที่มีความเข้มข้นสืบเนื่องจากอดีตเรื่อยมาจนปัจจุบัน หมากยังเป็นสิ่งสำคัญ จำเป็นและขาดไม่ได้ซึ่งต้องใช้ในพิธีกรรมทุกรูปแบบ อาทิ การไหว้พระที่เรียกว่า “หมากศีล” การใช้ในงานบวช งานแต่ง งานศพ และทุก

ประเพณี การไหว้พระภูมิเจ้าที่ การไหว้ บรรพบุรุษ ตายาย เป็นต้น โดยคนตำบลบางสวรรค์เชื่อว่า หมาก คือ สัญลักษณ์ที่สื่อถึงการแสดงความเคารพ และเป็นเครื่องสักการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ไม่มีสิ่งใด แทนได้ และหากไม่ใช้จะมีความหมายถึงความไม่ สมบูรณ์ของพิธีกรรม ประเพณีนั้น ๆ

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนกับ ธรรมชาติ ในปัจจุบันนี้คนตำบลบางสวรรค์ใช้ หมากในหลายด้าน ด้านที่ชัดเจนที่สุด คือ ด้าน อาหาร มีทั้งการกินเล่น โดยปรากฏการกินหมาก ทั้งในรุ่นผู้สูงอายุ วัยกลางคน เยาวชนและวัยเด็ก โดยมีทั้งทานหมากอย่างเดียวและทานคู่กับปลู ปูน ขณะเดียวกันก็ปรากฏการนำยอดหมากมาทำ กับข้าวแต่พบเพียงเล็กน้อยเนื่องจากการทาน ลักษณะนี้ต้องตัดทั้งต้นและนำยอดอ่อนมาทาน และปัจจุบันมีพืชผักชนิดอื่นที่หาง่ายมาแทนที่ ด้าน สิ่งของเครื่องใช้ ยังคงมีการนำกาบหมากมาทำเป็น สิ่งของเครื่องใช้ เช่น ที่ใส่ของ หรือที่คนในตำบล เรียกว่า “โหลง” ที่ตักน้ำ หรือที่คนในตำบลเรียกว่า “หมาน้ำ” การนำมาห่อของ เช่น ห่อขนมประเภท กวน แต่ไม่พบมากนัก ด้านที่อยู่อาศัย มีการนำไม้ หมากมาทำอยู่อาศัยแบบชั่วคราวที่คนในตำบล เรียกว่า “หน้” หรือหน้ การทำโครงสร้างที่อยู่ อาศัยที่คนในตำบลเรียกว่า “ตงเขี้ยะ” การทำโรง โนรา ซานซักล้างของบ้าน คอกสัตว์ และที่ชัดเจน มากในปัจจุบัน คือ ด้านเศรษฐกิจ ที่มีการขายลูก หมาก ทั้งหมากสด หมากแห้ง และหมากดอง โดยเฉพาะหมากแห้งซึ่งมีราคาค่อนข้างสูงและเป็นรายได้ เสริมของคนตำบลบางสวรรค์ในปัจจุบัน โดยไซ ช่วง พ.ศ. 2553 เป็นต้นมา หมากแห้งมีราคาค่อนข้าง สูง และเป็นรายได้เสริมในช่วงเดือนที่ย่างพารา ผลัดใบไม่มีน้ำยาง เป็นช่วงเวลาที่หมากให้ผล ผลผลิตมาก โดยเป็นการดำเนินการแบบเศรษฐกิจ พอเพียงเน้นการจัดการระดับครัวเรือน หาเลี้ยงชีพ เกื้อกูลรายได้และอาชีพกันในชุมชน ผ่านการเก็บ หมาก ผ่าหมาก ขายหมาก และแบ่งปันกันในกลุ่ม เครือญาติ มิตรสหายเป็นหลัก

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน เป็นการใช้หมากเพื่อสื่อประสานความสัมพันธ์ของ กลุ่มคนผ่านการเป็นเครื่องรับรองแขกผู้มาเยือน เห็นได้จากที่ยังมีครอบครัวจำนวนมากในตำบลบาง สวรรค์ที่รับแขกด้วยหมากผ่าน “เขียนหมาก” การ แบ่งปันหมากให้แก่กันในยามมีงานประเพณีทั้งงาน บวช งานแต่ง งานศพ งานสำคัญทางศาสนา ซึ่งไม่ ปรากฏการขาย แต่เป็นการแบ่งปันให้กันทั้งเพื่อใช้ ในพิธีกรรมและการกิน การใช้หมากเป็นพืช เขตแดนที่รับรู้กันของคนในตำบลว่า การปลูกหมาก คือการแบ่งเขตพื้นที่ทั้งบ้านและสวน หรือพื้นที่ทำ กิน โดยนิยมปลูกเป็นแนวตามเขตของที่ดินมีทั้ง แถวเดียว สองแถว และไม่ปรากฏการถกเถียงเรื่อง พื้นที่เขตแดน ซึ่งเป็น สิ่งเน้นย้ำว่าหมากคือสื่อ ของการสร้าง รักษา และดำรงไว้ซึ่งความสัมพันธ์ ของคนในตำบลบนฐานของการรับรู้ซึ่งกัน แม้ว่า ปัจจุบันจะน้อยลงกว่าอดีตเนื่องจากถูกแทนที่ด้วย ลวดหนาม กำแพงบ้านบ้างก็ตาม แต่ก็ยังปรากฏ การใช้หมากเป็นพืชกันเขตแดน เพราะมีลักษณะ เป็นพืชยืนต้นสูงสามารถแทนรั้วได้อย่างดีบนฐานการ ยอมรับร่วมกัน

เหล่านี้สะท้อนให้ถึงความสัมพันธ์ของหมาก กับคนตำบลบางสวรรค์ที่สามารถกล่าวได้ว่า หมาก คือชีวิต หรือใช้คำว่า **วัฒนธรรมหมาก** ได้อย่าง ชัดเจน แม้ความเข้มข้นจะเปลี่ยนแปลงไปเล็กน้อย ตามปรากฏการณ์ ค่านิยม ความเชื่อ ของคนใน ตำบลและจากการกระทบของภายนอกที่เข้ามา แต่ ที่น่าสนใจ คือ ในพื้นที่นี้ แม้ว่าบางอย่างจะลบเลือน หายไป ซึ่งเป็นความปกติของความเป็นวัฒนธรรม แต่ความเป็นวัฒนธรรมหมากยังคงปรากฏอยู่มาก โดยเฉพาะในแก่นสำคัญ ๆ ของชีวิต และสิ่งหนึ่งที่ ชัดเจน คือ การปรากฏร่องรอยแห่งความสุขขึ้นใน รูปแบบ “สุขแบบพอเพียง”

วิถี “สุขแบบพอเพียง”

“ความสุข” และ “วิถีแห่งสุข” เป็นคำหนึ่งทีกล่าวกันโดยทั่วไปในสังคม มีการให้ความหมายในหลายลักษณะทั้งเหมือนและแตกต่างกัน ส่วนหนึ่งกล่าวถึงความสุขว่าจากการมีทรัพย์สินเงินทอง ขณะที่อีกส่วนกล่าวว่ามาจากการสร้างความสบาย ความร่มเย็นทางใจ การให้ความหมายที่ต่างกันนำมาสู่การกำหนดทิศทางการสร้างสุขที่ต่างกันออกไป ในที่นี้ผู้เขียนมองว่า “ความสุข” เป็นเรื่องของความสงบ ความสบายที่เกิดจากภายในจิตใจและแผ่ขยายออกมาสู่ภายนอก ในมิติความสัมพันธ์ระหว่างตัวมนุษย์เอง มนุษย์กับมนุษย์คนอื่น มนุษย์กับธรรมชาติ และมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ

ท่านพุทธทาสภิกขุ (ผู้นำทางจิตวิญญาณและนักปฏิบัติธรรมที่เป็นแบบอย่างทั้งกับสงฆ์และฆราวาสของไทย) (2552 : 5 – 48) ได้เคยวิพากษ์พระธรรมเทศนา เรื่อง “ยอดแห่งความสุข” ไว้ชัดเจนว่า ความสุข คือ การไม่เบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น การปล่อยวาง ไม่โลภ และ การรู้เท่าทันไม่ยึดติด ไม่หลงใหลมัวเมา ซึ่งสอดคล้องกับที่พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (ผู้นำทางความคิดและการปฏิบัติธรรมของไทยอีกท่านหนึ่ง) (2549 : 3, 5, 18 - 21, 32, 38 – 39) ให้ทัศนะเกี่ยวกับความสุขว่า คือ ความเป็นอิสระ ความสงบนิ่ง ความสดใส ไม่ขุ่นมัว ความรู้สึกสบาย เท่าทัน จิตใจ ติงาม เกื้อกูล ภายใต้อิทธิพล 6 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมผ่านการเคลื่อนไหว การกระทำ การพูด และ การคิด มี “ใจ” เป็นศูนย์กลางรวมของการรับรู้ – เสพ บนฐานคุณธรรมโดย “สุขที่แท้” ต้องเป็นไปตามความจริงแห่งธรรมชาติของชีวิต เป็นองค์รวมอย่างมีบูรณาการ 3 ด้าน คือ 1. การติดต่อสื่อสารกับโลก ที่ต้องสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (ธรรมชาติ วัตถุสิ่งของ เทคโนโลยี) และสิ่งแวดล้อมทางสังคม 2. ภาวะจิตใจ หรือสภาพจิต ซึ่งอยู่ข้างในและเป็นเบื้องหลังที่อยู่บนการเกื้อกูล ดูแลกัน และ 3. ปัญญา คือ

ความรู้ – คิด – เข้าใจ - หยั่งเห็น โดยความสุขที่กล่าวมานั้นสอดคล้องกับพระราชดำรัสเรื่องความสุข อันหมายถึงความสบายใจของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานแก่คณะกรรมการจัดงาน 5 ธันวาคมมหาสารคาม ณ พระราชตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อวันที่ 5 เมษายน 2521 ที่ว่า

“...ความสบายใจของคนเป็นของที่หายาก คนเราต้องมีความสบายใจ จึงจะมีชีวิตที่ราบรื่นได้...” (มูลนิธิ พระดาบส, 2549 : 40)

ความสุขจึงเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจากการสร้างในระดับปัจเจก เมื่อตนเองเกิดความสบายใจ การดำเนินชีวิตหรือการดำเนินกิจกรรมก็จะมีสุขตามมาด้วย สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช อันเริ่มจากความสุขทางใจ ไม่โลภ ไม่เบียดเบียน และขยับไปด้านอื่น ๆ อยู่บนฐานของความสุขทางด้านร่างกาย การใช้ชีวิต เอาตัวรอด มีความพอดีแห่งตน รวมถึงการเท่าทันตนเองและสังคม ดังพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 4 ธันวาคม 2541 ความว่า

“...พอเพียง มีความหมายกว้างขวาง ยิ่งกว่านี้คือคำว่าพอ ก็พอเพียงนี้ก็พอแค่นั้นเอง **คนเราถ้าพอในความต้องการก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียน คนอื่นน้อย** ถ้าประเทศใดมีความคิดอันนี้ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า**พอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภอย่างมาก คนเรา ก็อยู่เป็นสุข** พอเพียงนี้ อาจจะมียุติมากอาจจะมียุติของหุรหาก็ได้ **แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น...**” (มูลนิธิชัยพัฒนา : ออนไลน์)

รวมถึงการพึ่งตนเองได้ รู้จักแก้ปัญหา พึ่งพึ่งอิงอาศัยกัน ช่วยเหลือกัน แบ่งปันกัน ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 23 ธันวาคม 2542 ความว่า

“...ไฟดับถ้ามีความจำเป็น หากมีเศรษฐกิจพอเพียงแบบไม่เต็มที่เรามีเครื่องปั่นไฟก็ใช้ปั่นไฟ หรือถ้าขึ้นโบราณกว่า มีตึกจุดเทียน คือมีทางที่จะแก้ปัญหาเสมอ ฉะนั้นเศรษฐกิจพอเพียงก็มีเป็นชั้น ๆ แต่จะบอกว่าเศรษฐกิจพอเพียงนี้ให้พอเพียงเฉพาะตัวเองร้อยเปอร์เซ็นต์นี้เป็นสิ่งทำได้ จะต้องมีการแลกเปลี่ยน ต้องมีการช่วยกัน...” (มูลนิธิวิจัยพัฒนา : ออนไลน์)

จากพระราชดำรัสข้างต้นเห็นได้ว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของ “ความพอ” ในทุกมิติ ทุกด้าน ที่อยู่บนฐานของการมี “จิตใจที่มุ่งสู่การอยู่ร่วมกัน” “พาดัวร์อด” “เท่าทัน” “พึ่งตนเองได้” “เกื้อกูลผู้อื่น” และ “พึ่งพิงอาศัยกัน” ทั้งระหว่างมนุษย์ ธรรมชาติ และสรรพสิ่งรอบตัวบนฐานศักยภาพของตนเองที่มี

เมื่อพิจารณาจึงเห็นได้ว่า “ความสุข” และ “ความพอเพียง” แท้จริงแล้วเป็นเรื่องเดียวกัน เป็นทั้งวิธีการและเป้าหมายในตัวเอง ซึ่งเชื่อมโยงกันอยู่ภายใน ผู้เขียนจึงมองว่า **วิถีสุขแบบพอเพียง** จึงเป็นเรื่องของความสุข 5 ประการ ได้แก่ **1) ความสุขแบบพอดีใจ** หมายถึง ความสบายใจ ความพอใจ รู้สึกอบอุ่นใจ หวังดีต่อกัน ไม่เบียดเบียนกัน มีศีลธรรม ไม่โลภ และซื่อสัตย์ **2) ความสุขแบบพอดีกาย** หมายถึง พอมีพอกิน ทำสิ่งต่าง ๆ อย่างพอเหมาะ สามารถอุ้มชูตนเองได้ มีความขยันหมั่นเพียร อยู่ร่วมกัน มีชีวิตเรียบง่าย และพึ่งพิงอิงอาศัยกัน **3) ความสุขแบบแบ่งปัน** หมายถึง การเกื้อกูลและช่วยเหลือกัน **4) ความสุขแบบเท่าทัน** หมายถึง การพาดัวร์อด ไม่หวั่นไหวกับสิ่งต่าง ๆ ที่เข้ามา มีความสมดุลในการใช้ชีวิต และ **5) ความสุขแบบพึ่งตนเอง** คือ การจัดการชีวิตตนเองได้ การช่วยเหลือกันในชุมชน และการพึ่งพิงภายนอกตามความเหมาะสมบนความเป็นกัลยาณมิตร

หมากกับวิถีสุขแบบพอเพียงของคนตำบลบางสวรรค์

หมากกับวิถีความสุขแบบพอดีใจ เกิดขึ้นบนฐานแห่งความสบายใจ พอใจ นับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันหมากถูกนำมาใช้เป็นองค์ประกอบในการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ โดยใช้หมากเป็นเครื่องเซ่นไหว้ในการประกอบพิธีกรรมสำคัญ ๆ และกล่าวได้ว่าพิธีกรรมเกือบทั้งหมดล้วนใช้หมากเป็นองค์ประกอบ ซึ่งไม่มีใครสามารถที่จะอธิบายเชิงเหตุผลได้ชัดเจน แต่สิ่งที่คนตำบลบางสวรรค์สะท้อนคือ การเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อถึงการแสดงความเคารพต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น การตั้งลาด (ขันครู) งานบุญ งานศพ งานแต่ง ไหว้พระภูมิ เจ้าที่ หรือแม้แต่การไหว้พระในวัดหรือพิธีกรรมทางศาสนา ล้วนมีหมากเป็นองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ แต่อาจจะมีลักษณะการใช้ที่แตกต่างกันออกไป แต่สร้างความสบายใจ พอใจ อบอุ่นใจ และรู้สึกปลอดภัยใจแก่ผู้คนในงานหรือพิธีกรรมที่จัดขึ้น “หมากพลูเป็นเครื่องหลักในการประกอบพิธีกรรมไม่ว่าจะทำอะไรก็ขาดไม่ได้ ถ้าไม่ได้ตั้ง คือพิธีนั้นจะไม่สมบูรณ์ มันสืบทอดกันมา แล้วคนที่ทำก็สบายใจกันทั้งหมด คือเหมือนพิธีนั้นสมบูรณ์...” (เยื้อง ทวีแก้ว, สัมภาษณ์ : 8 กรกฎาคม 2559)

ขณะเดียวกันหมากยังสร้างให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นแห่งการอยู่ร่วมกัน บนฐานความเป็นมิตรภาพในการใช้หมากเครื่องรับแขกผ่าน “เขียนหมาก” การไปมาหาสู่ พบปะกันในแต่ละบ้านจะมีเขียนหมาก โดยประกอบไปด้วย หมาก (หมากจะมีตามช่วงฤดูกาล หมากอ่อน หมากแห้ง หมากดอง) ใบพลู ปูนแดงหรือปูนขาว ย่นหมาก (อุปกรณ์สำหรับตำหมาก) และกรรไกรหรือมีด ผ่าหมากสะท้อนถึงการแบ่งปัน พึ่งพากัน สร้างการอยู่ร่วมกัน

“หมากเป็นสิ่งที่อยู่ติดบ้าน เวลาญาติพี่น้องมาหาจากต่างถิ่นก็จะมาสอยเอาไป เหมือนถ้าบ้านใครมีงานโดยเฉพาะงานศพ เค้ารู้ว่าบ้านเรามีหมาก

ก็จะมาขอซื้อหมากไปใช้ในงาน น้ำก็จะให้ฟรีไม่คิดตั้ง (เงิน) ถือว่าช่วยกัน เราบายใจ (สบายใจ) อุ่นใจที่ได้ช่วยกัน” (จิราภรณ์ เหลืองอ่อน, สัมภาษณ์ : 22 กรกฎาคม 2559)

อีกทั้งการใช้หมากในตำบลบางสวรรค์ ยังสร้างให้เกิดความหวังดีต่อกัน ไม่เบียดเบียนกัน มีศีลธรรม ไม่โลภ และซื่อสัตย์ ซึ่งเห็นได้ชัดเจนจากการใช้หมากด้านเศรษฐกิจ โดยการผลิตหมากแห้งที่อยู่บนฐานของระบบเครือญาติ ใช้แรงงานของเครือญาติและมิตรในชุมชน เป็นลักษณะของการช่วยเหลือด้านอาชีพและรายได้ไม่ได้เน้นเรื่องกำไรจนเกินความพอดี อีกทั้งยังปรากฏการให้หมากเพื่อการสร้างรายได้แก่ญาติมิตรโดยไม่หวังผลตอบแทนในบางกลุ่มคน

หมากกับวิถีความสุขแบบพอดีกาย โดยความสุขแบบพอดีกาย หมายถึง พอมีพอกิน ทำสิ่งต่าง ๆ อย่างพอเหมาะ สามารถอุ้มชูตนเองได้ มีความขยันหมั่นเพียร อยู่ร่วมกัน มีชีวิตเรียบง่าย และพึงพึงอิงอาศัยกัน ซึ่งวิถีความสุขแบบพอดีกายของคนตำบลบางสวรรค์การจัดการหมากหรือการใช้หมากให้สัมพันธ์กับวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย ใช้หมากอย่างพอเหมาะ พอดีกับตนเอง เป็นการนำส่วนต่าง ๆ ของหมากมาใช้ตามศักยภาพ ความสามารถของคนตำบลบางสวรรค์บนฐานทรัพยากรหมากที่มีไม่ว่าจะเป็น การกินหมากที่มีการปลูกอยู่ในบ้าน การนำกาบหมากและไม้หมากมาทำเป็นสิ่งของเครื่องใช้ในครัวเรือน และการสร้างรายได้จากลูกหมากแบบพอมีพอกิน โดยเฉพาะการทำหมากแห้ง มีทั้งการทำหมากของตนเอง และการหาซื้อหมากในพื้นที่ตำบลมีการดำเนินการอยู่บนฐานของความสามารถของแต่ละครอบครัวอย่างเหมาะสม หมั่นเพียร อุ้มชูตนเองได้ ทั้งด้านความรู้ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาเดิม และเทคโนโลยีที่เรียบง่าย เช่น มีดผ่าหมาก ไม้รอง ผ่าหมาก ซึ่งหาได้ในตำบล และดำเนินกิจกรรมตามฐานะทางเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ ไม่เน้นการกู้เงิน แต่เน้นการจัดการแบบพอดีตามกำลังของตนเอง รวมถึงเกื้อกูลแก่คนอื่น ๆ ใน

ชุมชน บนฐานการอยู่ร่วมกันผ่านการจ้างงานที่เป็นการพึ่งพิงอิงอาศัยกันของคนในตำบล

“พี่รับมรดกสวนมาจากพ่อสามี ท่านทำมาตั้งแต่สมัยมาบุกเบิก เป็นสวนพ่อเฒ่า มีทั้งหมดทุเรียน มังคุด ยางพารา สะตอ ฯลฯ ในช่วงหมากแพง พี่มีรายได้เสริมปีละประมาณ 100,000 – 200,000 บาท หมากช่วยเราไว้ได้เยอะ บางครอบครัวมานั่งเครียดเพราะยาง (ยางพารา) ปลาย (ปาล์มน้ำมัน) มักราคาต่ำ แต่บ้านเราไม่เป็นแบบนั้น...” (ลัดดา อนุภักดิ์, สัมภาษณ์ : 14 กรกฎาคม 2559)

อีกทั้งหมากยังสร้างความพอดีทางด้านร่างกายเชิงสุขภาพ เห็นได้จากการนำหมากมาประกอบอาหาร พบว่ามีการนำยอดหมากมาแกงส้ม ต้มกับขาหมู ลวกกะทิ เพื่อทานเป็นกับข้าว ด้วยเชื่อว่าสามารถลดอาการปวดหัวเข้าได้ อันเป็นวิธีแห่งความสุขจากการเลือกอาหารการกิน ขณะเดียวกันมีการนำหมากมาเป็นองค์ประกอบของการรักษาโรคเรื้อรัง (งูสวัด) ในอดีตมีการนำรากหมากมาต้มผสมกับพืชสมุนไพรอื่น ๆ เป็นยา ลดอาการใช้อาการปวดเข้า การนำหมากมาทำยาสำหรับเด็กแรกเกิดหรือที่คนในตำบลใช้คำว่า “เข้ายา” โดย “หอมแม่ทาน” (หอมตำแย) จะเคี้ยวหมากให้ละเอียด และนำมาโปะบริเวณกระหม่อม (กลางศีรษะ) ของเด็กเพราะเชื่อว่าจะทำให้เด็กมีสุขภาพแข็งแรงไม่เจ็บป่วย ซึ่งเป็นที่นิยมมากในอดีตแต่ไม่พบในปัจจุบัน ขณะที่การนำหมากมาเป็นอาหารและทำเป็นส่วนประกอบของยารักษาโรคในปัจจุบันคือการนำหมากมาใช้เป็นองค์ประกอบสำคัญของการรักษาโรคเรื้อรัง (งูสวัด) โดยการตำหรือเคี้ยวหมาก พลู ปูนแดงให้เข้ากันอย่างละเอียด จากนั้นหมอผู้รักษาจะพ่นใส่บริเวณที่เป็นเริ่ม จะรักษาติดต่อกันอย่างต่อเนื่องเป็นเวลาสามวันแบบซ้ำ ๆ นอกจากนั้นสิ่งที่ปรากฏเด่นชัด คือ การกินหมากที่ปรากฏทั้งผู้เฒ่าผู้แก่ คนวัยผู้ใหญ่ พ่อบ้าน แม่บ้าน และวัยรุ่นบางกลุ่ม บางกรณีมีการนำไปรับประทานเวลาขับรถเพราะมีความรู้สึกว่องไว

ได้ จึงพบเห็นการมีหมากติดตัวไปในที่ต่าง ๆ ของคนในตำบลจำนวนมากไม่น้อยเมื่อออกจากบ้าน

หมากกับวิถีความสุขแบบแบ่งปันเกิดขึ้นภายใต้การจัดการหรือการใช้หมากของคนตำบลบางสวรรค์ที่เกื้อกูลกันช่วยเหลือกัน และไม่เบียดเบียน พบได้ตั้งแต่ระหว่างคนกับธรรมชาติ ที่คนในตำบลเห็นความสำคัญของต้นหมากว่าเป็นพืชที่โตง่ายในเกือบทุกสภาพดิน และการปลูกหมากเพื่อให้เป็นพืชที่คอยหนุนเสริมความสมบูรณ์แก่ธรรมชาติ เนื่องจากรากหมากมีคุณสมบัติยึดดินเป็นผลดีต่อการรักษาสภาพหน้าดินไม่ให้แตกกระแวง ขณะเดียวกันหมากยังเกื้อกูลต่อพืชอื่น เนื่องจากเป็นพืชที่เติบโตแนวตั้ง กิ่งก้านสาขาไม่รบกวนพืชชนิดอื่น ๆ อีกทั้งยังเป็นที่พักพิงให้พืชอื่นได้เจริญเติบโตได้ อาทิ พริกไทย พลู่ เป็นต้น ซึ่งพบเห็นในพื้นที่สวนของคนในตำบลที่หลายครอบครัวมีการปลูกพืชเหล่านี้ให้เจริญเติบโตกับต้นหมาก

ในวิถีคนกับคน ชัดเจนด้านเศรษฐกิจ โดยพบว่า หมากเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดการแบ่งปัน เกื้อกูลในลักษณะของการให้หมากแก่ญาติพี่น้องที่มาเยี่ยมเยียนในช่วงฤดูกาลที่หมากมีจำนวนมาก การเกื้อกูลให้หมากแก่เพื่อนบ้านหรือมิตรสหายไปนำไปทำหมากแห้ง หรือขายในราคาถูก ไม่เก็งกำไร เพื่อให้คนอื่นได้มีรายได้ แม้หมากจะแพง หรืออยู่ในภาวะที่เงินมีความจำเป็นอย่างปัจจุบัน รวมทั้งเกิดการช่วยเหลือเรื่องอาชีพ ในลักษณะการจ้างงานบนฐานของความเป็นเครือญาติ เพื่อนบ้าน ที่ชวนกันมาผ่าหมากแห้ง การให้หมากแก่ญาติพี่น้องเพื่อนบ้าน เพื่อนำไปทำหมากแห้งขายสร้างรายได้เสริมแก่ครอบครัว ตลอดจนการรวมตัวของความเป็นกลุ่มเดียวกันในเครือข่ายของคนทำหมาก ทั้งคนซื้อหมากสด – หมากแห้ง คนทำหมากแห้ง ต่างช่วยกันเรื่องการประกอบอาชีพ

“ช่วงหมากเยอะประมาณเดือนมกราคมถึงเมษายน หน้ากับญาติ ๆ ก็จะมาลงหูนกัน (ลงขันกัน) ช่วยกันไปหาซื้อหมาก รู้ว่าแถวไหนมีหมากมากก็

จะไปกัน คนหนึ่งขอย (สอย) คนหนึ่งเก็บ ช่วย ๆ กัน พอได้หมากก็จะแบ่งกัน ช่วยกันทำหมากแห้ง” (ศศิธร เทียบทอง, สัมภาษณ์ : 22 กรกฎาคม 2559)

นอกจากนั้นหมากยังเป็นสิ่งที่เกิดการช่วยเหลือกัน ในลักษณะของการกิน การใช้ในพิธีและการรักษาโรค โดยในกรณีของการกินหมากนั้น ถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่ยึดถือกันว่าจะไม่ขายแก่คนในชุมชนหากนำไปกิน ส่วนการใช้ในพิธีและการรักษาโรค คือ การใช้หมากพลูสำหรับตั้งลาด เพื่อขอให้รักษาโรคเริ่ม เหล่านี้สื่อให้เห็นว่าหมากคือสื่อกลางแห่งการแบ่งปันช่วยเหลือกัน และการรักษาเป็นลักษณะของการพึ่งพิงอิงอาศัยกัน ไม่มีค่ารักษา เป็นปรากฏการณ์ของการใช้หมากที่นำมาสู่ความสุขแบบแบ่งปัน ผ่านการช่วยเหลือกันที่เกิดขึ้นในตำบลบางสวรรค์

ในปัจจุบันสิ่งที่ชัดเจน คือ การแบ่งปันหมากเพื่อใช้ในพิธีกรรม และเป็นของกิน โดยวิถีคิดของคนตำบลบางสวรรค์ชัดเจนว่า หากมีการใช้หมากในพิธีกรรม ไม่ว่าจะเป็งานบวช งานแต่งงานศพ การรักษาโรค และการใช้กินในงานต่าง ๆ บ้านที่มีหมากจะนำหมากมาช่วยสมทบใช้ในงาน มีมากก็ให้มาก มีน้อยก็ให้น้อย หากครอบครัวไหนมาขอซื้อเพื่อใช้ในกาลเหล่านี้ คนในชุมชนจะไม่ขาย แต่จะให้นำมาใช้ ด้วยมองว่า เป็นการช่วยเหลือกันและถือเป็นการร่วมบุญไปในตัว สะท้อนให้เห็นว่า หมากยังคงเป็นพืชที่มีอิทธิพลต่อความคิดในลักษณะของชุมชนดั้งเดิมที่มีความเข้มข้นของความเป็นชุมชนในมิติการเกื้อกูลแบ่งปันค่อนข้างสูง ดังนั้นการได้ “ให้” จึงเป็นความสุขอีกด้านที่เกิดขึ้นจากหมาก

หมากกับวิถีความสุขแบบเท่าทันบนวัฒนธรรมหมากของคนตำบลบางสวรรค์ปรากฏให้เห็นทั้งการเท่าทันตนเอง เท่าทันผู้อื่น และเท่าทันสังคม ในลักษณะการใช้หมากที่อยู่บนการพาตัวรอดไม่หวั่นไหวกับ สิ่งต่าง ๆ ที่เข้ามา เห็นได้จากการใช้หมากสร้างอาชีพ และรายได้แบบพอดีตัวคือคนในชุมชนสร้างรายได้จากหมาก และเป็นอาชีพเสริมตามกำลัง ทำตามศักยภาพและทรัพยากร

หมากที่มี ไม่เน้นความรวย แต่เน้นการใช้ทรัพยากร หมากที่มีมาสร้างประโยชน์ ไม่เน้นลงทุนสูง แต่เน้น รายได้แบบพอดี

“หมากที่มีอยู่ก็ไม่มาก มีไว้กิน ไม่ต้องซื้อ พอได้ทำหมากแห้งขาย มีเท่าไรก็ทำเท่านั้น มีที่ว่างเหลือก็ปลูกหมาก หน้า (ฤดู) หมาก ก็ทำหมากแห้งขาย เปลือกก็ทำปุ๋ย” (วัฒน์ ฉิมภักดี, สัมภาษณ์ : 7 กรกฎาคม 2559)

ขณะเดียวกันยังปรากฏการรักษาสมดุล โดยการสืบทอดความรู้ในการเอาหมากมาใช้ประโยชน์ ในครอบครัว เพื่อให้ความรู้เหล่านี้ยังคงอยู่ ไม่ว่าจะเป็นด้านความเชื่อ เครื่องเช่นไหว้ รักษาโรค สอน พ่อแม่ และด้านเศรษฐกิจ เช่น การขายลูกหมาก การทำหมากแห้ง การปลูกเป็นเขตแดน การปลูก แซมร่องสวนยางพาราและสวนปาล์มน้ำมัน เป็นต้น และยังพบว่าคนตำบลบางสวรรค์ยังคงการรักษา ภูมิปัญญาการทำหมากแห้ง และหมากดอง และเมื่อ ในยามลำบากไม่มีไม้ใช้สอยก็พบการนำไม้หมากมา ใช้ทำพื้นบ้าน การเอากาบหมากมาทำที่ใส่ของ ทำ ภาชนะใส่ของ

“อะไรที่พอเอามาทำมาใช้ได้ก็เอามาใช้ อย่าง ป้ายังเอากาบหมากมาใช้ ไหน ๆ บ้านเราก็มีต้น หมาก กาบหมากหล่นก็เอามาทำโหลง (ภาชนะใส่ ของ) ไว้ใส่ของใช้เล็ก ๆ น้อย ๆ ในบ้าน” (วรรณกา กลับชัย, สัมภาษณ์ : 8 กรกฎาคม 2559)

แต่ในทางกลับกัน ในช่วงอดีตที่ราคาหมาก ตกต่ำ มีหลายครอบครัวที่ยังสุขกับหมาก คือ ยังคง รักษาหมากในพื้นที่สวนพ่อแม่หรือสมรมไว้ ไม่ โคนหมากทิ้ง เพราะเห็นคุณค่าทางด้านอื่นที่ไม่ใช่ ด้านเศรษฐกิจอย่างเดียว ไม่หวั่นไหวตามกระแส สังคม เมื่อหมากมีราคาสูง สิ่งที่เกิดขึ้นคือการทำ หมากขายแต่พอดี ไม่เน้นการสร้างหนี้ลงทุนในเรื่อง หมาก ไม่ทำใหญ่โตเกินตัว แต่ทำแบบพอดีตัว เหล่า นี้ สะท้อนให้เห็นถึงความเท่าทันและความสมดุลที่ เกิดขึ้น ทั้งการปลูกแบบพอดี ทำหมากขายแบบ พอดี ใช้แบบพอดีอันเป็นความสุขแบบเท่าทันที่เกิด ขึ้น

หมากกับวิถีความสุขแบบพึ่งตนเองที่เกิด

ขึ้นจากการจัดการหมากหรือการใช้หมากของคน ตำบล บางสวรรค์ปรากฏชัดเจนในลักษณะของการ จัดการชีวิตตนเองได้ การช่วยเหลือกันในชุมชน และการพึ่งพิงภายนอกตามความเหมาะสม ปรากฏ การใช้ประโยชน์ในครอบครัว และการแบ่งปันผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็น การกิน การขาย การให้ การนำไม้ หมากมา ทำแคร่ ทำขานซีกล่าง ทำไม้ตงเขี่ยะ ใช้ ลูกหมากในพิธีกรรม รวมถึงการแปรรูปหมากอยู่ได้ นาน ทั้งหมากแห้ง หมากดอง อันเป็นภูมิปัญญาที่ สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษ ที่คนในตำบลสามารถต่อย อดสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว รวมทั้งแบ่งปันช่วย เหลือกันในยามที่หมากมีน้อย เป็นการใช้หมากบน ฐาน ภูมิปัญญา ความรู้ที่ตนเองมีอย่างเหมาะสม ให้ เกิดคุณค่ากับชีวิตทั้งในวิถีความสัมพันธ์คนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ

“ทำแคร่ใช้ไม้อะไรทำก็ได้ แต่ไม้หมากมันมี ที่บ้านไม่ต้องไปหา มันหักก็เอามาทำแคร่ให้ได้นั่ง เล่น เหมือนบ้านลูกชายของปู่ ไม่มีที่ล้างจาน เห็น ว่ามีต้นหมากที่แก่ ๆ ต้นสูง เอาลูกยกาก ก็ตัดมาทำ ที่ซีกล่าง อย่างน้อยก็ไม่ต้องเสียเบียด หาเอาไม้แถว นี้มาทำ ใช้ได้เหมือนกัน” (ทวี ภักดี, สัมภาษณ์ : 22 กรกฎาคม 2559)

ถัดมาเป็นสุขจากการช่วยเหลือพึ่งพิงกันใน ชุมชน พบว่า การใช้หมากมีเพียงเกิดขึ้นในระดับ ครอบครัวเท่านั้น แต่เห็นถึงภาวะแห่งการช่วยเหลือ กันในชุมชน ซึ่งปรากฏในหลายลักษณะ ทั้งเรื่อง การกิน การใช้ในพิธีกรรม และเอาไม้มาทำ ประโยชน์ ทั้งการรวมตัวขายหมากแห้ง การจ้างงาน คนในพื้นที่ การแบ่งหมากให้ญาติพี่น้องใช้ ขาย กิน ในงาน ใช้ในพิธีกรรม การให้ไม้หมากแก่เพื่อนบ้าน ทำประโยชน์ และที่ชัดเจน คือ ในภาวะที่หมากแพง ก็ไม่ขาย แต่แบ่งปันให้กันเพื่อใช้ประโยชน์ โดยมีได้ คำนี้ถึงเรื่องราคา แต่เป็นการตอบแทนและช่วย เหลือกัน นอกจากนั้นหมากยังเป็นสื่อกลางการช่วย เหลือด้านการรักษาโรคเริ่ม เพราะหมากคือหนึ่งใน เครื่องรักษาสำคัญที่ผู้รู้หรือหมอจะนำมาเป็นส่วน

ผสมในการรักษาแก่ผู้ป่วย โดยมีได้คิดค่าตอบแทน หรืออะไรทั้งสิ้น

“คนที่มาหาปู่ มาให้รักษาเริ่ม (งูสวัด) บางคนก็มาเพราะเคำบอกต่อ ๆ กัน คนที่มีรักษาจะพา (นำ) หมากมาด้วย มาทั้งตั้งขัน (ขันครู) และหมากสำหรับพ่นเริ่ม ไม่ต้องเสียเบี้ย (เงิน) ในการรักษา มีแค่เบี้ย (เงิน) ใส่ขันครู ช่วยเหลือกัน ” (วันักดี, สัมภาษณ์ : 14 ตุลาคม 2559)

ขณะที่การพึ่งพิงภายนอกตามความเหมาะสมนั้นเกิดระดับหนึ่ง ที่ชัดเจนคือ ด้านเศรษฐกิจที่พึ่งพากันแบบเกื้อกูลกับคนต่างพื้นที่ การรักษาความสัมพันธ์กับพ่อค้าแบบเกื้อกูลกับภายนอกในลักษณะมิตร ในการยึดสัจจะการค้าขายร่วมกันไม่นิยมขายให้พ่อค้าคนใหม่ ยกเว้นจะมีหมากจำนวนมาก ก็จะแบ่งขายให้ และเก็บบางส่วนไว้ขายกับพ่อค้าคนเดิม อีกกรณีคือ การให้หมากกับญาติพี่น้องต่างพื้นที่ทั้งเพื่อกิน และใช้ รวมถึงนำไปทำหมากแห้งสร้างรายได้ แต่ในตำบลบางสวรรค์ยังไม่พบการเชื่อมโยงเครือข่ายการจัดการในลักษณะการสร้างประโยชน์อื่น ๆ ทางการพัฒนา เห็นได้ว่าวิถีแห่งความสุขแบบพึ่งตนเองเป็นเรื่องของการใช้เอง แบ่งปัน และเกื้อกูลกันของคนในตำบลบางสวรรค์ และกับคนต่างพื้นที่ เป็นลักษณะหนึ่งของการพึ่งพากันเอง ตามแนวปฏิบัติที่มีการสืบทอดกันมาและยังคงมีการใช้ในวิถีชีวิตของคนตำบลบางสวรรค์ ซึ่งเป็นฐานของการพัฒนาชุมชนเพื่อนำไปสู่การอยู่ร่วมกันได้ หรือความเป็นชุมชนต่อไป

วัฒนธรรมหมากเพื่อการสร้างสุขแบบพอเพียง

วัฒนธรรมหมากเพื่อการสร้างสุขแบบพอเพียงของคนตำบลบางสวรรค์เริ่มจากความ “พอใจ” นำมาสู่ความสุขแบบพอดีใจ ความสุขแบบพอดีกาย ความสุขแบบแบ่งปัน ความสุขแบบเท่าทัน และความสุขแบบพึ่งตนเอง เกิดจากการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ด้วยตนเอง และพึ่งพาภายนอก

อย่างเหมาะสมตามสถานการณ์และบริบทของพื้นที่ ก่อตัวในระดับปัจเจก ระดับครอบครัว ระดับเครือข่าย หรือระดับกลุ่ม ขยายมาเป็นระดับความสัมพันธ์กับภายนอกตำบล ภายใต้กระแสความทันสมัยที่คนต่างหาความสุขจากปัจจัยนอกชุมชน ไม่ว่าจะ เป็น การจับจ่ายใช้สอย การท่องเที่ยว การบริโภคที่เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา ความสุขในวัฒนธรรมหมากที่เกิดขึ้นท่ามกลางกระแสนี้จึง มีอาจที่จะการันตีได้ว่า จะยั่งยืนหรือไม่ หากการจัดการมีเป้าหมายหรือฐานคิดใหม่ ที่หวัง “กำไร” หรือ “ความร่ำรวย” ในทุก ๆ ด้าน ก็เป็นไปได้ว่าความสุขเหล่านี้ก็จะลดลง หรือหมดไป หรือหากไม่เป็นเช่นนั้นแต่การจัดการที่เกิดขึ้นละทิ้งภูมิปัญญาความรู้ดั้งเดิม ก็มีความเป็นไปได้ว่าหลายความสัมพันธ์อาจจะหยุดชะงักได้ ซึ่งเคยเกิดขึ้นแล้ว อาทิ การหายไปของภูมิปัญญาทาบหมาก การทำสีย้อมผ้า และหลายอย่างกำลังลดลง เช่น เขตแดน อาหารการกิน และสิ่งของเครื่องใช้ ซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่าเหล่านี้ก็เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย แต่หากชุมชนเห็นคุณค่า ความสำคัญ และจัดการความสัมพันธ์ระหว่างคนกับหมากได้บนฐานความ “พอดี” “เหมาะสม” ดังที่ดำเนินมา อาจจะกล่าวได้ว่าความสุขแบบพอเพียงนี้จะดำรงต่อไปได้ ซึ่งความสุขแบบพอเพียงจากหมากดังที่กล่าวมานั้น สามารถรักษาให้คงอยู่ สร้างให้เกิดขึ้นต่อไปได้บนฐานของ “การรักษา สืบทอด ประยุกต์ และสร้างสรรค์” วัฒนธรรมหมากให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ วิถีชีวิตอย่างเหมาะสม เห็นคุณค่า ความสำคัญของเดิมและสร้างสรรค์ สิ่งใหม่บนฐานของความรู้ ภูมิปัญญาที่มีบนฐานของการสร้างประโยชน์ให้กับชีวิต

บทส่งท้าย

วิถีความสุขแบบพอเพียงที่เกิดขึ้นในวัฒนธรรมหมากของคนตำบลบางสวรรค์ ล้วนแต่เป็นสิ่งที่เกิดจาก ใช้หมากในชีวิต สะท้อนให้เห็นถึง

วิถีแห่งความสุขแบบพอดีใจ ความสุขแบบพอดีกาย ความสุขแบบแบ่งปัน ความสุขแบบเท่าทัน และความสุขแบบพึ่งตนเอง ที่อยู่บนความ “พอดี” นับแต่อดีตเรื่อยมาจนปัจจุบัน มากน้อยแตกต่างกันไปตามสภาวะของสังคมที่เปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ สุขเมธ ดันดีเวชกุล (2548 : 66 - 67) เลขานุการมูลนิธิวิจัยพัฒนา กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง ก็คือ การพึ่งตนเอง พระเจ้าอยู่หัวบอกว่า คำที่สำคัญที่สุดในเรื่องราวที่อธิบายมานี้ คือ คำว่า “พอ” ทุกคนต้องกำหนดเส้นความพอให้กับตนเองให้ได้ และยึดเส้นนั้นไว้เป็น

มาตรฐานของตนเอง คือ การวางเส้นทางชีวิตของตัวเอง ตั้งวิถีชีวิตให้เป็นวิถีชีวิตแบบไทย ๆ วิถีชีวิตที่เรียบง่าย ธรรมดา เดินทางสายกลาง ซึ่งคำกล่าวข้างต้นเห็นได้ว่าหากสามารถจัดการและรักษาสิ่งที่มีและสร้างสรรค์สิ่งใหม่อย่างเหมาะสมบนฐานทรัพยากรชุมชนได้นั้น การสร้างความสุขซึ่งเป็นเป้าหมายของการพัฒนาชุมชน การจัดการทางวัฒนธรรม ที่อยู่บนฐานทรัพยากร ภูมิปัญญา และศักยภาพของชุมชนก็สามารถเกิดขึ้นได้ซึ่งจะนำไปสู่การดำรงอยู่ต่อไปได้ของชุมชนในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- จิรวรรณ ศรีหนูสุด และวนิษา ดีคำ. (2560). *วัฒนธรรมหมากและการจัดการหมากของตำบลบางสวรรค์ อำเภอบางบาล จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. สุราษฎร์ธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- เทียมจิตร พ่วงสมจิตร. (2544). *“หมาก” ในวัฒนธรรมและคำไทย*. 30 *ไทยคดีศึกษา*. สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : เครือเจริญโภคภัณฑ์.
- ประเวศ วะสี. (2547). (พิมพ์ครั้งที่ 2). *การพัฒนาต้องเอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง (จุลสาร) : จากปาฐกถาในวันอนุมาตราชนครั้งที่ 1 ในชื่อเรื่องภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกับการพัฒนา*. กรุงเทพฯ : กองทุนส่งเสริมงานวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2549). *สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ*. พิมพ์แบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : วัดญาณเวศกวัน ตำบลบางระทีก อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดนครปฐม.
- พุทธทาสภิกขุ. (2552). *ยอดแห่งความสุขโดยพุทธทาส*. นนทบุรี : กองทุนห้องสมุดจำปรีดน์ วัดชลประทานรังสฤษฎ์ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี.
- มูลนิธิวิจัยพัฒนา.พระราชดำรัสในหลวง เศรษฐกิจพอเพียง. (ออนไลน์) เข้าถึงจาก http://www.chaipat.or.th/site_content/34-13/3579-2010-10-08-05-24-39.html สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2561
- มูลนิธิพระดาบส. (2549). *คำพ่อสอน ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำริเกี่ยวกับความสุขในการดำเนินชีวิต*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุงเทพ.
- สุขเมธ ดันดีเวชกุล. (2548). *หลักธรรม หลักทำ ตามรอยพระยุคลบาท*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ด้านสุขภาพการพิมพ์.
- สายันต์ ไพรชาญจิตร. (2550). (พิมพ์ครั้งที่ 3). *การจัดการทรัพยากรทางโบราณคดีในงานพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ : สักดิ์โสภากการพิมพ์.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2544). *มิติชุมชน: วิถีคิดท้องถิ่นด้วยสิทธิ อำนาจ และการจัดการทรัพยากร*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

บุคคลานุกรม

นางจิราภรณ์ เหลืองอ่อน. อายุ 48 ปี. (สัมภาษณ์). เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2559. ณ บ้านห้วยแห้ง หมู่ที่ 11 ตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี.

นายทวี ภัคดี อายุ 71 ปี. (สัมภาษณ์). เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2559. ณ บ้านห้วยแห้ง หมู่ที่ 11 ตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี.

นายเอื้อง ทวีแก้ว. อายุ 82 ปี. (สัมภาษณ์). เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2559. ณ บ้านเกาะน้อย หมู่ที่ 1 ตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี.

นางวรรณ กลับชัย. อายุ 64 ปี. (สัมภาษณ์). เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2559. ณ บ้านห้วยแห้ง หมู่ที่ 11 ตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี.

นายวัน ภัคดี. อายุ 66 ปี. (สัมภาษณ์). เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2559, 14 ตุลาคม 2559. ณ บ้านห้วยแห้ง หมู่ที่ 11 ตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี.

นางวัลณ ฉิมภักดี. อายุ 75 ปี. (สัมภาษณ์). เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2559. ณ บ้านอุดมมิตร หมู่ที่ 7 ตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี.

นางลัดดา อนุภักดี. อายุ 47 ปี. (สัมภาษณ์). เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2559. ณ บ้านห้วยแห้ง หมู่ที่ 11 ตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี.

นางศศิธร เทียบทอง. อายุ 39 ปี. (สัมภาษณ์). เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2559. ณ บ้านห้วยแห้ง หมู่ที่ 11 ตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี.

นางเห็อง สุขสวัสดิ์. อายุ 76 ปี. (สัมภาษณ์). เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2559. ณ บ้านเกาะน้อย หมู่ที่ 1 ตำบลบางสวรรค์ อำเภอพระแสง จังหวัดสุราษฎร์ธานี.

การศึกษารูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้ให้บริการการท่องเที่ยว จังหวัดสตูล

A Study of English Communication Patterns Used by Tourism Service Providers in Satun Province

จุฑาภรณ์ ภารพบ¹, ฐิตินาร์ถ คำยอด²

Jutaporn Parapob*¹ and Thitinart Khamyod²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาแบบการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยว (2) ศึกษาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ได้จากการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) คือ มีคฤหัสถ์จำนวน 10 คน พนักงานร้านอาหารจำนวน 10 คนและพนักงานขับเรือหางยาวนำเที่ยวจำนวน 10 คน การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสังเกตและบันทึกเสียงการใช้ภาษาอังกฤษในระหว่างการปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่างและใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) เพื่อสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและสาเหตุของปัญหาในการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารของผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวเป็นการใช้คำศัพท์หรือวลีสั้น ๆ ในการโต้ตอบสนทนากับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังพบข้อผิดพลาดในการใช้คำศัพท์ สำนวนและโครงสร้างไวยากรณ์ เมื่อพิจารณาปัญหาและสาเหตุของปัญหาพบว่า ปัญหาส่วนใหญ่คือกลุ่มตัวอย่างไม่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษกับนักท่องเที่ยวได้ ส่วนสาเหตุที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างไม่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้เกิดจากหลายสาเหตุ เช่น การไม่กล้าที่จะสื่อสารกับชาวต่างชาติ ความรู้ด้านภาษาอังกฤษที่ไม่ได้รับการพัฒนา และความไม่คุ้นชินกับสำเนียงภาษาอังกฤษของชาวต่างชาติที่ไม่ใช่เจ้าของภาษา

คำสำคัญ : รูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษ ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยว

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา 085-9266150

² อาจารย์ประจำ, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา 08-31862479

¹ Assistant Professor, Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Srivijaya, Songkhla 0859266150 jparapob@hotmail.com

² Lecture, Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Srivijaya, Songkhla 08-31862479 thitinart.k@mutsv.ac.th

Abstract

The objectives of the study were to (1) investigate English communication patterns used by tourism service providers, (2) explore problems and causes of problems in using English for communication. The samples were randomly selected by using accidental sampling method. They were 10 tour guides, 10 waiters/waitresses, and 10 long-tail boat sailors. Data were collected through observation and voice recording during the samples' work. Also, a semi-structured interview was used to question problems and causes of problems in using English for communication. The results showed that English communication patterns used by tourism service providers were using short words or phrases to communicate with tourists. Some mistakes in the use of vocabulary, expressions, and grammar were made. Considering the problems and the causes of problems, it was found that the main problem was the incapability of the samples to use English to communicate with the tourists due to lack of confidence to communicate with foreigners, undeveloped English proficiency, and unfamiliarity with English nonnative speakers' accents.

Keywords: English patterns, English for communication, Tourism service providers

บทนำ

ในปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจการพัฒนาประเทศ จึงได้มีการบูรณาการงานด้านการท่องเที่ยว รวมด้วยความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติและบุคลากรภาคการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ ล้วนแล้วเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยผลักดันการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั้งสิ้น (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558) เมื่อพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยกับประเทศในทวีปเอเชีย พบว่าแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยประมาณ 104 แห่งเป็นรองประเทศจีน ญี่ปุ่นและอินเดีย ตามลำดับ โดยแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล และชายหาดของประเทศไทยมีชื่อเสียงมากที่สุด (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2555 อ้างถึงใน พิมพัส พงศกรรังศิลป์, 2557) ด้วยศักยภาพความโดดเด่น โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลและชายหาดในภาคใต้ นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

ต่างต้องการที่จะเดินทางมาท่องเที่ยว (พิมพัส พงศกรรังศิลป์, 2557) ข้อมูลจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเผยว่า จังหวัดสตูล เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีชื่อเสียงด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยเฉพาะหมู่เกาะอาดัง-ราวีและเกาะหลีเป๊ะที่มีชื่อเสียงจนได้รับการขนานนามว่าเป็นสวรรค์ของนักท่องเที่ยวหรือมัลดีฟส์เมืองไทย เกาะอาดัง-ราวีมีเนื้อที่โดยประมาณ 30 ตารางกิโลเมตร เป็นเกาะที่มีหาดทรายสวยงามรายล้อมไปด้วยเกาะเล็กๆ หลายเกาะ เช่น เกาะดง เกาะยาง เกาะหินงาม เกาะหลีเป๊ะ ภูมิประเทศภายในเกาะโดยทั่วไปเป็นภูเขาสูง มีป่าปกคลุม นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเกาะอาดัง-ราวีสามารถเดินชมทัศนียภาพรอบๆ เกาะหรือดำน้ำตื้นดูปะการังได้ เกาะหลีเป๊ะ หมายถึง เกาะที่ราบเรียบคล้ายกระดาด อยู่ทางใต้ของเกาะอาดัง ประมาณ 2 กิโลเมตร มีชุมชนชาวเลอาศัยอยู่บนเกาะแห่งนี้หลายครัวเรือนด้วยกัน จุดเด่นของเกาะสวรรค์แห่งนี้ คือ ความสมบูรณ์และเป็นธรรมชาติของปะการังรอบเกาะ มีเวียงอ่าวที่สวยงาม หาดทรายละเอียด

เกาะหลีเป๊ะมีชายหาดที่เชื่อมต่อกัน 3 หาดด้วยกัน คือ อ่าวประมง หาดพิทยา และหาดชาวเล นักท่องเที่ยวสามารถเดินเล่น รอบ ๆ เกาะ เล่นน้ำ ดำน้ำตื้น ดูปะการังหรือศึกษาวิถีชีวิตของชุมชนชาวเลที่อาศัยอยู่บนเกาะ

นอกจากนี้สตูลยังเป็นจังหวัดชายแดนที่มีเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดสตูลมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ม.ป.ป.) ดังนั้นเพื่อเตรียมความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นการให้ความสำคัญในด้านศักยภาพของทรัพยากรบุคคลด้านการท่องเที่ยวจึงควรได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน วรรณ วรษ์วานิช (2548) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เพิ่มจำนวนมากขึ้น นอกจากการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและปัจจัยพื้นฐานต่าง ๆ ให้เจริญก้าวหน้า ยังจำเป็นที่จะต้องพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ ทางวัฒนธรรม และทรัพยากรบุคคลควบคู่กันไปด้วย ภูมิพัฒน์ อัครภูภินทร์ และหจก. ชูเพ็ญ (2558) กล่าวว่า การสื่อสารด้วยภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับบุคลากรด้านการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามยังพบว่าประเทศไทยมีปัญหาด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษอยู่ในอันดับที่ 8 ของอาเซียน ในการให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ หากมีคหุเทศก์ท้องถิ่นไม่มีความสามารถทางภาษาในการสื่อสาร อาจทำให้ต้องใช้มัคคหุเทศก์ชาวต่างชาติให้ข้อมูลนั้นๆ สิ่งก็ตามก็คือ ถ้าชาวต่างชาติให้ข้อมูลที่ผิดเพี้ยนจะทำให้นักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลคลาดเคลื่อนหรือไม่ตรงกับความจริง ซึ่งอาจส่งผลเสียตามมาอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับ ชลดา และคณะ (2541) อ้างถึงใน อัญชลี อติแพทย์, (2554) ที่กล่าวว่าภาษาอังกฤษมีความสำคัญ ในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ การติดต่อส่วน

ตัว การเจรจา การทูต การเมือง การค้าขาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีความต้องการในการใช้ภาษาอังกฤษสูงมาก นอกจากนั้นภาษาอังกฤษยังได้รับการจัดลำดับว่าเป็นภาษาที่สำคัญที่สุดที่ใช้ในการทำงานอีกด้วย ในทางธุรกิจผู้ที่มีความรู้และมีทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษจึงมีโอกาสนในการประกอบธุรกิจและเป็นที่ต้องการของสถานประกอบการ ส่งผลให้ผู้มีทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษ โดยเฉพาะทักษะการพูด มีโอกาสที่จะได้งานและการสนับสนุนในอาชีพเพิ่มขึ้น (สุรินทร์ร่วมคำ และคณะ, 2554)

ด้วยเหตุนี้คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษารูปแบบรวมถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหาในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวในหมู่เกาะอาดัง-ราวี เกาะหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษารูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยว
2. ศึกษาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร

วิธีการศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ประกอบอาชีพมัคคหุเทศก์ (10 คน) พนักงานให้บริการเรือนำเที่ยว (10 คน) ผู้ประกอบการร้านอาหาร (10 คน) จำนวน 30 คน ซึ่งได้จากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสังเกตและบันทึกเสียงการใช้ภาษาอังกฤษในระหว่างการปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่าง
2. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) สอบถามเกี่ยวกับปัญหาและสาเหตุของปัญหาในการใช้ภาษาอังกฤษในการ

สื่อสารของผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยว คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์จะสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง เช่น อายุ ระยะเวลาในการทำงาน และระดับการศึกษา และเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อสำรวจปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เผชิญระหว่างปฏิบัติงาน แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรงและความเหมาะสมของเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน คือ อาจารย์ผู้สอนภาษาอังกฤษชาวไทย อาจารย์ผู้สอนภาษาอังกฤษชาวอังกฤษ และ ชาวฟิลิปปินส์ ที่มีประสบการณ์การใช้ภาษาอังกฤษจำนวน 25 15 และ 7 ปีตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยจำนวน 2 คน และผู้ช่วยวิจัยที่ได้รับการฝึกอบรมและชี้แจงวัตถุประสงค์ในการศึกษาคั้งนี้ จำนวน 3 คน ลงพื้นที่ในการเก็บข้อมูลที่หมู่

เกาะอาดัง-ราวี หลีเป๊ะ จังหวัดสตูล โดยเก็บข้อมูลเป็น 2 ลักษณะคือ (1) การเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คณะผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยทำการบันทึกคำพูดและบทสนทนาที่ใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารในระหว่างการปฏิบัติงาน ของกลุ่มตัวอย่างในวันที่ 17-23 เมษายน 2558 ซึ่งเป็นช่วงเทศกาลท่องเที่ยว (High Season) และ(2) คณะผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อสอบถามปัญหาและสาเหตุของปัญหาในการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสาร

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าความถี่ (frequency) และถดถอยบันทึกลีเชิง และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการเก็บข้อมูลระหว่างการปฏิบัติงานของกลุ่มตัวอย่างและจากการสัมภาษณ์

ผลการศึกษา

ตารางที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง

อาชีพ	จำนวน (30)	เพศ		อายุ เฉลี่ย	ระยะเวลา ในการทำงานโดย เฉลี่ย	ระดับการศึกษา		
		ชาย	หญิง			ต่ำกว่า ปริญญาตรี	ปริญญาตรี	สูงกว่า ปริญญาตรี
มัคคุเทศก์	10	10	-	30.8	6	8	1	1
พนักงานขับเรือหางยาวนำเที่ยว	10	10	-	36.6	3	10	-	-
ผู้ประกอบการร้านอาหาร	10	5	5	30.3	2.2	8	2	-
รวม	30	25	5	33.6	4	26	3	1

จากตารางแสดงข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งหมด 30 คน โดยมีมัคคุเทศก์จำนวน 10 คนพนักงานขับเรือหางยาวนำเที่ยว 10 คน และผู้ประกอบการร้านอาหารจำนวน 10 คน เป็นเพศชายจำนวน 25 คนและเพศหญิง 5 คน ซึ่งอายุเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดอยู่ที่ 33.6 ปี อายุเฉลี่ยของมัคคุเทศก์คือ 30.8 ปี อายุเฉลี่ยของพนักงานขับเรือหางยาวนำเที่ยวคือ 36.6 ปี และ

อายุเฉลี่ยของพนักงานร้านอาหารคือ 30.3 ปี ระยะเวลาในการทำงานโดยเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดคือ 4 ปี ซึ่งระยะเวลาในการทำงานโดยเฉลี่ยของมัคคุเทศก์คือ 6 ปี ระยะเวลาในการทำงานโดยเฉลี่ยของพนักงานขับเรือหางยาวนำเที่ยวคือ 3 ปี และระยะเวลาในการทำงานโดยเฉลี่ยของพนักงานร้านอาหารคือ 2.2 ปี และในส่วนของระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างคือ ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี

มีทั้งหมด 26 คน โดยประกอบอาชีพเป็นมัคคุเทศก์จำนวน 8 คน ประกอบอาชีพเป็นพนักงานขับเรือหางยาวนำเที่ยวจำนวน 10 คน และประกอบอาชีพเป็นพนักงานร้านอาหารจำนวน 8 คน ระดับปริญญาตรี 3 คน โดยเป็นมัคคุเทศก์จำนวน 1 คน และเป็นพนักงานร้านอาหารจำนวน 2 คน และระดับสูงกว่าปริญญาตรี 1 คน ซึ่งเป็นมัคคุเทศก์

รูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยว

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกต และถอดแถบบันทึกเสียงในระหว่างปฏิบัติหน้าที่ของกลุ่มตัวอย่าง รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมพบว่าผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวจำนวน 17 คนจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 30 คน ไม่สามารถสื่อสารโดยใช้ภาษาอังกฤษได้ดี ผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวบางคนสามารถฟังเข้าใจแต่ไม่สามารถสื่อสารตอบโต้ได้ จึงทำให้เกิดปัญหาและความเข้าใจผิดระหว่างผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยวอยู่บ่อยครั้ง และรูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารของผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวจะเป็นการใช้คำศัพท์หรือวลีสั้น ๆ ในการโต้ตอบสนทนากับนักท่องเที่ยว รายละเอียดดังนี้

รูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของกลุ่มมัคคุเทศก์

ตัวอย่างที่ 1 การให้รายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในแพ็คเกจแบบไปเช้า-เย็นกลับ (One day trip)

TG1 : We have so many island. ...Highlight, we have uh about 3 place. ... We called them Hinson island and around there we have uh Koh Rokloy and the.. so many beautiful island.

การศึกษาข้อมูลที่ได้จากการถอดแถบบันทึกเสียงและการสัมภาษณ์เพิ่มเติมพบว่ามัคคุเทศก์ 8 คนจากจำนวนทั้งหมด 10 คน ไม่สามารถโต้ตอบสื่อสารกับนักท่องเที่ยวโดยใช้ภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ เวลาสื่อสารโดยใช้ภาษาอังกฤษ มัคคุเทศก์พูดไม่เป็นประโยคที่สมบูรณ์ และไม่สามารถอธิบายให้รายละเอียดได้อย่างครบถ้วน เมื่อวิเคราะห์รูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวและราคาแพ็คเกจแบบไปเช้า-เย็นกลับ (One day trip) พบว่ารูปแบบภาษาอังกฤษที่มัคคุเทศก์ใช้ในบริบทต่าง ๆ นี้ ไม่มีรูปแบบที่ตายตัว นอกจากนั้นยังพบการใช้รูปประโยคในการสื่อสารแบบผิดๆ มีการใช้ภาษาอังกฤษแบบไทยๆ (Tinglish) และพบข้อผิดพลาดด้านไวยากรณ์ในรูปประโยค

รูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของกลุ่มพนักงานร้านอาหาร

ตัวอย่างที่ 1 การรับออเดอร์เครื่องดื่ม

FB2 : Would you like to drink today?

Customer : Do you have any juice?

FB2 : Just we have fresh juice. Pineapple juice, coconut juice, and watermelon juice.

Customer : Umm... Pineapple juice

FB2 : You want some ice or no ice.

Customer : With ice

จากการศึกษาข้อมูลที่ได้จากการถอดแถบบันทึกเสียงและการสัมภาษณ์เพิ่มเติมพบพนักงานร้านอาหาร 3 คนจากจำนวนทั้งหมด 10 คน ไม่สามารถโต้ตอบสื่อสารกับนักท่องเที่ยวโดยใช้ภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดี กล่าวคือพนักงานร้านอาหารส่วนใหญ่ไม่สามารถให้รายละเอียดเกี่ยวกับอาหารได้ในรูปแบบที่ถูกต้องตามโครงสร้างและความหมายที่จะสื่อ เช่น “ Would you like to drink

today? ” ควรจะใช้เป็น “What would you like to drink today? เมื่อวิเคราะห์รูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารของกลุ่มพนักงานร้านอาหาร พบการใช้ประโยคภาษาอังกฤษที่มีข้อผิดพลาดทางไวยากรณ์ รูปประโยคไม่สมบูรณ์ ใช้ภาษาอังกฤษแบบไทยๆ (Tinglish) เช่น “You want some ice or no ice.” เป็นการใช้ภาษาอังกฤษแบบแปลเป็นไทย ซึ่งสามารถสื่อความได้เช่นกัน อย่างไรก็ตาม ที่ถูกต้องควรใช้ในลักษณะรูปแบบประโยคคำถามคือ “Do you want some ice?” จะถูกต้องตามรูปแบบโครงสร้างทางภาษาอังกฤษมากกว่า

รูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของกลุ่มพนักงานขับเรือหางยาวนำเที่ยว

ตัวอย่างที่ 1 การให้รายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ ๆ น่าสนใจบนเกาะ

Tourist : I want to go to Sunrise beach. Do you think it is beautiful?

Long-tail boat sailor 5: Beautiful.

Tourist : But is it the most beautiful beach in Lipeh or Sunrise is the most beautiful one?

Long-tail boat sailor 5: Same same. Sunrise and Sunset and Pattaya, they are same.

ข้อมูลที่ได้จากการถอดแถบบันทึกเสียงและการสัมภาษณ์เพิ่มเติมพบว่าพนักงานขับเรือหางยาวนำเที่ยว 6 คนไม่สามารถโต้ตอบสื่อสารกับนักท่องเที่ยวโดยใช้ภาษาอังกฤษได้เลย และพนักงานขับเรือหางยาวนำเที่ยว 4 คนสามารถโต้ตอบโดยใช้คำศัพท์ง่ายๆ สั้นๆ ในการบอกราคาหรือการให้รายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวบนเกาะ นอกจากนี้ยังพบข้อผิดพลาดด้านไวยากรณ์ในรูปประโยคที่ใช้ซึ่งอาจสื่อความหมายผิดพลาดได้

ปัญหาหรือข้อผิดพลาดในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

ปัญหาด้านการใช้คำศัพท์และสำนวน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการถอดแถบบันทึกเสียงจะเห็นได้ว่า ปัญหาด้านการใช้คำศัพท์เป็นปัญหาหลักของผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยว เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีการใช้คำศัพท์ที่แปลจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ ซึ่งเมื่อนำมาใช้ในการสื่อสาร ประโยคที่พูดหรือต้องการสื่อความฟังดูแปลกๆ ซึ่งอาจจะทำให้ชาวต่างชาติหรือนักท่องเที่ยวเกิดความสับสนได้ ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างการสนทนาระหว่างมัคคุเทศก์กับนักท่องเที่ยว

Tourist : Uh so, I want to travel maybe a one day trip around the island but I'm not sure that how much of time that I would have to spend because I have an early flight in the morning.

Tour guide :Yep.

Tourist : And that's mean there're only few hours that I can travel around here.

Tour guide :Okay, usually around the island is a bit far from the pier. We shouldn't have the... and maybe 3 hours for the trip.

Tourist : Oh.

Tour guide :But around here, we have so many islands.

Tourist : Yes?

Tour guide :Highlight, we have uh about 3 places. Long from here, 45 minutes from here.

จากบทสนทนาจะเห็นได้ว่า กลวิธีการใช้คำศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นลักษณะของการแปลความหมายจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ อย่างเช่น ประโยคสุดท้ายที่มัคคุเทศก์พูดว่า “Long from

here, 45 minutes from here” ซึ่งประโยคดังกล่าวไม่ถูกต้องตามหลักภาษาอังกฤษทั้งการใช้คำศัพท์และสำนวน อาจสร้างความไม่เข้าใจหรือความสับสนให้กับนักท่องเที่ยวถึงสิ่งที่มีคฤเทศก์ต้องการที่จะสื่อสาร เนื่องจากมีคฤเทศก์เลือกใช้คำว่า “long” แปลว่า ยาว (ขนาด) แต่เมื่อพูดถึงระยะทางภาษาอังกฤษจะใช้คำว่า “far” แปลว่า ไกล (ระยะทาง) จากประโยคดังกล่าวมีคฤเทศก์อาจจะต้องพูดว่า “It takes 45 minutes to go there from here.” ซึ่งเป็นประโยคที่ถูกต้องและเหมาะสมมากกว่า

ตัวอย่างการสนทนาระหว่างพนักงานร้านอาหารกับนักท่องเที่ยว

Tourist : What would you recommend us?

Waiter/Waitress : It's here Tiger prawns with tamarind sauce

Tourist : Pardon

Waiter/Waitress : Tiger prawns with tamarind sauce, many people like popular here.

จะเห็นได้ว่า การใช้คำศัพท์ของพนักงานเสิร์ฟ เป็นกลวิธีการใช้คำศัพท์ที่ค่อนข้างสับสน ผู้ฟังอาจจะไม่เข้าใจประโยคที่ผู้พูดต้องการสื่อถึงหรืออาจมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนไปโดยเฉพาประโยคที่ว่า “many people like popular here.” ผู้พูดใช้คำศัพท์ ‘like’ และ ‘popular’ เพื่อต้องการจะบอกว่าเมนูนี้เป็นเมนูที่ได้รับความนิยม ซึ่งสามารถพูดได้ดังนี้คือ Tiger prawns with tamarind sauce, many people like this dish. It's very popular here. จะทำให้ผู้ฟังเข้าใจในสิ่งที่ผู้พูดต้องการสื่อได้ดีมากขึ้น

ตัวอย่างการสนทนาระหว่างพนักงานขับเรือหางยาวนำเที่ยวกับนักท่องเที่ยว

Tourist : How much is it for one day trip?

Long-tail boat sailor : One day trip? 1,500 baht, around 400 baht 3 people.

Tourist : If I want to go with 4 people.

Long-tail boat sailor : Children free, baby free,

big people, 50 baht. One person.

จะเห็นได้ว่า บทสนทนาของพนักงานขับเรือหางยาวนำเที่ยวจะเป็นแบบการพูดคำต่อคำ คือไม่เป็นประโยคที่สมบูรณ์ และการพูดส่วนใหญ่จะเป็นคำพูดที่ใช้อยู่เป็นประจำตามสายงานที่ตัวเองรู้เท่านั้น ถ้าเป็นการสนทนาออกเหนือจากนั้นจะไม่สามารถโต้ตอบได้ และมีการใช้คำศัพท์ที่ผิดอยู่ เช่น คำว่า ผู้ใหญ่ ซึ่งภาษาอังกฤษจะใช้คำว่า Adult แต่บทสนทนาข้างต้นกลับใช้คำว่า Big people ซึ่งมีความหมายคนละอย่างกัน

การวิเคราะห์ปัญหาที่ได้จากการสังเกตและถอดเทประหว่างการปฏิบัติงาน

ปัญหาด้านการใช้ไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบข้อผิดพลาดในการใช้ไวยากรณ์ เช่น การเรียงรูปประโยคที่ไม่ถูกต้อง ประโยคที่ไม่สมบูรณ์ ไม่มีการใช้กริยาพื้นฐาน เช่น verb to be ในประโยค ปัญหาการใช้ Auxiliary Verb และ Articles และการไม่ผันกริยาตามกาล(Tense) หรือตามประธาน(Subject) ในประโยคนั้น ๆ ซึ่งข้อผิดพลาดทางไวยากรณ์เหล่านี้ส่งผลต่อการสื่อสารโดยอาจก่อให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนหรือเข้าใจผิดระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่างการสนทนาระหว่างมัคฤเทศก์กับนักท่องเที่ยว

Tour guide : We called them Hinson Island and around there, we have uh Koh Rokloy and the...so many beautiful island.

Tourist : Yeah.

Tour guide :And we have time 3 hour.

Tourist : Oh, so in 3 hours that mean I can travel around?

Tour guide :Yes

จากบทสนทนาข้างต้น จะเห็นได้ว่าประโยคที่มีคฤเทศก์พูดจะเป็นในลักษณะของการแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษหรือการใช้ภาษาอังกฤษแบบไทยๆ (Tinglish) ซึ่งเมื่อพูดออกมาแล้วทำให้ประโยคนั้นๆ มีความผิดเพี้ยนไป เนื่องจากโครงสร้างของภาษาไทยกับภาษาอังกฤษมีความแตกต่างกัน เช่น ประโยคที่ว่า “And we have time 3 hours” ซึ่งแปลว่า เรามีเวลา 3 ชั่วโมง แต่หากพูดให้ถูกต้องตามโครงสร้างไวยากรณ์แล้ว ประโยคนี้ควรพูดว่า “You can spend around 3 hours there.” ซึ่งทำให้ประโยคมีความสละสลวยกว่า และถูกต้องตามโครงสร้างภาษาอังกฤษ

ตัวอย่างการสนทนาระหว่างพนักงานร้านอาหารกับนักท่องเที่ยว

Tourist : um.....What kind of Tom Yum?
 Waitress : Thai Style Soup one have Thai herb in the soup.
 Tourist : Okay, I'd like seafood Tom Yum..... just a little spicy.
 Waitress : Do you want a steam rice?
 Tourist : Yes, sure.
 Waitress : You order 1 Tiger prawns with tamarind sauce, 1 dish of steam rice,1 Tom Yum, and your drink your order is a glass of pine apple juice. 2 minutes I come back.

จากบทสนทนาดังกล่าวเห็นได้ว่า การอธิบายรายละเอียดของอาหารเป็นภาษาอังกฤษของพนักงานเสิร์ฟยังมีการใช้ภาษาอังกฤษที่ผิดหลักโครงสร้างไวยากรณ์อยู่ ซึ่งบางประโยคก็ทำให้ความหมายคลาดเคลื่อนไป หรือทำให้ประโยคนั้นไม่สมบูรณ์ ตัวอย่างเช่น “Thai Style Soup one have Thai herb in the soup” เป็นประโยคที่มีความสับสน และประโยคไม่สมบูรณ์ อาจทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจผิดพลาดได้ ซึ่งประโยคดังกล่าวควรพูดว่า “It's one of Thai Style Soup that has several Thai herbs in the soup.” สำหรับประโยค “Do

you want a steam rice?” สามารถใช้ได้ใบบทสนทนาทั่วไปความหมายจะเท่ากับ

“Do you want a

plate
dish
bowl

 of steamed rice?”

อย่างไรก็ตามเพื่อแสดงความสุภาพสำหรับงานบริการ ในการใช้ภาษาควรจะเปลี่ยนจาก “Do you want...” เป็น “Would you like...” และจาก “steam rice” ควรเปลี่ยนเป็น “steamed rice” เนื่องจาก “steamed” ทำหน้าที่เป็นคำคุณศัพท์ขยายคำนามคือ “rice” ซึ่งจะได้ประโยคที่สมบูรณ์ และอีกหนึ่งประโยคที่พบข้อผิดพลาดด้านไวยากรณ์คือ “ 2 minutes I come back” ซึ่งผิดโครงสร้างไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ ซึ่งประโยคนี้ควรพูดว่า “I'll come back in 2 minutes” โดยการใช้กริยาช่วยเข้ามา คือ “will” จะทำให้ประโยคสมบูรณ์ขึ้นและมีความหมายที่ชัดเจนขึ้น

ตัวอย่างการสนทนาระหว่างพนักงานขับเรือหางยาวนำเที่ยวกับนักท่องเที่ยว

Tourist : And how about Pattaya beach? I heard about Pattaya near Bangkok, are they the same?
 Long-tail boat sailor: Not same, Pattaya Bangkok not same Pattaya beach here.
 Tourist: If it's not the same, is Pattaya here more beautiful than?
 Long-tail boat sailor: Hmm... I don't know.
 Tourist : Okay. Thank you.

จากบทสนทนาข้างต้นจะเห็นได้ว่า พนักงานขับเรือหางยาวนำเที่ยวพูดไม่ถูกต้องตามหลักโครงสร้างไวยากรณ์ ไม่มีการนำกริยา verb to be เข้ามาใช้ในประโยค และการเรียงประโยคยังไม่ถูกต้อง ตัวอย่างเช่น “Not same, Pattaya Bangkok not same Pattaya here.” ยังเป็นประโยคที่ไม่มีความสมบูรณ์ ไม่ถูกต้องตามหลักโครงสร้างไวยากรณ์ ซึ่งประโยคนี้ควรพูดว่า “It's different, Pattaya near Bangkok is not the same as Pat-

taya beach here. ซึ่งการใช้ verb to be เข้ามาช่วยในประโยคดังกล่าวทำให้ประโยคมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ถูกต้องตามหลักโครงสร้างไวยากรณ์

การวิเคราะห์ปัญหาการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ได้จากการสัมภาษณ์

กลุ่มมัคคุเทศก์

จากการสัมภาษณ์พบว่า ปัญหาที่กลุ่มมัคคุเทศก์พบโดยส่วนใหญ่คือ เรื่องของการไม่สามารถสื่อสารกับชาวต่างชาติได้ เนื่องจากไม่มีความรู้ในเรื่องของภาษาอังกฤษ ไม่สามารถโต้ตอบได้ มีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องของคำศัพท์ พูดตอบโต้แบบคำต่อคำ ไม่สามารถพูดสื่อสารแบบเป็นประโยคที่สมบูรณ์ได้ หรือหากนักท่องเที่ยวสอบถามเรื่องอื่นที่นอกเหนือจากสายอาชีพของตัวเองก็ไม่สามารถที่จะอธิบายให้กับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้ และอีกหนึ่งปัญหาสำคัญคือ เรื่องของสำเนียงของชาวต่างชาติที่มาจากประเทศที่ไม่ได้มีการใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลัก

กลุ่มพนักงานขับเรือหางยาวนำเที่ยว

ปัญหาที่กลุ่มพนักงานขับเรือหางยาวนำเที่ยวพบเจอโดยส่วนใหญ่คือ เรื่องของการไม่สามารถสื่อสารกับชาวต่างชาติได้ สื่อสารกับชาวต่างชาติไม่เข้าใจ เนื่องจากมีปัญหาในเรื่องของคำศัพท์ ไม่สามารถสื่อสารเป็นประโยคที่ยาวๆ หรืออธิบายให้ชาวต่างชาติเข้าใจได้ ภาษาอังกฤษที่ใช้โดยส่วนใหญ่เป็นคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะสายอาชีพของตนเองเท่านั้น เช่น เรื่องของราคาค่าโดยสาร ระยะเวลาของการนำเที่ยวในแต่ละครั้ง เป็นต้น ซึ่งหากเป็นการสนทนาที่นอกเหนือจากสิ่งเหล่านี้แล้วจะไม่สามารถที่จะสื่อสารหรืออธิบายเป็นภาษาอังกฤษได้ อีกทั้งยังมีปัญหาในเรื่องของสำเนียงภาษาอังกฤษของชาวต่างชาติที่ไม่ใช่เจ้าของภาษาโดยตรง เช่น ชาวรัสเซีย มาเลเซีย หรือจีน เป็นต้น

กลุ่มผู้ประกอบการร้านอาหาร

จากการสัมภาษณ์พบว่า ปัญหาที่กลุ่มพนักงานร้านอาหารพบเจอโดยส่วนใหญ่คือ เรื่อง

ของสำเนียงภาษาอังกฤษของชาวต่างชาติ เนื่องจากนักท่องเที่ยว มาจากหลากหลายประเทศ และแต่ละประเทศก็มีสำเนียงที่แตกต่างกันออกไป บางประเทศพูดเร็วและเร็วจนไม่สามารถจับใจความได้ บางประเทศพูดภาษาอังกฤษโดยใช้สำเนียงตัวเอง ซึ่งยากต่อการเข้าใจ บ่อยครั้งจึงเกิดความผิดพลาดจากการที่นักท่องเที่ยวกับพนักงานร้านอาหารสื่อสารไม่ตรงกัน เข้าใจไม่ตรงกัน ทำให้ส่งผลกระทบต่อค่าบริการอาหารที่ผิดพลาดและลดความประทับใจของลูกค้าที่มาใช้บริการ

การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ได้จากการสัมภาษณ์

กลุ่มมัคคุเทศก์

จากการสัมภาษณ์พบว่า สาเหตุของปัญหาที่ทำให้ไม่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษกับชาวต่างชาติได้ เกิดจากไม่ค่อยได้ใช้ภาษาอังกฤษเป็นประจำ ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่กลุ่มมัคคุเทศก์ต้อนรับจะเป็นกลุ่มของคนไทย อีกทั้งยังขาดโอกาสในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เนื่องจากขาดครูผู้สอนที่จะช่วยพัฒนาการเรียนรู้ในเรื่องของภาษาอังกฤษ

กลุ่มพนักงานขับเรือหางยาวนำเที่ยว

สาเหตุของปัญหาของทางกลุ่มของพนักงานขับเรือหางยาวนำเที่ยวที่ทำให้ไม่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษกับชาวต่างชาติได้คือ การที่ไม่มีความรู้ในเรื่องของภาษาอังกฤษ จึงทำให้ไม่สามารถสื่อสารกับชาวต่างชาติได้ อีกทั้งยังมีปัญหาในเรื่องของสำเนียงภาษาอังกฤษของชาวต่างชาติ จึงทำให้เกิดความเข้าใจผิดหรือสื่อสารไม่ตรงกันบ่อยครั้ง

กลุ่มผู้ประกอบการร้านอาหาร

จากการสัมภาษณ์พบว่า สาเหตุของปัญหาที่ทำให้ไม่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษกับชาวต่างชาติได้คือ การสื่อสารไม่ตรงกันระหว่างพนักงานร้านอาหารกับนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ ซึ่งทั้งนี้เกิดจากทั้งตัวของนักท่องเที่ยวที่มีสำเนียงที่เร็วและฟังยาก จึงไม่เข้าใจว่านักท่องเที่ยวต้องการสื่ออะไร และเกิดจากตัวของพนักงานร้านอาหารเองที่ไม่ได้

มีการพัฒนาภาษาอังกฤษของตนเอง เนื่องจากไม่กล้าที่จะใช้ภาษาอังกฤษกับชาวต่างชาติ จึงส่งผลให้ไม่สามารถที่จะสื่อสารภาษาอังกฤษกับชาวต่างชาติได้เป็นอย่างดี

สรุปผลและอภิปรายผล

รูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของผู้ให้บริการการท่องเที่ยว

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 17 คนจากทั้งหมด 30 คนไม่สามารถสื่อสารโดยใช้ภาษาอังกฤษได้ดี บางคนสามารถฟังเข้าใจแต่ไม่สามารถสื่อสารตอบโต้ได้ รูปแบบการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารจะเป็นการใช้คำศัพท์หรือวลีสั้น ๆ ในการโต้ตอบสนทนากับนักท่องเที่ยว นอกจากนั้นยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีปัญหาในเรื่องของการใช้ภาษาอังกฤษทั้งในด้านของการใช้คำศัพท์ที่ไม่ถูกต้องตามบริบทของการสนทนาและการใช้โครงสร้างไวยากรณ์ภาษาอังกฤษที่ไม่ถูกต้องอยู่มาก ทั้งในเรื่องของการเรียงประโยคที่ไม่ถูกต้อง การพูดประโยคที่ไม่สมบูรณ์ ขาดประธานหรือกริยา verb to be กริยาช่วย และบางประโยคเป็นประโยคที่มีการแปลมาจากภาษาไทยตามตัวซึ่งอาจทำให้สื่อสารไม่เข้าใจกันหรือเข้าใจไม่ตรงกัน

ผลการศึกษาชี้ชัดแย้งกับผลงานวิจัยของ กฤตพร บุญการินทร์ (2550) ที่ได้ศึกษาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษและรูปแบบภาษาอังกฤษที่มัคคฤเทศก์ชาวไทยในจังหวัดเชียงใหม่ใช้ ในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่ในการนำนักท่องเที่ยวเยี่ยมชมพระธาตุดอยสุเทพ ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษด้านต่าง ๆ ของมัคคฤเทศก์อยู่ในระดับดีจนถึงดีมาก เช่น ความสามารถด้านการใช้คำศัพท์ โครงสร้างไวยากรณ์ การอ่านออกเสียง การใช้ภาษาเพื่อทำให้การสื่อสารสัมฤทธิ์ผล เป็นต้น และงานวิจัยของ พรนิภา บรรจงมณี (2554) ที่ศึกษาความสามารถทางภาษาอังกฤษของมัคคฤเทศก์ในจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย โดย

เปรียบเทียบความคิดเห็นของมัคคฤเทศก์ บุคลากรบริษัทนำเที่ยวและนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การใช้ภาษาอังกฤษของมัคคฤเทศก์ในด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับพอใช้จนถึงดี ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว บุคลากรในบริษัทนำเที่ยวและมัคคฤเทศก์แสดงให้เห็นว่า ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษของมัคคฤเทศก์อยู่ในระดับสูงกว่าความคิดเห็นของบุคลากรในบริษัทนำเที่ยวและมัคคฤเทศก์ เนื่องจากนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในการให้บริการของมัคคฤเทศก์ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวประเมินการใช้ภาษาอังกฤษของมัคคฤเทศก์อยู่ในระดับสูง

ปัญหาและสาเหตุของปัญหาในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์พบว่าปัญหาส่วนใหญ่ที่พบมากที่สุดในกลุ่มตัวอย่างคือ ไม่สามารถสื่อสารให้นักท่องเที่ยวเข้าใจในสิ่งที่ต้องการสื่อได้ ทำให้เกิดปัญหาการเข้าใจที่ไม่ตรงกัน ส่งผลให้เกิดความผิดพลาดตามมาในภายหลัง ทั้งนี้สาเหตุที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างไม่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้เกิดจากหลายสาเหตุด้วยกัน เช่น การไม่กล้าที่จะสื่อสารกับชาวต่างชาติ ความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษที่ไม่ได้รับการพัฒนา และอีกหนึ่งสาเหตุที่สำคัญคือ สำเนียงภาษาอังกฤษของชาวต่างชาติที่ไม่ใช่เจ้าของภาษา ซึ่งบางประเทศมีสำเนียงที่ฟังยาก เช่น รัสเซีย มาเลเซีย เป็นต้น ทำให้เกิดปัญหาการเข้าใจไม่ตรงกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชลี อติแพทย์ (2554) ที่ศึกษาสภาพปัญหาการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวมถึงสาเหตุและผลกระทบของปัญหานั้น ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้บริการและนักท่องเที่ยวไม่สามารถสื่อสารให้เกิดความเข้าใจตรงกันได้ ซึ่งสาเหตุเกิดจากผู้ให้บริการส่วนใหญ่มีอายุมาก จำรูปแบบภาษาไม่ได้และขาดความต่อเนื่องในการฝึกฝนการใช้ภาษาอังกฤษโดยเฉพาะทักษะการฟังและการพูด

ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในการสื่อสารและใช้มากที่สุดในการทำงาน ผลการวิจัยที่ได้ยังสอดคล้องกับ ฟาตีเมาะห์ เจ๊ะอาแซ (2555) ได้สำรวจปัญหาและกลวิธีในการพูดภาษาอังกฤษของพนักงานไทยที่ต้องสื่อสารกับลูกค้าที่พูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่ (mother tongue) และลูกค้าที่ไม่พูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่หนึ่งในสถานประกอบการนานาชาติ พบว่า พนักงานที่ต้องสื่อสารกับลูกค้าที่พูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาแม่พบปัญหาหลักด้านการฟังและไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ ส่วนพนักงานที่ต้องรับมือกับลูกค้าที่ไม่พูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่หนึ่งพบปัญหาหลากหลายกว่า เช่น การออกเสียงภาษาอังกฤษ ความคล่องในการใช้ภาษาไม่เข้าใจสำเนียงของลูกค้าชาวต่างชาติ ปัญหาด้านการฟังและไวยากรณ์

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยพบว่า ผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีปัญหาด้านการใช้คำศัพท์และสำนวนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว สถานที่ อาหาร ประเพณีวัฒนธรรมไทย รวมถึงเรื่องของโครงสร้าง

ไวยากรณ์และการออกเสียง ควรจัดอบรมการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารให้กับผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยว ควรให้ความสำคัญต่อปัญหาการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร เน้นในเรื่องของการใช้ภาษาอังกฤษให้สอดคล้องกับสายอาชีพ การใช้โครงสร้างไวยากรณ์ให้ถูกต้อง การใช้คำศัพท์ที่เหมาะสม ฝึกฝนการใช้ภาษาอังกฤษจากประสบการณ์จริงที่พบเจอในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษกับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และควรมีการศึกษาถึงผลสัมฤทธิ์ในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยว หลังการอบรม

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลาที่สนับสนุนงบประมาณในการทำงานวิจัย รวมทั้งทีมผู้ช่วยวิจัย กลุ่มตัวอย่างและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ช่วยทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). *ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558 – 2560*. สืบค้นเมื่อ 5 มกราคม 2558, ได้มาจาก https://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=7114.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (ม.ป.ป.). สตุล. [แผ่นพับ]. สืบค้นเมื่อ 22 มกราคม 2558, ได้มาจาก http://inter.tourismthailand.org/fileadmin/upload_img/Multimedia/Ebrochure/159/%E0%B8%AA%E0%B8%95%E0%B8%B9%E0%B8%A5.pdf
- กฤตพร บุญการินทร์. (2550). *ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของมัคคุเทศก์ชาวไทยในจังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) สาขาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พิมพ์ลภัส พงศกรรังศิลป์. (2557). การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา บ้านโคกไคร จังหวัดพังงา ฉบับมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal* ปีที่ 7 ฉบับที่ 3 เดือนกันยายน – ธันวาคม 2557. 650-665 สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2557, ได้มาจาก [file:///C:/Users/user/Downloads/27460-Article%20Text-60624-1-10-20141226%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/user/Downloads/27460-Article%20Text-60624-1-10-20141226%20(1).pdf)
- พรนิภา บรรจงมณี. (2554). การศึกษาการใช้ภาษาอังกฤษของมัคคุเทศก์ในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดเชียงราย. *วารสารมนุษยศาสตร์สาร*, ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 หน้า 1-12 สืบค้นเมื่อ 12 มิถุนายน 2557, ได้มาจาก <http://journal.human.cmu.ac.th/ojs/files/journals/1/articles/17/public/17-88-1-PB.pdf>
- ฟาตีเมาะห์ เจ๊ะอาแซ. (2555). *ปัญหาและกลวิธีในการพูดภาษาอังกฤษของพนักงานไทยในสถานประกอบการนานาชาติที่ต้องสื่อสารกับลูกค้าที่พูดภาษาอังกฤษและไม่พูดภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่หนึ่ง*. (ปริญญาานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) สาขาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภูมิพัฒน์ อัครภูรินทร์ และ รศ.ดร.หจวณ ชูเพ็ญ. (2558). การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทย เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน : วิเคราะห์กรณีองค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต. *วารสารบัณฑิตศึกษา : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา* หน้า 467-478 สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2557, ได้มาจาก <file:///C:/Users/user/Downloads/747-1676-1-SM.pdf>
- วรรณ วรชวานิช. (2548). *ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุริน ร่วมคำ, พัชรี เรือนมูล, พัชรพิรุณ ไชยศิลป์, และ สุชาดา ไชยคำ. (2554). *การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันโดยใช้บทบาทสมมติ*. สืบค้นเมื่อ 3 กุมภาพันธ์ 2557, ได้มาจาก online.lannapoly.ac.th/mis/download.php?ResearchID=91
- อัญชลี อติแพทย์. (2554). รูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ตำบลท่าคา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารวิจัยและพัฒนา ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์* ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 หน้า 34-50 สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2557, ได้มาจาก <http://www.rdi.ssru.ac.th/irdjournal/index.php/ISSN2229-2802/article/view/54/50>

การกำหนดสมรรถนะเฉพาะสายงานประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัย มหาสารคาม

The development of Functional Competencies of Quality Assurance Officers in Mahasarakham University

กัมปนาท อาชา¹, สมสมัย บุญทศ²

Kamphanat Archa¹, Somsamai Boonthod²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดสมรรถนะเฉพาะสายงานประกันคุณภาพ และค้นหาความรู้ ความสามารถที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน สำหรับบุคลากรระดับปฏิบัติการสายงานประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) รวมทั้งสอบถามความคิดเห็น กลุ่มตัวอย่างได้แก่ 1) บุคลากรระดับปฏิบัติการสายงานประกันคุณภาพ จากหน่วยงานจัดการเรียนการสอน จำนวน 21 คน 2) ผู้บังคับบัญชาของบุคลากรระดับปฏิบัติการสายงานประกันคุณภาพ จำนวน 21 คน และ 3) ประธานหลักสูตรของหลักสูตรที่จัดการเรียนการสอนในหน่วยงานที่บุคลากรระดับปฏิบัติการสายงานประกันคุณภาพสังกัด จำนวน 34 คน

ผลการวิจัย พบว่า

1. สมรรถนะเฉพาะสายงานประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สูงสุด 6 อันดับแรก ได้แก่ 1) การคิดวิเคราะห์ 2) การตรวจสอบความถูกต้องตามกระบวนการงาน 3) การวางแผน 4) การมองภาพองค์รวม 5) การประสานงาน และ 6) การสืบเสาะหาข้อมูล

2. ความรู้ที่จำเป็นเฉพาะสายงานประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ความรู้เกี่ยวกับตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษา 2) ความรู้เกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพ และ 3) ความรู้เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ กฎระเบียบ แนวปฏิบัติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการประกันคุณภาพการศึกษา

3. ความสามารถที่จำเป็นเฉพาะสายงานประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ความสามารถในการประสานงานและสื่อสารกับผู้ที่เกี่ยวข้อง 2) ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการประกันคุณภาพการศึกษา และ 3) ความสามารถในการวางแผนการดำเนินงาน การประกันคุณภาพการศึกษา

คำสำคัญ : สมรรถนะ, บุคลากร, ประกันคุณภาพ

^{1,2} นักวิชาการศึกษา ศูนย์พัฒนาและประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โทรศัพท์ 0-4375-4313

^{1,2} Educator, Center for Educational Quality and Development, Mahasarakham University, Tel.0-4375-4313

Abstract

The objectives of this action research were to determine and develop the essential functional competencies of quality assurance officers at Mahasarakham University and investigate the participants' opinion on the topic. The participants were 21 quality assurance support staff from teaching and learning sections at Mahasarakham University, 21 support staff supervisors, and 34 curriculum chair persons from the same faculties as the support staff. The findings show:

1. The 5 highest functional competencies of quality assurance staff are 1) Analytical thinking, 2) coverage and accuracy, 3) planning, 4) coordination, and 5) information seeking;
2. The 3 highest essential knowledge of quality assurance officer are 1) Knowledge of indices and assessment criteria, 2) knowledge of QA system and mechanism, and 3) knowledge of other QA operation related regulations and instructions;
3. The 3 highest operational skill of quality assurance staff are 1) ability to coordinate and communicate with aligned staff, 2) ability to analyse educational quality assurance data, and 3) ability to plan educational quality assurance tasks.

keywords : competencies, Officers, Quality Assurance

บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ได้นำระบบการประเมินสมรรถนะบุคลากรมาใช้ในระบบราชการ โดยจำแนกเป็น 3 ประเภท คือ 1) สมรรถนะหลัก 2) สมรรถนะเฉพาะตามลักษณะงานที่ปฏิบัติ และ 3) สมรรถนะทางการบริหาร โดยสมรรถนะหลักจัดเป็นสมรรถนะขั้นพื้นฐานสำคัญ (Soft Skills) ที่บุคลากรทุกคนในองค์กรต้องมี สมรรถนะหลักนี้มักเกี่ยวข้องโดยตรงกับค่านิยมหลักขององค์กร (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. 2553) ดังนั้น การพัฒนาสมรรถนะหลักร่วมกับสมรรถนะเฉพาะตามลักษณะงานที่ปฏิบัติ (Functional Competency) จึงช่วยให้บุคลากรมีทักษะและความสามารถหลักที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นในองค์กร และทักษะความเชี่ยวชาญในงานที่ตนรับผิดชอบในเวลาเดียวกัน อย่างไรก็ตามองค์กรส่วนใหญ่จะกำหนดสัดส่วนการประเมินผลสมรรถนะเฉพาะตามลักษณะงานที่ปฏิบัติมากกว่าสมรรถนะหลัก (นิยม

ลอบัณษิต และคณะ. 2553) เพราะยิ่งบุคลากรในระดับตำแหน่งที่สูงขึ้น มีลักษณะงานที่ซับซ้อนมากขึ้นจำเป็นต้องอาศัยความรู้ ทักษะ และความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในเชิงลึกมากขึ้น การประเมินสมรรถนะเฉพาะตามลักษณะงานที่ปฏิบัติจะช่วยให้บุคลากรรู้จักตนเองมากขึ้น และสามารถใช้อ้อมูลดังกล่าว ในการวิเคราะห์ความต้องการ ความถนัด และสามารถกำหนดแนวทางการพัฒนาตนเองให้เติบโตในสายอาชีพ (Career Path) ที่สอดคล้องกับความสามารถของตนต่อไป (สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ. 2554)

ทั้งนี้ จากงานวิจัยของกันยปริณ ทองสามสี และคณะ (2556 : บทคัดย่อ) เรื่อง กระบวนการกำหนดสมรรถนะเฉพาะของผู้ปฏิบัติงานประกันคุณภาพในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ พบว่ามหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็น 1 ใน 12 สถาบัน (จากทั้งหมด 16 สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ) ที่ยังไม่มีกระบวนการกำหนดสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายใน ประกอบกับชื่อตำแหน่งของบุคลากรระดับ

ปฏิบัติการสายงานประกันคุณภาพ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคามมีความหลากหลาย ประกอบด้วย ตำแหน่งนักวิชาการศึกษา ตำแหน่งนักวิเคราะห์นโยบายและแผน ตำแหน่งเจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ซึ่งมีสมรรถนะตามลักษณะงานที่มหาวิทยาลัยกำหนดแตกต่างกัน (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 2554) ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะที่รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษา ระดับสถาบัน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงมีความจำเป็นที่ต้องสร้างกระบวนการเพื่อศึกษาและกำหนดสมรรถนะเฉพาะสำหรับบุคลากรระดับปฏิบัติการสายงานประกัน

คุณภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่จะนำสู่การวางแผนพัฒนาหรือสร้างหลักสูตรฝึกอบรมของบุคลากรระดับปฏิบัติการสายงานประกันคุณภาพของมหาวิทยาลัยมหาสารคามต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อกำหนดสมรรถนะเฉพาะสายงานประกันคุณภาพ และค้นหาความรู้ ความสามารถที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานสำหรับบุคลากรระดับปฏิบัติการสายงานประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย

ระยะ ↓	กิจกรรมการดำเนินงาน ↓	กลุ่มเป้าหมาย ↓
Phase#1	1) แต่งตั้งคณะทำงานชุมชนนักปฏิบัติด้านการประกันคุณภาพการศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีการศึกษา 2560 (Community of Practice QAMSU 2017) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "บุคลากรระดับปฏิบัติการสายงานประกันคุณภาพ"	21 คน
	2) ประชุมซักซ้อมทำความเข้าใจต่อบทบาทและหน้าที่ของบุคลากรระดับปฏิบัติการสายงานประกันคุณภาพ และเป้าหมายร่วม	21 คน
Phase#2	3) ให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของการพัฒนาสมรรถนะและความหมายของสมรรถนะแต่ละด้าน (เชิงวิทยากรบรรยาย)	21 คน
	4) บุคลากรระดับปฏิบัติการสายงานประกันคุณภาพตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะเฉพาะสายงานประกันคุณภาพ มมส. และประชุมระดมสมอง ครั้งที่ 1	21 คน
Phase#3	5) เก็บข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะเฉพาะสายงานประกันคุณภาพ มมส. จากรองคณบดีหรือผู้ช่วยคณบดีที่เป็นผู้บังคับบัญชาของบุคลากรระดับปฏิบัติการสายงานประกันคุณภาพ	21 คน
	6) เก็บข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะเฉพาะสายงานประกันคุณภาพ มมส. จากประธานหลักสูตร	34 คน
Phase#4	7) สรุปข้อมูลเบื้องต้นจากกิจกรรมลำดับที่ 4) – 6) เพื่อใช้สำหรับกิจกรรมประชุมระดมสมอง ครั้งที่ 2	-
Phase#5	8) จัดประชุมระดมสมองครั้งที่ 2 เพื่อพิจารณากำหนดสมรรถนะเฉพาะสำหรับบุคลากรระดับปฏิบัติการสายงานประกันคุณภาพ มมส.	21 คน
Phase#6	9) สรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการระดมสมองและวิเคราะห์ผล	-
Phase#7	10) เผยแพร่และสื่อสารทำความเข้าใจสมรรถนะเฉพาะสายงานสำหรับบุคลากรระดับปฏิบัติการสายงานประกันคุณภาพ มมส. แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง	-

วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการในลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) รวมทั้งสอบถามความคิดเห็น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มที่ 1 บุคลากรระดับปฏิบัติการสายงานประกันคุณภาพ จากหน่วยงานจัดการเรียนการสอน หน่วยงานละ 1 คน (18 คณะ 2 วิทยาลัย และ 1 สถาบัน) จำนวน 21 คน

กลุ่มที่ 2 ผู้บังคับบัญชาของบุคลากรระดับปฏิบัติการสายงานประกันคุณภาพ จำนวน 21 คน

กลุ่มที่ 3 ประธานหลักสูตรของหลักสูตรที่จัดการเรียนการสอนในหน่วยงานที่บุคลากรระดับปฏิบัติการสายงานประกันคุณภาพสังกัด จำนวน 34 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชุมเชิงปฏิบัติการระดมสมอง จำนวน 2 ครั้ง

2. แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะเฉพาะสายงานประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน และหาค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่น ก่อนเก็บข้อมูล)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป Microsoft Excel เพื่อคำนวณหาผลรวม ความถี่ และค่าร้อยละ และบรรยายสรุปเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

การกำหนดสมรรถนะเฉพาะสายงานประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่า

1. สรุปความคิดเห็นต่อสมรรถนะเฉพาะสายงานประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ภาพรวมจากทุกกลุ่มตัวอย่าง สูงสุด 6 อันดับแรก ได้แก่ 1) การคิดวิเคราะห์ 2) การตรวจสอบความถูกต้องตามกระบวนการ 3) การวางแผน 4) การ

มองภาพองค์รวม 5) การประสานงาน และ 6) การสืบเสาะหาข้อมูล ซึ่งหากพิจารณาแยกตามกลุ่มของผู้แสดงความคิดเห็น สามารถสรุปข้อมูลได้ดังนี้

1.1 บุคลากรระดับปฏิบัติการสายงานประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานประกันคุณภาพ สูงสุด 6 อันดับแรก ได้แก่ 1) การคิดวิเคราะห์ 2) การตรวจสอบความถูกต้องตามกระบวนการ 3) การวางแผน 4) การสืบเสาะหาข้อมูล 5) การมองภาพองค์รวม และ 6) การประสานงาน

1.2 รองคณบดีหรือผู้ช่วยคณบดีที่เป็นผู้บังคับบัญชาของบุคลากรระดับปฏิบัติการสายงานประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานประกันคุณภาพ สูงสุด 6 อันดับแรก ได้แก่ 1) การตรวจสอบความถูกต้องตามกระบวนการ 2) การประสานงาน 3) การวางแผน 4) การคิดวิเคราะห์ และความเข้าใจองค์กรและระบบราชการเท่ากัน 5) การมองภาพองค์รวม และ 6) การสืบเสาะหาข้อมูล

1.3 ประธานหลักสูตรของหลักสูตรที่จัดการเรียนการสอนในหน่วยงานที่บุคลากรระดับปฏิบัติการสายงานประกันคุณภาพสังกัด มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานประกันคุณภาพ สูงสุด 6 อันดับแรก ได้แก่ 1) การตรวจสอบความถูกต้องตามกระบวนการ 2) การคิดวิเคราะห์ 3) การประสานงาน และการวางแผนเท่ากัน 4) การมองภาพองค์รวม 5) การสืบเสาะหาข้อมูล และ 6) การใส่ใจและการพัฒนาผู้อื่น

2. สรุปความคิดเห็นภาพรวมของทุกกลุ่มตัวอย่างต่อความรู้ที่จำเป็นเฉพาะสายงานประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ความรู้เกี่ยวกับตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษา 2) ความรู้เกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพ และ 3) ความรู้เกี่ยวกับหลัก

เกณฑ์ กฎระเบียบ แนวปฏิบัติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งหากพิจารณาแยกตามกลุ่มของผู้แสดงความคิดเห็น สามารถสรุปข้อมูลได้ดังนี้

2.1 รองคณบดีหรือผู้ช่วยคณบดีที่เป็นผู้บังคับบัญชาของบุคลากรระดับปฏิบัติการสายงานประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีความคิดเห็นต่อความรู้ที่จำเป็นเฉพาะสายงานประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ความรู้เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ กฎระเบียบ แนวปฏิบัติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการประกันคุณภาพการศึกษา ระดับอุดมศึกษา 2) ความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือที่ส่งเสริมต่อการปฏิบัติงาน และ 3) ความรู้เกี่ยวกับระบบคุณภาพ

2.2 ประธานหลักสูตรของหลักสูตรที่จัดการเรียนการสอนในหน่วยงานที่บุคลากรระดับปฏิบัติการสายงานประกันคุณภาพสังกัดมีความคิดเห็นต่อความรู้ที่จำเป็นเฉพาะสายงานประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ความรู้เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ กฎระเบียบ แนวปฏิบัติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการประกันคุณภาพการศึกษา 2) ความรู้เกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษา และ 3) ความรู้เกี่ยวกับตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประกันคุณภาพระดับหลักสูตร

3. สรุปความคิดเห็นภาพรวมของทุกกลุ่มตัวอย่างต่อความสามารถที่จำเป็นเฉพาะสายงานประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ความสามารถในการประสานงานและสื่อสารกับผู้ที่เกี่ยวข้อง 2) ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการประกันคุณภาพการศึกษา และ 3) ความสามารถในการวางแผนการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งหากพิจารณาแยกตามกลุ่มของผู้แสดงความคิดเห็น สามารถสรุปข้อมูลได้ดังนี้

3.1 รองคณบดีหรือผู้ช่วยคณบดีที่เป็นผู้บังคับบัญชาของบุคลากรระดับปฏิบัติการสาย

งานประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีความคิดเห็นต่อความสามารถที่จำเป็นเฉพาะสายงานประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ความสามารถด้านการสื่อสารประสานงาน 2) ความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 3) ความสามารถด้านการวางแผน

3.2 ประธานหลักสูตรของหลักสูตรที่จัดการเรียนการสอนในหน่วยงานที่บุคลากรระดับปฏิบัติการสายงานประกันคุณภาพสังกัดต่อความสามารถที่จำเป็นเฉพาะสายงานประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ความสามารถด้านการประสานงาน ประสานความสัมพันธ์กับผู้ที่เกี่ยวข้อง 2) ความสามารถด้านการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา และ 3) ความสามารถด้านการวางแผน

4. ความคิดเห็นเพิ่มเติมเพื่อการพัฒนาบุคลากรระดับปฏิบัติการสายงานประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม คือ ควรมีการจัดอบรมสัมมนา และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากรระดับปฏิบัติการสายงานประกันคุณภาพ เพื่อเพิ่มพูนความรู้และความสามารถที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน

อภิปรายผล

การกำหนดสมรรถนะเฉพาะสายงานประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้วิจัยขออภิปรายผลในประเด็นตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ดังนี้

1. ผลการกำหนดสมรรถนะเฉพาะสายงานประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประกอบด้วย

1.1) สมรรถนะการคิดวิเคราะห์ ซึ่งสอดคล้องกับกัญยปริญ ทองสามสี และคณะ (2556) ทำการศึกษากระบวนการกำหนดสมรรถนะเฉพาะ

ของผู้ปฏิบัติงานประกันคุณภาพในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ พบว่า มี 1 สถาบันที่กำหนดสมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์เป็นสมรรถนะเฉพาะของฝ่ายประกันคุณภาพ รวมถึงสอดคล้องกับกาญจนชนก ภัทธวิชานันท์ (2554) ที่ได้ศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะหลักเพื่อใช้ประเมินข้าราชการ กรณีศึกษา สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) พบว่า การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็น 1 ใน 7 องค์ประกอบที่เหมาะสมสำหรับการประเมิน ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน หรือ สำนักงาน ก.พ. (2553) ได้ให้ความหมายของการคิดวิเคราะห์ หมายถึง การแยกแยะข้อมูลหรือเรื่องราวที่ได้มาซึ่งกระทำได้โดยการทำความเข้าใจให้ต้องแท้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ สภาพแวดล้อมหรือบริบทในทางการบริหาร โดยการกำหนดประเด็นปัญหาให้สอดคล้องกับแนวความคิด จัดหมวดหมู่ของข้อมูลอย่างเป็นระบบ ระเบียบจนสามารถเปรียบเทียบแง่มุมต่างๆ เพื่อหาข้อสรุปของปัญหาจนลุล่วงในที่สุด การคิดวิเคราะห์จึงจะทำให้ผู้วิเคราะห์สามารถลำดับความสำคัญและการอธิบายเหตุผลที่มาที่ไปของกรณีต่างๆ ได้ ส่วนกาเย่ (Gagne. 1974) มองว่าการคิดวิเคราะห์หรือวิจารณ์ (Critical Thinking) เป็นการใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา โดยพิจารณาถึงสถานการณ์หรือข้อมูลต่างๆ ว่ามีข้อเท็จจริงเพียงใดหรือไม่ และสำนักงาน ก.พ. (2553) ได้กำหนดระดับที่ 5 สมรรถนะการคิดวิเคราะห์ คือต้องสามารถใช้เทคนิคการวิเคราะห์ที่เหมาะสมในการแยกแยะประเด็นปัญหาที่ซับซ้อนเป็นส่วนๆ สามารถใช้เทคนิคการวิเคราะห์หลากหลายรูปแบบเพื่อหาทางเลือกในการแก้ปัญหา รวมถึงพิจารณาข้อดีข้อเสียของทางเลือกแต่ละทาง และสามารถวางแผนงานที่ซับซ้อนโดยกำหนดกิจกรรมขั้นตอนการดำเนินงานต่างๆ ที่มีหน่วยงานหรือผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย คาดการณ์ปัญหา อุปสรรค แนวทางการป้องกันแก้ไข รวมทั้งเสนอแนะทางเลือกและข้อดี ข้อเสีย ไว้ให้ และที่สำคัญสมรรถนะ

การคิดวิเคราะห์ สอดคล้องกับที่คณะกรรมการบริหารงานบุคคล หรือ ก.บ.ม. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้กำหนดเอาไว้ในประกาศว่าด้วยการกำหนดสมรรถนะและระดับสมรรถนะสำหรับข้าราชการและพนักงาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พ.ศ. 2554 (2554) โดยกำหนดเป็นสมรรถนะที่ 1 ใน 6 สมรรถนะตามลักษณะงานของทุกตำแหน่งงาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

1.2) สมรรถนะการตรวจสอบความถูกต้องตามกระบวนการงาน สอดคล้องกับสมรรถนะตามลักษณะงานของตำแหน่งนักวิชาการศึกษา เจ้าหน้าที่บริหารทั่วไป และนักวิเคราะห์นโยบายและแผน ที่กำหนดสมรรถนะการตรวจสอบความถูกต้องตามกระบวนการงาน เป็น 1 ใน 6 สมรรถนะตามลักษณะงาน ตามที่คณะกรรมการบริหารงานบุคคล หรือ ก.บ.ม. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้กำหนดเอาไว้ (2554) ในส่วนของเกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ EdPEX (2558) หมวด 6 ระบบปฏิบัติการจะให้ความสำคัญในการออกแบบ จัดการปรับปรุง และสร้างนวัตกรรมและกระบวนการต่างๆ วิธีการในการปรับปรุงประสิทธิภาพของการปฏิบัติการเพื่อส่งมอบคุณค่าแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและทำให้หน่วยงานประสบความสำเร็จอย่างต่อเนื่อง รวมถึงสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2561) กล่าวถึง วงจรคุณภาพ PDCA ของ W.Edwards Deming เป็นแนวคิดหนึ่ง ที่ไม่ได้ให้ความสำคัญเพียงแต่การวางแผน แต่แนวคิดนี้เน้นให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบ โดยมีเป้าหมายให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในขั้นตอน Act คือ การปรับปรุงการดำเนินการอย่างเหมาะสม หรือ การจัดทำมาตรฐานใหม่ ซึ่งถือเป็นพื้นฐานของการยกระดับคุณภาพทุกครั้งที่การดำเนินงานตามวงจร PDCA หมุนครบรอบ ก็จะเป็นแรงส่งสำหรับการดำเนินงานในรอบต่อไป และก่อให้เกิดการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง อาจจะดำเนินการในรูปแบบของการวิเคราะห์ความสำเร็จของกิจกรรม นำเสนอผลงานต่อผู้บริหาร จัดทำแผนขยายผลเพื่อต่อยอดการ

ปรับปรุง สำหรับสำนักงาน ก.พ. (2553) ระดับที่ 1 ของสมรรถนะการตรวจสอบความถูกต้องตามกระบวนการงานของผู้ปฏิบัติงานต้องการเพียงให้ข้อมูลและบทบาทในการปฏิบัติงานมีความถูกต้องชัดเจน และดูแลให้เกิดความเป็นระเบียบในสภาพแวดล้อมของการทำงาน รวมถึงปฏิบัติตามกฎระเบียบ และขั้นตอนที่กำหนดอย่างเคร่งครัด

1.3) สมรรถนะการวางแผน ซึ่งสอดคล้องกับกัญยปริญ ทองสามสี และคณะ (2556) ทำการศึกษากระบวนการกำหนดสมรรถนะเฉพาะของผู้ปฏิบัติงานประกันคุณภาพในสถาบัน อุดมศึกษาของรัฐ พบว่า มี 1 สถาบันที่กำหนดสมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์เป็นสมรรถนะเฉพาะของฝ่ายประกันคุณภาพ สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (2554) ได้กำหนดให้การวางแผนเป็น 1 ใน 5 สมรรถนะผู้บริหาร ได้แก่ วิสัยทัศน์ ความเป็นผู้นำ การวางแผน การบริหารจัดการ การแก้ปัญหา และผลการวิจัยของชุมชนก ศรีทิพย์รัตน์ (2557) พบว่า ภาวะผู้นำ ด้านลักษณะผู้นำและภาวะผู้นำ ด้านการเป็นผู้กำกับดูแลที่ดีภายใต้กรอบจริยธรรมและคุณธรรม และด้านการจัดระบบกลไกการบริหารองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการในการวางแผนด้านการจัดโครงสร้างองค์กร และด้านการนำ การประสานงานและการดำเนินงาน มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตการทำงานในองค์กร กรณีศึกษาพนักงานบริษัทเทคโนโลยีในเขตกรุงเทพมหานคร รวมถึงสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2561) ระบุว่า หากมีการวางแผนไว้เป็นอย่างดี มักมีโอกาสบรรลุเป้าหมายได้มากกว่าทำโดยไม่มี การวางแผน หรือมีแผนที่ไม่เอื้อต่อการนำไปปฏิบัติ ได้จริง และที่สำคัญตามกระบวนการและวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในปีการศึกษา 2557-2561 ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2560) กำหนดให้เริ่มกระบวนการวางแผนการประเมินตั้งแต่ต้นปีการศึกษา โดยนำผลการประเมินปีก่อนหน้ามาใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนโดยต้องเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนสิงหาคม ดัง

นั้น บุคลากรระดับปฏิบัติการสายงานประกันคุณภาพต้องมีความรู้และทักษะในการวางแผน ประกอบกับเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับคณะ กำหนดให้คณะต้องมีการจัดทำแผนดำเนินงานต่างๆ อันประกอบด้วย แผนการจัดกิจกรรมนิสิต แผนการบริการวิชาการ แผนการทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม แผนกลยุทธ์ แผนกลยุทธ์ทางการเงิน แผนบริหารความเสี่ยง แผนบริหารและพัฒนาบุคลากร ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องกำหนดเป็นสมรรถนะเฉพาะสายงานประกันคุณภาพ สมรรถนะการวางแผนงาน และสอดคล้องกับบริษัทแมนพาวเวอร์ (2561) ที่กล่าวว่า ทักษะในการวางแผน (Organizing and Planning Skills) เป็น 1 ใน 5 ทักษะที่จำเป็นในการทำงาน นอกเหนือจากทักษะในด้านการสื่อสารและมนุษยสัมพันธ์ (Communication & Relation skills) ทักษะในการแก้ปัญหา (Problem Solving Skills) ทักษะในด้านเทคโนโลยีและคอมพิวเตอร์ (Technology and Computer Skills) ทักษะและความสามารถทางด้านภาษา (Linguistic Skills)

1.4) สมรรถนะการมองภาพองค์รวม ทั้งนี้ อริญญา เถลิงศรี (2561) ระบุว่า วิธีการคิดแบบองค์รวม เป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย โดยมีสถาบัน Systemic Development Institute ประเทศออสเตรเลีย เป็นผู้เผยแพร่แนวคิดนี้ พร้อมคิดค้นเครื่องมือต่างๆ ในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงระบบแบบบูรณาการ และชเนศ ขำเกิด (2561) ยังกล่าวอีกว่า อีกนัยหนึ่ง คำว่า “องค์รวม” น่าจะสอดคล้องกับคำว่า ความคิดเชิงระบบ (System approach) ซึ่งหมายถึงสิ่งต่างๆ ที่รวมกันและต่างทำหน้าที่ของตนเองอย่างมีระเบียบ โดยส่วนประกอบหรือปัจจัยต่างๆ ของระบบมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ความคิดเชิงระบบเป็นสิ่งที่มีความหมายแล้วในธรรมชาติ เช่น ระบบสุริยะจักรวาล ระบบนิเวศน์ ระบบร่างกายมนุษย์ เป็นต้น ซึ่งถือเป็นระบบองค์รวมใหญ่ที่ประกอบด้วยระบบ

ย่อยอีกหลายระบบ แต่ถ้าระบบย่อยในระบบองค์รวมใหญ่บกพร่องไปหรือทำงานไม่สัมพันธ์กับระบบใหญ่ เช่น ระบบย่อยอาหาร หรือ ระบบหายใจเกิดบกพร่องไป ก็จะทำให้ห้องค์รวมใหญ่ คือ ระบบร่างกายเกิดปัญหาขึ้นได้ มนุษย์จึงเอาความคิดเรื่องระบบมาใช้ในการบริหารและการทำงานโดยให้คำนึงถึงความเป็นองค์รวมของระบบที่ครบวงจรมากขึ้น สำหรับเว็บไซต์ Campus-star.com (2561) ระบุถึง 23 หลักการทรงงาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในหลวงรัชกาลที่ 9 หนึ่งในนั้น คือ หลักการทำงานแบบองค์รวม คือ ใช้วิธีคิดเพื่อการทำงาน โดยวิธีคิดอย่างองค์รวม คือการมองสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดอย่างเป็นระบบครบวงจร ทุกสิ่งทุกอย่างอย่างมีมิติเชื่อมต่อกัน มองสิ่งที่เกิดขึ้นและแนวทางแก้ไขอย่างเชื่อมโยง สำหรับสำนักงาน ก.พ. (2553) ได้กำหนดความหมายของการมองภาพองค์รวม หมายถึง การมองภาพองค์รวมเป็นการแสดงให้เห็นถึงความรู้คิดในเชิงสังเคราะห์หรือการรวบรวมข้อมูลทั้งหลายทั้งปวง ซึ่งจะทำให้มองภาพใหญ่หรือภาพรวมของส่วนราชการขององค์กร ของงานหรือของกิจกรรมได้อย่างรู้และเห็นทั้งกระบวนการ ปัญหา อุปสรรค ทางแก้ไข และทางเลือกที่ดีที่สุด ในสถานการณ์ขณะนั้น การมองภาพองค์รวมแสดงออก โดยความสามารถที่จะจับประเด็นอันเป็นสาระสำคัญ สรุปรูปแบบ เพื่อเชื่อมโยงภาพเล็กๆ ในแต่ละส่วนให้เป็นภาพรวม หรืออาจแสดงออกในความสามารถที่จะประยุกต์แนวทางจากสถานการณ์ ข้อมูล หรือประมวลทัศนะหลากหลายจนลงตัว และสามารถสร้างกรอบความคิดหรือแนวคิดใหม่จากความสามารถในการมองภาพองค์รวมได้ และได้กำหนดระดับที่ 5 สมรรถนะการมองภาพองค์รวม คือ ริเริ่ม สร้างสรรค์ ประดิษฐ์ คิดค้น รวมถึงสามารถนำเสนอรูปแบบ วิธีการหรือองค์ความรู้ใหม่ซึ่งอาจไม่เคยปรากฏมาก่อน และผู้วิจัยคิดว่ากรมองภาพองค์รวมนี้จะทำให้บุคลากรระดับปฏิบัติการเฉพาะสายงานประกันคุณภาพสามารถสร้างนวัตกรรมการทำงานที่จะนำไป

สู่ความเป็นเลิศ พร้อมทั้งนำไปสู่การมีภาวะความเป็นผู้นำต่อไปในอนาคตของการทำงาน รวมทั้งการก้าวเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นตามสายงาน

1.5) สมรรถนะการประสานงาน ซึ่งสอดคล้องกับกัณฑ์ปริณ ทองสามสี และคณะ (2556) ทำการศึกษากระบวนการกำหนดสมรรถนะเฉพาะของผู้ปฏิบัติงานประกันคุณภาพใน สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ พบว่า มี 1 สถาบันที่กำหนดสมรรถนะด้านการประสานงานเป็นสมรรถนะเฉพาะของฝ่ายประกันคุณภาพ สอดคล้องกับปวีณา จันทร์ประดิษฐ์ (2561) ว่า การจัดให้คนในองค์กรทำงาน สัมพันธ์สอดคล้องกันโดยจะต้องตระหนักถึงความรับผิดชอบ วัตถุประสงค์เป้าหมาย และมาตรฐานการปฏิบัติขององค์กรเป็นหลัก ต้องมีการจัดระเบียบ วิธีการทำงาน อีกทั้งความร่วมมือในการปฏิบัติงานเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการร่วมมือปฏิบัติงานให้สอดคล้องตลอดเวลา และกิจกรรมที่ต้องกระทำให้บรรลุวัตถุประสงค์โดยไม่ทำให้เกิดความสับสน ขัดแย้งหรือเหลื่อมล้ำกัน ทั้งนี้เพื่อให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่น ทำให้ได้มาซึ่งงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และโดยส่วนตัวของผู้วิจัยมองว่าการประสานงานควรจะเป็นสมรรถนะเฉพาะสายงานประกันคุณภาพอันดับแรกหรือสำคัญที่สุดที่จำเป็นต้องมี เนื่องจากบุคลากรระดับปฏิบัติการเฉพาะสายงานประกันคุณภาพต้องมีการติดต่อประสานงานอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะการขอข้อมูลต่างๆ กับผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย หลายระดับ และหลายหน่วยงานทั้งภายในคณะ ภายในมหาวิทยาลัย และภายนอกมหาวิทยาลัย สำหรับสถาบันดำรง ราชนาภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย (2553) เสนอแนะว่า วิธีที่จะให้ได้รับความร่วมมือ ในการประสานงานการประสานงานไม่ควรจะกระทำโดยใช้อำนาจสั่งการแต่อย่างเดียว ควรใช้ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเป็นหลัก เพราะความมีน้ำใจต่อกัน ใ้วางใจกันจะเป็นผลให้เกิดการร่วมมือมากกว่าการใช้อำนาจหน้าที่พยายามผูกมิตรตั้งแต่ต้นและป้องกัน

ไม่ให้เกิดความรู้สึกเป็นนปฏิกิริยา มีความหวาดระแวงหรือกินแหนงแคลงใจกัน ให้การยอมรับซึ่งกันและกัน ไม่นินทาว่าร้ายกัน ไม่โยนความผิดให้แก่ผู้อื่น เมื่อมีสิ่งใดจะช่วยเหลือแนะนำกันได้ก็อย่าลังเล และพร้อมจะรับฟังคำแนะนำของผู้เกี่ยวข้องแม้จะไม่เห็นด้วยก็อย่าแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงก็ต้องแจ้งให้ทราบ

1.6) สมรรถนะการสืบเสาะหาข้อมูล สำหรับสำนักงาน ก.พ. (2553) มองว่าถือเป็นสมรรถนะในด้านของความใฝ่รู้เชิงลึกที่จะแสวงหาข้อมูลในด้านต่างๆ เพื่อใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ ข้อมูลดังกล่าวนี้ ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ ภูมิหลัง ประวัติความเป็นมา ประเด็นปัญหา หรือเรื่องราวต่างๆ การประเมินสมรรถนะในหัวข้อนี้จึงเป็นการประเมินถึงความสามารถ ในการดำเนินการสืบเสาะหาข้อมูลด้วยกระบวนการหรือรูปแบบต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของจุฬาลักษณ์ อภิวัฒน์ (2560) เรื่องกระบวนการเรียนรู้ในการแสวงหาสารสนเทศ การแลกเปลี่ยนความรู้และถ่ายทอดความรู้ของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่า การแสวงหาสารสนเทศส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ด้านการปฏิบัติงานเพื่อเพิ่มพูนความรู้ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน และด้านการวางแผน เพื่อติดตามการดำเนินงานตามแผน แหล่งสารสนเทศที่ใช้ ได้แก่ อินเทอร์เน็ต (WWW) เว็บไซต์ของหน่วยงานต่างๆ กระบวนการค้นหาสารสนเทศส่วนใหญ่วางแผนและค้นหาสารสนเทศโดยการกำหนดข้อคำถาม คำค้น วลี สถานการณ์ต่างๆ จากประเด็นปัญหา/เรื่องที่ต้องการค้นหา

2. ผลการค้นหาคำว่าที่จำเป็นเฉพาะสายงานประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประกอบด้วย

2.1) ความรู้เกี่ยวกับตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษา เนื่องจากเหตุผลส่วนใหญ่ที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ผู้ที่รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษาต้องสามารถ

ตอบคำถาม และสามารถชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินงานตามเกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาแก่ผู้รับผิดชอบการดำเนินงานแต่ละตัวบ่งชี้และเกณฑ์ รวมถึงอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรด้วย ซึ่งเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2561) กล่าวว่า ความเป็นมืออาชีพ (professionalism) หมายถึง การมีความรอบรู้เชี่ยวชาญชำนาญพิเศษในวิชาชีพของตน สามารถปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานอย่างถูกต้อง มีไหวพริบในการจัดการแก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วแม่นยำ และลงมือทำอย่างจริงจัง มุ่งมั่นตั้งใจให้เกิดผลงานที่ดีที่สุด ความเป็นมืออาชีพนำความสำเร็จมาสู่คนทำงานในทุกวิชาชีพได้มากกว่า ในองค์กรใดหากมีผู้นำมืออาชีพจะเห็นความแตกต่างอย่างชัดเจน เมื่อเทียบกับผู้นำมือสมัครเล่น สังเกตได้จากความสามารถในการนำความจริงใจในการนำ และความสำเร็จจากการนำ ผู้นำมืออาชีพมีแนวโน้มมากขึ้น นำภารกิจ นำองค์กรบรรลุเป้าหมาย สร้างผลงานที่มีผลลัพธ์ได้มากกว่า ใช้ความรู้ความคิดสติปัญญาอย่างรอบคอบครบถ้วนทำให้ตัดสินใจผิดพลาดน้อยกว่า ฝ่าฝืนกฎกติกาอุปสรรคปัญหาต่างๆ ได้ดีกว่าสร้างแรงบันดาลใจ ปลุกพลังที่ทีมงานได้แรงกว่ากระตือรือร้น มุ่งมั่นสู่เป้าหมายอย่างไม่ย่อท้อล้มเลิกระหว่างทางได้มากกว่ามีความรับผิดชอบสูงกว่า และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม เสียสละ ไม่เห็นแก่ตัวได้เหนือกว่า ฯลฯ และแน่นอนว่าจะนำองค์กรประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนได้มากกว่า

2.2) ความรู้เกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพ เนื่องจาก คณะกรรมการการประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษา หรือ ค.ป.ภ. (2557) ระบุในประกาศเรื่องหลักเกณฑ์และ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน ระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2557 ข้อ 2.3 ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในที่สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาเลือกใช้ อาจเป็นระบบที่คณะกรรมการการประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษาจัดทำขึ้น หรือเป็นระบบซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับสากลที่

สามารถประกันคุณภาพได้ตั้งแต่ระดับหลักสูตร คณะ และสถาบัน ดังนั้น ผู้วิจัยมองว่าบุคลากรระดับปฏิบัติการเฉพาะสายงานประกันคุณภาพต้องมีความรู้เกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพอื่น ๆ โดยเฉพาะระบบคุณภาพที่สามารถนำไปสู่คุณภาพระดับสากลหรือความเป็นเลิศได้ในอนาคต เพราะระบบการประกันคุณภาพของ ค.ป.ภ. เป็นเพียงการประกันคุณภาพขั้นต่ำ สำหรับระบบประกันคุณภาพทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา ณ ปัจจุบัน ที่ควรศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมนำมาปรับใช้ในอนาคต ที่ ค.ป.ภ. ยอมรับ คือ เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินการที่เป็นเลิศ (Education Criteria for Performance Excellence : EdPEX) (2558) รวมถึงการศึกษาการใช้เครื่องมือต่างๆ ที่จะนำไปสู่คุณภาพ เพื่อปรับปรุงการดำเนินการของกระบวนการและลดความแปรปรวน เช่น ระบบ Learn, Six sigma, ระบบการจัดการคุณภาพตามมาตรฐาน ISO, แนวทาง PDSA เป็นต้น

2.3) ความรู้เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ กฎระเบียบ แนวปฏิบัติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องต่อการประกันคุณภาพการศึกษา เนื่องจากเป็นพื้นฐานสำคัญของผู้ปฏิบัติงานทุกสายงานที่ต้องรู้ เพื่อการดำเนินงานที่ถูกต้อง มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และลดข้อผิดพลาด ข้อร้องเรียนต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น สำหรับผู้วิจัยคิดว่าหลักเกณฑ์ กฎระเบียบ แนวปฏิบัติต่างๆ ที่บุคลากรระดับปฏิบัติการเฉพาะสายงานประกันคุณภาพจำเป็นต้องรู้และเข้าใจอย่างถ่องแท้ ได้แก่ 1) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 2) กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 3) มาตรฐานการอุดมศึกษา 4) มาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา 5) กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ 6) แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 7) แผนกลยุทธ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และ 8) นโยบายการประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

3. ผลการค้นหาคำความสามารถที่จำเป็นเฉพาะสายงานประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัย

มหาสารคาม ประกอบด้วย

3.1) ความสามารถด้านการสื่อสารประสานงานซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นด้วยอย่างยิ่งเนื่องจากประสบการณ์ของผู้วิจัยที่เป็นนิสิตและกรรมการประเมินฯ ภายนอกมหาวิทยาลัย ให้กับหลายคณะและหลายมหาวิทยาลัย พบปัญหาจากการได้ไปพูดคุยและสัมภาษณ์บุคลากรระดับปฏิบัติการเฉพาะสายงานประกันคุณภาพทั้งระดับคณะ และระดับสถาบัน นั้น มักจะมีปัญหาเรื่องของการสื่อสาร โดยเฉพาะประเด็นความคลาดเคลื่อนและการตีความข้อมูลที่ไม่ตรงกัน

3.2) ความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งจะทำให้ผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษาสามารถการแยกแยะข้อมูลหรือเรื่องราวที่ได้มาซึ่งกระทำได้โดยการทำความเข้าใจให้ถ่องแท้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ สภาพแวดล้อมหรือบริบทในทางการบริหาร โดยการกำหนดประเด็นปัญหาให้สอดคล้องกับแนวความคิด จัดหมวดหมู่ของข้อมูลอย่างเป็นระบบ ระเบียบ จนสามารถเปรียบเทียบแง่มุมต่างๆ เพื่อหาข้อสรุปของปัญหาจนลุล่วงในที่สุด การคิดวิเคราะห์จึงจะทำให้ผู้วิเคราะห์สามารถลำดับความสำคัญและการอธิบายเหตุผล ที่มาที่ไปของกรณีต่างๆ พร้อมทั้งจะนำเสนอต่อผู้บริหารเพื่อประกอบการตัดสินใจ

3.3) ความสามารถด้านการวางแผนเนื่องจากการมีแผนที่ดี มักมีโอกาสรลุเป้าหมายได้มากกว่าทำโดยไม่มีการวางแผน หรือมีแผนที่ไม่เอื้อต่อการนำไปปฏิบัติได้จริง และที่สำคัญตามกระบวนการและวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ปีการศึกษา 2557-2561 ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กำหนดให้เริ่มกระบวนการวางแผนการประเมินตั้งแต่ต้นปีการศึกษา โดยนำผลการประเมินปีก่อนหน้ามาใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนโดยต้องเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนสิงหาคม

4. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้บังคับบัญชาและประธานหลักสูตร คือ ควรจัดอบรม สัมมนา และ

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากรระดับปฏิบัติการ สายงานประกันคุณภาพ เพื่อเพิ่มพูนความรู้และความสามารถที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงาน ในประเด็น ข้อเสนอแนะดังกล่าว ผู้วิจัยมีความคิดว่าสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานปัจจุบันของศูนย์พัฒนา และประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อยู่แล้ว คือ ทำงานในรูปแบบคณะทำงานหรือเครือข่ายทำงาน โดยการจัดตั้งเป็นชุมชนนักปฏิบัติด้านการประกันคุณภาพการศึกษา CoP QA ซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษาของแต่ละคณะ กำหนดให้มีการพบปะหารือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบกึ่งทางการทุก 2 เดือน และมีการแทรกการบรรยายหัวข้อต่าง ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการทำงาน โดยการเชิญวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถมาบรรยาย และเมื่อสิ้นปีการศึกษา ระดับคณะ และระดับสถาบันประเมินคุณภาพฯ เสร็จสิ้น มีการสัมมนาถอดบทเรียนการดำเนินงานประจำปี การศึกษาร่วมกัน เพื่อรวบรวมปัญหา อุปสรรค และกำหนดแนวทางหรือแผนการดำเนินงานสำหรับปีการศึกษาต่อไป สำหรับผู้วิจัยคิดว่าควรจะมีการจัดกิจกรรม QA Clinic หรือกิจกรรม QA Coaching สำหรับคณะที่มีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษาใหม่ เนื่องจากตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันสภาวะการณ์เรื่องการปรับเปลี่ยนหรือการลาออกของผู้รับผิดชอบมีอยู่เสมอ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของคณะมีความต่อเนื่องไม่ติดขัด จึงควรจัดให้มีกิจกรรม QA Clinic หรือกิจกรรม QA Coaching ขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยกองการเจ้าหน้าที่ ควรนำสมรรถนะเฉพาะสายงานประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ทั้ง 6 สมรรถนะตามผลการวิจัยครั้งนี้ กำหนดเป็นสมรรถนะเฉพาะสายงานประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อใช้ในการพัฒนาและประเมินผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงาน สำหรับบุคลากรระดับปฏิบัติการเฉพาะสายงานประกันคุณภาพทั้งในระดับหลักสูตร และระดับคณะ โดยเฉพาะกลุ่มที่เป็นพนักงานมหาวิทยาลัย

2. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยศูนย์พัฒนาและประกันคุณภาพการศึกษา ควรศึกษาและจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้นและระยะยาว เพื่อให้ความรู้และทักษะเพื่อพัฒนาสมรรถนะเฉพาะสายงานประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ทั้ง 6 สมรรถนะ ตามผลการวิจัยครั้งนี้ และทำการประเมินระดับของสมรรถนะอย่างต่อเนื่อง

3. นำเครื่องมือต่างๆ ของการจัดการความรู้มาช่วยเสริมสร้างสมรรถนะสำหรับบุคลากรระดับปฏิบัติการเฉพาะสายงานประกันคุณภาพ โดยเฉพาะเครื่องมือ ชุมชนนักปฏิบัติ พี่เลี้ยง การศึกษาดูงาน การเรียนรู้จากการปฏิบัติ

4. มหาวิทยาลัยควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อกำหนดสมรรถนะเฉพาะสายงานทุกสายงานที่มีอยู่ในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยเฉพาะสายงานที่ยังไม่มีชื่อตำแหน่งเฉพาะเจาะจงที่สามารถปฏิบัติงานได้

เอกสารอ้างอิง

- กันยปรีณ ทองสามสี และคณะ. (2556). *กระบวนการกำหนดสมรรถนะเฉพาะของผู้ปฏิบัติงานประกันคุณภาพในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ*. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 : หน้า 47-60.
- กาญจนชนก ภักทวนิชานันท์. (2554). *การวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะหลักเพื่อใช้ประเมินข้าราชการกรณีศึกษาสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.)*. ปริญญา นิพนธ์ สาขารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2561). *เป็น? มืออาชีพ? อย่าเป็นเพียง? อาชีพ?!*. [ออนไลน์]. ได้จาก <http://www.kriengsak.com/A-professional-Do-not-be-a-profession>. [สืบค้นเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2561].
- ธเนศ ชำเกิด. (2561). *การบริหารที่เป็นองค์กรรวม*. [ออนไลน์]. ได้จาก <https://www.gotoknow.org/posts/25420>. [สืบค้นเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2561].
- ธรรณชนก ศรีทิพย์รัตน์. (2557). *ภาวะผู้นำ กระบวนการในการวางแผน การประสานงานและการดำเนินงาน ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานในองค์กร กรณีศึกษา : พนักงานบริษัท เทเลคอม ในเขตกรุงเทพมหานคร*. การค้นคว้าอิสระ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- นิยม ลออปักซิณ และคณะ. (2553). *KPI รายบุคคล : สุดยอดบริหารผลลัพธ์ขององค์กร*. กรุงเทพฯ : สันทวี กิจ พรินต์ติ้ง.
- บริษัทแมนพาวเวอร์. (2561). *ทักษะที่จำเป็นในการทำงาน*. [ออนไลน์]. ได้จาก http://manpower thailand.com/known_detail.php?id=111. [สืบค้นเมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2561].
- ปวีณา จันทร์ประดิษฐ์. (2561). *การประสานงาน*. [ออนไลน์]. ได้จาก <http://sosk.pres.tsu.ac.th/research/files/250820090325520825-2.pdf>
<http://sosk.pres.tsu.ac.th/research/files/250820090325520825-2.pdf>. [สืบค้นเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2561].
- มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2554, 21 กรกฎาคม). *เรื่อง การกำหนดสมรรถนะและระดับสมรรถนะสำหรับข้าราชการและพนักงาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พ.ศ. 2554. ประกาศ ก.บ.ม..*
- มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. (2554). *สมรรถนะผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.*
- รุจิลาวัลย์ อุ่นจันท์ และคณะ. (2560). *กระบวนการเรียนรู้ในการแสวงหาสารสนเทศการแลกเปลี่ยนความรู้ และถ่ายทอดความรู้ของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. งานวิจัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เว็บไซต์ Campus-star.com. (2561). *23 หลักการทรงงาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในหลวง รัชกาลที่ 9*. [ออนไลน์]. ได้จาก <https://lifestyle.campus-star.com/knowledge/39678.html>. [สืบค้นเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2561].
- สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2561). *PDCA หัวใจสำคัญของการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง*. [ออนไลน์]. ได้จาก <http://www.ftpi.or.th/2015/2125>. [สืบค้นเมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2561].
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2557, 9 ธันวาคม). *เรื่อง หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน ระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2557. ประกาศคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในระดับอุดมศึกษา.*

- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2558). *เกณฑ์คุณภาพการศึกษาเพื่อการดำเนินงานที่เป็นเลิศ ฉบับปี 2558-2561*. กรุงเทพฯ : มปป.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2560). *คู่มือประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2557*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2553). *คู่มือการกำหนดสมรรถนะในราชการพลเรือน*. นนทบุรี : บริษัท ประชุมช่างจำกัด.
- สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. (2553). *เทคนิคการประสานงาน*. ส่วนพัฒนาและบริหารจัดการความรู้สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.
- สุกัญญา รัตมีธรรมโชติ. (2554). *พัฒนาดาวเด่นเพื่อองค์กรที่เป็นเลิศด้วย Talent Management by Competency-based Career Development and Succession Planning*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.
- อริญญา เถลิงศรี. (2561). *คิดแบบองค์กรรวม*. [ออนไลน์]. ได้จาก https://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1458793115. [สืบค้นเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2561].
- Gagne, R.M. (1974). *Essentials of learning for instruction*. The Diyder Press Hinsdals.

แนวทางการส่งเสริมการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่งของประเทศไทย

The Promotion of Offshore Wind Power in Thailand

พีระศักดิ์ จิวตัน¹

Peerasak Jiwatan²

บทคัดย่อ

ความต้องการใช้ไฟฟ้าของประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างมากในอนาคต โดยเฉพาะพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทยที่มีกำลังการผลิตติดตั้งไม่เพียงพอต่อปริมาณใช้ไฟฟ้าสูงสุด จึงต้องพึ่งพาไฟฟ้าจากสายส่งที่เชื่อมโยงจากภาคกลางและประเทศมาเลเซีย การผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่งจึงเป็นทางเลือกหนึ่งของการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนที่ประเทศไทยควรให้ความสำคัญเพื่อตอบสนองความต้องการใช้ไฟฟ้า เพราะพลังงานลมนอกชายฝั่งมีประสิทธิภาพในการผลิตไฟฟ้าสูง ประกอบกับประเทศไทยมีศักยภาพเพียงพอในการก่อสร้างโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่ง เพราะมีพื้นที่นอกชายฝั่งทะเลกว่า 350,000 ตารางกิโลเมตร ฯลฯ บทความนี้จึงได้เสนอแนวทางการดำเนินนโยบายการส่งเสริมการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่งของประเทศไทยและข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อให้การผลิตไฟฟ้าจากนอกชายฝั่งทะเลมีความเป็นไปได้มากขึ้น

คำสำคัญ : พลังงานลมนอกชายฝั่ง

Abstract

Thailand's appetite for power is expected to increase significantly in the future, especially in the southern areas, where presently, existing storage capacity for volume peak load is insufficient. To make up for the shortfall, customers must rely on a transmission line linking the central areas of the country and Malaysia. Offshore wind power as an alternative to electricity from renewable energy should be a priority in order to meet system demands. Since it has an area of over 350,000 square kilometers offshore, Thailand has sufficient capacity to project power from offshore wind energy. This article presents guidelines and suggestions for the implementation of policies to promote offshore wind power of Thailand.

Keywords: offshore wind power

¹ สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

² Research Center , National Institute of Development Administration

บทนำ

การผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่งเป็นทางเลือกหนึ่งของการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนที่หลายประเทศทั่วโลกให้ความสำคัญ เนื่องจากโครงการพลังงานลมนอกชายฝั่งมีประสิทธิภาพในการผลิตไฟฟ้าสูง โดยเฉพาะประเทศในแถบยุโรปที่มีพัฒนาการการผลิตไฟฟ้าและส่งเสริมพลังงานลมนอกชายฝั่งมาอย่างยาวนาน ประเทศเดนมาร์กเป็นประเทศแรกที่มีการติดตั้งฟาร์มกังหันลมนอกชายฝั่งทะเลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 ตามมาด้วยประเทศอังกฤษ เบลเยียม เยอรมัน เนเธอร์แลนด์ สวีเดน ฯลฯ และในปัจจุบันประเทศจีนและสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญอย่างมากกับการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่ง โดยมีนโยบายการสนับสนุนออกมาอย่างชัดเจน ซึ่งในแต่ละประเทศจะมีแนวทางการสนับสนุนนโยบายการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่งหลายรูปแบบด้วยกัน และมีความแตกต่างกันไปตามบริบทของประเทศนั้นๆ เช่น การสนับสนุนโครงการด้วยอัตราซื้อ FITs การสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยี เป็นต้น

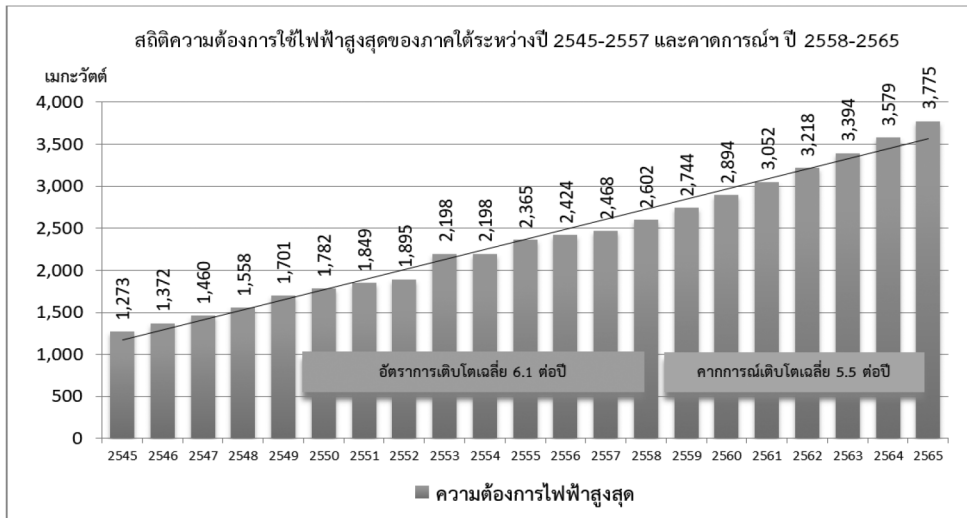
สำหรับประเทศไทยยังไม่มีโครงการการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่งเกิดขึ้น แต่มีการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของโรงไฟฟ้าฟาร์มกังหันลมนอกชายฝั่งทะเลบ้างแล้ว เช่น การศึกษาศักยภาพของพลังงานลม ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม และความคุ้มค่าในการลงทุน เป็นต้น ซึ่งพบว่าประเทศไทยมีศักยภาพเพียงพอและมีความเป็นไปได้ที่สามารถผลิตไฟฟ้าได้ โดยเฉพาะพื้นที่ฝั่งอ่าวไทย แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบัน ยังไม่มีการศึกษาแนวทางการดำเนินนโยบายในการสนับสนุนการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่งที่เป็นรูปธรรมออกมาอย่างชัดเจน

บทความนี้จึงเสนอแนวทางการดำเนินนโยบายและข้อเสนอแนะการส่งเสริมการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่งของประเทศไทย เพื่อให้โรงไฟฟ้าฟาร์มกังหันลมนอกชายฝั่งทะเลมีความเป็นไปได้มากขึ้น สามารถตอบสนองความต้องการใช้ไฟฟ้าของประเทศไทยที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างมากในอนาคต และเพิ่มสัดส่วนของการผลิตไฟฟ้าพลังงานหมุนเวียนของประเทศให้มากขึ้นตามเป้าหมายที่วางไว้

เหตุผลและความจำเป็นสำหรับโครงการพลังงานลมนอกชายฝั่งของประเทศไทย

1. ตอบสนองความต้องการใช้ไฟฟ้าภาคใต้ ในอนาคตที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมากกว่ากำลังการผลิตในปัจจุบัน

การขยายตัวทางเศรษฐกิจในภาคใต้ โดยเฉพาะด้านการบริการและด้านการท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านไฟฟ้าเพื่อตอบสนองการพัฒนาเศรษฐกิจของภาคใต้ ที่มุ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตร ตลอดจนรองรับการขยายตัวของประชากรและนักท่องเที่ยว ทำให้ความต้องการใช้ไฟฟ้าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี เฉลี่ยปีละ 100 เมกะวัตต์ ตามสถิติพื้นที่ภาคใต้มีความต้องการใช้ไฟฟ้าเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 5 – 6 ต่อปี และในอนาคตการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจของภาคใต้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ความต้องการใช้ไฟฟ้าเพิ่มขึ้น ซึ่งคาดว่าประมาณร้อยละ 5.5 ต่อปี (การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, 2558) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สถิติความต้องการใช้ไฟฟ้าสูงสุดของภาคใต้ระหว่างปี 2545-2557 และคาดการณ์ ปี 2558-2565 ที่มา : การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (2558)

จากข้อมูลของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พบว่า ระบบไฟฟ้าภาคใต้ยังไม่มีแหล่งผลิตไฟฟ้าหลักอย่างเพียงพอ ประกอบกับลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่เป็นแนวยาว ก็ทำให้โครงข่ายระบบส่งอาจไม่มั่นคงแข็งแรงเท่าที่ควร จากข้อมูลในปี พ.ศ. 2557 ภาคใต้มีโรงไฟฟ้าที่ผลิตไฟฟ้าได้ 3,059 เมกะวัตต์ ตามกำลังผลิตตามสัญญา ขณะที่มีการคาดการณ์ว่าในพื้นที่ภาคใต้มีความต้องการใช้ไฟฟ้าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปีตามการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ดังนั้น หากไม่มีการสร้างโรงไฟฟ้าใหม่ที่เป็นโรงไฟฟ้าฐานหรือโรงไฟฟ้าหลักเกิดขึ้นก็จะเกิดความเสียหายและขาดความมั่นคงพลังงานไฟฟ้าในอนาคต (การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, 2558)

2. การผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมบนฝั่งมีจุดอ่อนและอุปสรรคหลายประการ

ในปัจจุบัน นโยบายการส่งเสริมการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมบนฝั่งมีจุดอ่อนและอุปสรรคหลายประการ เช่น ระเบียบระยะห่างของกังหันลมในด้านต่างๆ กว้างเกินไป ทั้งกรณีเสากังหันลมล้มระหว่างเสากังหันลมในโครงการ ระหว่างกังหันลมกับเขตชุมชน ระหว่างโครงการใหม่กับโครงการที่มี

อยู่เดิม และระหว่างเสากังหันลมกับทางหลวง ทำให้ผู้พัฒนาโครงการขนาดเล็กเสียเปรียบ เนื่องจากโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมใช้พื้นที่จำนวนมาก ปัญหาเรื่องสายส่งที่ไม่ครอบคลุมและการแก้ปัญหาเรื่องสายส่งไม่มีประสิทธิภาพ ปัญหาเรื่องพื้นที่หลายประการ เช่น พื้นที่มีศักยภาพลมสูงไม่สามารถก่อสร้างโครงการได้ เป็นต้น ความล่าช้าของกฎหมายและกฎระเบียบต่างๆ เช่น พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติพระราชบัญญัติผังเมืองพระราชบัญญัติป่าไม้ เป็นต้น และยังมีปัญหาเชิงระบบกฎเกณฑ์และกระบวนการต่างๆ ของภาครัฐ เช่น การออกใบอนุญาตที่เกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการไฟฟ้า ระยะเวลาในการเสนอโครงการที่เร่งรัดมากเกินไป การประมูลโครงการ และผู้ประกอบการรายเดิมที่ได้รับสัญญาซื้อขายไฟฟ้า (PPA) ยังไม่มีการก่อสร้างโครงการ นอกจากนี้แผนที่ตั้งศักยภาพลมของกรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงานในปัจจุบันไม่มีความชัดเจนเนื่องจากไม่ได้วัดความเร็วลมเป็นรายปี จึงทำให้ผู้ประกอบการไม่สามารถนำมาใช้ในการประกอบการตัดสินใจได้ อย่างมากที่สุดเป็นได้เพียงแนวทางเท่านั้น และการแบ่งโควตาสายส่งในพื้นที่ต่างๆ

สำหรับพลังงานลมกับพลังงานหมุนเวียนอื่นๆ มักจะมีปัญหา เนื่องจากพลังงานลมมีข้อจำกัดในเชิงพื้นที่ หากการแบ่งโควตาการผลิตไปให้พลังงานหมุนเวียนชนิดอื่น ทำให้พลังงานลมไม่มีคุ่มทุนที่จะก่อสร้าง

จากปัญหาข้างต้น การพัฒนาโครงการพลังงานลมนอกชายฝั่งจึงเป็นทางเลือกที่ดีที่มาเสริมหรือทดแทนโครงการพลังงานลมบนฝั่ง และเพื่อให้เป้าหมายของกำลังการผลิตติดตั้งพลังงานหมุนเวียนเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้

3. โครงการพลังงานลมนอกชายฝั่งมีประสิทธิภาพในการผลิตไฟฟ้าสูง

เป็นที่ทราบกันว่าโครงการพลังงานลมนอกชายฝั่งมีประสิทธิภาพในการผลิตไฟฟ้าสูง เนื่องจากการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่งมีอิทธิพลของความขรุขระ (Roughness) ของพื้นผิวน้อยกว่าบนบก โรงไฟฟ้ากังหันลมนอกชายฝั่งทะเลจึงได้รับพลังงานลมที่มีความสม่ำเสมอ (Uniform) และได้พลังงานไฟฟ้ามากกว่า (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2554) อีกทั้งบริเวณนอกชายฝั่งไม่มีสิ่งกีดขวางทางลม พื้นที่ในทะเลจะโล่งเตียน สามารถขนส่งกังหันลมขนาดใหญ่ไปติดตั้งทางเรือได้สะดวก และยังสามารถนำกระแสไฟฟ้าที่ได้จากกังหันลมไปใช้งานในบริเวณชุมชนที่อยู่บริเวณชายฝั่งได้โดยตรง ซึ่งลดการสูญเสียในสายส่งได้นอกจากนี้ การขนส่งกังหันลมซึ่งมีขนาดใหญ่ไปติดตั้งนอกชายฝั่งจะไม่มีข้อจำกัดด้านถนนเหมือนการขนส่งกังหันลมบนฝั่ง (จอมภพ แววศักดิ์ และคณะ, 2551)

4. ประเทศไทยมีพื้นที่ชายฝั่งทั้งฝั่งอ่าวไทยและอันดามัน

ประเทศไทยมีชายฝั่งทะเลทั้งทางด้านอ่าวไทยและทะเลอันดามันยาวรวมกัน 2,600 กิโลเมตร มีพื้นที่รวมทั้งสิ้นกว่า 350,000 ตารางกิโลเมตร โดยมีชายฝั่งทะเลอ่าวไทยทอดยาว 1,840 กิโลเมตร มีพื้นที่ 300,858 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ทางทะเลของประเทศไทยฝั่งทะเลอันดามันมีพื้นที่ประมาณ

49,141 ตารางกิโลเมตร (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2556) ประเทศไทยจึงมีศักยภาพพลังงานลมนอกชายฝั่งสูง หลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้ทำการศึกษาศักยภาพการผลิตไฟฟ้าพลังงานลมนอกชายฝั่ง พบว่ามีศักยภาพเพียงพอที่สามารถผลิตไฟฟ้าได้โดยเฉพาะพื้นที่ฝั่งอ่าวไทย

จากรายงานโครงการการศึกษาความเป็นไปได้ของโรงไฟฟ้าฟาร์มกังหันลมตามแนวชายฝั่งทะเลทางภาคใต้ของประเทศไทย พบว่า ชายฝั่งทะเลทางภาคใต้มีศักยภาพในการสร้างโรงไฟฟ้าฟาร์มกังหันลมได้โดยมีกำลังการผลิตติดตั้งประมาณ 1,294 เมกะวัตต์ ถึง 1,321 เมกะวัตต์ในบริเวณพื้นที่ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเขต 2 (ภาคใต้) ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและในพื้นที่ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเขต 3 (ภาคใต้) ในพื้นที่จังหวัดสงขลา (จอมภพ แววศักดิ์ และคณะ, 2552)

รายงานการศึกษาความเป็นไปได้และผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้นในการพัฒนาทุ่งกังหันลมนอกชายฝั่ง พบว่าพื้นที่นอกชายฝั่งอ่าวไทยของประเทศไทยมีศักยภาพในการผลิตไฟฟ้าได้ 6,022 เมกะวัตต์ในบริเวณอ่าวบ้านดอนในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี บริเวณอ่าวปัตตานีในเขตจังหวัดสงขลาและปัตตานี และบริเวณทะเลสาบสงขลา จังหวัดสงขลา โดยศักยภาพนี้ได้นำถึงความเร็วลม ความลึกของน้ำทะเลและพื้นที่หวงห้ามในทะเลด้วย ซึ่งจะเห็นว่าภาคใต้มีศักยภาพพลังงานลมนอกชายฝั่งเพียงพอที่สามารถจะก่อสร้างโครงการได้ (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2554)

การศึกษาความเป็นไปได้ของโรงไฟฟ้าฟาร์มกังหันลมใกล้ชายฝั่งทะเลและนอกชายฝั่งทะเลอ่าวไทย (เฟสหนึ่ง) มีความร่วมมือกันของสถาบันการศึกษา 4 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ พบว่าอ่าวไทยสามารถพัฒนาฟาร์มกังหันลมนอกชายฝั่ง

ทะเลในพื้นที่ที่มีความเป็นไปได้ ซึ่งอาศัยการติดตั้งกังหันลมผลิตไฟฟ้าขนาดกำลังการผลิต 3 เมกกะวัตต์ที่มีหอคอยสูง 120 เมตร และติดตั้งแบบ 12DX12D รวมกันทั้งสิ้น 7,188 เมกกะวัตต์ ในบริเวณที่มีอัตราเร็วลมอยู่ในช่วง 5.5-6.5 เมตร/วินาที (ธัญชัย ลีภักดิ์ปริดา และคณะ, 2557)

จากการคาดการณ์ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยว่าในปี พ.ศ. 2565 ภาคใต้มีความต้องการไฟฟ้า 3,775 เมกะ-วัตต์ ซึ่งจากงานศึกษาข้างต้นพบว่าอ่าวไทยมีศักยภาพเพียงพอในการผลิตไฟฟ้าเพื่อตอบสนองความต้องการของภาคใต้ได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาพลังงานไฟฟ้าจากชนิดอื่นเลย

การสนับสนุนการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่ง

1. แนวทางการดำเนินการของภาครัฐในการสนับสนุนการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่ง

แนวทางการดำเนินการของภาครัฐในการสนับสนุนการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่ง มีข้อเสนอแนะแนวทางดังลำดับดังนี้ (1.) การจัดทำแผนที่ศักยภาพพลังงานลมนอกชายฝั่ง (Offshore Wind Map) (2.) การจัดทำโครงการสาธิตการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่ง (3.) ศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโครงการ (4.) กำหนดอัตรารับซื้อไฟฟ้าในรูปแบบ FiTs ที่เหมาะสม และ (5.) ประกาศให้เอกชนเข้ามาเสนอโครงการ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 การจัดทำแผนที่ศักยภาพพลังงานลมนอกชายฝั่ง (Offshore Wind Map)

สิ่งที่ภาครัฐต้องทำลำดับแรก คือ การศึกษาศักยภาพพลังงานลมนอกชายฝั่งให้มีความชัดเจนว่าอยู่ในพื้นที่บริเวณใดบ้าง โดยการศึกษาเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ศักยภาพพลังงานลมนอกชายฝั่ง และประเมินความเป็นไปได้ของโครงการ

พัฒนาพลังงานลมเพื่อการผลิตไฟฟ้าในบริเวณดังกล่าวทั้งด้านทะเลอ่าวไทยและทะเลอันดามัน โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน เป็นต้น ทำการศึกษาและสำรวจ โดยมีงบประมาณแผ่นดินหรือเงินจากกองทุนต่างๆ มาสนับสนุน แล้วจัดทำแผนที่ศักยภาพพลังงานลมนอกชายฝั่งออกมาในลักษณะเช่นเดียวกับแผนที่พลังงานลมบนบก เพื่อเป็นแนวทางนำร่องให้กับภาคเอกชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่สนใจในการลงทุนโครงการ เนื่องจากแผนที่ศักยภาพพลังงานลมนอกชายฝั่ง (Off-Shore Wind Map) มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการตัดสินใจของผู้พัฒนาโครงการ เพราะมีเทคโนโลยีการก่อสร้างและการติดตั้งที่มีความแตกต่างจากพลังงานลมบนบก อีกทั้งยังมีต้นทุนในการลงทุนสูงกว่ามากอีกด้วย

1.2 การจัดทำโครงการสาธิตการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่ง

ในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีดำเนินการจัดทำโครงการสาธิตการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่ง จากประสบการณ์ที่ผ่านมาพบว่าโครงการสาธิตพลังงานลมนั้นมีประโยชน์หลายๆ ด้าน เช่น มีประโยชน์ในการทดลองใช้งานและการเก็บข้อมูลการทดสอบรวมทั้งการประเมินติดตามผลการวิจัยทางด้านลมคลื่นในทะเล กระแสน้ำและลักษณะทางธรณีวิทยา ทำให้มีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานของพลังงานลม จนไปถึงปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกังหันลม เพื่อใช้เป็นแนวทางที่จะพัฒนาระบบต่างๆ ให้ดีขึ้น และมีประโยชน์ในการวิจัยออกแบบกังหันให้มีความเหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศร้อนชื้นและระดับความเร็วลมของประเทศ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตไฟฟ้าให้สูงขึ้น อีกทั้งโครงการสาธิตที่เป็นรูปธรรมและมีการดำเนินการชัดเจนได้มีส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดธุรกิจพลังงานลมเชิงพาณิชย์ควบคู่ไปกับการสนับสนุนจากภาครัฐซึ่งจูงใจให้ภาคเอกชนเห็นโอกาสการลงทุนด้วย

1.3 ศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโครงการพลังงานลมนอกชายฝั่ง

การศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโครงการพลังงานลมนอกชายฝั่งว่าทำได้หรือไม่และมีเงื่อนไขอย่างไรนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากเป็นอุปสรรคสำคัญในการดำเนินโครงการที่ภาครัฐควรเข้าไปแก้ไขก่อนที่จะมีการเปิดให้เอกชนเข้ามาดำเนินโครงการ เนื่องจากพื้นที่โครงการก่อสร้างพลังงานลมนอกชายฝั่งอยู่ในทะเลจึงต้องมีการพิจารณาทั้งกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายภายในประเทศ

1.4 กำหนดอัตรารับซื้อไฟฟ้าในรูปแบบ Feed-in-Tariff (FiTs) ที่เหมาะสมสำหรับโครงการพลังงานลมนอกชายฝั่ง

ในปัจจุบัน ประเทศไทยสนับสนุนการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนด้วยการรับซื้อไฟฟ้าในรูปแบบ FiTs การคิดอัตรารับซื้อไฟฟ้าในรูปแบบ FiTs ที่เหมาะสมสำหรับพลังงานลมนอกชายฝั่งนั้น อาจจะคำนวณด้วยวิธีการเช่นเดียวกับพลังงานลมบนบกที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน แต่เนื่องจากโครงการการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่งมีต้นทุนสูงมากจึงควรมีอัตรา FiTs ที่สูงกว่าพลังงานลมบนบก และควรแบ่งออกเป็นหลายอัตราเพื่อให้สอดคล้องบริบทต่างๆ เช่น อาจแบ่งตามเทคโนโลยีที่แบ่งตามระดับความลึกของน้ำ คือ น้ำตื้น น้ำลึกปานกลาง น้ำลึกมาก แต่ในปัจจุบันโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่งมีเฉพาะน้ำตื้นเท่านั้น ในระดับน้ำลึกปานกลางและน้ำลึกมากอยู่ในขั้นตอนของวิจัยและพัฒนาโครงการ หรือการแบ่งอัตราที่คำนึงถึงพื้นที่โครงการที่มีความเร็วลมแตกต่างกัน ฯลฯ

1.5 ประกาศให้เอกชนเข้ามาเสนอโครงการ

เมื่อภาครัฐสามารถดำเนินการทุกอย่างเสร็จสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการจัดทำแผนที่ศักยภาพพลังงานลมนอกชายฝั่ง การจัดทำโครงการสาธิตการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่ง ศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโครงการ กำหนดอัตรารับซื้อไฟฟ้าในรูปแบบ FiTs ที่เหมาะสม ขั้นตอนสุดท้าย คือการประกาศให้เอกชนเข้ามาเสนอโครงการ ตามกระบวนการที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการสนับสนุนโครงการพลังงานลมนอกชายฝั่ง

2.1 เมื่อเปรียบเทียบระหว่างโครงการพลังงานลมนอกชายฝั่งและพลังงานลมบนฝั่งของประเทศไทยแล้ว ควรจะมีการทำโครงการพลังงานลมบนฝั่งให้เต็มศักยภาพก่อนที่จะมีการสนับสนุนการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่ง เนื่องจากในปัจจุบันปี พ.ศ. 2559 ประเทศไทยยังมีพื้นที่ที่มีศักยภาพความเร็วลมบนฝั่งค่อนข้างสูงที่ยังไม่ได้มีการก่อสร้างโครงการ โดยเฉพาะพื้นที่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยในตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่าศักยภาพแหล่งพลังงานลมบนฝั่งคงเหลือตามมติ กพช. วันที่ 15 ธ.ค. 2557 เท่ากับ 13,917 เมกะวัตต์ และค่าเป้าหมายตามแผนพัฒนาพลังงานทดแทน (AEDP) ในปี พ.ศ. 2579 เท่ากับ 3,002 เมกะวัตต์ บ่งบอกได้ว่าเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายตามแผนพัฒนาพลังงานทดแทน (AEDP) ในปี พ.ศ. 2579 ไม่มีความจำเป็นต้องก่อสร้างโครงการพลังงานลมนอกชายฝั่ง และศักยภาพพลังงานลมบนฝั่งยังคงเหลือมากกว่าค่าเป้าหมายตามแผนพัฒนาพลังงานทดแทน ในปี พ.ศ. 2579 อีกจำนวนมาก

ตารางที่ 4 ศักยภาพแหล่งพลังงานทดแทนคงเหลือของแต่ละเทคโนโลยีจากมติ กพข. วันที่ 15 ธ.ค. 2557

ประเภทพลังงาน	สถานะปัจจุบัน (MW) ณ 30 ก.ย. 2557	ศักยภาพคงเหลือ (MW)	เป้าหมายปี 2579 (MW)
รวมทุกประเภทพลังงานทดแทน	4,485	66,557	16,778
พลังงานขยะ	66	631	501
ขยะอุตสาหกรรม *			50
ชีวมวล	2,452	6,040	5,570
ก๊าซชีวภาพ (น้ำเสีย/ของเสีย)	313	345	600
ก๊าซชีวภาพ (พืชพลังงาน)		4,287	680
พลังงานน้ำ	142	268	376
พลังงานลม	224	13,917	3,002
พลังงานแสงอาทิตย์	1,288	41,069	6,000

*มติ กพข. วันที่ 16 ก.พ. 58

ที่มา: สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน (2558)

อีกทั้งโครงการพลังงานลมบนฝั่งยังมีปัญหาและอุปสรรคต่างๆ น้อยกว่าโครงการพลังงานลมนอกชายฝั่งโดยเปรียบเทียบ ไม่ว่าจะเป็นประเด็นทางด้านกฎหมาย สายส่ง ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม ต้นทุน เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว การศึกษาการผลิตไฟฟ้าพลังงานลมนอกชายฝั่งของประเทศยังไม่เพียงพอ จะต้องมีการศึกษาข้อมูลและประเด็นที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมมาสนับสนุนอีกหลายประการ

2.2 การลงทุนโครงการพลังงานลมนอกชายฝั่งในปัจจุบันยังมีต้นทุนที่สูงมาก กฎหมายที่ไม่เอื้ออำนวย มีประเด็นทางด้านสิ่งแวดล้อมและชุมชน จึงยังไม่คุ้มค่าแก่การลงทุนในปัจจุบัน

จากการศึกษาพบว่าในปัจจุบันการลงทุนโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่งยังไม่คุ้มค่าแก่การลงทุน เนื่องจากยังมีต้นทุนการผลิตต่อหน่วยที่สูงมาก จากการคำนวณอัตรา FITs ในการสนับสนุนโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่งในปัจจุบันพบว่า อยู่ระหว่าง 15.38 - 20.30 บาทต่อหน่วย สำหรับระยะเวลาการสนับสนุน 20 ปี ซึ่งเป็นอัตราที่สูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับพลังงานหมุนเวียนชนิดอื่นๆ อีกทั้งยังมีผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมที่ต้องมีการศึกษาให้มีความชัดเจนมาก

ขึ้น ประเด็นด้านความขัดแย้งของชุมชน และต้องมีการแก้ไขและปรับปรุงกฎหมายหลายส่วนด้วยกัน เพื่อให้โครงการสามารถเกิดขึ้นได้

อย่างไรก็ตาม หากในอนาคตเมื่อความต้องการใช้ไฟฟ้าเพิ่มขึ้น อุปทานไฟฟ้าหรือกำลังการผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ไฟฟ้าในอนาคต หรือการเกิดข้อจำกัดต่างๆ ของพลังงานหมุนเวียนชนิดอื่นๆ ที่ไม่สามารถผลิตไฟฟ้าเพิ่มเติม เช่น การผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมบนฝั่งเต็มศักยภาพแล้ว การขาดแคลนวัตถุดิบสำหรับพลังงานหมุนเวียนบางชนิด เป็นต้น ประกอบกับแนวโน้มต้นทุนการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่งมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ค่า Plant Factor มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น การผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่งจึงเป็นทางเลือกสำคัญที่ภาครัฐจำเป็นต้องเข้ามาสนับสนุนให้มีการดำเนินการก่อสร้างโครงการในอนาคต

2.3 สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน (สนพ.) ควรมีการดำเนินนโยบายสนับสนุนโครงการพลังงานลมบนบกให้มีความคุ้มค่าเป้าหมายการผลิตไฟฟ้าครบตามแผนพัฒนาพลังงานทดแทนและพลังงาน

ทางเลือก พ.ศ. 2558 - 2579 (AEDP 2015) พลังงานขั้นสุดท้าย ในปี พ.ศ. 2579 ก่อน เพราะยังมีศักยภาพแหล่งพลังงานลมนบนฝั่งคงเหลืออยู่มาก หลังจากปี พ.ศ. 2579 สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน (สนพ.) ควรมีการทำการทบทวนอีกครั้งว่าจะสนับสนุนหรือไม่ ช่วงเวลาก่อนที่จะถึงปี พ.ศ. 2579 สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน (สนพ.) ควรมีการทำการศึกษาประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวกับพลังงานลมนอกชายฝั่ง เช่น กฎหมาย สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี เป็นต้น เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมและแนวทางในการดำเนินการในอนาคต

การเตรียมการตั้งแต่ในปัจจุบันเพื่อสร้างความพร้อมในการสนับสนุนในอนาคต ซึ่งสิ่งที่ภาครัฐต้องมีการดำเนินการ ได้แก่

ก. การจัดทำแผนที่ศักยภาพพลังงานลมนอกชายฝั่ง เพื่อศึกษาศักยภาพพลังงานลมนอกชายฝั่งให้มีความชัดเจนว่าอยู่ในพื้นที่บริเวณใดบ้าง ภาครัฐควรมีการจัดทำแผนที่ศักยภาพพลังงานลมนอกชายฝั่งที่มีการวัดความเร็วลมในทะเลอย่างแท้จริงขึ้นมา ในรูปแบบของการตั้งสถานีวัดลมในทะเล เพราะในปัจจุบันแผนที่ศักยภาพพลังงานลมนอกชายฝั่งจากงานศึกษาที่ผ่านมาสร้างมาจากแบบจำลองเท่านั้น ด้วยการตั้งสมมติฐานต่างๆ ขึ้นมา แล้วใส่ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเข้าไปในแบบจำลอง แล้วคำนวณผลออกมา ซึ่งอาจจะมีความแตกต่างไปจากศักยภาพลมที่แท้จริง

ข. การจัดทำโครงการสาธิตหรือโครงการนำร่องการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่ง เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจพื้นฐานของพลังงานลมจนไปถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกั กังหันลม ซึ่งมีส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดธุรกิจพลังงานลมเชิงพาณิชย์ควบคู่ไปกับการสนับสนุนจากภาครัฐ จึงควรมีการดำเนินให้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

ค. การศึกษาแนวทางการสนับสนุนโครงการการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่งที่เหมาะสม เช่น การกำหนดอัตรา FiTs การ bidding การสนับสนุนการผลิตอุปกรณ์ชิ้นส่วนบางชนิดใน

ประเทศ ฯลฯ

ง. สำหรับประเด็นเรื่องผู้ลงทุนในการก่อสร้างโครงการพลังงานลมนอกชายฝั่งว่าจะเป็นเอกชนหรือหน่วยงานของภาครัฐนั้น มีข้อเสนอแนะว่า ควรจะต้องมีการสนับสนุนทั้งภาคเอกชนและภาครัฐในการลงทุน สำหรับภาคเอกชนควรมีการสนับสนุนโครงการที่ใช้กังหันลมขนาดใหญ่และใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เนื่องจากมีศักยภาพด้านต่างๆ มากกว่าภาครัฐ โดยแนวทางที่ใช้ในการสนับสนุนคือ การประมูล (Bidding) ในรูปแบบสัญญาแบบ Firm เพื่อให้สามารถผลิตกระแสไฟฟ้าเข้าระบบได้ในจำนวนที่แน่นอน สำหรับโครงการที่ใช้กังหันลมขนาดเล็กและโครงการนำร่อง ควรให้หน่วยงานภาครัฐดำเนินการหรือสนับสนุน เนื่องจากในปัจจุบันการลงทุนในการทำการวิจัยและพัฒนาประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง เช่น การวิจัยและพัฒนากังหันลมแนวอนขนาด 1 กิโลวัตต์ เพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าจากความเร็วลมต่ำ จากความร่วมมือกันระหว่างมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (มจธ.) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และบริษัท ตะวันออกชินเทค จำกัด เป็นต้น

จ. ภาครัฐควรมีการสนับสนุนในการผลิตชิ้นส่วนกังหันบางอย่างในประเทศ โดยการแก้ไขข้อตกลงการค้าเสรี (FTA) เกี่ยวกับอากรและอัตราภาษีอากร สำหรับการนำเข้าและเปิดเสรีทางธุรกิจเกี่ยวข้องกั กังหันลม เพื่อใช้ในการซ่อมแซมโดยไม่จำเป็นต้องนำเข้าจากต่างประเทศ เพื่อเป็นการสร้างงานและสร้างรายได้ให้กับคนในประเทศ

บทสรุป

จากการศึกษาพบว่า ประเทศไทยมีศักยภาพเพียงพอและมีความสามารถในการสร้างโครงการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานลมนอกชายฝั่งได้ เนื่องจากมีพื้นที่ชายฝั่งทะเลยาวกว่า 2,600 กิโลเมตร ทั้งทางฝั่งอ่าวไทยและฝั่งอันดามัน โดยเฉพาะฝั่งอ่าวไทย

ในบางพื้นที่ที่มีความเร็วลมนอกชายฝั่งสูงเพียงพอที่จะสามารถผลิตไฟฟ้าได้ จากการศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากรที่ผ่านมา โดยมีความเร็วลมเฉลี่ยที่ 5-7 เมตร/วินาที ที่ระดับความสูง 90 - 120 เมตร (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2554) ประกอบกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ถูกพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ต้นทุนในการก่อสร้างและกำลังการผลิตติดตั้งต่อหน่วยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง และโครงการพลังงานลมนอกชายฝั่งมีประสิทธิภาพในการผลิตไฟฟ้าสูงกว่าพลังงานลมบนฝั่งที่มีกำลังการผลิตติดตั้งเท่ากัน จึงเป็นทางเลือกที่น่าสนใจอย่างยิ่งสำหรับการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานทดแทน เพื่อมาเสริมให้อุปทานไฟฟ้าของประเทศให้เพียงพอต่อความต้องการในอนาคต

แต่อย่างไรก็ตาม ในการก่อสร้างโครงการพลังงานลมนอกชายฝั่งมีความจำเป็นต้องคำนึงถึงประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องหลายประการ เช่น ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งด้านกายภาพ ด้านชีวภาพ และด้านการใช้ประโยชน์ของมนุษย์ จากประสบการณ์ในต่างประเทศพบว่า โครงการพลังงานลมนอกชายฝั่งมีผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมสูง เช่น การสร้างกังหันผลิตกระแสไฟฟ้าจากลมบริเวณนอกชายฝั่งแหลมคอคอดอาจจะทำลายนกหรือค้างคาวซึ่งอาจจะชนกับตัวกังหันลม ทำให้ถิ่นที่อยู่ของค้างคาวสูญหายไป การทำลายทัศนียภาพชายฝั่งทะเล ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงพื้นทะเลจากการก่อสร้างจะมีผลให้สิ่งมีชีวิตทางทะเลในบริเวณนั้นเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม นอกจากนี้ยังมีประเด็นอื่นๆ ได้แก่ ผลกระทบจากสนามคลื่นแม่เหล็กที่มีต่อปลา การทำลายพืชใต้น้ำ ผลกระทบต่อการเดินเรือและเครื่องบิน การเปลี่ยนแปลงการเคลื่อนไหวของตะกอน ผลกระทบต่อการประมง

และสัตว์น้ำเนื่องจากสายส่งไฟฟ้าใต้น้ำ และการอพยพของปลา แมวน้ำและปลาโลมา เป็นต้น แต่สำหรับประเทศไทยได้มีการศึกษาในเมืองต้นแล้วพบว่า โครงการพลังงานลมนอกชายฝั่งด้านอ่าวไทยมีผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมน้อย (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2554) นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงประเด็นทางด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งกฎหมายในประเทศและระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญอย่างยิ่งที่บ่งบอกว่าโครงการสามารถเกิดขึ้นได้หรือไม่ และพบว่าต้องมีการแก้ไขและปรับปรุงกฎหมายหลายส่วนด้วยกันเพื่อให้โครงการสามารถเกิดขึ้นได้ เช่น พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2533 เป็นต้น ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับหน่วยงานภาครัฐหลายหน่วยงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรมเจ้าท่าและกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งกระบวนการแก้ไขและปรับปรุงกฎหมายดังกล่าวต้องใช้ระยะเวลาอันยาวนานและยังต้องมีการทำการศึกษาผลกระทบที่จะเกิดขึ้นอีกจำนวนมาก

ดังนั้น ภาครัฐยังไม่ควรดำเนินการสนับสนุนโครงการพลังงานลมนอกชายฝั่ง ในปัจจุบัน แต่ต้องมีการเตรียมความพร้อมเพื่อการดำเนินการในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

งานศึกษานี้ได้รับการสนับสนุนจากสำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

- การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. (2558). 6 คำถามโรงไฟฟ้าถ่านหิน ที่สังคมต้องการคำตอบ. สืบค้นจาก <http://www.egat.co.th/index.php?option=com_content&view=article&id=1105:article-20150802&catid=49&Itemid=251> [5 มีนาคม 2559]
- การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. (2558). โรงไฟฟ้าถ่านหินกระบี่บนความใส่ใจต่อวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อม. สืบค้นจาก <<http://projects-pdp2010.egat.co.th/projects1/>> [5 มีนาคม 2559]
- มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2554). การศึกษาความเป็นไปได้และผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้นในการพัฒนาทุ่งกังหันลมนอกชายฝั่ง. กรุงเทพฯ: กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน กระทรวงพลังงาน.
- จอมภพ แวตศักดิ์ และคณะ. (2551). การศึกษาความเป็นไปได้ของโรงไฟฟ้าฟาร์มกังหันลมตามแนวชายฝั่งทะเลทางภาคใต้ของประเทศไทย. มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค.
- กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2556). สันฐานชายฝั่งทะเลไทย. สืบค้นจาก <<http://marinegis-center.dmcr.go.th/km/morphological03/#.VzQ6X4SLTcc>> [12 พฤษภาคม 2559]
- ธัญชัย ลีภักดิ์ปรีดาและคณะ. (2557). การศึกษาความเป็นไปได้ของโรงไฟฟ้าฟาร์มกังหันลมใกล้ชายฝั่งทะเลและนอกชายฝั่งทะเลอ่าวไทย (เฟสหนึ่ง). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.).
- สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน. (2558). มติคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ (กพช.). สืบค้นจาก <<http://www.eppo.go.th/nepc/kpc/kpc.htm>> [16 สิงหาคม 2558]

ถอดบทเรียน: คุณค่าผู้สูงอายุ ในฐานะผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาในด้านการดูแลสุขภาพ
สุขภาพ โดยนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครลำปาง

**HEALTH CARE LESSONS FROM THAI WISDOM AS TAUGHT BY THE
ELDERLY AND LEARNED BY NURSING STUDENTS. BOROMRAJO-
NANI COLLEGE OF NURSING, NAKORN LAMPANG**

เบญจมาศ ยศเสนา¹, ศรีจันทร์ พลับจัน², ปานจันทร์ อิ่มหนา³

Benchamat Yotsena¹, Srijan Pupjain², Panjan Imnum³

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา มีวัตถุประสงค์ เพื่อ ทำการรวบรวมองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้จากใบงานของนักศึกษาที่สะท้อนให้เห็นคุณค่าของผู้สูงอายุผ่านองค์ความรู้ต่าง ๆ ในการดูแลสุขภาพของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครลำปาง ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาภูมิปัญญาไทยกับการดูแลสุขภาพ จำนวน 57 คน และได้ทำการถอดบทเรียนจากใบงานดังกล่าว เพื่อให้ผู้ที่สนใจในประเด็นดังกล่าวเป็นข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ตลอดจนผู้ศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญขององค์ความรู้ดังกล่าว เพื่อมิให้เลือนหายไปจากสังคมไทย จากผลการศึกษา พบว่า ถึงแม้มีความแตกต่างกันในเรื่องของภูมิสำเนาระหว่างภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่พิธีกรรมและความเชื่อต่าง ๆ มีความสอดคล้องกัน อย่างเห็นได้ชัด ดังเช่น “พิธีเรียกขวัญ” “พิธีช้อนขวัญ” “พิธีอ้อขวัญ” เป็นพิธีกรรมที่ใช้ในการเรียกขวัญกำลังใจ หรือ “การอยู่ไฟ” “การย่างไฟ” “การย่างไฟ” เป็นพิธีที่ใช้ในการดูแลสุขภาพหลังคลอดบุตร ถึงแม้ชื่อจะแตกต่างกันแต่มีเป้าหมายในการดูแลเรื่องเดียวกัน เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบ ปรากฏณ์ชาวบ้านที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกันตามความเชี่ยวชาญของบุคคล รวมไปถึงการใช้สมุนไพรต่าง ๆ ในการดูแลสุขภาพตนเองแทนการรักษาในแผนปัจจุบัน

คำสำคัญ: ภูมิปัญญา, ภูมิปัญญาไทย, การดูแลสุขภาพ

¹ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครลำปาง

² วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครลำปาง

³ หัวหน้าภาควิชาการพยาบาลมารดาทารกและผดุงครรภ์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครลำปาง

¹ Instructor of Boromarajonani College of Nursing, Nakhon Lampang.

² Instructor in Senior Professional Level of Boromarajonani College of Nursing, Nakhon Lampang.

³ Head of Department in Maternal and Newborn Nursing Midwifery of Boromarajonani College of Nursing, Nakhon Lampang.

Abstract

This descriptive study aimed to accumulate available knowledge about Thai wisdom for health care that reflect the values of older persons via the experience of 57 nursing students who studied “Thai Wisdom for Health Care” at, Boromrajonani College of Nursing, Nakhon Lampang. Data were obtained by collecting information from worksheets.

The result demonstrated differences in geography of the Northern and Northeastern regions of Thailand has no impact on ritual practices and beliefs of local people. Riak Kwan (Hong Kwan) of the Northern region or Son Kwan in the Northeastern region is a ritual used to encourage and reassure patients. “Uefai”, a traditional practice for post-natal mothers, has different names in different areas of the two regions, but similar purpose; to revitalize mother’s health. Moreover, expertise of the Northern intellectuals in medicinal plant use for health care differs between the two regions.

Keywords: Wisdom, Thai Wisdom, Elderly Person

บทนำ

วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์ในทุกๆ ชุมชน และสังคม จะสะท้อนให้เห็นถึงธรรมชาติ ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และตัวบุคคลทำให้เกิดการสร้างสรรควัฒนธรรมที่เหมาะสม อันเนื่องมาจากการปรับตัว เพื่อความอยู่รอดของตนเอง ตลอดจนเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวของคนในชุมชนเมื่อระยะเวลาผ่านไป สิ่งที่ยึดถือ ปฏิบัติกันในแต่ละรุ่น ได้มีการส่งต่อวัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีปฏิบัติ จนกลายเป็นภูมิปัญญาของชุมชนที่ได้สั่งสมสืบทอดเป็นมรดก และเชื่อมโยงมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันซึ่งใช้ในการดำเนินชีวิตจนถึงทุกวันนี้ ถึงแม้ว่าในสังคมปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความเจริญก้าวหน้าทางการแพทย์ และเทคโนโลยีต่างๆ ที่เข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิตประจำวันของบุคคล แต่บุคคลก็ไม่สามารถที่จะปฏิเสธความเชื่อตามวิถีชุมชนต้นกำเนิดได้ ดังจะสะท้อนให้เห็นจากความรู้สึกของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญาของตนเองตามถิ่น

กำเนิด ที่ปรากฏให้เห็นเด่นชัดว่า ถึงแม้จะมีการไหลบ่าของวัฒนธรรมตะวันตกที่เข้ามาสู่ประเทศไทย แต่วิถีปฏิบัติ ความเชื่อต่าง ๆ ก็ยังมีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นในสังคมของไทย โดยการถ่ายทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญาต่างๆ ที่ปรากฏในปัจจุบันเป็นหน้าที่ของผู้สูงอายุในการเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความรู้จากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง โดยปราศจากอคติ ในฐานะบุคคลที่ต้องการได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ จะต้องตระหนักถึงคุณค่าผู้สูงอายุในฐานะปุชนีบุคคล เป็นบุคคลสำคัญในการเชื่อมโยงความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกอีกรุ่นหนึ่งผ่านเรื่องเล่า คำสอน หรือข้อคิดให้แก่บุตรหลานในครอบครัว

ในการนำเสนอครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากใบงานในการเรียนการสอนในวิชาภูมิปัญญาไทย ของนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครลำปาง ที่สะท้อนให้เห็น ความเชื่อและวิถีปฏิบัติของบุคคลที่นักศึกษาได้รับ โดยการถ่ายทอดประสบการณ์ของตนเองผ่านใบงานความรู้ที่ได้รับมอบหมาย ผู้ศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบวิชาได้เล็งเห็นความสำคัญขององค์ความรู้ดัง

กล่าว และมีเจตนาที่จะเผยแพร่องค์ความรู้ดังกล่าว ให้เป็นที่ประจักษ์แก่บุคคลผู้ที่สนใจ รวมถึงกระตุ้น ให้บุคคลตระหนักถึงภูมิปัญญาของไทย ที่มีความ เป็นเอกลักษณ์ และมีความโดดเด่นเฉพาะ เพื่อให้ องค์ความรู้และภูมิปัญญาของไทยอยู่คู่กับสังคม ไทยไปตลอดกาล

วัตถุประสงค์การศึกษา

เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญา ท้องถิ่นของทางภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียง เหนือ สะท้อนให้เห็นคุณค่าของผู้สูงอายุในการเป็น ปุชนียบบุคคลในสังคมไทย

การทบทวนวรรณกรรม

ความหมายของภูมิปัญญา

สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2559:52) ได้กล่าวไว้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น (local wisdom) สะสมขึ้นมาจากประสบการณ์ของชีวิต สังคมในสภาพสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน และ ถ่ายทอดสืบทอดกันมาเป็นวัฒนธรรม การดำเนิน งานด้านวัฒนธรรม จึงต้องใช้ปัญญาค้นหาสิ่งที่มีอยู่ แล้ว ฟินฟู ประยุกต์ ประดิษฐ์ เสริมสร้างสิ่งใหม่ บนรากฐานสิ่งเก่าที่ค้นพบนั้น นักฟิโน นักประยุกต์ และนักประดิษฐ์คิดค้นทางวัฒนธรรมพื้นบ้านเหล่านี้ มีชื่อเรียกในเวลาต่อมาว่า “ปราชญ์ชาวบ้าน” หรือ “ผู้รู้ชาวบ้าน” และสติปัญญาที่นำมาใช้ในการ สร้างสรรค์นี้เรียกว่า “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” หรือ “ภูมิปัญญาท้องถิ่น”

ประเวศ วะสี (2536:21) ได้กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดจากการส่งสมการเรียนรู้มา เป็นระยะเวลายาวนาน มีลักษณะเชื่อมโยงกันไป หมดทุกสาขาวิชาไม่แยกเป็นวิชาแบบเรียนที่เรา เรียน แต่เป็นการเชื่อมโยงกันทุกรายวิชาทั้งที่เป็น เศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ การศึกษาและวัฒนธรรม จะผสมกลมกลืนเข้าด้วยกัน

อานันท์ กาญจนพันธุ์ (2544, หน้า 170-171) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอด เวลาและในภูมิปัญญาท้องถิ่นมีกระบวนการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องจึงอาจเรียกได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็น ความรู้ที่ขึ้นอยู่กับ การปรับเปลี่ยนไปตาม สถานการณ์หากในสังคมต่าง ๆ ปราศจาก กระบวนการเรียนรู้ถึงแม้จะมีปัญญาก็ใช้ไม่ได้กับ การพัฒนา เพราะการพัฒนา หมายถึง สถานการณ์ ที่ไม่คงที่สถานการณ์ที่ผันแปรตลอดเวลา มีการ เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาถ้าหากความรู้มิได้ผ่าน กระบวนการเรียนรู้ก็ไม่สามารถที่จะเท่าทันการ เปลี่ยนแปลงดังนั้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงต้องมีการ ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอด เวลา

ในการศึกษาคั้งนี้ผู้ศึกษา ได้ให้ความหมาย ของ คำว่า “ภูมิปัญญา” หมายถึง องค์ความรู้ที่ได้ รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษรุ่นสู่รุ่น ผ่านวิถีการ ดำเนินชีวิต คำบอกเล่า ประสบการณ์ของบุคคล ซึ่ง อาจจะเป็นความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความนับถือใน ตัวบุคคล ทำให้เกิดการประพฤติปฏิบัติที่ต้งามสืบ ต่อเนื่องกันมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งภูมิปัญญาท้อง ถิ่น โดยแต่ละแห่งจะมีความแตกต่างกันไปตาม บริบททางสังคม และสภาพแวดล้อมเนื่องจาก ภูมิปัญญาของชาวบ้านเกิดขึ้นจากพฤติกรรมใน การดำรงชีวิตประจำวัน เพื่อสามารถดำรงชีพได้ อย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของบุคคล

ประโยชน์ของภูมิปัญญา

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็น เรื่องที่มีความ สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ที่ต้องพึ่งพา ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่สร้างความสมดุล ระหว่างคนในสังคม และธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน เป็นสิ่งที่บรรพบุรุษไทย ได้สร้างสรรค์ และมีการ ทอดมาอย่างต่อเนื่อง จากอดีตสู่ปัจจุบัน ทำให้ คนในชุมชนเกิดความรัก และความภาคภูมิใจ ที่จะ ร่วมแรงร่วมใจสืบสานต่อไปในอนาคต เนื่องจาก ภูมิปัญญาทำให้เกิดความสามัคคีของคนในชุมชน ภูมิปัญญาสามารถปรับประยุกต์หลักธรรมคำสอน

ทางศาสนาใช้กับวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสม และสามารถปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัย (สำนักสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรม (สำนัก 6) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2554)

ดังนั้นภูมิปัญญาอาจจะเป็นสิ่งที่มีใช้รูปธรรมอย่างชัดเจน แต่อาจจะหมายถึงองค์ความรู้แนวทางปฏิบัติเพื่อให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมรอบตัวของตนเองได้อย่างปกติสุข ทั้งนี้อาจมีผลทางจิตใจ มีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งโดยไม่ผ่านกระบวนการของเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่แพร่หลายในปัจจุบัน

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครลำปางที่ลงทะเบียนเรียนวิชาภูมิปัญญาไทยกับการดูแลสุขภาพ จำนวน 57 คน ในปีการศึกษา 2559 โดย อาจารย์ผู้รับผิดชอบวิชาได้ทำการมอบหมายใบงานให้นักศึกษาเขียนเล่าประสบการณ์ในหัวข้อ “ภูมิปัญญาไทยกับการดูแลสุขภาพ” โดยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ช่วงเดือน พฤษภาคม – กรกฎาคม 2560 หลังจากนั้น อาจารย์ผู้รับผิดชอบวิชา ได้ตระหนักถึงองค์ความรู้ดังกล่าว เพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาไทย จึงได้นำมาเรียบเรียงเพื่อเผยแพร่ ให้บุคคลที่สนใจต่อไป

ผลการศึกษา

จากการบอกเล่าประสบการณ์ภูมิปัญญาของนักศึกษาพยาบาลภายใต้ใบงานที่ได้รับมอบหมาย (วรรณดี เนียมสกุล และคณะ, 2557) จำนวน 57 คน นักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาจากภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ซึ่งผู้ศึกษา

ได้รวบรวมโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ภูมิปัญญาที่ใช้ในการดูแลสุขภาพของภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีลักษณะคล้าย ๆ กัน ลักษณะภูมิประเทศที่มีความสลับซับซ้อนของเทือกเขาต่าง ๆ ทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่มีความคล้ายเคียงกัน พบว่า มีทั้งเป็นแบบพิธีกรรมที่เกิดจากความเชื่อ กลายมาเป็นวิถีปฏิบัติในการรักษาโรคต่าง ๆ ตามความเชื่อของบุคคล ตลอดจนการใช้สมุนไพรที่มีในท้องถิ่นในการรักษา ดูแลสุขภาพ ยามเจ็บไข้ได้ป่วย หรือแก้อาการต่าง ๆ โดยจะแบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเป็นการนำเสนอภูมิปัญญาของทางภาคเหนือในด้านพิธีกรรมในการดูแลสุขภาพ และส่วนที่สองจะเป็นการนำเสนอภูมิปัญญาในการใช้สมุนไพรในการดูแล รักษาสุขภาพ (สำนักการแพทย์แผนไทย กรมการแพทย์และการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข, 2558)

ภูมิปัญญาของทางภาคเหนือในด้านพิธีกรรมในการดูแลสุขภาพในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยในสมัยอดีตการเดินทางไปพบแพทย์แผนปัจจุบันเป็นไปด้วยความยากลำบาก เนื่องจากพื้นที่แต่ละแห่งอยู่ห่างไกลจากสถานพยาบาลของรัฐ ทำให้การวินิจฉัยโรคจากการเจ็บป่วย เป็นไปตามความเชื่อของชาวบ้าน โดยการถามร่างทรง หรือคนทรงเจ้าที่เป็นที่นับถือของคนในหมู่บ้าน เมื่อใดที่มีชาวบ้านเจ็บไข้ได้ป่วย ไม่สามารถรักษาให้หายจากอาการเจ็บป่วยได้ ร่างทรงก็จะเชิญวิญญาณผีบ้าน ผีเรือน เพื่อสอบถามอาการของผู้ป่วยว่าเกิดจากสาเหตุใด ซึ่งอาจจะเกิดจากกินอาหารผิดสำแดง หรือป่วยเพราะโดนไสยศาสตร์ซึ่งเกิดจากความเชื่อของคนในชุมชนที่แตกต่างกันไป

การรักษาอาการเจ็บป่วยตามร่างกาย จะใช้การรักษาโดยวิธีแหก เป็นการนำใบพลู 9 ใบ เป่าคาถา และรดน้ำมนต์ ทำอย่างต่อเนื่องจนอาการดีขึ้น หลังจากนั้นก็อาจจะมีพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ในการเสริมดวงชะตาของผู้ป่วยเป็นพิธีกรรมเพื่อเรียกขวัญและกำลังใจของผู้ที่ได้รับ

อุบัติเหตุ หรือป่วยหนัก โดยต้องใช้ผู้ชายที่บวชเรียนแล้วเป็นผู้ทำพิธี ซึ่งจะต้องมีการทำสวดที่ทำขึ้นจากหยวกกล้วย ที่ประกอบด้วย หุ่นปั้นที่ทำจากดินเหนียวที่เปรียบเสมือนตัวแทนของผู้ที่ต้องการสะเดาะเคราะห์ กับข้าว หวี กระจก โดยมีการทำพิธีสวดมนต์ เพื่อขอขมาเจ้ากรรมนายเวรของผู้ที่ประสบอุบัติเหตุ หรือเจ็บป่วย หลังจากเสร็จสิ้นพิธีกรรม ก็ต้องตักน้ำ และอาบน้ำที่ได้มาจากพิธีกรรม เป็นเวลา 3 วัน นอกจากนี้ยังมีพิธีกรรมที่สามารถทำร่วมกับพิธีกรรมการสะเดาะเคราะห์ คือ พิธีกรรมการสู่วัณู เป็นพิธีกรรมที่ใช้สร้างขวัญและกำลังใจ เป็นความเชื่อที่ว่า ร่างกาย คือ ชาติ และจิตใจ คือ ขวัญ ซึ่งมี 32 ขวัญ ตามความเชื่อของชาวล้านนา ถ้าหากเจ็บป่วย ก็จะมีขวัญหาย ต้องทำพิธีเรียกขวัญ เพื่อให้หายเจ็บป่วย ซึ่งมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้ คือ เตรียมบายศรีสำหรับสู่วัณูที่ประกอบด้วย ไข่ต้ม ข้าวหนึ่ง กล้วย เหล้า ไก่ ของหวาน ด้านสายสิญจน์สำหรับผูกข้อมือ หม้อที่มีรอยเขม่าติด (ภาษาท้องถิ่นเรียก “ซีหมิ่นหม้อ”) โดยจะให้พ่อหนานทำพิธีสู่วัณู มีการป้อนข้าวขวัญ ผูกข้อมือ ผูกขวัญกับปู่ตายาค่า ซึ่งจะให้ผู้สู่วัณูนำข้าว 1 ปั้น และกล้วย 1 ลูก นำไปวางที่หม้อมีเขม่า และกล้วยผูกขวัญ เป็นการเสร็จพิธี (หม้อที่มีเขม่าติด ต้องเป็นหม้อดินที่ผ่านการใช้งานโดยใช้ถ่านชาวเหนือเชื่อว่า เป็นปู่ตายาค่า

ในกรณีที่มีผู้ป่วยที่กระดูกหัก หรือป่วยเป็นโรคอ้วน อาการปวดท้อง โรคผิวหนัง ในท้องถิ่นจะมีหมอเป่าที่ทำหน้าที่รักษาอาการโดยวิธีการเป่า ผู้ที่ทำหน้าที่นี้จะเป็นผู้ที่ได้รับความเคารพนับถือจากคนในชุมชน เป็นผู้ปฏิบัติรักษาดี โดยถูกกล่าวขานว่า “หมอเป่า” ซึ่งจะทำการรักษาโดยการเสกคาถาอาคม ร่วมกับการเคียวกระเทียม หรือเคียวหมาก และในแถบภาคเหนือตอนล่างจะพบหมอเป่ากวักซุย โดยจะเตรียมเหล่าขาว หรือเหล่าที่ผลิตเองโดยชาวบ้านในท้องถิ่น โดยหมอเป่าจะมีการท่องคาถาลงไปในเหล่า แล้วนำเหล่าดังกล่าวไปลูบบริเวณที่บาดเจ็บ ส่วนใหญ่จะเป็นบริเวณหัวเข่า ขา

มือ และแขน โดยจะลูบไปทางที่ออกไปจากตัวผู้ป่วย พร้อมกับบริกรรมคาถา เนื่องจากการเป่ากวักซุยนี้เป็นการเป่าเพื่อรักษาอาการต่าง ๆ ที่เกิดจากกระดูก เส้นเอ็น หรือกล้ามเนื้อ โดยมีความเชื่อว่าจะสามารถช่วยให้เส้นเอ็น หรือกระดูกสามารถประสานกันได้เร็วขึ้น ซึ่งสามารถทำไปพร้อมกันกับการรักษาแพทย์แผนปัจจุบัน

นอกจากนี้ยังมีพิธีกรรมที่แตกต่างจากพิธีกรรมที่ถ่ายทอดกันมาตามความเชื่อในการรักษาอาการเจ็บป่วยต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นคุณค่าของอันบายของบรรพบุรุษในการสร้างขวัญและกำลังใจของผู้ที่เจ็บไข้ได้ป่วย ซึ่งสอดคล้องกับสุภาษิตคำพังเพยไทยที่กล่าวไว้ว่า “จิตเป็นนายกายเป็นบ่าว” นอกจากนี้ ในภาคเหนือยังมีการใช้สมุนไพรพื้นบ้านในการรักษาอาการเจ็บป่วยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

การนำสมุนไพรมาทำลูกประคบ เป็นการนำเอาสมุนไพรที่มีน้ำมันหอมระเหย หรือมีกลิ่นฉุน ประกอบด้วย ไพล ใบมะกรูด ตะไคร้ ใบมะขาม ขมิ้นชัน เกลือ การบูร ใบส้มป่อย มาห่อรวมกัน นำมาหนึ่งให้ร้อน ประคบบริเวณที่ปวด เพื่อบรรเทาอาการปวดเมื่อย เคล็ดขัดยอก คลายเส้น กระตุ้นการหมุนเวียนของโลหิต ลดไขมัน ความดันโลหิตสูง ซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านในการแก้อาการเคล็ดขัดยอก เหนื่อยล้าจากการทำงานของชาวบ้านได้เป็นอย่างดี

การรักษาโรคอีสุกอีใส โดยใช้สมุนไพรประกอบด้วย ใบมะยม ใบย่านาง และสะเดา 1) ใบมะยม และใบสะเดา นำมาต้มกับน้ำประมาณ 2-3 ลิตร ต้มประมาณ 20 นาที แล้ว นำไปผสมน้ำเย็น นำมาอาบเชื่อว่าใบสะเดา มีฤทธิ์ในการยับยั้งเชื้อราแบคทีเรีย และเชื้อไวรัส ในขณะที่ใบย่านาง มีสรรพคุณในการแก้ไข แก้อาการคัน ระงับระบบขับถ่าย โดยนำมาต้ม เพื่อต้ม วันละ 2-3 ครั้ง ครั้งละ ¼ แก้ว จะทำให้พิษไข้ที่เกิดจากอีสุกอีใสทุเลาลง นอกจากนี้รอยแผลที่เกิดจากโรคอีสุกอีใส จะใช้ใบเสลดพังพอน มาบดให้ละเอียดผสมกับดินสอพอง

ทาที่บริเวณแผลจะช่วยบรรเทาอาการคัน และทำให้แผลแห้งเร็ว ทั้งนี้โยยานางยังมีสรรพคุณในการป้องกันโรคเกิดโรคเกาต์ โดยนำไปยานางมาต้มคั้นเอาน้ำ สามารถดื่มรับประทานได้เลย เก็บไว้ได้ประมาณ 3-5 วัน

สำหรับเด็กผู้หญิงที่อยู่ในระดับชั้นอนุบาลและประถมศึกษา จะพบว่า เด็กผู้หญิงส่วนใหญ่จะเคยเป็นเหา อาจจะเนื่องจากขาดการดูแล เอาใจใส่สุขภาพของเส้นผมและหนังศีรษะ ตลอดจนเป็นอาการที่สามารถติดต่อได้ง่ายจากความใกล้ชิดกัน เด็ก ทำให้ผู้ปกครองต้องทำการดูแลลูกหลานที่เป็นผู้หญิงเพื่อการจัดเหา โดยการใช้ใบน้อยหน้า คือนำใบน้อยหน้า ประมาณ 1 กำมือ ล้างให้สะอาด นำมาโขลกให้ละเอียดผสมน้ำ แล้วนำไปชโลมบนหนังศีรษะให้ทั่ว นำผ้ามาคลุมไว้ประมาณ 1 ชั่วโมง แล้วล้างออกด้วยน้ำสะอาด ทำซ้ำประมาณ 2-3 ครั้ง เว้นระยะห่าง 1 สัปดาห์ ซึ่งยาที่ใช้ในการรักษาเหาสามารถหาได้ตามบ้านของตนเอง ประหยัดค่าใช้จ่าย ง่ายต่อการดำเนินการ และประหยัดค่าใช้จ่าย อีกทั้งไม่มีสารเคมีตกค้างในร่างกายของผู้ที่เป็นโรคเหาอีกด้วย นอกจากนี้ผลน้อยหน้ายังช่วยในการรักษาผิได้อีกด้วย โดยการนำผลน้อยหน้าแห้งมาบดละเอียด ผสมกับน้ำทาบริเวณรอบที่เป็นตุ่มผิ จะรู้สึกเย็นบริเวณรอบแผล สามารถลดอาการปวดบวม อักเสบได้ สามารถทาได้บ่อยครั้งตามต้องการ จะเห็นได้ว่าสมุนไพรบางชนิดผลิตผลต่าง ๆ ของสมุนไพร สามารถนำมาใช้รักษาอาการต่าง ๆ รวมถึงการดูแลสุขภาพได้อย่างหลากหลายเป็นองค์ความรู้ที่ควรมีการถ่ายทอดให้แก่อนุชนรุ่นหลัง เพื่อใช้ในการดูแลสุขภาพของตนเองให้ปลอดภัยจากสารเคมีต่าง ๆ ที่เพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน

ในกรณีที่คนในครอบครัวเกิดบาดแผลสดสามารถที่จะหาสมุนไพรมารักษาได้ โดยใช้การผินต้น เป็นชื่อที่เรียกในท้องถิ่นของภาคอีสานภาคเหนือจะเรียกว่า มะหุงแดง และภาคกลางจะเรียกว่ามะละกอฝรั่ง มี ลักษณะคล้ายต้นมะละกอ โดยใช้จากต้นนี้ทาบริเวณที่เกิดบาดแผล ช่วยสมาน

แผล ทำให้แผลประสานกัน แห้งและหายไว แทนการรักษาแผลสดที่ใช้ ยาแผลแดง หรือยาแผลเหลืองในปัจจุบัน

เนื่องจากในอีกผลิตภัณฑ์การดูแลเส้นผมและหนังศีรษะยังไม่เป็นที่แพร่หลายในปัจจุบัน จึงได้มีการนำผลมะกรูดที่มีสรรพคุณในการช่วยดูแลเส้นผมมาใช้ในการดูแลหนังศีรษะ ขจัดรังแค และแก้ผมหงอกแทนการใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมของสารเคมีในปัจจุบัน โดยการนำผลมะกรูดมาขูดไฟให้สุกพอประมาณ หลังจากนั้นนำมาผสมกับน้ำข้าวข้าวและผลส้มป่อย แห้งผสมกันไว้ 15 นาที นำไปชโลมทั่วหนังศีรษะ ทิ้งไว้อีก 15 นาที นำมาหมักผม หลังจากนั้นล้างผมให้สะอาด แล้วใช้หวีหวางผมเอาใยมะกรูดที่ติดกับเส้นผมออก ทำเป็นประจำเดือนละ 1-2 ครั้งจะพบว่า เส้นผมดำเงางาม อีกเรื่องเล่าหนึ่งจากคุณยายวัย 89 ปี ที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาความรู้ให้แก่ลูกหลานฟัง คุณยายบอกว่า “มะกรูดช่วยแก้ไข แก้อองเพื่อทำให้ผมดำเงางาม น้ำข้าวข้าว ช่วยบำรุงเส้นผม ไม่เป็นรังแค ถ้านำมาล้างหน้าจะช่วยให้ผิวบริเวณใบหน้าไม่มัน หน้าขาวนวลได้อีกด้วย”

ในชนบทจะมีหมอยาเมืองที่เปรียบเสมือนปราชญ์ชาวบ้านในปัจจุบัน ที่ทำหน้าที่คอยให้คำแนะนำการใช้สมุนไพรในท้องถิ่นที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น ดอกหญ้าน้ำค้าง จะใช้ในการแก้ท้องมาน และบำรุงตับ บำรุงหัวใจ ชาติต่าง ๆ ในร่างกาย, ผักหนามปุย่า ใช้ในการแก้ปวดท้อง ปวดตามข้อ บำรุงกำลัง, รากหญ้าขัด แก้อาการท้องเสีย โรคกระเพาะ ขับโลหิต เมื่อนำสมุนไพรทั้งสามมาต้มรวมกับข้าวสาร 7 เม็ด ต้มจนเดือด และนำมาดื่ม 3 เวลาหลังมื้ออาหาร สามารถแก้อาการท้องอืด ท้องเฟ้อ ปวดท้องต่าง ๆ และบำรุงกำลังได้เป็นอย่างดี

ในขณะที่ภูมิปัญญาที่ใช้ในการดูแลสุขภาพของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากการถอดบทเรียน พบว่า มีพิธีกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิต กล่าวคือ พิธีช้อนขวัญ ถ้าในภาคเหนือจะเรียกพิธีนี้ว่า “พิธีฮ้องขวัญ” เป็นพิธีการที่ใช้เรียกขวัญและกำลังใจของผู้ที่ประสบอุบัติเหตุ โดยการ

ให้ญาติพี่น้องหรือสมาชิกในบ้านนำผู้ประสบอุบัติเหตุนอนอย่างไฟอยู่บนแคร่ไม้ โดยใช้ใบพลับพลึง ใบละหุ่ง หรือใบหนาด อย่างใดอย่างหนึ่ง และผ้าห่มผืนบาง ๆ ปูรองไว้ จุดไฟในเตาถ่านให้ความร้อนพอประมาณ และให้บุพการีเป็นคนคอยดูไฟเพื่อไม่ให้ร้อนจนเกินไป ซึ่งพิธีกรรมดังกล่าวจะดำเนินการโดย “หมอธรรม” โดยจะจัดดอกไม้รูปเทียนไปยังจุดเกิดเหตุ เพื่อเรียกขวัญให้กลับมาอยู่กับตัวของผู้ป่วย เป็นพิธีกรรมทางความเชื่ออีกอย่างหนึ่งทางภาคอีสานที่นิยมปฏิบัติหลังจากมีสมาชิกในบ้านได้รับอุบัติเหตุ

สมุนไพรที่เป็นที่นิยมใช้ในการรักษาบาดแผลสดในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ “สาบเสือ” เป็นสมุนไพรพื้นบ้านที่หาได้ง่ายตามครัวเรือน โดยการนำมาใช้รักษาแผลสด คือ นำมาขยี้ให้ละเอียดพอสมควรแล้วพอกบริเวณแผลสด เลือดจะหยุดไหล หลังจากนั้นค่อยทำแผล นอกจากนี้ในอดีต คนที่อาศัยอยู่ตามชนบท มักจะมีกิจกรรมเข้าป่าล่าสัตว์ สมุนไพรที่เรียกว่าสาบเสือจะทำหน้าที่เปรียบเสมือนเลือดเกาะให้กับพราน โดยการทำมาทาบริเวณทั่วลำตัว เนื่องจากกลิ่นที่แรงจากสมุนไพรดังกล่าว ทำให้สัตว์ต่างๆ ที่ได้กลิ่นสมุนไพรสาบเสือต่างไม่กล้าเข้าใกล้ เพราะเข้าใจว่าเป็นเสือ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่มาของชื่อสมุนไพร “สาบเสือ”

“ใบหนาด” เป็นสมุนไพรอีกชนิดหนึ่งที่เป็นที่นิยมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แก้อาการปวดเมื่อยต่าง ๆ ตามร่างกาย ด้วยวิถีชีวิตของชาวชนบท ส่วนใหญ่จะเป็นการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตร ทำให้ต้องใช้แรงงานในการทำงาน จึงมีอาการปวดเมื่อยล้าที่เกิดจากการทำงานระหว่างวัน ใบหนาดจึงถูกนำมาใช้ในการรักษาอาการปวดเมื่อยอยู่บ่อยครั้ง เพราะสามารถหาได้ง่ายในท้องถิ่นและราคาไม่แพง โดยเอามาต้มใส่น้ำอาบ เพื่อให้ซึมลงสู่มิวหนัง อีกทั้งยังทำให้รู้สึกสดชื่น

“เปลือกต้นแค” แก้อาการร้อนใน โดยการนำเอาเปลือกข้างในต้นแคที่เป็นสีขาวมาเคี้ยวให้ยาง

ของต้นแคจนเกิดรสชาติฝาดในปาก อมไว้ในปากประมาณ 2-3 นาที แล้วจึงคายทิ้งหรือสามารถกลืนเลยก็ได้ แทนการรักษาแผลร้อนในในปาดด้วยยาทาแผนปัจจุบัน

นอกจากนี้ยังมีเครื่องปรุงรสที่มีอยู่ในทุกบ้าน ๆ ในการช่วยรักษาอาการต่าง ๆ เช่น “เกลือแกง” เป็นเครื่องปรุงรสชนิดหนึ่งที่อยู่คู่กับครัวไทยมานานแสนนาน นอกจากเกลือแกงให้รสเค็มสำหรับการปรุงอาหารแล้ว ยังสามารถนำมาใช้ในการรักษาอาการปวดฟัน ปวดเหงือก ซึ่งสรรพคุณที่ช่วยในการขจัดหินปูน และฆ่าเชื้อแบคทีเรียในช่องปาก และยับยั้งการเกิดกลิ่นปาก โดยเอาเกลือแกงมาใช้แทนยาสีฟัน หรือนำเกลือแกงทาบริเวณที่ปวดหรือปวดคลึงเพื่อบรรเทาอาการปวดในช่องปาก นอกจากนี้การนำเอาเกลือแกงมาผสมกับน้ำมะนาว ยังช่วยลดอาการไอ ขับเสมหะ ได้เป็นอย่างดี

นอกจากทางภาคเหนือจะมีหมอยาที่ทำหน้าที่รักษาอาการต่าง ๆ ทางสุขภาพโดยใช้สมุนไพรพื้นถิ่นในการรักษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีหมอยาฮากไม้ที่ใช้รากของสมุนไพรต่าง ๆ ในการรักษาอาการต่าง ๆ เช่นกัน โดยจะมีการปรุงยารักษาตามอาการที่แสดง โดยนำเอารากสมุนไพรที่มีสรรพคุณต่าง ๆ มาฝน และจะมีพิธีการครอบครุหรือบูชาครุด้วยขันดอกไม้ รูปเทียน เครื่องหอม และเงินจำนวนหนึ่ง จากนั้นจึงเริ่มฝนยา โดยนำรากสมุนไพรที่มีสรรพคุณรักษาอาการตามที่ได้รับแจ้งมาฝนกับแผ่นหินที่มีขนาดเท่าฝ่ามือ เมื่อฝนแล้วก็เอาแผ่นหินจุ่มลงน้ำ ดัวยาที่ฝนออกจะละลายในน้ำ เป็นน้ำยาที่สกัดออกมา ซึ่งในแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะเรียกว่า “ยาซุม” สามารถนำมาดื่มแทนน้ำใช้ในการรักษาอาการต่าง ๆ

ถึงแม้ว่าวิวัฒนาการในปัจจุบันจะมีความก้าวหน้าในทางการแพทย์ที่ใช้ในการดูแล รักษาสุขภาพของมนุษย์อย่างแพร่หลาย แต่ยังมีภูมิปัญญาบางอย่างที่ยังทรงคุณค่าต่อการดำเนินชีวิตอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสุขภาพสตรี ที่ไม่

ว่าระยะเวลาจะผ่านไปนานแสนนานแค่ไหน ภูมิปัญญาในการดูแลตนเองหลังคลอดยังคงเป็นตำนานที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น (อรทัย แซ่ตั้ง, 2556) ในภาคเหนือ เรียกว่า “การอยู่ไฟ” หรือ “การอยู่เดือน” ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะเรียกว่า “การย่างไฟ” “การย่างไฟ” หรือ “การอยู่กรรม” ถึงแม้ชื่อจะเรียกแตกต่างกันไปตามท้องถิ่น แต่ขั้นตอนหรือวิธีการไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ การอยู่ไฟเป็นการฟื้นฟูสุขภาพร่างกายของผู้หญิงหลังคลอดลดความเจ็บปวดต่าง ๆ หลังคลอดได้เป็นอย่างดี หมดลูกเข้าอุ้งใจได้ ช่วงระยะเวลาที่อยู่ไฟจะต้องดื่มน้ำอุ่น อาบน้ำอุ่น ห้ามรับประทานของเย็น ระยะเวลาที่อยู่ไฟ ประมาณ 7-30 วัน ขึ้นอยู่กับความเชื่อของคนในแต่ละท้องถิ่น นอกจากนี้การอยู่ไฟยังมีขั้นตอนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอีก เช่น การนวดประคบ โดยใช้ลูกประคบที่ห่อด้วยสมุนไพรต่าง ๆ เช่น ขมิ้น ตะไคร้ การบูร ใบส้มป่อย มาณวดตามร่างกายและเต้านม เพื่อช่วยลดอาการปวดเมื่อยและรักษาแผลฝีเย็บหลังคลอด การเข้ากระโจมและการอบสมุนไพร เป็นการอบตัวด้วยไอน้ำ ที่มาจากน้ำต้มสมุนไพรต่าง ๆ ทำให้ผิวหนังเปลี่ยนแปลงปลั่ง การนวดหม้อเกลือหรือการทับหม้อเกลือ เป็นการใช้หม้อเกลือมาประคบหน้าท้อง และส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย จะช่วยขับน้ำคาวปลาและช่วยให้มดลูกหดตัว เข้าอุ้งเร็วขึ้น ซึ่งขั้นตอนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นของการดูแลหญิงหลังคลอดมักจะมีคามละเอียดอ่อน เนื่องจากเป็นความเชื่อที่ว่า สตรีที่เพิ่งคลอดลูกจะต้องดูแลตนเองมากกว่าปกติ เพราะต้องฟื้นฟูร่างกายตนเอง และเตรียมพร้อมเพื่อที่จะให้นมบุตร

คนในท้องถิ่นส่วนมากไม่นิยมไปหาแพทย์แผนปัจจุบัน เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการเดินทางอาจจะสูง หรือจำนวนผู้เข้ารับบริการทางการแพทย์ที่มีเป็นจำนวนมาก ทำให้คนในชนบทส่วนใหญ่มองว่า ถ้าหากไม่ได้มีอาการเจ็บป่วยขั้นรุนแรง หรือล้มหมอนนอนเสื่อ ก็จะมีกหาวิธีดูแลรักษาสุขภาพ ตามวิถีชีวิตในท้องถิ่นของตนเอง ดังนั้นประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ถูกได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ ในการ

ดูแลสุขภาพผ่านเรื่องเล่า พิธีกรรม การดำเนินชีวิตต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นว่า องค์ความรู้ต่าง ๆ ไม่ได้ถูกถ่ายทอดบนตัวหนังสือแต่เพียงอย่างเดียว สามารถถ่ายทอดผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเอง ประสบการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนวิถีการดำเนินปฏิบัติต่าง ๆ มีการสืบทอดต่อกันเรื่อยมา ดังเช่นภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นเรื่องราวที่มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น พิธีกรรมบางอย่างมีการปรับให้สอดคล้องกับยุคสมัย สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดขึ้นแต่ละแห่ง มักมีความแตกต่างกันในเรื่องของการดำเนินพิธีกรรม ชื่อเรียก เป็นต้น ซึ่งองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรม หรือภูมิปัญญาต่าง ๆ มักจะเป็นเรื่องของความเชื่อ การประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดี การส่งเสริมให้กำลังใจ เพื่อให้สามารถผ่านพ้นกับอุปสรรคดังกล่าวไปได้ เช่น การเสียขวัญและกำลังใจจากการประสบอุบัติเหตุ นอกจากนี้ภูมิปัญญาในการใช้สมุนไพรท้องถิ่นในการรักษาสุขภาพของตนเอง เป็นสิ่งที่ปรากฏอย่างชัดเจนในอดีต (อุทิศ เชาวลิต, 2549) ในขณะที่ปัจจุบันความรู้ในการใช้สมุนไพรพื้นบ้านได้เลือนรางลงไป หากความทันสมัยทางการแพทย์และการพยาบาลที่เข้ามามีบทบาทมากขึ้น อย่างไรก็ตามภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ที่มีการสืบทอดจากบรรพบุรุษ ถึงแม้ว่าจะมีการนำวิทยาการการศึกษาศาสตร์ใหม่เข้ามาใช้ในการดูแลสุขภาพ แต่ก็ควรตระหนักถึงภูมิปัญญา โดยสามารถนำภูมิปัญญาและการรักษาแผนปัจจุบันมาใช้ร่วมกันในการดูแลสุขภาพ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการดูแลสุขภาพอย่างสูงสุด ประกอบกับเป็นการรักษาความรู้ ภูมิปัญญาต่าง ๆ ของคนไทยให้สืบทอดไปตราบนานเท่านาน

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. (2559). *วัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญา*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์ จำกัด.
- วรรณวดี เนียมสกุล และคณะ. (2557). *ประสบการณ์ชีวิตของนักศึกษาพยาบาลในการบริการวิชาการที่บูรณาการงานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมกับการเรียนการสอนรายวิชาการพยาบาลมารดา ทารก และผดุงครรภ์ 1*. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์, 6(2), หน้า 60-73.
- วัฒน์ กัลป์ยาพัฒนกุล. (2551). *การสร้างสรรค์และการเผยแพร่วัฒนธรรมไทยอ้างอิงถึงในวัฒนธรรมไทย* หน้า 189-207. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: กรุงเทพฯ.
- สำนักงานแพทย์แผนไทย กรมการแพทย์และการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข. (2558). *แนวทาง การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านสุขภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี: โรงพิมพ์ ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักสร้างสรรค์โอกาสและนวัตกรรม (สำนัก 6) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2554) *จดหมายข่าว: เพื่อสร้างสุข ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการสร้างเสริมสุขภาพ*. สืบค้นเมื่อ 11 กรกฎาคม 2560 จาก <http://www.thaihealth.or.th/data/ecatalog/328/pdf/328.pdf>
- อรัญชัย แซ่ตั้ง. (2556). *รายละเอียดประสบการณ์ภาคสนาม (มคอ. 3) วิชาการพยาบาลมารดาทารกและการผดุงครรภ์ 1 ประจำปีการศึกษา 2556*. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีอุตรดิตถ์: อุตรดิตถ์.
- อุทิศ เชาวลิขิต. (2549). *ภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น*. อ้างถึงใน *วิถีไทย* หน้า 245-278 พิมพ์ครั้งที่ 4. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต: กรุงเทพฯ.

ผลการพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาล รายวิชาการพยาบาลครอบครัวและชุมชน 2 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่

The Result of Student Development Based on Learning Outcomes in Family and Community Nursing II of Nursing Students, Boromrajonnani College of Nursing Chiang Mai

ประกายแก้ว ธนสุวรรณ¹, วรณภา พิพัฒน์ชนวงศ์², โรชินี อูปรา³

Prakaikaew Tanasuan¹, Wannapa Pipattanawong², Roshinee Oupra³

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาล รายวิชาการพยาบาลครอบครัวและชุมชน 2 ประชากรที่ศึกษาคือ นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 126 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบประเมินผลพัฒนาตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ 4 ด้าน และแบบทดสอบวัดความรู้ การวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าร้อยละของแต่ละมาตรฐานผลการเรียนรู้และโดยรวม 5 ด้าน

ผลการศึกษา พบว่า

ผลการพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานผลการเรียนรู้รายวิชาการพยาบาลครอบครัวและชุมชน 2 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 77.98 คิดเป็นร้อยละ 77.98 ของคะแนนเต็ม (100 คะแนน) มาตรฐานผลการเรียนรู้ที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด คือด้านคุณธรรมจริยธรรม มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 10.73 คิดเป็นร้อยละ 97.55 ของคะแนนเต็ม (11 คะแนน) และมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือด้านความรู้ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 28.42 คิดเป็นร้อยละ 63.16 ของคะแนนเต็ม (45 คะแนน)

คำสำคัญ : มาตรฐานผลการเรียนรู้ นักศึกษาพยาบาล

^{1,2,3} อาจารย์สาขาวิชาการพยาบาลอนามัยชุมชน วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่

^{1,2,3} Lecturer, Instructor of Community Health Nursing, Boromrajonnani College of Nursing Chiang Mai

Abstract

The objective of this research was to study the result of student development based on learning outcomes in Family and Community Nursing II. The population consisted of one hundred and twenty-six nursing students taking Family and Community Nursing II Course in the academic year 2016. The research instruments included learning outcome evaluation form and knowledge tests. The data were analyzed using average point and percentage. The finding showed that the average point of nursing students' was 77.98 (77.98% of 100), the highest average point was the ethics and moral (10.73, 97.55% of 11), and the lowest average point was the knowledge (28.42, 63.16% of 45).

Keywords : Learning outcome, Nursing students

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 47 กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก จึงเห็นสมควรให้จัดทำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้เป็นไปตามมาตรฐานการอุดมศึกษา และเพื่อเป็นการประกันคุณภาพของบัณฑิตในแต่ละระดับคุณวุฒิและสาขา/สาขาวิชา รวมทั้งเพื่อให้การจัดการศึกษามุ่งสู่เป้าหมายเดียวกันในการผลิตบัณฑิตอย่างมีคุณภาพ และเพื่อเป็นกรอบให้สถาบันอุดมศึกษาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้สามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ และเพื่อประโยชน์ต่อการรับรองมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ซึ่งคุณภาพของบัณฑิตทุกระดับคุณวุฒิและสาขา/สาขาวิชาต่างๆ ต้องเป็นไปตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่คณะกรรมการอุดมศึกษากำหนดและต้องครอบคลุมอย่างน้อย 5 ด้าน คือ 1) ด้านคุณธรรมจริยธรรม 2)ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะทางปัญญา 4) ด้าน

ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และ 5) ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

กรอบและแนวทางในการจัดทำมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาพยาบาลศาสตร์ พ.ศ. 2552 ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการเรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาพยาบาลศาสตร์ ซึ่งมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาพยาบาลศาสตร์ (มคอ.1 กำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้ 6 ด้าน ที่เพิ่มอีก 1 ด้าน คือ ด้านทักษะการปฏิบัติทางวิชาชีพ ให้สามารถปฏิบัติการพยาบาลด้วยความเมตตา กรุณา และเอื้ออาทร โดยยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม กฎหมายและสิทธิของผู้ป่วย คำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และความหลากหลายทางวัฒนธรรม แสดงภาวะผู้นำในการปฏิบัติงานสามารถบริหารที่มการพยาบาลที่มสหสาขาวิชาชีพและการทำงานในชุมชนในหน่วยบริการสุขภาพชุมชน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่ สถาบันพระบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข สถาบันสมทบมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้นำกรอบและแนวทางของ

มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาพยาบาล ศาสตร์ พ.ศ.2552 (มคอ.1) มาจัดทำรายละเอียดของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555 (มคอ.2)ที่ได้กำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้ในรายละเอียดของหลักสูตรนี้ จำนวน 6 ด้าน (วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่, 2555)

วิชาการพยาบาลครอบครัวและชุมชน 2 (Family and Community Nursing II) มีจุดมุ่งหมายของรายวิชา เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการพยาบาลชุมชนแบบองค์รวม การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และการแก้ไขปัญหาสุขภาพชุมชน บนพื้นฐานความเอื้ออาทร การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ โดยยึดหลักจริยธรรมและสิทธิมนุษยชน โดยผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่น เลือกใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีที่เหมาะสม และในหลักสูตรได้กำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้ของรายวิชาไว้ 5 ด้าน (วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่, 2555) ในปีการศึกษา 2558 ได้เริ่มจัดการเรียนการสอนรายวิชานี้ตามหลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555 (มคอ.2) ซึ่งจากการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่า มาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านความรู้มีคะแนนน้อยที่สุด คือมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 39.72 จากคะแนนเต็ม 60 คะแนน และร้อยละ 64.40 ของนักศึกษาผ่านเกณฑ์คะแนนความรู้ (ที่น้อยกว่าเกณฑ์คือ ร้อยละ 70 ของนักศึกษามีคะแนนความรู้ร้อยละ 60 ของคะแนนเต็มขึ้นไป) รวมทั้งเครื่องมือประเมินผลไม่ครอบคลุมและสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ และมาตรฐานผลการเรียนรู้ของรายวิชา (วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่, 2559)

ดังนั้นในปีการศึกษา 2559 ผู้สอนได้ร่วมกันพัฒนาและปรับปรุงการจัดทำรายละเอียดรายวิชา (มคอ.3) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลรายวิชาที่ออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวัดและประเมินผลผู้เรียนตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ให้ครอบคลุมและถูกต้อง ผู้วิจัยจึงสนใจ

ศึกษาผลการพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานผลการเรียนรู้รายวิชาการพยาบาลครอบครัวและชุมชน 2 เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอนรายวิชาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลการพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานผลการเรียนรู้รายวิชาการพยาบาลครอบครัวและชุมชน 2

วิธีดำเนินการศึกษา

1. ประชากร

ศึกษาจากประชากรทั้งหมด คือนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 4 ที่ได้ศึกษารายวิชาการพยาบาลครอบครัวและชุมชน 2 ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2559 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่ จำนวนทั้งหมด 126 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัย ได้สร้างเครื่องมือประเมินผลมาตรฐานผลการเรียนรู้ โดยศึกษาจากหลักการสร้างแบบประเมินผลการเรียนรู้ของ ไพศาล สุวรรณน้อย (2558) ดังนี้

1. เครื่องมือประเมินผลมาตรฐานผลการเรียนรู้ 4 ด้าน ได้แก่

1) ด้านคุณธรรมจริยธรรม 2) ด้านทักษะทางปัญญา 3) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และ 4) ทักษะด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบด้วย

1.1 แบบประเมินผลพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงาน (Learning Process)

1.2 แบบประเมินคุณลักษณะ (Attribute)

1.3 แบบประเมินผลงาน (Learning Product) ที่ใช้เกณฑ์การประเมินแบบพิจารณาค่าระดับ 4

ระดับ คือดีมาก/มากที่สุด ดี ปานกลาง และน้อย/
ควรปรับปรุง

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน วิเคราะห์ความตรงของเนื้อหารายชื่อ IOC (Index of Item Objective-Congruence) ความเที่ยงตรงตามเนื้อหารายชื่อ (I-CVI) ที่มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ได้ค่าดัชนีความเที่ยงตรงของเนื้อหาทั้งฉบับ (S-CVI) เท่ากับ 0.95

2. แบบทดสอบวัดความรู้รายวิชา

ได้รับการวิพากษ์จากผู้สอนรายวิชาการพยาบาลครอบครัวและชุมชน 2 จำนวน 2 คน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

3. การดำเนินการวิจัยและรวบรวมข้อมูล

3.1 การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ส่งโครงร่างวิจัยเพื่อขอการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่ ตามเลขที่การรับรอง REC 01E / 2559 แล้วได้ดำเนินการวิจัย โดยคำนึงถึงจรรยาบรรณของผู้วิจัย และให้การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการวิจัย

3.2 ดำเนินการประเมินผลการพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ระหว่างและหลังเสร็จสิ้นการเรียนการสอน โดยใช้เครื่องมือประเมิน

ตารางที่ 1 ผลการพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ 5 ด้าน

ผลการพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานผลการเรียนรู้	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ยและร้อยละของคะแนนเต็ม	ร้อยละของนักศึกษาที่คะแนนผ่านเกณฑ์*
ด้านคุณธรรมจริยธรรม	11	10.73 (97.55)	100.00
ด้านความรู้	45	28.35 (63.16)	70.63
ด้านทักษะทางปัญญา	32	28.22 (88.19)	100.00
ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ	6	5.69 (94.83)	100.00
ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ	6	4.92 (82.00)	100.00
รวม (5 ด้าน)	100	77.98	100.00

หมายเหตุ : *เกณฑ์คะแนนที่ผ่าน คือ คะแนนร้อยละ 70 ของคะแนนเต็มขึ้นไป ยกเว้นด้านความรู้ คือ คะแนนร้อยละ 60 ของคะแนนเต็มขึ้นไป

ผลมาตรฐานการเรียนรู้ แต่ละด้าน 5 ด้าน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และร้อยละ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลผลการพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานผลการเรียนรู้วิเคราะห์ค่าคะแนนในแต่ละมาตรฐานผลเรียนรู้รายด้าน และโดยรวม โดยกำหนดเกณฑ์การผ่านมาตรฐานผลการเรียนรู้ ดังนี้

(1) ค่าคะแนนเฉลี่ยของมาตรฐานผลการเรียนรู้ 4 ด้าน (ยกเว้นมาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านความรู้) และรวมทุกด้านมีคะแนนเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

(2) นักศึกษาร้อยละ 70 มีคะแนนแต่ละมาตรฐานผลการเรียนรู้แต่ละด้าน 4 ด้าน และรวมทุกด้าน เท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม สำหรับมาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านความรู้มีคะแนนผ่านเกณฑ์ด้านความรู้เท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 60 ของคะแนนเต็ม

ผลการศึกษา

1. ผลการพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ รายวิชาการพยาบาลครอบครัวและชุมชน 2 สรุปได้ดังตารางที่ 1

2. ผลการพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานผล การเรียนรู้แต่ละด้าน (5 ด้าน) สรุปได้ดังแสดงใน

ตารางที่ 2 ผลการพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานผลการเรียนรู้แยกรายด้าน 5 ด้าน รายวิชาการพยาบาล
ครอบครัวและชุมชน 2

ผลการพัฒนาผู้เรียน ตามมาตรฐานผลการเรียนรู้	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ยและ ร้อยละของคะแนน เต็ม	ร้อยละของ นักศึกษาที่คะแนน ผ่านเกณฑ์*
1. ด้านคุณธรรมจริยธรรม			
1.1 ตระหนักในคุณค่า และคุณธรรม จริยธรรม และสิทธิมนุษยชน	0.50	0.50 (100.00)	100.00
1.3 เคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์	1.50	1.26 (84.00)	100.00
1.4 มีความรับผิดชอบและซื่อสัตย์ต่อตนเองและสังคม	9	8.97 (99.67)	100.00
รวม	11	10.73 (97.55)	100.00
2. ด้านความรู้			
2.1, 2.2, 2.3 และ 2.6 (มีความรู้ ความเข้าใจในสาระสำคัญของเนื้อหารายวิชา)			
- สอบรวบยอด	34	20.07 (59.03)	43.65
- สอบท้ายบท	11	8.35 (75.91)	96.82
รวม	45	28.42 (63.16)	70.63
3. ด้านทักษะทางปัญญา			
3.2 สามารถสืบค้นและวิเคราะห์ข้อมูลที่หลากหลาย	6.70	5.57 (83.13)	91.27
3.4 สามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณและคิด วิเคราะห์อย่างเป็นระบบ	25.30	22.65 (89.53)	100.00
รวม	32	28.22 (88.19)	100.00
4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ			
4.4 มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่วิชาชีพและสังคม	6	5.69	100.00
รวม	6	5.69 (94.83)	100.00
5. ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลขการสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ			
5.2 สามารถวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลข่าวสาร แก่ผู้อื่นได้อย่างเข้าใจ	6	4.92 (82.00)	100.00
รวม	6	4.92 (82.00)	100.00

วิจารณ์และสรุปผล

1. ผลการพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานผลการเรียนรู้รายวิชาการพยาบาลครอบครัวและชุมชน 2 พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยของมาตรฐานผลการเรียนรู้รวมทั้ง 5 ด้าน เท่ากับ 77.98 คะแนน และร้อยละ 100 ของนักศึกษาผ่านเกณฑ์คะแนนมาตรฐานผลการเรียนรู้แต่ละด้าน 4 ด้าน แต่ร้อยละ 70.63 ของนักศึกษาผ่านเกณฑ์คะแนนมาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านความรู้ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์การผ่านกำหนดมาตรฐานผลการการเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้ในรายวิชา และมีประสิทธิผลของวิธีการสอนที่ทำให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ระบุไว้ในรายละเอียดรายวิชา (มคอ.3) และผลการดำเนินงานรายวิชาการพยาบาลครอบครัวและชุมชน 2 (มคอ.5) ปีการศึกษา 2559 (วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่, 2559) ซึ่งเชื่อมโยงกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาพยาบาลศาสตร์ พ.ศ. 2552 (มคอ.2) ที่มีปรัชญาของหลักสูตร คือการศึกษาพยาบาลเชื่อว่าการเรียนการสอนการพยาบาล เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ โดยบูรณาการศาสตร์ทางการพยาบาล (Professional meaning) ศาสตร์ที่เกี่ยวข้องและการเรียนรู้เกี่ยวกับผู้ใช้บริการ (Client Meaning) ในเชิงสังคมวิทยา มานุษยวิทยา มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียน และผู้สอนบนพื้นฐานความเอื้ออาทร ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จากสภาพจริง ด้วยวิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย เพื่อให้ได้บัณฑิตมีความรู้ความสามารถเชิงวิชาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม ทักษะทางปัญญา ทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและทักษะการปฏิบัติการพยาบาลรวมทั้งมีภาวะผู้นำ สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นระบบตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม (วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่, 2555)

2. ผลการพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐาน

ผลการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมรายวิชาการพยาบาลครอบครัวและชุมชน 2 พบว่านักศึกษาทุกคนผ่านเกณฑ์ มีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 97.55 ของคะแนนเต็ม 11 คะแนน เป็นผลการเรียนรู้ที่คะแนนสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของรัฐชานา ห่อคำ และจุฑามาศ ชื่นชม (2559) ที่ศึกษาผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัย เชียงราย ปีการศึกษา 2557 จากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 จำนวน 127 คน มีผลการเรียนรู้อยู่ในระดับดีมาก ได้แก่ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และสอดคล้องกับการศึกษาผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชน ตามการรับรู้ของนักเรียนพยาบาลทหารอากาศ ปีการศึกษา 2555 ของมณฑินา จำภา (2555) โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เฉพาะเจาะจง คือนักศึกษาพยาบาลจำนวน 49 คน ที่ผ่านการฝึกปฏิบัติรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชน โดยใช้แบบสอบถามผลการเรียนรู้ 6 ด้าน ให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามตามการรับรู้ของตน พบว่าผลการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}=3.26, S.D.=0.36$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าผลการเรียนรู้อยู่ในระดับดีมาก ได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 3.54, 3.38, S.D.=0.37, 0.38$)

3. ผลการพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐาน

ผลการเรียนรู้ด้านความรู้ รายวิชาการพยาบาลครอบครัวและชุมชน 2 พบว่านักศึกษาร้อยละ 70.63 ผ่านเกณฑ์ มีคะแนนเฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ 63.16 ของคะแนนเต็ม 45 คะแนน การสอบรวบยอดไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด คือมีนักศึกษาร้อยละ 43.65 ที่ผ่านเกณฑ์ สำหรับการสอบทำียบทผ่าน

เกณฑ์ที่กำหนด คือนักศึกษาร้อยละ 96.82 ผ่านเกณฑ์ แต่ผลรวมของผลการเรียนรู้ด้านความรู้เป็นไปตามเกณฑ์ ที่แสดงถึงผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและสาระสำคัญในเนื้อหาที่ศึกษา สาระสำคัญของศาสตร์ทางวิชาชีพการพยาบาล และได้มีผู้ศึกษาจากการศึกษาผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลชุมชน หลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต(ศิริฉวี อินทรหนองไผ่ และจุฑามาศ คชโคตร, 2560) โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง นิสิตพยาบาลชั้นปีที่ 4 จำนวน 102 คน ที่ผ่านการฝึกปฏิบัติรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลชุมชน ใช้แบบประเมินความคิดเห็นต่อผลการเรียนรู้ 6 ด้านที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น พบว่าผลการเรียนรายวิชาโดยรวมอยู่ในระดับดีถึงดีมาก ผลการเรียนรู้ด้านความรู้ตามความคิดเห็นอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.35$, S.D.=0.60) ซึ่งการศึกษานี้ใช้การประเมินผลตามความคิดเห็นของผู้เรียน แต่ในรายวิชาที่ศึกษาใช้การประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง

4. ผลการพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านทักษะทางปัญญา รายวิชาการพยาบาลครอบครัวและชุมชน 2 พบว่าร้อยละ 100 ของนักศึกษามีคะแนนผ่านเกณฑ์ แต่เมื่อแยกรายตัวบ่งชี้พบว่าตัวบ่งชี้ 3.2 สามารถสืบค้นและวิเคราะห์ข้อมูลที่หลากหลาย ร้อยละ 91.27 ของนักศึกษามีคะแนนผ่านเกณฑ์ ซึ่งแสดงถึงความสามารถค้นหาข้อมูลจากเอกสาร ตำราหนังสือ จากสื่อออนไลน์ เพื่อให้ได้นำมาเขียนในรายงานวิชาการ พร้อมทั้งระบุแหล่งที่มาของข้อมูลที่ถูกต้อง ตัวบ่งชี้ 3.4 สามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณและคิดวิเคราะห์หรืออย่างเป็นระบบ ร้อยละ 100 ของนักศึกษามีคะแนนผ่านเกณฑ์ ที่แสดงถึงกระบวนการคิดที่ไตร่ตรองอย่างรอบคอบ รวบรวมข้อมูลข้อเท็จจริง และหลักฐานที่น่าเชื่อถือ มีเหตุมีผลจำแนกแยกแยะข้อมูล ข้อมูลมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ซึ่งนำไปสู่การสรุป การแก้ปัญหาและแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม

(นิพรธณ ทักกุลธร, 2554) ที่สอดคล้องกับการศึกษาผลของการจัดรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานต่อผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติในรายวิชาโภชนศาสตร์ ตามการรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุดรธานี ของเกศกัญญา ไชยวงศา (2557) จากกลุ่มตัวอย่างที่เฉพาะเจาะจง คือนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 ภาคการศึกษาที่ 3 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 231 คน ที่พบว่าระดับผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติในรายวิชาโภชนศาสตร์ รายด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือด้านทักษะทางปัญญา ($\bar{X} = 4.17$, S.D.= 0.06) ซึ่งแสดงถึงกลุ่มผู้เรียนมีระดับผลการเรียนรู้ด้านนี้ในระดับมากที่สุดที่ใกล้เคียงกัน และด้านคุณธรรมจริยธรรม ($\bar{X} 4.38$, S.D.= 0.46)

5. ผลการพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานผลการเรียนรู้รายวิชาการพยาบาลครอบครัวและชุมชน 2 ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ พบว่าร้อยละ 100 ของนักศึกษาผ่านเกณฑ์ที่กำหนด แสดงถึงความรับผิดชอบต่อหน้าที่ วิชาชีพและสังคม มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียนเกี่ยวกับความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย และปฏิบัติงานร่วมกับเพื่อนให้ประสบความสำเร็จ และสอดคล้องกับการศึกษาผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยเชียงราย ปีการศึกษา 2557 ของรัฐชนา หน่อคำ และจุฑามาศ ชื่นชม (2559) โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาพยาบาลชั้นปี 2 จำนวน 127 คน พบว่านักศึกษาพยาบาลมีผลการเรียนรู้อยู่ในระดับดีมาก ได้แก่ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ

6. ผลการพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานผลการเรียนรู้รายวิชาการพยาบาลครอบครัว

และชุมชน 2 ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่าร้อยละ 100 ของนักศึกษาที่ผ่านเกณฑ์ แสดงถึงความสามารถในการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลข่าวสารแก่ผู้อื่นได้อย่างมีความสามารถในการนำเสนอข้อมูล/ข่าวสารที่สื่อความหมายได้ชัดเจนมีการเรียงลำดับเนื้อหาที่มีความเชื่อมโยงและสอดคล้อง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดทฤษฎีการศึกษาต่อผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ในรายวิชา สม.1102 ทักษะชีวิตของสมใจ เจียรพงษ์ และคณะ (2556) โดยศึกษาจากกลุ่มเป้าหมายนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ขอนแก่น จำนวน 129 คน ผลการศึกษาพบว่าความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลต่อผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ในรายวิชาทักษะชีวิต มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.24, S.D. = 0.59$) และรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน และด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{X} = 4.20, S.D. = 0.66$)

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยพบว่าผู้เรียนผ่านเกณฑ์ผลเรียนรู้ด้านความรู้ที่มีคะแนนน้อยที่สุด และผลเรียนรู้ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ มีคะแนนน้อยรองลงมา ดังนั้นจึงควรพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของผลเรียนรู้ทั้ง 2 ด้าน ของรายวิชาการพยาบาลครอบครัวและชุมชน 2 เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจชัดเจน ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้ที่ผ่านเกณฑ์สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาการพัฒนาผลการเรียนรู้ตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านความรู้รายวิชาการพยาบาลครอบครัวและชุมชน 2 และรายวิชาชีพการพยาบาลอื่นๆ
2. ศึกษาการพัฒนาแบบประเมินผลตามมาตรฐานผลการเรียนรู้รายวิชาการพยาบาลครอบครัวและชุมชน 2 และรายวิชาชีพการพยาบาลอื่นๆ

กิตติกรรมประกาศ

ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2552*. ประกาศ ณ วันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ.2552 ได้มาจาก www.mua.go.th.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่ง ชาติ ระดับปริญญาตรีสาขาพยาบาลศาสตร์ พ.ศ.2552*. ประกาศ ณ วันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2552 ได้มาจาก www.mua.go.th.
- เกศกัญญา ไชยวงศา. (2557). ผลการจัดรูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานต่อผลการเรียนรู้ตาม กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติรายวิชารายวิชาโภชนศาสตร์. วิทยาลัยพยาบาล บรมราชชนนีอุดรธานี. *เอกสารการนำเสนอผลงานวิชาการระดับชาติ เรื่องสหวิทยาการ : ความ หลากหลายของวัฒนธรรมสู่ประชาคมอาเซียน* : วันที่ 17-18 กรกฎาคม 2557. : 1305-1318
- นิพนธ์ ทักษะกุลธร. (2554). *การสืบค้นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์*. มหาวิทยาลัยคริสเตียน. ได้มาจาก www.emis.christian.ac.th.
- ไพศาล สุวรรณน้อย. (2558). *การประเมินผลการเรียนรู้และการสร้างแบบประเมินผลการเรียนรู้แบบ Rubric Scoring* เอกสารประกอบการอบรมอาจารย์การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล.
- มณฑิลา จำภา. (2555). ผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติในรายวิชา ปฏิบัติการพยาบาลอนามัยชุมชนตามการรับรู้ของนักเรียนพยาบาลทหารอากาศ. *วารสารแพทย สาทหารอากาศ*. 59(2) : 37-45
- รัฐชนา หน่อคำ และจุฑามาศ ชื่นชม. (2559). การศึกษาผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับ อุดมศึกษาแห่งชาติรายวิชาฝึกปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัย เชียงราย: *วารสารพะเยาวิจัย*. 5 : 1762-1773
- วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่. (2555). *เอกสารหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ : หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555*. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีเชียงใหม่
- วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่. (2559). *เอกสารรายละเอียดรายวิชาการพยาบาลครอบครัวและ ชุมชน 2 ปีการศึกษา 2559*. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีเชียงใหม่
- ศิริณีย์ อินทรหนองไผ่ และจุฑามาศ คชโคตร. (2560). ผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลชุมชนหลักสูตรพยาบาลศาสตร์. *วารสาร พยาบาลตำรวจ*. 9(2) : 105-115
- สมใจ เจียรพงษ์ และคณะ. (2556). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาต่อผลการเรียนรู้ ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์. *วารสารการพยาบาลและการศึกษา*. 6(2) : 100-112.

ระบำลาว – ไทยสัมพันธ์ : การสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงที่มีอัตลักษณ์ร่วมกันของอาเซียน

Rabum Lao-Thai Relationship : The Creation of Co-Identity Performing Arts of Asean

ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ¹

Pattamawadee Chansuwan¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงที่มีอัตลักษณ์ร่วมของประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยการศึกษาจากเอกสารและภาคสนาม ข้อมูลการวิจัยรวบรวมจากการสังเกต สัมภาษณ์ผู้รู้ จำนวน 6 คน ผู้ปฏิบัติจำนวน 15 คน บุคคลทั่วไปจำนวน 30 คน และนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

การสร้างสรรค์ศิลปะการแสดง ชุด “ระบำลาว-ไทยสัมพันธ์” เป็นการผสมผสานอัตลักษณ์ร่วมขององค์ประกอบการแสดงของประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยเริ่มจากการกำหนดแนวคิดในเรื่องการสร้างปฏิสัมพันธ์ในอาเซียนแล้วนำมาออกแบบการแสดง ประดิษฐ์ท่ารำโดยใช้ท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์ของทั้งสองประเทศ บรรจุดนตรีและเพลงร้อง ที่มีทำนองอ่อนหวานสัมพันธ์กันตลอดจนการออกแบบเครื่องประดับ เครื่องแต่งกายตามเชื้อชาติจนเกิดเป็นระบำสวยงาม

สรุป ระบำลาว-ไทยสัมพันธ์ เป็นระบำที่สร้างสรรค์ขึ้น โดยนำอัตลักษณ์ร่วมของศิลปะการแสดงไทยและลาวมาผสมผสานให้ปรากฏในลีลาท่ารำ ดนตรี และเครื่องแต่งกาย

คำสำคัญ : ระบำลาว-ไทยสัมพันธ์, การสร้างสรรค์, อัตลักษณ์ร่วม, อาเซียน

Abstract

This research aims at creating performing arts which have co-existed through their identities of Thai and Lao by means of studying from documentation and field studies. The data collection was obtained by observation, interview the 6 key informants, 15 practitioners and 30 general informants and presenting research with descriptive analysis. The creation of performing art entitled “Rabum Lao-Thai Relationship” is the interweaving of co-identity of Thai and Lao performing arts element. In addition, the process of creation begins with determination of concept

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Assistant Professor Faculty of Fine and Applied Arts. Mahasarakham University

in terms of Asean relationship and performing arts design have been made by the Asean relationship concept. Furthermore, the choreography utilizes the outstanding movement of the two countries, and the music and lyrics have relatively gentle dynamics. Regarding costume they have ornaments according to the identity of the two nationalities resulting in dance appreciation. In summary, the Rabum Lao-Thai Relationship is created by utilizing and interweaving co-identity of Thai-Lao performing arts. It is existed by the movement, music and costume.

Keywords : Rabum Lao-Thai Relationship, Creation, Co-identity, Asean

บทนำ

นาฏศิลป์ คือศิลปะที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น โดยดัดแปลงจากธรรมชาติให้ประณีตงดงาม เพื่อสนองความต้องการทางอารมณ์ การลอกเลียนแบบ การถ่ายทอดความหมายต่าง ๆ ที่เกิดจากจินตนาการเพื่อให้เป็นที่นิยมยินดี ชัดเจนความคิด และจิตใจให้ผ่องใส ซึ่งแสดงคุณค่าแห่งความงามออกมาในรูปแบบต่าง ๆ และยังเป็นแหล่งรวมศิลปะการแสดงไว้ด้วยกันหลายแขนง อันได้แก่ จิตรกรรม สถาปัตยกรรม วรรณกรรม (มนัสวี ศรีราชเลา. 2556 : 44) และเมื่อนาฏศิลป์เป็นศาสตร์ที่สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการทางอารมณ์ของมนุษย์ ดังนั้นคุณค่าขั้นพื้นฐานของนาฏศิลป์จึงเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์ได้ปลดปล่อยอารมณ์ ความรู้สึก สะท้อนใจออกมา ทั้งนี้เมื่อนำเครื่องดนตรีนาฏศิลป์มาเป็นเครื่องมือในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ เช่น เพลงระบำ นาฏกรรมต่าง ๆ และยังสามารถพัฒนาไปสู่การแสดงเพื่อความบันเทิง สามารถจัดเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติได้ด้วย ดังนั้นคุณค่าของนาฏศิลป์จึงมิได้กำหนดที่การตอบสนองความต้องการทางอารมณ์ของมนุษย์เท่านั้น แต่ยังมีนัยแอบแฝงอยู่มากมายอาทิ เป็นเครื่องมือในการสร้างความสามัคคีภายในกลุ่มชน ตลอดจนเป็นสิ่งเชิดหน้าชูตาในฐานะที่เป็นศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ อันแสดงถึงภูมิปัญญาของมนุษย์ที่สั่งสมมานาน (สุดใจ ทศพร. 2554 : 9)

นาฏศิลป์เป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่สุนทรีย์ภาพ เกิดจากการประดิษฐ์ลีลาท่ารำให้วิจิตรบรรจง ผสมผสาน สอดคล้อง สัมพันธ์กับองค์ประกอบอื่น ๆ อาทิ ดนตรี เครื่องแต่งกายได้อย่างกลมกลืน การสร้างสรรค์นาฏศิลป์เกิดจากแนวคิดต่าง ๆ มากมาย ได้แก่ พิธีกรรม ความเชื่อ ประเพณี การประกอบอาชีพ ปรากฏการณ์ต่าง ๆ จากธรรมชาติ การสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์สามารถบูรณาการได้หลายวิธี อาทิ การผสมผสานกับการแสดงท้องถิ่น การสร้างสรรค์ตามชนบทของนาฏศิลป์ หรือ การนำอัตลักษณ์ของชุมชนมานำเสนอในรูปแบบใหม่ เป็นต้น ซึ่งนาฏกรรมสร้างสรรค์เหล่านี้ล้วนเป็นวัฒนธรรมที่สามารถเชื่อมโยงส่งผ่านถึงกันได้อย่างชัดเจน อีกทั้งสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่สร้างสรรค์ขึ้นทางการแสดงการฟ้อนรำที่จะสร้างสรรค์ความพึงพอใจ ความเพลิดเพลินอารมณ์ ทั้งนี้อาจเป็นสิ่งประดิษฐ์ที่สร้างสรรค์ในตาอย่างธรรมชาติที่มีอยู่ เช่น ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี หรือ สิ่งรอบข้างอื่น ๆ และอาจเป็นชุดการแสดงที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ให้อยู่นอกเหนือจากกฎเกณฑ์ของธรรมชาติแต่ต้องไม่ขัดกับความเป็นจริงที่ปรากฏอยู่ในโลกมนุษย์อดีตที่ผ่านมา (ธีรวัฒน์ ช่างสาน. 2538 : 1)

ในปี พ.ศ. 2555 เกิดการรวมตัวของกลุ่มประชาคมอาเซียน ซึ่งประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในประชาคมด้วยและเงื่อนไขของความ เป็นประเทศอาเซียน ได้ส่งผลต่อการปฏิสัมพันธ์ของผู้คนทั้งในระดับการศึกษาสังคมระดับประเทศ

การปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวได้ใช้ ศิลปะการแสดงในมิติต่าง ๆ ซึ่งศิลปะการแสดงของแต่ละชาติมีความหลากหลายและมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่น เฉพาะของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์

ความสัมพันธ์ของกลุ่มประชาคมอาเซียนด้านศิลปวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงและคล้ายคลึงกันมากมีความเกี่ยวพันกันอย่างสม่ำเสมอ คือ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีความแน่นแฟ้น ด้านวัฒนธรรมเสมือนพี่น้อง การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ไทย โดยการบูรณาการวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในกลุ่มประชาคมอาเซียนก็มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศไทยแถบลุ่มภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะไปสู่เป้าหมายความสำเร็จร่วมกันของวัฒนธรรมทางศิลปการแสดง

ดังนั้นในฐานะที่ภาควิชาศิลปการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นหน่วยงานที่ทำการศึกษาค้นคว้าทั้งในส่วนของวัฒนธรรม สังคมและศิลปะการแสดง จึงเล็งเห็นความจำเป็นที่ต้องศึกษาสร้างความสัมพันธ์อันดี และเพิ่มโอกาสในการแลกเปลี่ยนความรู้และการสร้างวัฒนธรรมร่วมกัน ตลอดจนศิลปะการแสดงระบำลาว-ไทยสัมพันธ์ ก็สามารถสื่อสารความเป็นอัตลักษณ์ร่วมของประเทศที่มีวัฒนธรรมคล้ายคลึงกัน และสามารถเผยแพร่เป็นองค์ความรู้ทางด้านศิลปการแสดงที่ก่อให้เกิดความสมานฉันท์ ความเข้าใจอันดีของกลุ่มประเทศในประชาคมอาเซียนอีกด้วย

ความมุ่งหมายในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ร่วมทางการแสดงของระบำลาว-ไทยสัมพันธ์ในด้านลีลาการแสดง ดนตรีและบทเพลง เครื่องแต่งกาย
2. เพื่อสร้างสรรค์ระบำลาว-ไทยสัมพันธ์ โดยการกำหนดแนวคิด ออกแบบการแสดง ประดิษฐ์ท่ารำ บรรจุนดนตรีและเพลงร้อง ตลอดจนออกแบบเครื่องแต่งกาย

คำถามหลักของการวิจัย

รูปแบบ และองค์ประกอบระบำลาว-ไทยสัมพันธ์ ตลอดจนลีลาการแสดง ดนตรี บทเพลง เครื่องแต่งกาย เป็นอย่างไร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยนำแนวคิดทฤษฎีทางศิลปการแสดงและองค์ประกอบศิลป์ของ เติงสา เปเยส ในการประดิษฐ์ท่ารำ ดนตรี บทร้อง และการออกแบบเครื่องแต่งกาย

วิธีการศึกษา

งานวิจัยในครั้งนี้เป็นลักษณะของการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการศึกษา 4 วิธี ประเภทแรกคือ ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ร่วมของไทย-ลาว ประเภทที่สอง ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ ผู้รู้ด้านศิลปการแสดงและเครื่องแต่งกาย จำนวน 3 คน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริเพ็ญ อัตไพบูลย์, ดร.ฉวีวรรณ พันธุ และ ดร.ชัยณรงค์ ต้นสุข ประเภทที่สาม ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยการเข้าร่วมสังเกตการแสดง จากโรงเรียนศิลปการแสดงประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประการสุดท้ายเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และนำเสนอผลงานต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้แก่ อาจารย์นพรัตน์ หวังในธรรม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทินกร อัตไพบูลย์ และครูหอม พันธะวง และนำเสนอด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาระบำลาว-ไทยสัมพันธ์ : การสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงที่มีอัตลักษณ์ร่วมกันของอาเซียน ได้แก่

1. แนวความคิด

เกิดจากการที่ประเทศไทยได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในประชาคมอาเซียน การปฏิสัมพันธ์โดยการใช้ศิลปะการแสดงมิติต่าง ๆ ที่สามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ได้ทั้งระบบสังคม การศึกษา และเศรษฐกิจโดยเฉพาะประเทศที่มีศิลปวัฒนธรรมที่มีมิตรไมตรีแน่นแฟ้นกับประเทศไทยคือบ้านพี่เมืองน้อง ซึ่งสามารถบูรณาการและสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมร่วมกัน

2. รูปแบบการแสดง

เป็นการนำเอาศิลปะการแสดงที่เป็นจุดเด่นของไทยและลาวที่มีอัตลักษณ์ร่วมกันมาสร้างสรรค์เป็นศิลปะการแสดงนาฏยศิลป์

3. ดนตรีและบทร้อง

ดนตรีที่ใช้ในการแสดงระบำลาว-ไทยสัมพันธ์ได้นำเอาทำนองเพลงดวงจำปาของลาวมาบรรเลงร่วมกับทำนองเพลงลาวแพนน้อยของไทยในช่วงปีพาทย์บรรเลงดนตรีไทยและวงเครื่องสายประยุกต์การเป่าแคนสำเนียงลาวให้กลมกลืนและผสมผสานกันอย่างลงตัวมีความอ่อนหวานของทำนองและเนื้อร้องที่สื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันดีของไทยและลาว

เพลงลาว-ไทยสัมพันธ์

สองเราชาวไทยลาวสมานสมัคร
 ผูกความรักพี่น้องคลองสมัย
 สองแผ่นดินเนาวิชิตเชื่อมสายใย
 ร้อยดวงใจสองแคว้น สองแคว้นแดนบุรี
 วัฒนธรรมงามเลิศประเสริฐยิ่ง
 สมขวัญมิ่งสร้างแคว้นแดนสุขี
 แม่น้ำโขงเชื่อมศรัทธามหานที
 ชูบชีวิตหล่อเลี้ยง หล่อเลี้ยงเคียงฝั่งชล
 ราชพฤกษ์เหลืองอร่ามงามไสว
 แผ่นดินไทยแผ่นดินทองครองกุศล
 ด้วยไมตรีเราคงมั่นในกมล
 งามถกถกแดนดิน แดนดินถิ่นจำปา
 หอมจำปาบอวลรัฐจวนจิต

ความเป็นมิตรไมตรีในไฟหา

สายสัมพันธ์จาริกมิโรยรา

สองประชาปองดองหมั่นปองดองหมั่นนิรันดร

4. ผู้แสดง

ผู้แสดงชุดนี้ใช้ผู้แสดงเป็นหญิงล้วน จำนวน 8 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ ประเทศไทย จำนวน 4 คน และประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 4 คน

5. การแต่งกาย

เครื่องแต่งกายได้แนวคิดมาจากชุดประจำชาติของทั้ง 2 ประเทศ คือ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สวมเสื้อแขนยาว นุ่งซิ่น ห่มสไบ ใส่เครื่องประดับทอง ประเทศไทยห่มสไบเฉียง นุ่งผ้าจีบหน้านางแบบนางในใส่เครื่องประดับทอง

ภาพประกอบ 1 เครื่องแต่งกาย

ระบำลาว-ไทยสัมพันธ์

ที่มา : ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ

6. การประดิษฐ์ทำรำ

ใช้ทำรำตามแบบแผนนาฏยศิลป์ไทยและอัตลักษณ์การฟ้อนที่เคลื่อนไหวอย่างช้าๆ อ่อนหวาน นุ่มนวลของลาวในฟ้อนดวงจำปามาผสมผสานกับทำรำที่มีความสง่างาม อ่อนช้อยของไทย โดยเน้นกระบวนทำรำที่แสดงถึงความสัมพันธ์ ความรักสามัคคีแบบบ้านพี่เมืองน้อง

ภาพประกอบ 2 ระบำลาว-ไทยสัมพันธ์
ที่มา : ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ

ภาพประกอบ 3 ท่ารำแสดงอัตลักษณ์ของไทย
และลาว
ที่มา : ปัทมาวดี ชาญสุวรรณ

อภิปรายผล

ระบำลาว-ไทยสัมพันธ์ : การสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงที่มีอัตลักษณ์ร่วมกันของอาเซียนเพื่อนำไปใช้เผยแพร่ให้เห็นถึงความเป็นบ้านพี่เมืองน้องของไทยและลาว ที่สมานสามัคคีกันมาเป็นเวลานาน มีวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกันทั้งวัฒนธรรมด้านภาษา การแต่งกาย ขนบธรรมเนียมประเพณี

การสร้างสรรค์ศิลปะการแสดงในระบำลาว-ไทยสัมพันธ์ ได้นำเอาการแสดงและอัตลักษณ์อันโดดเด่นมาผสมผสานสร้างสรรค์ซึ่งเป็นการสืบทอดนาฏกรรม ให้คงอยู่สืบไปเช่นเดียวกับ สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2543 : 20) กล่าวว่า นาฏกรรมไทยเป็นส่วนหนึ่งที่ยังบ่งบอกวิถีความเป็นอยู่ การแต่งกายและความเชื่อของคนไทยในอดีตจนถึงปัจจุบัน และสอดคล้องกับ เพียงเพ็ญ ทองกล้า (2553 : 25) ว่าความคิดสร้างสรรค์คือกระบวนการอันหนึ่งซึ่งเราใช้เมื่อเรามีความคิดใหม่ ๆ มันเป็นการผสมผสานของความคิดหรือความคิดต่าง ๆ ซึ่งไม่เคยผสมรวมตัวกันมาก่อน เช่นเดียวกับการสร้างสรรค์ทางศิลปะการแสดงที่ต้องการสร้างสรรค์กระบวนการทำรำในรูปแบบการผสมผสานให้ออกสู่สายตาประชาชนเพื่อแสดงออกถึงความอ่อนช้อย งดงามของศิลปะการแสดงทั้งสองประเทศ

ข้อเสนอแนะ

ควรศึกษาศิลปะการแสดงของประเทศใกล้เคียง เช่น กัมพูชา พม่า เวียดนาม นำมาผสมผสานกับศิลปะการแสดงของไทยเพื่อเป็นการสร้างสรรค์และสร้างสัมพันธ์ภาพร่วมกันในกลุ่มอาเซียน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากงบประมาณของกองทุนวิจัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประจำปีงบประมาณ 2560 ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

เอกสารอ้างอิง

ธีรวัฒน์ ช่างसान. (2538). *พรานโนรา*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มนัสวี ศรีราชเลา. (2556). *รูปแบบการอนุรักษ์ การร่ำวงสรวงในโบราณสถานอีสานใต้* : วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุชฎีบัณฑิต คณะวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เพียงเพ็ญ ทองกล้า. (2553). *การปรับปรุงทักษะความคิดสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ : โอ เอสพรีนติ้ง.

สุดใจ ทศพร. (2554). *ศิลปะกับชีวิต*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

สุรพล วิรุพหรัรักษ์.(2558). *นาฏศิลป์ปริทรรศน์*. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ : ห้องภาพสุวรรณ.

สัมภาษณ์

นพรัตน์ หวังในธรรม. ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 22 กันยายน 2560.

ทินกร อัดไพบูลย์. ผู้เชี่ยวชาญด้านดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยนครพนม สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2560.

หอม พันทะวง. อาจารย์นาฏศิลป์ วิทยาลัยสร้างครุนครเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2560.

ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความผูกพันต่อสถานศึกษาของครูในสังกัดกรุงเทพมหานคร

The Relationship Between Leadership Behaviors of School Administrators With Schools Commitment of Teachers Under Bangkok Metropolitan Administration

ปาลภัสสร อัญบุตร¹, พิมพ์อุไร ลิมปพัทธ์²

Panlaphat Anyabutra¹, Pimurai Limpapath²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร 2) ศึกษาระดับความผูกพันต่อสถานศึกษาของครูในสังกัดกรุงเทพมหานคร 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำแบบของผู้บริหารสถานศึกษากับความผูกพันต่อสถานศึกษาของครูในสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่าง คือครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 375 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม ซึ่งมีทั้งหมด 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้สึกผูกพันต่อสถานศึกษาของครูในสังกัดกรุงเทพมหานคร สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ สถิติพื้นฐาน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient)

ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานครในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ความผูกพันต่อสถานศึกษาของครูในสังกัดกรุงเทพมหานครในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อสถานศึกษาด้านอารมณ์และความรู้สึก ด้านการคงอยู่ และด้านบรรทัดฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันโดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอยู่ในทางบวกทุกด้าน

¹ นิสิตระดับปริญญาเอก หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

² รองคณบดีฝ่ายกิจการพิเศษและผู้อำนวยการหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

¹ Ed.D. Student, Doctoral Program in Education, of Faculty of Education, Rangsit University. Email : panphat14@gmail.com

² Associate Dean for Dpecial Development and Director of Doctoral Program in Education, Faculty of Education, Rangsit University Email : dr.pimandassociates.@gmail.com

Abstract

The purposes of this research were : 1) A Study of the leadership behaviors of school Administrators under Bangkok Metropolitan Administration. 2) A study the level schools commitment of teachers under Bangkok Metropolitan Administration. 3) A study of the relationship between leadership behaviors of school Administrators with schools commitment of teachers under Bangkok Metropolitan Administration. The samples were 375 teachers under Bangkok Metropolitan Administration. A questionnaire had 3 episodes. Part 1 was questionnaire about personal factors of teachers under Bangkok Metropolitan Administration. Part 2 is a questionnaire about leadership behavior of school Administrators under Bangkok Metropolitan Administration. And Part 3 is a questionnaire about school commitment of teachers under Bangkok Metropolitan Administration. The basic statistics used for analyzing the collected data were percentage, means, standard deviation; and statistics of Pearson's Correlation Coefficient.

The results of the study were as follows: 1) The leadership behaviors of school Administrators under Bangkok Metropolitan Administration overall was rated at a high level. 2) The commitment of teachers under Bangkok Metropolitan Administration in overall was rated at a high level. 3) The correlation between leadership behaviors of school Administrators with schools commitment of teachers under Bangkok Metropolitan Administration was positive with statistical significance at the 0.01 level.

Keywords : Leadership behaviors, School Administrators, School commitment, Bangkok Metropolitan Administration

บทนำ

“ผู้นำ” เป็นบุคคลที่สำคัญในองค์กร มีบทบาทที่ต้องดำเนินไปภายใต้เงื่อนไขปัจจัยของสถานะโดยรอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโลกในยุคปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว(ดุษฎีรัตน์ โกลุสมภักศิริ, 2558) ส่งผลกระทบต่อการบริหารองค์กรในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็้องค์การที่มีขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ ปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการภายในองค์กร คือ การมีผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถและทักษะในการบริหารหรือมีความเป็นมืออาชีพ ที่สามารถโน้มน้าวให้บุคลากรในองค์กรมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ปฏิบัติงานเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกัน ผู้บริหารและผู้นำที่เป็นนักบริหารมืออาชีพ

จะสามารถสร้างอำนาจชักนำและมีอิทธิพลได้เหนือผู้อื่น ตัวชี้วัดการนำของผู้บริหารจัดการที่ได้ชื่อว่ามีอาชีพ คือ ผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพของงาน การแสดงพฤติกรรมความเป็นผู้นำจึงเป็นตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพของงาน (สุภัททา พิณฑะแพทย์, 2560) และจากงานวิจัยของฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดีและ เสกสรรค์ สนวน (2560) พบว่า พฤติกรรมผู้นำที่สร้างความเปลี่ยนแปลงให้้องค์การประสบความสำเร็จนั้นประกอบด้วย การมีอิทธิพลต่อความคิดของผู้ตาม ซึ่งหมายถึง พฤติกรรมผู้นำที่มีบทบาทและลักษณะการกระทำที่เป็นตัวอย่างที่ดี เป็นแบบตัวอย่างที่ดี เมื่อผู้ตามรับรู้เห็นพฤติกรรมดังกล่าวของผู้นำก็จะทำให้ผู้ตามมีความต้องการลอกเลียนแบบพฤติกรรมที่เป็นแบบ

อย่างที่ตีเหล่านั้นของผู้นำ อีกทั้งมีความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ผู้นำมีความสามารถสื่อสารกับผู้ตาม เพื่อให้ผู้ตามทราบถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจ ความคาดหวังของผู้นำ ที่มีต่อผู้ตามด้วยวิธีการสร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นให้บุคลากรเข้าใจความหมายของสิ่งที่กระทำเห็นวิสัยทัศน์หรืออนาคตขององค์กร และให้บุคลากรยึดมั่นและร่วมสานฝันต่อวิสัยทัศน์ขององค์กร ให้ผู้ตามรู้จักใช้ความคิด พยายามริเริ่มสร้างสรรค์นวัตกรรม และสร้างความท้าทาย นอกจากนี้ผู้นำยังต้องมุ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สร้างความรู้สึกรักและผูกพันต่อองค์กร เพราะองค์กรในปัจจุบันมักมีเป้าหมายหลายประการที่นอกเหนือจากการแสวงหากำไรหรือรายได้ นั่นคือ เป้าหมายที่ต้องการให้บุคลากรมีความยึดมั่นผูกพันต่อองค์กร (Employees Engagement) (รัตติกรณังจิวิศาล, 2560) ดังนั้นความสำเร็จของการบริหารองค์กร คือ ความสามารถของผู้นำ ความพึงพอใจของผู้นำ การทำให้บุคลากรในองค์กรได้รู้สึกว่าตนเองมีส่วนสำคัญ ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลในการสนับสนุนความผูกพันต่อองค์กรได้เป็นอย่างดี (Potter et. al., 1974 อ้างถึงใน กัญญาภรณ์ นววิจิตรกุล, 2556)

สถานศึกษาเป็นองค์กรระดับหน่วยปฏิบัติที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา โดยมีครูเป็นกลไกที่สำคัญในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ซึ่งเป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างคุณภาพให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของครู และการที่ครูจะปฏิบัติงานในหน้าที่ได้ อย่างมีประสิทธิภาพได้นั้น ครูจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถดี มีจิตสำนึกที่ดี เพราะการที่ครูมีจิตสำนึกที่ดีจะทำให้ตระหนักในภาระหน้าที่ของตนที่ต้องปฏิบัติ นอกจากจิตสำนึกที่ดีแล้ว คุณลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งที่ควรจะมีคือ ความผูกพันต่อองค์กรของครู ซึ่งนับเป็นประเด็นสำคัญที่จะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา (ชัยยนต์ เพาพาน, 2559)

สอดคล้องกับ Celep (2000) ได้กล่าวว่าประสิทธิผลหรือคุณภาพของสถานศึกษานั้นขึ้นอยู่กับความผูกพันต่อสถานศึกษา ต่อกิจกรรมการเรียนการสอน ต่ออาชีพ และต่อเพื่อนร่วมงานของครู นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าครู ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน ต้องมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษา เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ทันสมัย เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยเฉพาะทักษะในการบริหารทรัพยากรบุคคล หรือ ครูในสถานศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าที่สุดในสถานศึกษา นอกจากความสำเร็จของสถานศึกษาเกิดขึ้นได้จากการพัฒนาครูให้มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดทักษะที่สร้างสรรค์ สร้างความรู้ที่มีคุณค่าให้เกิดประโยชน์ที่เพิ่มขึ้นกับสถานศึกษาแล้ว ผู้บริหารต้องคำนึงถึงความรู้สึกผูกพันของครูที่มีต่อสถานศึกษา ทั้งนี้เพราะความผูกพันเป็นทัศนคติที่มีประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน สามารถนำพาองค์กรให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ ดังที่ Steers, (1977 อ้างถึงใน สิริพิชชา พร้อมเพรียง, 2558) กล่าวว่าหากบุคคลมีความผูกพันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรในด้านการปฏิบัติงาน เนื่องจากบุคลากรที่มีความผูกพันสูงจะมีความเต็มใจที่จะใช้ความพยายามในการทำงานเพื่อองค์กร และเมื่อบุคลากรมีความผูกพันต่อองค์กรสูง มักจะมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะคงอยู่กับองค์กรต่อไป การที่บุคลากรมีความผูกพันต่อองค์กรสูงจะช่วยลดอัตราการขาดงานได้มากกว่าบุคลากรที่มีความผูกพันต่ำ และจะขาดงานอย่างไม่มีเหตุผลน้อยกว่าบุคลากรที่มีความผูกพันในระดับต่ำ นอกจากนี้ยังพบว่า ความผูกพันต่อองค์กรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับแรงจูงใจและส่งผลทางอ้อมต่อขวัญกำลังใจ ซึ่งจะช่วยให้องค์กรบรรลุเป้าหมายได้ง่ายขึ้น แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ครูจะมีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ การศึกษา เพื่อสร้างผลการปฏิบัติงานให้เพิ่มขึ้นได้ แต่

ทั้งหมดนั้นก็ยิ่งขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อม บรรยากาศในการทำงาน และสำคัญที่สุดคือ พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารในองค์กร (Chang and Lee, 2007 : อ้างถึงใน ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี, เสกสรรค์ สนวา, 2560)

จากการวิเคราะห์ SWOT เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านการพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า ข้าราชการครูมีการโยกย้ายกลับภูมิลำเนาบ่อยครั้ง เป็นอุปสรรคต่อการแต่งตั้งบรรจุข้าราชการครูให้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างต่อเนื่อง (สำนักการศึกษา, 2559) ส่งผลให้ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานอยู่ต้อง รับประทานงานหลายหน้าที่ทั้งบทบาทงานสอนงานสนับสนุนอื่นๆ ของกรุงเทพมหานคร (สำนักการศึกษา, 2560) ทั้งนี้การลาออกหรือโอนย้ายสังกัดของครูในสังกัดกรุงเทพมหานคร อาจเกิดจากครูไม่มีความผูกพันต่อองค์กร เพราะหากครูมีความผูกพันแล้วย่อมไม่ลาออกหรือคิดที่จะโอนย้ายไปสังกัดอื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Steers,(1977)ที่พบว่าบุคลากรที่โอนย้ายหรือลาออกเกิดจากความไม่ผูกพันต่อองค์กร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hoy & Richard, Ress (1978) ที่พบว่า ความผูกพันเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมาไม่ยกย้ายหรือลาออกไปจากองค์กร แม้จะได้รับข้อเสนอที่ดีกว่าจากองค์กรอื่น ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร จึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อความผูกพันต่อสถานศึกษาของครูในสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยมุ่งประเด็นไปที่พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา เพราะผู้บริหารเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาอย่างรอบด้าน ทั้งนี้ผลที่ได้จากการวิจัยยังเป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับผู้บริหารระดับนโยบายของสำนักการศึกษา รวมถึงผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อเป็นแรงจูงใจให้ครูเกิดความรู้สึกรักและผูกพัน

ต่อสถานศึกษา ไม่คิดที่จะโอนย้ายหรือลาออก คงอยู่ร่วมมือร่วมใจพัฒนาการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ให้มีคุณภาพสืบไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร
- 2) เพื่อศึกษาระดับความผูกพันต่อสถานศึกษาของครูในสังกัดกรุงเทพมหานคร
- 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความผูกพันต่อสถานศึกษาของครูในสังกัดกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ข้าราชการครูที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครจำนวน 437 โรงเรียน กระจายกันอยู่ใน 50 เขตของกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีจำนวนข้าราชการครูทั้งสิ้น 14,767 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการเปิดตารางคำนวณกลุ่มตัวอย่างของKrejcie & Morgan, (1970)ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) โดยจับสลากโรงเรียน จำนวนเขตละ 1 โรงเรียน ได้จำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น 50 โรงเรียน แยกโรงเรียนที่เลือกออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 25 โรงเรียน จากนั้นกำหนดผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นข้าราชการครูที่ทำการสอนอยู่ในโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยกลุ่มแรกกำหนดผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 7 และกลุ่มที่สองโรงเรียนละ 8คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 375 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือ เป็นแบบสอบถาม มีทั้งหมด 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร และตอนที่

3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้สึกผูกพันต่อสถานศึกษาของครูในสังกัดกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประเมินค่าของLikert, (1967) โดยกำหนดค่าคะแนนของช่วงน้ำหนักเป็น 5 ระดับ

ขั้นตอนการวิจัย

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรม ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำ ความผูกพันต่อองค์กร และกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

2. สร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย

3. กำหนดกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

4. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

5. สรุปผล แปลผล และอภิปรายผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพื้นฐาน การแจกแจงความถี่ (frequency) และ ร้อยละ

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ระดับพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานครโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ระดับความผูกพันต่อสถานศึกษาของครูในสังกัดกรุงเทพมหานครโดยใช้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม

ตัวแปร พฤติกรรมผู้นำ	n = 375		ระดับ พฤติกรรมผู้นำ
	\bar{X}	S.D	
แบบมุ่งงาน	3.76	0.49	มาก
แบบมุ่งคน	3.49	0.57	ปานกลาง
รวม	3.62	0.53	มาก

3. ผลการวิเคราะห์ระดับความผูกพันต่อสถานศึกษาของครูในสังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$, S.D

สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความผูกพันต่อสถานศึกษาของครูในสังกัดกรุงเทพมหานคร ใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เพศหญิง มีอายุระหว่าง31-40 ปี มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด มีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 11-15 ปี ส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งครูรับเงินเดือนอันดับคศ.2 (วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ)

2. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานครโดยภาพรวม พบว่า พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$, S.D = 0.53) โดยที่พฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.76$, S.D = 0.49) รองลงมาคือพฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งคน ($\bar{X} = 3.49$, S.D= 0.53) ดังตารางที่ 1

= 1.00) โดยเรียงลำดับจากข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยได้แก่ ความผูกพันด้านอารมณ์และความรู้สึก ($\bar{X} = 3.96$, S.D = 0.68) รอง

ลงมาคือ ความผูกพันด้านบรรทัดฐาน ($\bar{X} = 3.95$, S.D = 0.72) และความผูกพันด้านการคงอยู่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.55$, S.D = 0.60) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความผูกพันต่อสถานศึกษาของครูในสังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวม

ตัวแปร ความผูกพัน	n = 375		ระดับ ความผูกพัน
	\bar{X}	S.D	
ความผูกพันด้านอารมณ์และความรู้สึก	3.96	0.68	มาก
ความผูกพันด้านการคงอยู่	3.55	0.60	มาก
ความผูกพันด้านบรรทัดฐาน	3.95	0.72	มาก
รวม	3.82	1.00	มาก

4. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความผูกพันต่อสถานศึกษาของครูในสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลางและเป็นไปในทิศทางเดียวกันโดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในทางบวกทุกคู่ ซึ่งอธิบายได้ดังนี้ พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาแบบมุ่งงาน (X1) มีความสัมพันธ์กับความผูกพันด้านอารมณ์และความรู้สึก (Y1) อยู่ในระดับปานกลาง ($r = .498$) มีความสัมพันธ์กับความผูกพันด้านบรรทัดฐาน (Y3) อยู่ใน

ระดับปานกลาง ($r = .492$) และมีความสัมพันธ์กับความผูกพันด้านการคงอยู่ (Y2) อยู่ในระดับต่ำ ($r = .334$) ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้ง 3 ด้าน ส่วนพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาแบบมุ่งคน (X2) มีความสัมพันธ์กับความผูกพันด้านอารมณ์และความรู้สึก (Y1) อยู่ในระดับต่ำ ($\bar{X} = .388$) มีความสัมพันธ์กับความผูกพันด้านบรรทัดฐาน (Y3) อยู่ในระดับต่ำ ($r = .380$) และมีความสัมพันธ์กับความผูกพันด้านการคงอยู่ (Y2) อยู่ในระดับต่ำ ($r = .269$) ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้ง 3 ด้าน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพฤติกรรมผู้นำกับตัวแปรความผูกพันต่อสถานศึกษา

	(X1)	(X2)	(Y1)	(Y2)	(Y3)
(X1)	1				
(X2)	.703**	1			
(Y1)	.498**	.388**	1		
(Y2)	.334**	.269**	.503**	1	
(Y3)	.492**	.380**	.777**	.719**	1

อภิปรายผล

1. พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยที่พฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งงานมีค่าเฉลี่ยมากกว่าพฤติกรรมผู้นำแบบมุ่งคน สอดคล้องกับการศึกษาของ ศราวุธ กางสำโรง (2559) ที่ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีพฤติกรรมภาวะผู้นำโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยพฤติกรรมภาวะผู้นำด้านการดำเนินงานเป็นที่มียุทธศาสตร์สูงสุด รองลงมาคือพฤติกรรมภาวะผู้นำด้านการวางแผน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพชรกระจ่าง สุทธิสินี (2560) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความผูกพันต่อองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรสงคราม ผลวิจัยพบว่า พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การที่ผลปรากฏเช่นนี้อาจเนื่องมาจากแผนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2560 และนโยบายการจัดการศึกษาของสำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร ที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีคุณสมบัติเป็นมืออาชีพ ทั้งก่อนและหลังเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ที่ผ่านการอบรม นำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้หลังเข้าสู่ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา (สำนักงานการศึกษา, 2560) และการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษานั้น เป็นไปตามมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา มาตรฐานที่ 6 การปฏิบัติงานขององค์กร โดยเน้นผลถาวร ผู้บริหารมืออาชีพเลือกและใช้กิจกรรมการบริหารที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นของบุคลากรและองค์กร จนกลายมีนิสัยในการ

พัฒนาตนเองอยู่เสมอ จึงส่งผลให้ผู้บริหารมีพฤติกรรมการเป็นผู้ที่อยู่ในระดับมาก

2. ความผูกพันต่อสถานศึกษาของครูในสังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของวิภาวรรณ จรัสกุล (2560) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำกับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรโรงพยาบาลเอกชน แห่งหนึ่ง ผลการศึกษาพบว่า ความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิระพร จันทร์ภาโส, (2560) ศึกษาเรื่อง ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในวิทยาลัยเทคนิคหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในวิทยาลัยเทคนิคหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีระดับความผูกพันต่อองค์กรอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านบรรทัดฐานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด

การที่ปรากฏผลเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก แผนปฏิบัติการประจำปี 2560 ของสำนักงานการศึกษา ที่มุ่งพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษากรุงเทพมหานครสู่ความเป็นมืออาชีพ โดยมีโครงการต่างๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพตั้งแต่ก่อนเข้าสู่ตำแหน่งและอยู่ระหว่างการปฏิบัติการ เช่น โครงการประชุมพิเศษข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โครงการฝึกอบรมหลักสูตรการพัฒนาข้าราชการครู กรุงเทพมหานครก่อนแต่งตั้งให้มีหรือเลื่อนเป็นวิทยฐานะ ชำนาญการพิเศษ และวิทยฐานะเชี่ยวชาญ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กรุงเทพมหานครที่ผ่านการอบรมนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาของกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้ในโครงสร้างของหลักสูตรที่ใช้ในการอบรมยังได้สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ ส่งผลให้บุคลากรที่เข้ารับการอบรมเกิด ความศรัทธาในวิชาชีพ ตลอดจนมีความรู้สึกรักและผูกพันต่อสถานศึกษาที่ปฏิบัติงานอยู่

3. พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อสถานศึกษาของครูในสังกัดกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในทางบวก ซึ่งหมายความว่า หากผู้บริหารสถานศึกษามีพฤติกรรมผู้นำอยู่ในระดับมาก ครูก็จะมี ความผูกพันต่อสถานศึกษาในระดับมาก แต่ในทางตรงกันข้าม หากผู้บริหารสถานศึกษามีพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบมุ่งงานอยู่ในระดับน้อย ครูก็จะมี ความผูกพันต่อสถานศึกษาน้อยไปด้วยเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของวิภาวรรณ จรัสกุล (2560) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำกับความผูกพันต่อ องค์การของบุคลากรโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่ง ผลการศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะ ภาวะผู้นำกับความผูกพันต่อองค์การของบุคลากร โดยรวม มีความสัมพันธ์กันทางบวกทุกด้าน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ บุญชนะ เมฆโต (2560) ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่มีผลต่อความผูกพันองค์การและการตั้งใจลาออก ของพนักงานระดับปฏิบัติการ: กรณีศึกษาบริษัท ผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์แห่งหนึ่ง ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์ทางบวก กับความผูกพันต่อองค์การ

การปรากฏผลเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษานั้นเป็นการ แสดงออกถึงพฤติกรรมการบริหารงานที่เป็นไป ตามมาตรฐานวิชาชีพ รวมถึงเป็นไปตามหลักสูตร การอบรม สัมมนาจากหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่ง พฤติกรรมของผู้นำดังกล่าวเปรียบเสมือนแรงจูงใจ ให้บุคคลมีทัศนคติในทางบวกต่อผู้บริหาร การที่ บุคลากรได้ซึมซับและรับรู้ถึงพฤติกรรมความเป็น ผู้นำของผู้บริหารอยู่เป็นประจำ ส่งผลให้บุคลากรมี ทัศนคติในทางบวกมีความ โน้มเอียง ไปทาง พฤติกรรมเหล่านั้น เนื่องจากการรับรู้เป็นพื้นฐาน ของการเกิดการเรียนรู้ที่สำคัญของบุคคล (Skinner, 1990) การตอบสนองใดๆจะขึ้นอยู่กับ การรับรู้

และความสามารถในการแปลความหมายกับสิ่งที่มา กระทบ และการที่ผู้บริหารมีพฤติกรรมที่พึง ประสงค์เป็นต้นว่า เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้น มี ความรอบรู้เรื่องงานที่ทำ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีเหตุผล ดูแลเอาใจใส่บุคลากรอย่างสม่ำเสมอ สนับสนุนให้เกิดความก้าวหน้าในวิชาชีพ ให้กำลังใจชื่นชมในผลงานทั้งต่อหน้าและลับหลัง เป็นต้น พฤติกรรมต่างๆเหล่านี้บุคลากรได้ซึมซับและรับรู้ ด้วยตัวเอง และเกิดทัศนคติในทางบวกต่อผู้บริหาร ส่งผลให้เกิดความรู้สึกที่ดีจนกลายเป็นความรู้สึก ผูกพันทั้งต่อตัวผู้บริหารและต่อองค์การ ดังนั้นจึง อาจสรุปได้ว่า การที่บุคลากรเกิดความรู้สึกผูกพัน ต่อองค์การ เป็นเพราะพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหาร นั้นเอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. เพื่อเป็นการเสริมสร้างความผูกพันให้กับ บุคลากรตั้งแต่เริ่มต้นการเข้ามาเป็นสมาชิกใน องค์การ ผู้บริหารควรมีการนิเทศ หรือจัดการฝึก อบรมให้กับบุคคลที่เข้ามาปฏิบัติงานใหม่เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกับกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ การ ทำงานเป็นทีม รวมถึงวัฒนธรรมในองค์การ

2. ผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำ นโยบายในการพัฒนาบุคลากร โดยกำหนดแนวทาง ในการพัฒนาพฤติกรรมผู้บริหารสถานศึกษาให้ สอดคล้องกับความพึงพอใจของครูทั้งนี้เพื่อให้ครูมี ทัศนคติที่ดีต่อสถานศึกษาอันจะนำมาซึ่งความ ผูกพันต่อสถานศึกษา

ข้อเสนอในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาพฤติกรรมผู้นำด้านอื่นๆที่อาจส่ง ผลให้เกิดความผูกพันต่อสถานศึกษาของครู เช่น พฤติกรรมผู้นำการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมผู้นำเชิง จริยธรรม พฤติกรรมผู้นำในศตวรรษที่ 21 เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยความช่วยเหลือของ ดร.พิมพ์อุไร ลิ้มปัทม์ อาจารย์ที่ปรึกษาคุณุณีนิพนธ์ และดร.วัลลภา เจริญวงศาเวช รวมถึง นาวาอากาศโทสุกฤษฎี อัญ

บุตร ที่ได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการทำวิจัย อีกทั้งยังช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานอีกด้วย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กัญญาภรณ์ นววิจิตรกุล. (2556) คุณลักษณะผู้นำที่พึงประสงค์ ชนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด(มหาชน). *สารนิพนธ์มหาบัณฑิต. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ*
- จิระพร จันทภาโส. (2560). ความผูกพันต่อองค์กรของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในวิทยาลัยเทคนิคหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. *วารสารการประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 6 : 481-488.*
- ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี, เสกสรรค์ สนวา. (2560). พฤติกรรมผู้นำกับการสร้างความเปลี่ยนแปลงในองค์กร. *วารสารสังคมศาสตร์ นิตยรัฐศาสตร์ 1(2) : 104-124*
- ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานการเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสาร บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น 12(1) : 1-9*
- คุณุณีรัตน์ โกสุมภ์ศิริ (2558). *ภาวะผู้นำแบบดุลยภาพ ภาวะผู้นำสำหรับศตวรรษที่ 21.* (บทความออนไลน์). เข้าถึงเมื่อ 1 เมษายน 2561. จาก : <http://leader1234.blogspot.com/2015/09/21-scholarly-article-equilibrium.html>
- บุญชนะ เมฆโต (2560). อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อความผูกพันขององค์กร และการตั้งใจ ลาออกของพนักงานระดับปฏิบัติการ: กรณีศึกษาบริษัทผลิตวัสดุบรรจุภัณฑ์แห่งหนึ่ง. *บทความวิจัย. HROD JOURNAL. 9(1) : 37 – 59*
- เพชรกระจ่าง สุธาสินี (2560). พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความผูกพันต่อองค์กรของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. สาขา วิชาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. : 1-149*
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2560). อิทธิพลของจิตวิญญาณในสถานที่ทำงาน สุขภาวะทางจิตวิญญาณ และภาวะผู้นำที่มีผลต่อผลลัพธ์ขององค์กร. *Kasetsart Journal of Social Sciences 38(2), 644-654*
- วิภาวรรณ จรัสกุล (2560). ภาวะผู้นำกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่ง. *HROD JOURNAL. 9(1), 80-102*
- ศราวุธ กางสำโรง. (2559). *อิทธิพลของภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา มหาสารคามเขต 1. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.*
- สิริพิทยา พร้อมเพรียง (2558). อิทธิพลของการสื่อสารแบบเอาเองในองค์กรที่มีต่อความตั้งใจลาออกจากงานที่ส่งผ่านความผูกพันต่อองค์กรและความเหนื่อยหน่ายของพนักงานในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง. *วารสารวิชาการไอซีทีศิลปากร. 2(1). 44 – 62*

- สุภัททา ปิณฑะแพทย์ (2560). *ภาวะผู้นำของนักบริหารการศึกษามืออาชีพ*. (ออนไลน์). เข้าถึงเมื่อ 1 เมษายน 2561. จาก : <http://www.supatta.haysamy.com/articles>
- สำนักการศึกษา. (2559). *แผนปฏิบัติการประจำปี 2559*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด. : 1-139
- สำนักการศึกษา. (2560). *แผนปฏิบัติการประจำปี 2560*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด, 13-138
- Celep, C. (2000). Teachers' organizational commitment in educational organizations. *National Forum of Teacher Education Journal*, 10(3), 2-21.
- Hoy W. & Richard R. (1978). Administrative Behavior ;& subordinate Loyalty : Op.cit., 274 -275.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Likert, R. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. In Reading in Fishbein, M (Ed.), *Attitude Theory and Measurement* : 90-95.
- Porter, L. W., Mowday, R. T., & Steers, R. W. (1982). *Employee - Organizational Linkage : The psychology of Commitment Absenteeism and Turnover*. New York: Academic Press.
- Skinner, B.F. (1990). *About Behaviorism* New York : Vintage,
- Steers, R. M. (1977, March). Antecedents and outcome of organizational commitment. *Administrative Science Quarterly*, 22 (1), 46 - 75.

การส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้บทปฏิบัติการเคมี เรื่อง อัตราการเกิดปฏิกิริยาฟอกจางสีของคริสตัลไวโอเลตในสารละลายเบส โดยใช้เครื่องตรวจวัดทางแสงอย่างง่ายชนิด PEDD

Enhancement of Learning Achievement and Science Process Skills for The Eleventh Grade Students Using a Chemistry Laboratory: Reaction Rate of Crystal Violet Fading in Alkali Solution Using PEDD a Simple Light Detector

ผกาพรรณ กลางชมภู,¹ จิตีรัตน์ แม้นทิม,² ปิยรัตน์ ดรบับณฑิต³

Phakawan Klangchomphu,¹ Thitirat Mantim,² Piyarat Dombundit³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลัง การจัดการเรียนรู้ด้วยบทปฏิบัติการเคมี เรื่อง อัตราการเกิดปฏิกิริยาฟอกจางสีของคริสตัลไวโอเลตใน สารละลายเบส โดยใช้เครื่องตรวจวัดชนิด PEDD 2) เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ด้านทักษะกระบวนการทาง วิทยาศาสตร์ ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยบทปฏิบัติการเคมี เรื่อง อัตราการเกิดปฏิกิริยาฟอกจางสี ของคริสตัลไวโอเลตในสารละลายเบส โดยใช้เครื่องตรวจวัดชนิด PEDD กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยคือ นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย จาก 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 โดยการสุ่มแบบกลุ่ม (cluster random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยได้แก่ 1) บทปฏิบัติการ เคมี เรื่อง อัตราการเกิดปฏิกิริยาฟอกจางสีของคริสตัลไวโอเลตในสารละลายเบส โดยใช้เครื่องตรวจวัดชนิด PEDD 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สถิติที่ ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้ t-test (dependent sample) ผลการศึกษา พบว่า 1) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนการจัดการ เรียนรู้ด้วยบทปฏิบัติการเคมี ที่ระดับนัยสำคัญ .01 2) นักเรียนมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สูง กว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ด้วยบทปฏิบัติการเคมี ที่ระดับนัยสำคัญ .01

¹ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

² อาจารย์ภาควิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

¹ Graduate Student, Department of Chemistry, Faculty of Science, Srinakharinwirot University

² Lecturer, Department of Chemistry, Faculty of Science, Srinakharinwirot University

³ Associate Professor, Department of Chemistry, Faculty of Science, Srinakharinwirot University

คำสำคัญ : บทปฏิบัติการเคมี อัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมี การฟอกจางสีของคริสตอลไวโอเล็ตในสารละลายเบส เครื่องตรวจวัดชนิด PEDD

Abstract

The purposes of this research were to 1) compare learning achievement before and after determining the applied chemistry laboratory reaction rate of crystal violet fading in alkali solution using PEDD light detector 2) compare science process skills before and after determining applied chemistry laboratory reaction rate of crystal violet fading in alkali solution using PEDD light detector. The research sample was from an eleventh grade classroom at Samsenwittayalai school where one classroom constituted 30 students selected by cluster random sampling technique in the first semester of the 2017. The research instruments consisted of 1) the chemistry laboratory reaction crystal violet fading in alkali solution 2) learning achievement test 3) science process skills test. The statistics used in this research were percentage, average, standard deviation, and statistic for hypothesis testing was t-test (dependent sample). The study results found that 1) students, who learned using chemistry laboratory reaction rate of crystal violet fading in alkali solution, had significantly higher learning achievement score than before learning via this laboratory at the significant level of .01. 2) students, who learned using chemistry laboratory reaction rate of crystal violet fading in alkali solution, had significantly higher science process skill than before learning via this laboratory at the significant level of .01.

Keywords : Chemistry Laboratory, Rate of Reaction, Crystal Violet Fading in Alkali Solution, PEDD light detector

บทนำ

วิชาเคมีเป็นการศึกษาศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสาร หรือการเกิดสารใหม่ (Longman Contemporary Dictionary, 2012) และวิชาเคมียังสามารถเชื่อมโยงกับสาขาวิชาอื่นๆด้วย แต่พบว่าการจัดการเรียนรู้ในวิชาเคมีไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรเนื่องจากวิชาเคมี เนื่องจากวิชาเคมีมีเนื้อหาที่ค่อนข้างเป็นนามธรรม มีภาษาที่มีความจำเพาะ ต้องอาศัยจินตนาการในการเรียนรู้ ซึ่งทำให้เกิดแนวคิดคลาดเคลื่อน (misconception) ในหลายๆ หัวข้อ ได้แก่ ปริมาณสารสัมพันธ์ กรด - เบส อัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมี และไฟฟ้าเคมี (Chu, & Hong, 2010) โดยเฉพาะในการจัดการ

เรียนรู้เรื่อง อัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมี เป็นหัวข้อพื้นฐานที่สำคัญหัวข้อหนึ่งที่นักเรียนมักเกิดแนวคิดคลาดเคลื่อนที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ เช่น นักเรียนมักสับสนเกี่ยวกับเรื่อง อุณหภูมิ และความเข้มข้น และผลของตัวเร่งปฏิกิริยาที่มีผลต่ออัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมี (Çalik MA, Kolomuç A, Karagölge, 2010) เนื่องจากเนื้อหาส่วนใหญ่ต้องใช้จินตนาการเป็นการคิดในระดับอนุภาค และใช้สัญลักษณ์ในการสื่อความหมายจึงทำให้นักเรียนไม่เข้าใจเท่าที่ควร (Kolomuç, & Tekin, 2011) ให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนตกต่ำ และในขณะเดียวกันก็ทำให้ทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนก็ต่ำด้วย

เนื่องจากการเรียนรู้ของนักเรียนจะเกิดขึ้นพร้อมกันทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์มีความสัมพันธ์กัน หากไม่มีความเข้าใจในเนื้อหา ก็ไม่มีแหล่งข้อมูลมาช่วยในการวิเคราะห์ และตีความหมายข้อมูลได้ (เยาเวเรศ ใจเย็น, 2550)

ดังนั้น เพื่อให้การจัดการเรียนรู้วิชาเคมีเกิดประสิทธิภาพ และนักเรียนเข้าใจเนื้อหาของวิชาเคมีได้อย่างดี จึงได้มีการพัฒนากระบวนการ และวิธีจัดการเรียนรู้วิชาเคมีให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งหนึ่งในแนวคิดที่ได้รับการยอมรับคือแนวคิดของ Jonhstone ที่นำเสนอในปี ค.ศ 1993 (Jonhstone. 1993) เกี่ยวกับแนวคิดทางเคมี 3 ระดับ (three levels of representation) ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนมีการผสมผสานความรู้ในสามระดับเข้าด้วยกันคือ 1) ความรู้ในระดับมหภาค (macroscopic) คือ การเรียนรู้ผ่านการผ่านการใช้ประสาทสัมผัส และการสังเกตการเปลี่ยนแปลงปฏิกิริยาเคมี หรือการเรียนรู้ผ่านการทดลอง 2) ความรู้ในระดับสัญลักษณ์ (symbolic) และ 3) ความรู้ในระดับอนุภาค (microscopic) คือ การเปลี่ยนแปลงในระดับอะตอมหรือโมเลกุล และการลงมือปฏิบัติการทดลองด้วยตนเอง (learning by practicing) มีความสำคัญในการเสริมสร้าง และพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน เนื่องจากจะทำให้เกิดการเกิดการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ และการแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง ทำให้นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวของนักเรียนเอง (Laurillard. 2012) สามารถเข้าใจเนื้อหาวิชาเคมีได้อย่างถูกต้อง และสามารถแก้ไขปัญหาแนวคิดคลาดเคลื่อน (Barke, Hazari & Tiyybarek. 2009) นอกจากนี้ยังเป็นการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ (Tobin. 1990) และทักษะกระบวนการไปพร้อมกัน (Hofstein. 2004) และเป็นการสร้างเจตคติที่ดีต่อวิชาเคมี (Akani O. 2015) พร้อมทั้งทำให้นักเรียน สามารถเข้าใจธรรมชาติของวิชาเคมี ดังนั้นในวิชาเคมีจึงจำเป็นต้องจัดการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำการทดลองตามบทปฏิบัติการ แต่การ

ใช้การบทปฏิบัติการเคมีในประเทศไทยนั้น มีข้อจำกัด เนื่องจากในเรื่องของเนื้อหาที่นำมาประยุกต์ใช้จากต่างประเทศไม่เข้ากับบริบทห้องเรียนในประเทศไทย (สมเกียรติ พรพิสุทธิมาศ. 2556) อุปกรณ์ และสารเคมีที่มีราคาสูง เครื่องมือมีความซับซ้อน ใช้งานยาก และสารเคมี ทำให้เป็นอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ด้วยบทปฏิบัติการ (ภพ เลหาไพบูลย์, 2542) แต่ก็ยังคงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดการเรียนรู้ด้วยบทปฏิบัติการเคมีในห้องเรียนเคมีและวิทยาศาสตร์ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 2556)

ดังนั้น บทปฏิบัติการเคมีที่มีประสิทธิภาพ ราคาถูก อุปกรณ์หาง่าย สามารถสร้างเองได้ และเข้ากับบริบทการจัดการเรียนรู้ของประเทศไทย น่าช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาเรื่องอัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมีได้ดีขึ้น และยังช่วยส่งเสริมการใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนไปพร้อมกัน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการนำบทปฏิบัติการเคมีที่พัฒนาขึ้นให้เข้ากับบริบทข้างต้น มาใช้ในการจัดการเรียนรู้วิชาเคมี ซึ่งบทปฏิบัติการที่นำมาใช้ คือ ใช้ปฏิกิริยาฟอกจางสีของคริสตัลไวโอเล็ตในสารละลายเบส (Corsaro . 1964) ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงจากสารละลายสีม่วง เป็นสารละลายไม่มีสีตามปริมาณของสารตั้งต้นอย่างชัดเจน ร่วมกับใช้เครื่องตรวจจับชนิด PEDD (paired emitter-detector diodes) ที่สร้างได้ง่ายจากไดโอดเปล่งแสง (LED) จำนวน 2 หลอด ซึ่งทำหน้าที่เป็นแหล่งกำเนิดแสง (light source) และตัวตรวจจับ (detector) ซึ่งสามารถติดตามวัดการดูดกลืนแสงได้ เหมือนกับเครื่องสเปกโทรโฟโตมิเตอร์ (Tymecki, & Koncki. 2009) เพื่อศึกษาผลการเรียนรู้ของนักเรียนในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนเมื่อมีการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทปฏิบัติการเคมี

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทปฏิบัติการเคมี เรื่อง อัตราการเกิดปฏิกิริยาฟอกจางสีของคริสตัลไวโอเล็ตในสารละลายเบส

2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทปฏิบัติการเคมี เรื่อง อัตราการเกิดปฏิกิริยาฟอกจางสีของคริสตัลไวโอเล็ตในสารละลายเบส

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การจัดการเรียนรู้โดยใช้บทปฏิบัติการเคมี เรื่อง อัตราการเกิดปฏิกิริยาฟอกจางสีของคริสตัลไวโอเล็ตในสารละลายเบส

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
2. ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. บทปฏิบัติการเคมี เรื่อง อัตราการเกิดปฏิกิริยาฟอกจางสีของคริสตัลไวโอเล็ตในสารละลายเบส
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
3. แบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

1. การพัฒนาบทปฏิบัติการเคมี เรื่อง อัตราการเกิดปฏิกิริยาฟอกจางสีของคริสตัลไวโอเล็ตในสารละลายเบส ดำเนินการดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาเรื่องอัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมี ได้แก่ หลักสูตรการ

สามเสนาวิทยาลัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 จำนวน 8 ห้องเรียน นักเรียนทั้งหมด 310 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสามเสนาวิทยาลัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 จาก 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (cluster sampling)

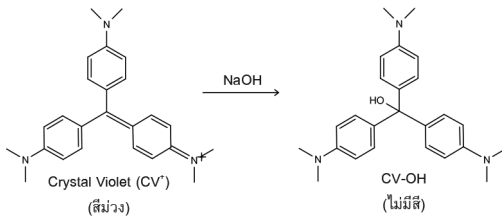
ตัวแปรที่ศึกษา

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
2. ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

ศึกษาชั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และงานวิจัยที่ใช้บทปฏิบัติการเคมีในการจัดการเรียนรู้เรื่องอัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมี และผลงานพหุศาสตร์

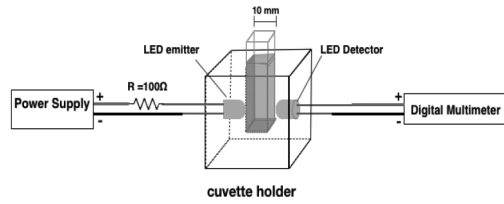
1.2 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับปฏิกิริยาเคมีที่ใช้ในการพัฒนาบทปฏิบัติการเคมี เรื่อง อัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมี และการพัฒนาบทปฏิบัติการเคมีสำหรับห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยพิจารณาในประเด็นสำคัญดังนี้ 1) ใช้สารเคมีน้อย ง่าย และราคาถูก 2) อุปกรณ์ที่ใช้มีราคาถูก การใช้งานไม่ซับซ้อนง่าย และดูแลรักษาง่าย และเก็บรักษา 3) ผลการทดลองสังเกตเห็นการเปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจน ทำให้ผู้วิจัยเลือกพัฒนาบทปฏิบัติการเคมีจากปฏิกิริยาฟอกจางสีของคริสตัลไวโอเล็ตในสารละลายโซเดียมไฮดรอก

ไซต์เบส ซึ่งมีการนำเสนอในปี ค.ศ 1964 โดย Co-saro สารละลายคริสตัลไวโอเลต (CV+) เมื่อทำปฏิกิริยากับโซเดียมไฮดรอกไซด์ (NaOH) จะเปลี่ยนสีจากสารละลายสีม่วงเป็นโดยใช้สารละลายคริสตัลไวโอเลตทำปฏิกิริยากับสารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์ ซึ่งเกิดการฟอกจางสีจากสารละลายสีม่วงเป็นสารละลายไม่มีสี (CV-OH) ดังแสดงในรูปที่ 1

รูปที่ 1 สมการแสดงปฏิกิริยาฟอกจางสีของคริสตัลไวโอเลตในสารละลายเบส (ดัดแปลงมาจากงานวิจัยของ Corsaro (1964))

1.3 เครื่องตรวจวัดการฟอกจางสีของคริสตัลไวโอเลตในสารละลายเบส สร้างตามแนวคิดของ Tymecki และ Koncki ดังรูปที่ 2 ประกอบด้วย 1) แหล่งกำเนิดไฟฟ้ากระแสตรง (DC power supply) 2) แท่นยึดคิวเวตต์ (cuvette holder) 3) หลอด LED เปล่งแสง (LED emitter) 4) หลอด LED ตรวจวัด (LED detector) 5) ดิจิทัลมัลติมิเตอร์เพื่อวัดตรวจวัดค่าศักย์ไฟฟ้าของ LED ตรวจวัด โดยในเครื่องตรวจวัดชนิด PEDD ทั้งหลอด LED เปล่งแสง และ LED ตรวจวัดจะติดตั้งบนแท่นยึดคิวเวตต์ซึ่งทำจากพลาสติกอะคริลิกซึ่งออกแบบให้ติดตั้งหลอด LED ทั้ง 2 ประเภทวางอยู่ในระนาบเดียวกัน แต่มีทิศทางตรงข้ามกัน และมีช่องสำหรับใส่คิวเวตต์พลาสติกขนาด 10 มิลลิเมตร สำหรับบรรจุสารละลาย ดังแสดงในรูปที่ 2

รูปที่ 2 แผนภาพแสดงองค์ประกอบของเครื่องตรวจวัดชนิด PEDD ดัดแปลงมาจากแนวคิด Tymecky และ Koncki (2009) (LED emitter คือ LED สีส้ม $\lambda = 590 \pm 5$ nm ที่ต่อกับตัวต้านทานขนาด 100 โอห์ม, LED detector คือหลอดสีส้ม $\lambda = 590 \pm 5$ nm ต่ออยู่กับดิจิตัลมัลติมิเตอร์)

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องตรวจวัดชนิด PEDD โดยการวัดสารละลายมาตรฐานคริสตัลไวโอเลต ความเข้มข้น 5-20 μM เปรียบเทียบกับการตรวจวัดด้วยเครื่องมือมาตรฐาน คือ เครื่องสเปกโทรโฟโตมิเตอร์ พบว่ากราฟแสดงความสัมพันธ์ระหว่างค่าสัญญาณไฟฟ้าที่วัดได้จากเครื่องตรวจวัดชนิด PEDD และค่าการดูดกลืนแสงจากเครื่องสเปกโทรโฟโตมิเตอร์ ให้ค่า ค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน เท่ากับ 0.9998 แสดงว่าเครื่องตรวจวัดชนิด PEDD สามารถใช้งานได้ใกล้เคียงกับเครื่องมือ สเปกโทรโฟโตมิเตอร์ และเมื่อทดสอบความเที่ยง (%RSD) ของเครื่องตรวจวัดชนิด PEDD โดยการวัดสารละลายมาตรฐานคริสตัลไวโอเลตที่มีความเข้มข้น 5-20 μM พบว่ามีค่า %RSD น้อยมาก >0.001 แสดงว่าเครื่องตรวจวัดชนิด PEDD มีความเที่ยงระดับดี

1.4 ศึกษาสภาวะที่เหมาะสมในการพัฒนาทปฏิบัติการเคมี เรื่อง อัตราการเกิดปฏิกิริยาฟอกจางสีของคริสตัลไวโอเลตในสารละลายเบส ได้แก่ 1) ความเข้มข้นของสารละลาย พบว่า ความเข้มข้นของสารละลายคริสตัลไวโอเลตในช่วง 5-20 μM และความเข้มข้นของสารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์ในช่วง 0.02-0.06 M พบว่า ความเข้มข้นของสารละลายคริสตัลไวโอเลตที่เหมาะสม คือ 10 μM และ 15 μM และ

ใช้ความเข้มข้นของสารละลายโซเดียมไฮดรอกไซด์ที่เหมาะสมคือ 0.04 M และ 0.06 M ซึ่งให้กราฟแสดงอัตราการเกิดปฏิกิริยาฟอกจางสีคริสตัลไวโอเล็ตในสารละลายเบสที่ชัดเจน และใช้เวลาในการทดลองน้อยกว่า 8 นาที

2) อุณหภูมิที่มีผลต่ออัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมีโดยใช้เครื่องตรวจวัดชนิด PEDD ในการติดตามการเปลี่ยนแปลงของปฏิกิริยา โดยศึกษาผลของอุณหภูมิที่มีต่ออัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมี ตั้งแต่อุณหภูมิ 5-60 องศาเซลเซียส ($^{\circ}\text{C}$) พบว่า อุณหภูมิต่ำมีอัตราการเกิดปฏิกิริยาจะช้ากว่าที่อุณหภูมิสูง ดังนั้นจึงเลือกอุณหภูมิที่แตกต่างกันทั้งหมด 3 อุณหภูมิได้แก่ อุณหภูมิต่ำ (5°C) อุณหภูมิห้อง (30°C) และอุณหภูมิสูง (50°C) เนื่องจากมีอัตราการเกิดปฏิกิริยาที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนและใช้เวลาในการทดลองจะและติดตามการเกิดปฏิกิริยาเป็นเวลาแค่ 75 วินาที

1.5 ออกแบบบทปฏิบัติการเคมี เรื่องอัตราการเกิดปฏิกิริยาฟอกจางสีของคริสตัลไวโอเล็ต โดยใช้เครื่องตรวจวัดชนิด PEDD จากจุดประสงค์การเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และสภาวะที่เหมาะสมที่ได้จากการศึกษาในข้อ 1.4 มาออกแบบกิจกรรมการทดลองประกอบด้วย 3 การทดลอง ได้แก่ การทดลองที่ 1 การศึกษาอัตราการเกิดปฏิกิริยาฟอกจางสีของคริสตัลไวโอเล็ตในสารละลายเบส การทดลองที่ 2 การศึกษาผลของความเข้มข้นต่ออัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมี การหากฎอัตรา และอันดับปฏิกิริยา และการทดลองที่ 3 การศึกษาผลของอุณหภูมิที่มีผลต่ออัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมี

1.6 พัฒนาคู่มือครู และบทปฏิบัติการของนักเรียน กิจกรรม ซึ่งมีองค์ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ 1) บทนำ ซึ่งอธิบายพื้นฐานของหัวข้ออัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมี 2) อุปกรณ์และวิธีการทดลองของการทดลองแต่ละตอน 3) ไบบันทึกรผลการทดลองซึ่งประกอบด้วย การวางแผนการทดลองที่นักเรียน

ต้องวางแผนการทดลองด้วยตนเอง แบบบันทึกรผลการทดลอง และคำถามหลังการทดลอง

1.7 หากคุณภาพของบทปฏิบัติการเคมีโดยเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาบทปฏิบัติการเคมีจำนวน 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านเคมีศึกษาจำนวน 2 ท่าน เพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ของบทปฏิบัติการเคมี พบว่า ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากการประเมินมีค่าตั้งแต่ 0.67-1 และผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการใช้ภาษาที่ใช้ในเขียนบทปฏิบัติการ และเพิ่มเนื้อหา ทฤษฎีพื้นฐานความรู้เรื่องอัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมีไปปรับปรุงก่อนนำบทปฏิบัติการเคมีไปใช้ต่อไป

จากนั้นนำบทปฏิบัติการเคมีที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองภาคสนามกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในกลุ่ม จำนวน 5 คน โดยให้นักเรียนอ่านเนื้อหาและลำดับขั้นตอนของบทปฏิบัติการ แล้วปรับปรุงเรื่องคำศัพท์เฉพาะในบทปฏิบัติการให้เหมาะสมกับความรู้เดิมของนักเรียน จากนั้นนำบทปฏิบัติการที่ผ่านการปรับปรุงแล้วนำไปใช้กับนักเรียนจำนวน 15 คน เพื่อทดลองใช้บทปฏิบัติการเคมี พบว่านักเรียนสามารถปฏิบัติการทดลองได้ทันในเวลาที่กำหนด แต่ต้องมีการปรับปรุงในเรื่องเนื้อหาที่ใช้ในการคำนวณและปรับปรุงเนื้อหาที่ใช้เวลานานเกินไปให้กระชับมากขึ้น จากนั้นนำบทปฏิบัติการเคมีใช้กับนักเรียนจำนวน 26 คน แบ่งเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5-6 คน เพื่อประสิทธิภาพตามเกณฑ์ E1/E2 ไม่น้อยกว่า 70/70 โดย

E1 หมายถึง ประสิทธิภาพของกระบวนการเป็นร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่ทำแบบทดสอบระหว่างบทปฏิบัติการเคมี ได้คะแนนไม่น้อยกว่าร้อยละ 70

E2 หมายถึง ประสิทธิภาพของกระบวนการเป็นร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่ทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยบทปฏิบัติการเคมี ได้คะแนนไม่

น้อยกว่าร้อยละ 70

พบว่า บทปฏิบัติการเคมี เรื่อง อัตราการเกิดปฏิกิริยาฟอกขาวสีของคริสตัลไวโอเล็ตในสารละลายเบส โดยใช้เครื่องตรวจวัดชนิด PEDD มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ E1/E2 เท่ากับ 87.74/83.26 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ประสิทธิภาพที่กำหนด

2. การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

2.1 ศึกษาเนื้อหาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องอัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมี

2.2 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามแนวคิดของบลูม (Bloom's Revised Taxonomy) วัดพฤติกรรม 3 ด้าน คือ ด้านความเข้าใจ ด้านการนำไปใช้ และด้านการคิดวิเคราะห์ ในเรื่อง อัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมี แบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ

2.3 หาคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน แล้วเลือกข้อสอบที่มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาตั้งแต่ 0.67-1 และปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

2.4 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผ่านการประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาไปใช้กับนักเรียนจำนวน 56 คน แล้วนำผลการทดสอบมาวิเคราะห์หาความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของข้อสอบแต่ละข้อ

2.5 เลือกข้อสอบจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่มีค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.2-0.8 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.2-0.6 จำนวน 20 ข้อ วัดพฤติกรรมด้านความเข้าใจ 6 ข้อ ด้านการนำไปใช้ 5 ข้อ และด้านคิดวิเคราะห์ 9 ข้อ เพื่อนำมาสร้างเป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2.6 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมาหาค่าความเชื่อมั่น ตามแบบคูเดออร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) KR-20 พบว่า

ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีค่า 0.73

3. การสร้างแบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อวัดทักษะการทดลอง และทักษะการตีความหมายข้อมูลและลงข้อสรุป

3.1 ศึกษาเนื้อหาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

3.2 สร้างแบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยกำหนดสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการทดลองเรื่องอัตราการเกิดปฏิกิริยา จำนวน 13สถานการณ์ และสร้างข้อคำถาม แบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก เพื่อวัดทักษะการทดลอง และทักษะการตีความหมายข้อมูลและลงข้อสรุป จำนวน 14 ข้อ

3.3 หาคุณภาพของแบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยการประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน แล้วเลือกข้อสอบที่มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาตั้งแต่ 0.67-1 และปรับปรุงข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3.4 นำแบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่ผ่านการประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาไปใช้กับนักเรียนจำนวน 56 คน แล้วนำผลการทดสอบมาวิเคราะห์หาความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของข้อสอบแต่ละข้อ

3.5 เลือกข้อสอบจากแบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ที่มีค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.4-0.8 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.2-0.6 จำนวน 8 ข้อ ซึ่งวัดทักษะการทดลองจำนวน 4 ข้อ และวัดทักษะการตีความหมายข้อมูลและข้อสรุป 4 ข้อ เพื่อนำมาสร้างเป็นแบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

3.6 นำแบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มาหาค่าความเชื่อมั่น ตามแบบคูเดออร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) KR-20 พบว่าความเชื่อมั่นของแบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ มีค่า 0.66

วิธีการศึกษา

ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือวิจัยที่มีคุณภาพมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาเคมี (เพิ่มเติม) โดยมีขั้นตอนเป็นการวิจัยวิจัยเชิงการทดลอง (experimental research) ดังขั้นตอนต่อไปนี้

1. สุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ และเรียนเรื่องอัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมี เนื้อหาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีพุทธศักราช 2551 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 โดยการสุ่มแบบกลุ่ม (cluster sampling) จาก 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน

2. ทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้ด้วยบทปฏิบัติการเคมีกับกลุ่มกับตัวอย่างโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง อัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมี และแบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

3. จัดการเรียนการสอนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างด้วยบทปฏิบัติการเคมี เรื่องอัตราการเกิดปฏิกิริยาฟอกจางสีของคริสตัลไวโอเลตในสารละลายเบส โดยใช้เครื่องตรวจวัดชนิด PEDD

ประกอบด้วยการแนะนำบทปฏิบัติการเคมี (2 คาบ) และการทำปฏิบัติการเคมี (2 คาบ) เวลารวม 4 คาบ

4. ทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยบทปฏิบัติการเคมีกับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องอัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมีและแบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งห่างจากการทดสอบก่อนเรียน 4 สัปดาห์

5. วิเคราะห์ทางสถิติ เพื่อตรวจสอบสมมติฐานในลำดับถัดไป

ผลการวิจัย

1. การเปรียบเทียบประสิทธิผลการเรียนรู้ในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เมื่อมีการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทปฏิบัติการเคมี เรื่อง อัตราการเกิดปฏิกิริยาฟอกจางสีของคริสตัลไวโอเลต ในสารละลายเบส

จากการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง อัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมี ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยบทปฏิบัติการเคมี ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพการเรียนรู้ในด้าน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เมื่อมีการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทปฏิบัติการเคมี เรื่อง อัตราการเกิดปฏิกิริยาฟอกจางสีของคริสตัลไวโอเลต ในสารละลายเบส

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม		S.D.	t	df	p
ก่อนเรียน	30	20	14.50	2.255	4.180	29	0.000
หลังเรียน	30	20	16.26	1.285			

เมื่อเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยบทปฏิบัติการเคมีด้วยการทดสอบ t-test (dependent samples) พบว่า มีค่า t เท่ากับ 4.180 และค่า $p < 0.01$ แสดงว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยบทปฏิบัติการเคมีสูงกว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญ

2. การเปรียบเทียบประสิทธิผลการเรียนรู้ในด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เมื่อมีการ

จัดการเรียนรู้โดยใช้บทปฏิบัติการเคมี เรื่อง อัตราการเกิดปฏิกิริยาฟอกจางสีของคริสตัลไวโอเลต ในสารละลายเบส

จากการทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ด้วยแบบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ด้วยบทปฏิบัติการเคมีได้ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ประสิทธิภาพทางการเรียนรู้ในด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เมื่อมีการจัดการเรียนรู้ โดยใช้บทปฏิบัติการเคมี เรื่อง อัตราการเกิดปฏิกิริยาฟอกจางสีของคริสตัลไวโอเล็ต ในสารละลายเบส

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	S.D.	t	df	p	
ก่อนเรียน	30	8	5.20	1.126	6.770	29	0.000
หลังเรียน	30	8	6.60	0.724			

เมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเรียน ด้วยการทดสอบ t-test (dependent samples) พบว่าค่า t มีค่าเท่ากับ 6.770 และค่า $p < 0.01$ แสดงว่า ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนหลังมีการจัดการเรียนรู้ด้วยบทปฏิบัติการเคมีสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญ

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทปฏิบัติการเคมี เรื่อง อัตราการเกิดปฏิกิริยาฟอกจางสีของคริสตัลไวโอเล็ตในสารละลายเบส มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ที่ระดับนัยสำคัญ .01

เนื่องจากบทปฏิบัติการจะมีส่วนช่วยทำให้นักเรียนได้เห็นภาพรวมของเรื่องอัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมีจากการฟอกจางสีของคริสตัลไวโอเล็ตในสารละลายเบส ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางเคมี 3 ระดับที่กล่าวถึงการเรียนรู้ในระดับมหภาค นอกจากนี้การเรียนรู้อ่านบทปฏิบัติการเคมีจะทำให้ นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติการทดลอง ในสถานการณ์จริง ทำให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรพล วิหคไพบูลย์ (2543) ที่ได้พัฒนาบทปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ เรื่อง การบำบัดน้ำเสีย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ค่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญเมื่อมีการนำบทปฏิบัติการมาใช้ในการจัดการเรียนรู้

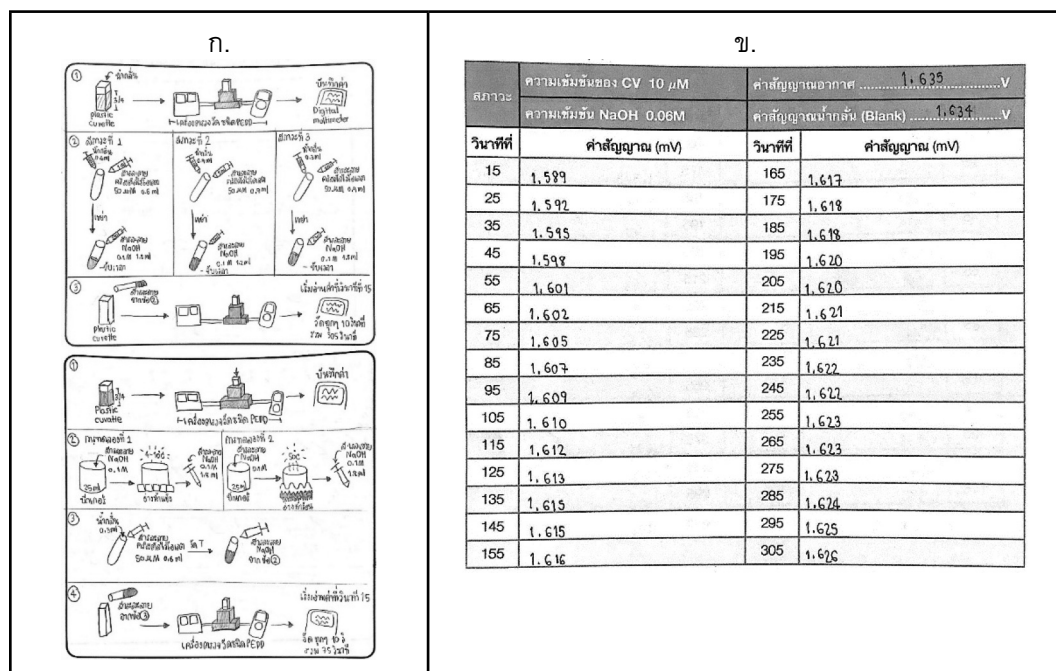
เนื่องจากบทปฏิบัติการวิทยาศาสตร์กล่าวว่าการมีขั้นตอนที่ชัดเจน ทำให้นักเรียนสามารถดำเนินการทดลองได้เป็นอย่างดี ราบรื่นและเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น เพราะได้ศึกษาผ่านสถานการณ์จริงทำให้เกิดการเรียนรู้ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น นอกจากนี้ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทปฏิบัติการเคมียังสอดคล้องกับงานวิจัยของจาร์วูฒน์ ชูรักษ์ (2557) ที่พัฒนาบทปฏิบัติการเคมีวิเคราะห์ เรื่อง การหาปริมาณเหล็กในน้ำตัวอย่าง โดยใช้เครื่องวัดการดูดกลืนแสงอย่างง่าย พบว่าเมื่อจัดการเรียนรู้โดยใช้บทปฏิบัติการเคมีวิเคราะห์ ทำให้คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตสูงขึ้น และนักเรียนได้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมจะทำให้นักเรียนสามารถทำความเข้าใจต่อเนื้อหาวิชาที่เรียนได้ดีขึ้น นักเรียนสามารถเชื่อมโยงการเปลี่ยนแปลงทางเคมีกับทฤษฎีในวิชาเคมีได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย Chairam, Somsook, & Coll. (2009) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้เรื่องจลนพลศาสตร์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี พบว่า เมื่อผ่านการจัดการเรียนรู้ด้วยบทปฏิบัติการเคมี นักศึกษาสามารถเข้าใจเนื้อหาของเรื่องจลนพลศาสตร์ได้ดีขึ้นเมื่อมีการเรียนรู้โดยการใช้อ่านบทปฏิบัติการ เนื่องจากเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาสูงขึ้น และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นรชัย พิทักษ์พรชัย (2557) ที่นำแบบการทดลองเสมือน เรื่อง การแยกสาร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น เนื่องจากเป็นกิจกรรม

ที่ดึงดูดให้นักเรียนสนใจ และนักเรียนได้มีโอกาส ทบทวนความรู้ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

2. นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ บทปฏิบัติการเคมี เรื่อง อัตราการเกิดปฏิกิริยาฟอก าจสีของคริสตัลไวโอเล็ตในสารละลายเบส มีทักษะ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์สูงกว่าก่อนการ จัดการเรียนรู้ ที่ระดับนัยสำคัญ .01

เนื่องจากในกิจกรรมได้มีการออกแบบให้ นักเรียนได้พัฒนาทักษะกระบวนการทาง วิทยาศาสตร์เป็นรายทักษะดังนี้

ในด้านทักษะการทดลอง นักเรียนได้ทำการ วางแผนการทดลองด้วยตนเองล่วงหน้า ทำให้ นักเรียนได้ทำความเข้าใจและลำดับขั้นตอนการ ทดลองมาก่อนทำให้นักเรียนสามารถทำการทดลอง ได้อย่างคล่องแคล่วและถูกต้อง นอกจากนี้นักเรียน มีเวลาพิจารณาปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการทดลอง และเตรียมการแก้ปัญหาเหล่านั้นซึ่งเป็นการ ปลูกฝังและพัฒนานิสัยนักวิทยาศาสตร์ให้กับ นักเรียน ดังแสดงในรูปที่ 3ก

รูปที่ 3 ก. ตัวอย่างการวางแผนการทดลองของนักเรียนก่อนการจัดการเรียนรู้ด้วยบทปฏิบัติการเคมี และ ข. ตัวอย่างการบันทึกผลการทดลองของนักเรียนระหว่างการจัดการเรียนรู้ด้วยบทปฏิบัติการเคมี

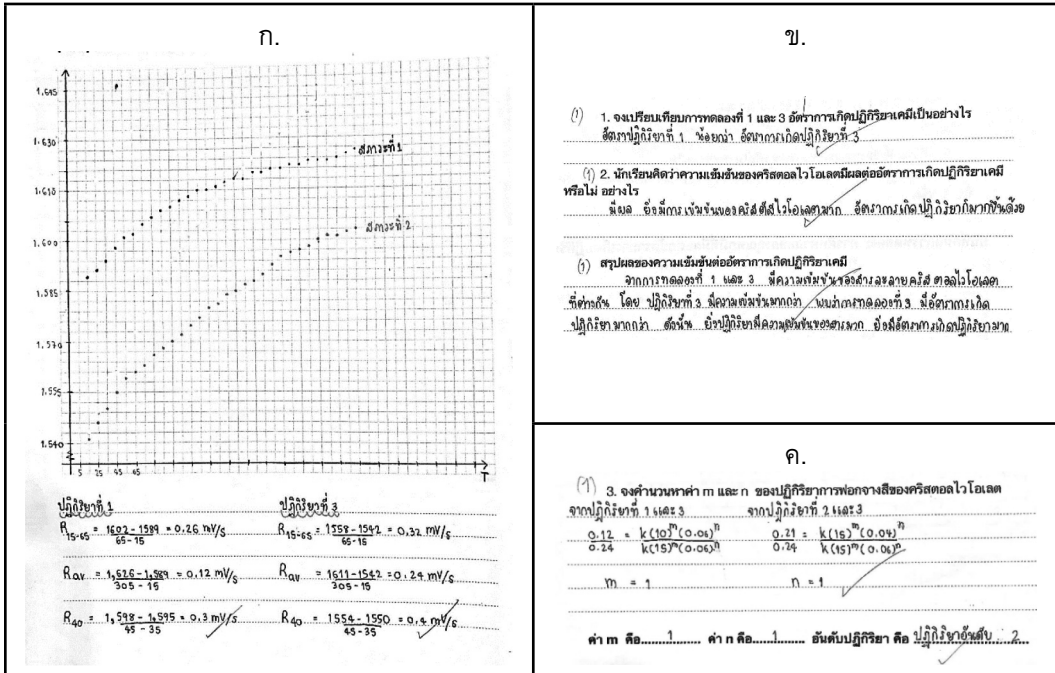
จากรูปที่ 3ก. จะเห็นได้ว่านักเรียนได้ทำการ วางแผนการทดลองมาอย่างครบถ้วนละเอียด และเป็นขั้นตอน มีการเน้นย้ำจุดสำคัญ เช่น เวลาและ สิ้นสุดการบันทึก ปริมาตรที่ใช้ในการเตรียมแต่ละ สภาวะ ไม่เพียงเท่านั้นนักเรียนยังได้บันทึกผลการ ทดลองด้วยตนเองจนครบถ้วนตามวิธีการทดลอง ในบทปฏิบัติการเคมี ดังแสดงในรูป 3ข ซึ่งจะเห็น ได้ว่านักเรียนมีการฝึกใช้ทักษะการทดลองอย่าง

เต็มที่ นักเรียนมีความใส่ใจ จดจ่อกับการทำการ ทดลอง ทำให้เป็นการพัฒนาทักษะการทดลองของ นักเรียน ซึ่งนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วย บทปฏิบัติการเคมีสามารถบันทึกผลการทดลองได้ อย่างครบถ้วน

ในส่วนของทักษะการตีความหมายข้อมูล และลงข้อสรุป ในบทปฏิบัติการเคมีที่พัฒนาขึ้นนี้ มุ่งเน้นให้นักเรียนนำผลการทดลองมาแปลผลให้อยู่

ในรูปของกราฟความสัมพันธ์ระหว่างค่าสัญญาณที่วัดได้จากเครื่องตรวจวัดชนิด PEDD กับเวลา ของสภาวะต่างๆ นักเรียนได้ลงมือสร้างกราฟจากผลการทดลองได้ด้วยตนเองอย่างถูกต้องครบถ้วน และคำนวณหาค่าอัตราการเกิดปฏิกิริยาแบบต่างๆ จากผลการทดลองได้ ดังแสดงในรูปที่ 4ก. เมื่อ

นักเรียนสามารถสร้างความสัมพันธ์ได้อย่างถูกต้อง จะทำให้สามารถเปรียบเทียบความแตกต่างของกราฟผลการทดลองเพื่อช่วยในการสรุปผลการทดลองดังแสดงในรูปที่ 4ข และช่วยในการหาค่าตัวแปรอื่นๆ เช่น อันดับปฏิกิริยาดังแสดงในรูปที่ 4ค

รูปที่ 4 ก. กราฟความสัมพันธ์ระหว่างค่าสัญญาณไฟฟ้า กับเวลา ของสองสภาวะที่ความเข้มข้นแตกต่างกันที่ได้จากผลการทดลองของนักเรียน และการคำนวณหาอัตราการเกิดปฏิกิริยาเคมีแบบต่างๆ ข. การตอบคำถามของนักเรียนและการสรุปผลการทดลอง ค. การคำนวณหาอันดับปฏิกิริยาจากผลการทดลอง

จากผลการศึกษาข้างต้นจะเห็นว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้บทปฏิบัติการนั้นมีส่วนช่วยพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนให้สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประเทืองทิพย์ สุกมลจันทร์ (2545), สุนิสา ช้างพาลี (2560) และ Jeenthong T., Ruenwongsa P., & Sriwattanarothai N. (2004) ที่กล่าวไว้ว่าการที่นักเรียนมีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่สูงขึ้น เนื่องจากนักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองอย่างมีกระบวนการ ขั้นตอน มีการลงมือปฏิบัติจริง ได้ฝึกฝนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ได้แก่

การทำกรทดลอง การบันทึกผลการทดลอง การตีความหมายข้อมูล และสรุปผลการทดลอง นักเรียนจะมีการผสมผสานการใช้ทักษะต่างๆ เข้าด้วยกัน (multi skill) เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ อีกทั้งการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทปฏิบัติการเคมีทำให้เกิดการอยากรู้ อยากลองลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง นอกเหนือจากบทปฏิบัติการเคมีจะมีผลในการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์สูงขึ้นซึ่งสอดคล้องกับรายงานวิจัยของธนภรณ์ ก้องเสียง (2558) ที่กล่าวเกี่ยวกับการ

จัดการเรียนรู้ด้วยปฏิบัติการนั้นจะทำให้เกิดเงื่อนไขในการเรียนรู้ขึ้น ซึ่งเป็นทำให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นลำดับขั้น และเป็นการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ด้วยปฏิบัติการเคมีนั้นเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือทำการเรียนรู้เป็นขั้นๆ ทำให้เป็นการเกิดโอกาสให้นักเรียนได้รับการฝึกฝนในการใช้การลงมือปฏิบัติในการพิสูจน์ทฤษฎี และความจริงต่างๆ ตามรายงานวิจัยของ ยศวดี จิติวร (2557) ที่ศึกษาผลของบทปฏิบัติการเคมีวิเคราะห์เพื่อศึกษาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์พบว่า คะแนนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนสูงขึ้น เนื่องจากนักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ในสถานการณ์ ได้ลงมือทำการทดลองตามขั้นตอนที่ออกแบบไว้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ทำให้นักเรียนมีโอกาสได้ลองใช้และพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่นักเรียนมีอยู่

ข้อเสนอแนะ

ศึกษาผลการเรียนรู้ของนักเรียนในด้านอื่นๆ ที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้ด้วยบทปฏิบัติการเคมี เช่น ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ สำนักงานส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) และโครงการส่งเสริมครูผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ (สกวค.) ที่สนับสนุนงบประมาณในการศึกษาวิจัย และขอขอบคุณภาคีวิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ที่เอื้อเฟื้อสถานที่ และอุปกรณ์ในการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- จารุวัฒน์ ชูรักษ์. (2557). การพัฒนาทปฏิบัติการเคมีวิเคราะห์ เรื่อง การหาปริมาณเหล็กในน้ำตัวอย่าง โดยใช้เครื่องวัดการดูดกลืนแสงอย่างง่าย สำหรับนิสิตระดับปริญญาตรี. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 33(6) : 657-664.
- ชนภรณ์ ก้องเสียง. (2558). การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้กิจกรรมวิทยาศาสตร์ เสริมการเรียนรู้: กรณีศึกษาโรงเรียนปราโมทวิทยา รามอินทรา. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- นรชัย พิทักษ์พรชัย. (2557). การพัฒนาประสิทธิผลทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์เรื่องการแยกสาร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้กระบวนการสืบเสาะความรู้ในการทดลองเสมือน. *วารสารศึกษาศาสตร์*. 25(2) : 40-54.
- ประเทืองทิพย์ สุกุมลจันทร์. (2545). การพัฒนาทปฏิบัติการวิทยาศาสตร์เรื่องการแปรรูปและทดสอบสารอาหารในพืชสมุนไพรสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ภพ เลหาไพบูลย์. (2542). *แนวการสอนวิทยาศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิชย์.
- ยศวดี จิติวร. (2557). การพัฒนาประสิทธิผลการเรียนรู้ของนิสิตปริญญาตรี โดยใช้ทปฏิบัติการเคมีวิเคราะห์ เรื่อง โครมาโทกราฟี. *วารสารศึกษาศาสตร์*. 25(3) : 87-97.
- เยาวเรศ ใจเย็น. (2550). ทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์ชั้นผสมในเรื่องสมดุลเคมีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนในจังหวัดจันทบุรี. *วารสารเกษตรศาสตร์ (สังคม)*. 28(1) : 11-22.
- วารี บุญลือ (2550). การพัฒนาทปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ เรื่องการปลูกพืชแบบไฮโดรพอนิกส์ สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมเกียรติ พรพิสุทธิมาศ. (2556). การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21. *วารสารหน่วยวิจัยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้*. 4(1) : 55-63
- สุนิสา ช้างพาลี. (2560). การสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น โดยใช้ชุดปฏิบัติการเคมีแบบย่อส่วน เพื่อเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารบัณฑิตวิจัย*. 8(2) : 83-99.
- สุรพล วิหคไพบูลย์. (2543). การพัฒนาทปฏิบัติการ เรื่อง การบำบัดน้ำเสีย สำหรับนักเรียนระดับ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Akani O. (2015). Laboratory Teaching: Implication on Student's Achievement in Chemistry in Secondary Schools in Ebonyi State of Nigeria. *JEP*. 30(6) : 206-213.
- Bagley M. (2017). What is Chemistry?. Retrived June 30, 2018, Available from:URL <https://www.livescience.com/45986-what-is-chemistry.html>.
- Barke Hans-Dieter, Hazari Al, Yitbarek Sileshi. (2009). *Misconception in Chemistry*. Berlin Heidelberg : Springer-Verlag.

- Çalık MA., Kolomuç A., & Karagölge. (2010). The Effect of Conceptual Change Pedagogy on Student's Conception of Rate of Reaction. *JOTSE*. 19 : 422-433
- Chairam S., Somsook E., & Coll KR. (2009). Enhancing Thai Students' Learning of Chemical Kinetics. *Res Sci Technol Educ*. 1(27) : 95–115.
- Chu CK., & Hong KY. (2010) Proceeding of the Sunway Academic Conference 2010/1 ; 7 Aug 2009; Petaling Jaya: Sunway University College. 1-10.
- Corsaro G. (1964). A Colorimetric Chemical Kinetics Experiment. *J Chem Educ*. 1(41) : 48-50.
- Jeenhong T., Ruenwongsa P., & Sriwattanarothai N. (2004). Promoting integrated science process skills through beta-live science laboratory. *Procedia Soc Behav Sci*. 116 : 3292-3296.
- Johnstone A.H. (1993). The Development of Chemistry Teaching: A Changing Responds to Changing Demand. *J Chem Edu*. 70(9) : 701-705.
- Kolomuç A., & Seher T. (2011). Chemistry Teachers' Misconceptions Concerning Concept of Chemical Reaction Rate. *Eurasian J Phys Chem Educ*. 3(2) : 84-101.
- Longman Dictionary of Contemporary English (6th ed). (2012). Harlow : Pearson Education.
- Laurillard Diana. (2012). *Teaching as a Design Science: Building Pedagogical patterns for learning and technology*. New York : Routledge.
- Merrill R.J., & Ridgway, DW. (1969). *The CHEMStudy Story*. San Francisco : Freeman.
- Tobin K.G. (1990). Research on Science Laboratory Activities: In Pursuit of Better Questions and Answer to Improve Learning. *Sch Sci Math*. 90(5) : 403-418.
- Tymecki Ł., & Koncki R. (2009). Simplified Paired-Emitter-Detector-Diodes-Based Photometry with Improved Sensitivity. *Anal Chim Acta*. 639 : 73-77.

ผลกระทบของการรับรู้นวัตกรรมในการทำงานที่มีต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

The Impacts of Job Innovation Perception on Job Efficiency of Staff in Udon Thani Rajabhat University

พรพรรณ บุษากุล¹, อารีรัตน์ ปานศุภวัชร², พลอยชมพู กิตติกุลโชติวุฒิ³

Pornpan Boochakool¹, Areerat Pansuppawatt², Ploychompoo Kittikunchotiwut³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อทดสอบผลกระทบของการรับรู้นวัตกรรมในการทำงานที่มีประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จำนวน 250 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณ ผลการวิจัย พบว่า 1) การรับรู้นวัตกรรมในการทำงาน ด้านการสนับสนุนการเรียนรู้และการอบรม มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพในการทำงานโดยรวม ด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน และด้านการจัดหาและใช้ทรัพยากร 2) การรับรู้นวัตกรรมในการทำงาน ด้านการฝึกสอนและให้คำปรึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลง มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพในการทำงานโดยรวม ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน และด้านความพอใจของทุกฝ่าย

คำสำคัญ : การรับรู้นวัตกรรมในการทำงาน, ประสิทธิภาพในการทำงาน, พนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Abstract

The purpose of this research was to examine the impact of job innovation perception on job efficiency of staff in Udon Thani Rajabhat University. A questionnaire was used as an instrument for collecting data from 250 staff. The analytical statistical method used in this research was multiple regression analysis. The research result showed that 1) the job innovation perception in the aspect of learning and training support had positive relationships and impact on job

¹ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรการจัดการมหาบัณฑิต คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

³ อาจารย์, คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Master student, Master of Management, Mahasarakham Business school, Mahasarakham University

² Assistant Professor, Mahasarakham Business School, Mahasarakham University

³ Lecturer, Mahasarakham Business School, Mahasarakham University

efficiency as a whole and in the aspects of goal accomplishment, internal process and operation, and system resource 2) the job innovation perception in the aspect of coaching and consulting for change had positive impact on job efficiency as a whole and in the aspects of internal process and operation, and participant satisfaction

Keywords : Job Innovation Perception, Job Efficiency, Staff in Udon Thani Rajabhat University

บทนำ

ในสภาวะการณ์ปัจจุบันที่มีการแข่งขันทางเศรษฐกิจสูง ทำให้ทุกองค์กรไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน จำเป็นต้องเร่งพัฒนาองค์กรเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันให้ได้เปรียบคู่แข่งขันมากที่สุด เนื่องจากการคิดค้นความรู้ใหม่ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงได้เพียงชั่วข้ามคืน องค์กรใดที่มองเห็นประเด็นนี้ และให้ความสำคัญกับการลงทุนในการสร้างทุนมนุษย์ เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรของตนให้มีความรู้ เพื่อสร้างศักยภาพอันเกิดจากการวิจัยและพัฒนา อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการใช้ความคิดเชิงสร้างสรรค์ การคิดอย่างเป็นระบบ การคิดเชิงนวัตกรรม ซึ่งเป็นแนวโน้มและทิศทางของการพัฒนาความรู้ (ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี, 2560 : 34) ซึ่งกลไกขับเคลื่อนนวัตกรรมที่ดีที่สุด คือ บุคลากร ถือว่าบุคลากรเป็นปัจจัยการผลิตที่มีอยู่จำกัดเพียงจำนวนหนึ่ง เช่นเดียวกับทุน วัตถุดิบ และเครื่องจักร แต่บุคลากรมีความพิเศษและซับซ้อนมากกว่า เพราะมีทัศนคติ มีความคิด มีความสามารถที่ถูกนำไปปะปนให้มีผลต่อการทำงาน จากความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญที่มีอยู่ จึงมุ่งเน้นผลลัพธ์ให้บุคลากรทุ่มเทศักยภาพและจิตใจให้กับการทำงาน เพื่อขับเคลื่อนนวัตกรรมด้วยความรู้สึกริอยากทำและเต็มใจที่จะทำ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้มากขึ้นกับองค์กร (ดุจดาว ดวงเด่น, 2558 : เรียบไซต์)

การรับรู้นวัตกรรมในการทำงาน (Job Innovation Perception) เป็นกระบวนการทางความคิด และจิตใจ ที่แสดงออกมาเป็นความเข้าใจ ความ

รู้สึกนึกคิด โดยอาศัยแนวคิดจากผู้บริหารร่วมกับความรู้ ทักษะ ของพนักงานที่ได้เรียนรู้จากองค์กร นำมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ให้เกิดการพัฒนา ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงรูปแบบหรือขั้นตอนการทำงานให้ดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและเกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้น การสร้างนวัตกรรมในองค์กรจำเป็นต้องปรับระบบขององค์กรให้สอดคล้องกันเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และเกิดการวิจัยและพัฒนาเพื่อบรรลุเป้าหมายในการสร้างนวัตกรรม รวมถึงการเชื่อมโยงกับความรู้และการเรียนรู้ของบุคลากรในองค์กร เพื่อสร้างทรัพยากรที่มีคุณค่าเพื่อให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างยั่งยืน (พยับ วุฒิรงค์, 2557 : 4) โดยการเปลี่ยนแปลงองค์กรนั้น จะต้องคำนึงถึงนวัตกรรมที่มีความเป็นไปได้และประเมินถึงความเหมาะสมกับบุคลากรในองค์กร ที่จะสามารถรับรู้นวัตกรรมในการทำงานที่องค์กรสร้างขึ้น ซึ่งองค์ประกอบนวัตกรรมในการทำงานที่องค์กรนำมาใช้ ประกอบด้วย 1) การสนับสนุนการเรียนรู้และการอบรม (Learning and Training Support) 2) การใช้และพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology Usage and Development) 3) การฝึกสอนและให้คำปรึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลง (Coaching and Consulting for Change) และ 4) การจัดการการให้รางวัลที่มีประสิทธิผล (Effectiveness Reward Management) องค์ประกอบเหล่านี้ ช่วยให้ระบบบริหารจัดการนวัตกรรมมีประสิทธิภาพมากขึ้น (ณัฐยา สิ้นตระการผล, 2553 : 317- 325) ดังนั้น หากองค์กรสามารถดำเนินการได้ทั้ง 4 องค์ประกอบ จะ

ช่วยให้บุคลากรในองค์กรมีการคิดวิเคราะห์ เพิ่มทักษะในกระบวนการทำงาน เป็นการสร้างบรรยากาศในองค์กรให้ทุกคนได้แสดงออกถึงความคิดต่าง ๆ ของแต่ละบุคคล ที่จะเชื่อมโยงกระบวนการทำงานของแต่ละงานให้ประสานงานสอดคล้องกันในแต่ละฝ่าย เพื่อนำไปสู่กระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อเป้าหมายเดียวกัน

ประสิทธิภาพในการทำงาน (Job Efficiency) เป็นผลการปฏิบัติงานโดยใช้เทคนิค หรือกลวิธีการทำงานต่าง ๆ เพื่อให้ผลการปฏิบัติงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ อันได้แก่ แรงงาน เงินทุน เวลา ให้น้อยที่สุด และเกิดประโยชน์สูงสุดตามศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ เนื่องจากการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานจะประสบความสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ จำเป็นต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนพัฒนาองค์กร และส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในองค์กรจากความรู้ ความคิด หลักการ และแนวปฏิบัติไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งการตรวจสอบประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรในองค์กรสามารถวัดได้จากการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ การจัดหาและใช้ปัจจัยทรัพยากร กระบวนการปฏิบัติงาน และความพอใจของทุกฝ่าย (สมใจ ลักษณะ, 2552 : 235) ดังนั้น หากองค์กรได้ให้พนักงานได้แสดงออกถึงความสามารถ ทักษะ และความคิดสร้างสรรค์ที่มีออกมา เพื่อการพัฒนาวิธีการทำงานให้เกิดการยอมรับและบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ตั้งไว้ จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานออกมาได้เป็นอย่างดีมากขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี (Udon Thani Rajabhat University) เป็นสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐบาล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากระทรวงศึกษาธิการ ในกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ 40 แห่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอน การวิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุง ถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยี ทุนบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ผลิตครูและส่งเสริม

วิทยฐานะครู ซึ่งในปัจจุบันมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี มีแรงกระตุ้นจากสภาวะแวดล้อมภายในและภายนอกอยู่ตลอดเวลา จึงทำให้ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ การอบรมพัฒนาทักษะ เพื่อการปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติที่ดีกว่าเดิม และนำความรู้ใหม่มาปรับกระบวนการปฏิบัติงานให้เข้ากับยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพในการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ, 2547 : 2)

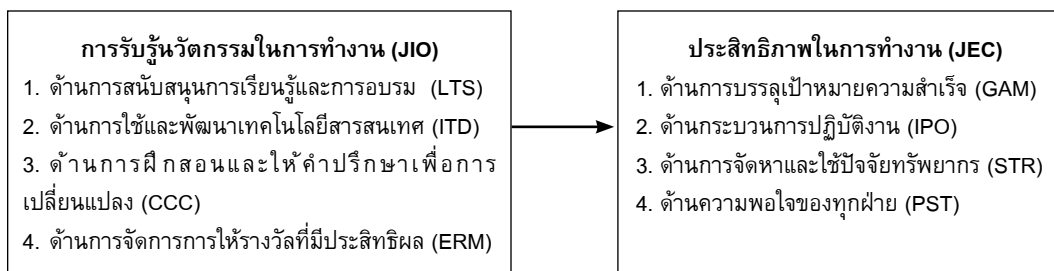
จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัย ผลกระทบของการรับนวัตกรรมในการทำงานที่มีต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบว่า การรับนวัตกรรมในการทำงานมีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานหรือไม่ อย่างไร ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยสามารถเป็นแนวทางสำหรับพนักงานมหาวิทยาลัยในการเสริมสร้างทักษะ การเรียนรู้ เพื่อปรับปรุง พัฒนา แนวความคิด เพื่อการนำไปใช้ในกระบวนการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยให้บรรลุเป้าหมาย และบรรลุความสำเร็จขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

วัตถุประสงค์งานวิจัย

เพื่อทดสอบผลกระทบการรับนวัตกรรมในการทำงานที่มีต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสมมุติฐานของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ การรับนวัตกรรมในการทำงานได้ถูกกำหนดให้เป็นตัวแปรอิสระ และมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงาน จากวัตถุประสงค์ข้างต้นสามารถสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ดังนี้

รูปภาพประกอบ 1

โมเดลของการรับรู้นวัตกรรมในการทำงาน กับประสิทธิภาพในการทำงาน

1. การรับรู้นวัตกรรมในการทำงาน (Job Innovation Perception)

การรับรู้นวัตกรรมในการทำงาน หมายถึง กระบวนการทางความคิด และจิตใจ ที่แสดงออกมาเป็นความเข้าใจ ความรู้สึกนึกคิด โดยอาศัยแนวคิดจากผู้บริหารร่วมกับความรู้ ทักษะ ของพนักงานที่ได้เรียนรู้จากองค์กร นำมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ให้เกิดการพัฒนา ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงรูปแบบ หรือขั้นตอนการทำงานให้ดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงและเกิดประโยชน์สูงสุด

การรับรู้นวัตกรรมในการทำงานจะเกิดขึ้นโดยผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงนวัตกรรมที่มีความเป็นไปได้ เพื่อที่จะสร้างนวัตกรรมนี้ให้เป็นวัฒนธรรมองค์กรที่พนักงานทุกคนนำมาใช้ยึดถือปฏิบัติ ยังมีปัจจัยที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการนวัตกรรมในด้านอุปทานขององค์กรได้เป็นอย่างดี (ณัฐยา สินตระการผล, 2553 : 317-325) ประกอบด้วย

1.1 การสนับสนุนการเรียนรู้และการอบรม (Learning and Training Support) หมายถึง กระบวนการส่งเสริมและให้โอกาสพนักงานเพิ่มพูนทักษะ และความรู้ความสามารถที่ใช้ในการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น โดยมุ่งเน้นให้พนักงานเรียนรู้จากสิ่งใหม่ ๆ และประสบการณ์จากการทำงาน เพื่อพัฒนาให้การทำงานได้ดียิ่งขึ้น

1.2 การใช้และพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology Usage and

Development) หมายถึง ความสามารถในการนำเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์ และประยุกต์เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้งาน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถและขั้นตอนในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้กระบวนการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.3 การฝึกสอนและให้คำปรึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลง (Coaching and Consulting for Change) หมายถึง ความสามารถในการฝึกอบรมและการเผยแพร่ความรู้ ทักษะ ขององค์กร โดยการส่งเสริมความรู้ในด้านเทคนิคกระบวนการทำงานด้านใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ มาแนะนำ และให้ความรู้แก่พนักงานในองค์กรอยู่เสมอ เพื่อให้พนักงานได้นำไปประยุกต์ใช้ในงานให้มีประสิทธิภาพตามเป้าหมายได้

1.4 การจัดการการให้รางวัลที่มีประสิทธิผล (Effectiveness Reward Management) หมายถึง กระบวนการวางแผน และการควบคุมระบบการให้รางวัลแก่พนักงานในองค์กร โดยมุ่งเน้นและส่งเสริมการให้รางวัลที่เป็นธรรมชาติในรูปแบบของตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน แก่พนักงานในองค์กรที่สามารถปฏิบัติงานให้องค์กรบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยพิจารณาจากผลสำเร็จของงานที่ได้รับมอบหมาย

2. ประสิทธิภาพในการทำงาน (Job Efficiency)

ประสิทธิภาพในการทำงาน เป็นผลการปฏิบัติงานโดยใช้เทคนิค หรือกลวิธีการทำงาน

ต่างๆ เพื่อให้ผลการปฏิบัติงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยใช้ทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่ อันได้แก่ แรงงาน เงินทุน เวลา ให้น้อยที่สุด และเกิดประโยชน์สูงสุดตามศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ ประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน ดังนี้ (สมใจ ลักษณะ, 2552 : 251-252)

2.1 การบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ (Goal Accomplishment) หมายถึง ผลการปฏิบัติงานของพนักงาน ที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรที่มอบหมายที่ถูกต้อง ครบถ้วน ส่งผลให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน (Internal Process and Operation) หมายถึง ผลลัพธ์ของพนักงาน ปฏิบัติตามกระบวนการขั้นตอนตามที่องค์กรได้วางรูปแบบการทำงาน โดยนำความรู้ทักษะ มาประยุกต์ใช้เพื่อปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานของตนเองอย่างตลอดเวลา

2.3 ด้านการจัดหาและใช้ปัจจัยทรัพยากร (System Resource) หมายถึง ผลตอบแทนจากการที่พนักงานนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาช่วยในขั้นตอนการทำงาน ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสามารถลดต้นทุนและเวลาในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ผลการปฏิบัติงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์กร

2.4 ด้านความพอใจของทุกฝ่าย (Participant Satisfaction) หมายถึง ผลลัพธ์จากการที่พนักงานสามารถปฏิบัติงานได้แล้วเสร็จ เป็นที่ยอมรับของบุคคลในองค์กร และผลงานนั้นสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในองค์กรได้ ทำให้พนักงานเกิดความภาคภูมิใจในงานของตน ซึ่งส่งผลให้พนักงานปฏิบัติงานด้วยความสุขใจ เต็มใจ และเต็มความสามารถ ทำให้มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน และพัฒนางานให้ดีขึ้น

สมมุติฐานการวิจัย: การรับรู้นวัตกรรมในการทำงาน มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพในการทำงาน

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. กระบวนการ และวิธีเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กระบวนการเลือกกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ประชากรกลุ่มตัวอย่าง (Sample Population) ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี (กองบริหารงานบุคคล มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 2559 : เว็บไซต์) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม(Questionnaire) ซึ่งได้สร้างตามวัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนดขึ้น ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของพนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้นวัตกรรมในการทำงาน และความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามทางงานสารบรรณมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จำนวน 250 ฉบับ ปรากฏว่า ได้รับแบบสอบถามตอบกลับทั้งสิ้น จำนวน 177 ฉบับ ซึ่งทั้งหมดเป็นแบบสอบถามที่มีการตอบสมบูรณ์ครบถ้วน คิดเป็นร้อยละ 70.80 เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปยังกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งสอดคล้องกับ Aker, Kumar และ Day (2001) ได้เสนอว่า การส่งแบบสอบถาม ต้องมีอัตราการตอบกลับอย่างน้อย ร้อยละ 20 จึงจะถือว่ายอมรับได้ว่าข้อมูลมีจำนวนเพียงพอที่จะนำไปวิเคราะห์ต่อไป โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 120 วัน

2. การวัดคุณสมบัติของตัวแปร

การรับรู้นวัตกรรมในการทำงาน เป็นตัวแปรอิสระ ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการสนับสนุนการเรียนรู้และฝึกอบรม จำนวน 5 คำถาม โดยครอบคลุมเกี่ยวกับการให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ ทักษะ ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้สิ่งใหม่ 2) ด้านการใช้และการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 4 คำถาม โดยครอบคลุมเกี่ยวกับการให้ความสำคัญในการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการบริหารจัดการ

ให้ถูกต้องและลดเวลา 3) ด้านการฝึกสอนและให้คำปรึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลง จำนวน 5 คำถาม โดยครอบคลุมเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้และเทคนิคในการปฏิบัติงาน การยอมรับความข้อ ข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นมาปรับปรุงในการปฏิบัติงานของตนเอง และ 4) ด้านการจัดการการให้รางวัลที่มีประสิทธิภาพ จำนวน 5 คำถาม โดยครอบคลุมเกี่ยวกับการให้ค่าตอบแทน หลักเกณฑ์การประเมิน การขึ้นเงินเดือน และสวัสดิการต่างๆของหน่วยงานที่พนักงานมหาวิทยาลัยพึงได้รับ ซึ่งผู้วิจัยปรับปรุงจาก (ถัญญา สันตระการผล, 2553 : 317 - 325)

ประสิทธิภาพในการทำงาน เป็นตัวแปรตาม ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบรรลุเป้าหมายความสำเร็จ จำนวน 5 คำถาม โดยครอบคลุมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้มอบหมายได้อย่างสมบูรณ์และถูกต้อง 2) ด้านกระบวนการปฏิบัติงาน จำนวน 5 คำถาม โดยครอบคลุมเกี่ยวกับการนำความรู้และทักษะมาพัฒนากระบวนการทำงานตามแบบแผนการปฏิบัติงานขององค์กร 3) ด้านการจัดหาและใช้ทรัพยากร จำนวน 5 คำถาม โดยครอบคลุมเกี่ยวกับการใช้วัสดุสำนักงานได้อย่างคุ้มค่า ลดต้นทุน และลดระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 4) ด้านความพอใจของทุกฝ่าย จำนวน 5 คำถาม โดยครอบคลุมเกี่ยวกับผลของการปฏิบัติงานที่ผู้บริหารหรือบุคคลในองค์กรให้การยอมรับ สะท้อนถึงความสามารถในการปฏิบัติงาน ซึ่งผู้วิจัยปรับปรุงจาก (สมใจ ลักษณะ, 2552 : 235)

3. คุณภาพของเครื่องมือที่วัด

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความเที่ยงตรง ความเชื่อมั่นและค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ และหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability test) โดยใช้ค่า

สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient Method) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งการรับรู้นวัตกรรมในการทำงาน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาอยู่ระหว่าง 0.796 – 0.874 และประสิทธิภาพในการทำงาน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา อยู่ระหว่าง 0.795 – 0.865 สอดคล้องกับ สมบัติ ท้ายคำเรือ (2552 : 90) ที่ได้เสนอว่า การทดสอบค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ เกินกว่า 0.70 เป็นค่าที่ยอมรับได้ว่าแบบสอบถามมีคุณภาพดีเพียงพอที่จะนำไปเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยต่อไป การหาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ (Discriminant Power) โดยใช้เทคนิค Item-total Correlation ซึ่งการรับรู้นวัตกรรมในการทำงานได้ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.702 – 0.850 สอดคล้องกับ รังสรรค์ มณีเล็ก และคณะ (2546 : 35) ได้นำเสนอว่า การทดสอบค่าอำนาจจำแนกเกินกว่า .040 เป็นค่าที่ยอมรับได้แบบสอบถามมีคุณภาพดีเพียงพอที่จะนำไปเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยต่อไป

4. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้นวัตกรรมในการทำงานที่มีประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ซึ่งเขียนเป็นสมการ ดังนี้

$$\text{สมการ JEC} = \beta_0 + \beta_1 \text{LTS} + \beta_2 \text{ITD} + \beta_3 \text{CCC} + \beta_4 \text{ERM} + \varepsilon$$

ผลลัพธ์การวิจัยและการอภิปรายผล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์ถดถอยอย่างง่าย การวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณ และการสร้างสมการพยากรณ์ตามที่ได้ตั้งสมมติฐาน

ตาราง 1 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์การรับรู้นวัตกรรมในการทำงานกับประสิทธิภาพในการทำงานโดยรวมของพนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ตัวแปร	JEC	LST	ITD	CCC	ERM	VIFs
\bar{X}	4.07	3.95	3.79	3.65	3.43	
S.D.	0.51	0.65	0.79	0.73	0.80	
JEC	-	0.517*	0.503*	0.540*	0.209*	
LTS		-	0.687*	0.701*	0.365*	2.292
ITD			-	0.720*	0.293*	2.425
CCC				-	0.471*	2.802
ERM					-	1.303

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 1 พบว่า ตัวแปรอิสระแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กันซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้นของตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบ Multicollinearity โดยใช้ค่า VIFs ปรากฏว่า ค่า VIFs ของตัวแปรอิสระ มีค่าตั้งแต่ 1.303 - 2.802 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กัน แต่ไม่มีนัยสำคัญ (Black, 2013 : 585)

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระการรับรู้นวัตกรรมในการทำงานในแต่ละด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามประสิทธิภาพในการทำงานโดยรวม (JEC) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง 0.209 - 0.540

จากนั้น ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณและสร้างสมการพยากรณ์ประสิทธิภาพในการทำงานโดยรวม (JEC) ดังนี้

$$JEC = 2.368 + 0.175LST + 0.095ITD + 0.214CCC - 0.038ERM$$

ซึ่งจากสมการที่ได้นี้ สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพในการทำงานโดยรวม (JEC) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ($F = 22.358$; $p < 0.001$) และค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ปรับปรุง ($Adj R^2$) เท่ากับ 0.327 เมื่อนำไปทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระการรับรู้นวัตกรรมในการทำงานแต่ละด้านกับตัวแปรตามประสิทธิภาพในการทำงานโดยรวม (JEC) ปรากฏดังตาราง 2

ตาราง 2 การทดสอบความสัมพันธ์ของสัมประสิทธิ์การถดถอยกับประสิทธิภาพในการทำงานโดยรวมของพนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

การรับรู้นวัตกรรมในการทำงาน	ประสิทธิภาพในการทำงานโดยรวม		t	p-value
	สัมประสิทธิ์การถดถอย	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน		
ค่าคงที่ (α)	2.368	0.208	11.389*	< 0.001
1. ด้านการสนับสนุนการเรียนรู้และการอบรม(LTS)	0.175	0.073	2.386*	0.018
2. ด้านการใช้และพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ (ITD)	0.095	0.062	1.526	0.129
3. ด้านการฝึกสอนและให้คำปรึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลง (CCC)	0.214	0.072	2.956*	0.004
4. ด้านการจัดการการให้รางวัลที่มีประสิทธิผล (ERM)	-0.038	0.045	-0.851	0.396

$F = 22.358$ $p < 0.001$ $Adj R^2 = 0.327$

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 2 พบว่า การรับรู้นวัตกรรมในการทำงาน ด้านการสนับสนุนการเรียนรู้และฝึกอบรม ด้านการฝึกสอนและให้คำปรึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลง มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพในการทำงานโดยรวม เนื่องจากผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับการเพิ่มทักษะ ความรู้ แนวคิด เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ในการพัฒนากระบวนการทำงานให้แก่บุคลากรในการทำงานได้รวดเร็วทันกับสภาวการณ์ในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลง และสามารถแก้ไขปัญหาในงานของตนเองได้สอดคล้องกับแนวคิดของ เจลิมพงส์ มีสมนัย (2559 : เว็บไซต์) กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการฝึกอบรม เป็นการจัดให้พนักงานได้รับความรู้เพิ่มเติม ได้มีโอกาสฝึกฝนทักษะ และปรับทัศนคติในหลักสูตรต่างๆ ที่หน่วยงานทั้งภายในและภายนอกได้กำหนดขึ้น โดยเป็นการพัฒนาทรัพยากรบุคคลด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ และมีทัศนคติที่เหมาะสมกับการทำงานที่เป็นความรับผิดชอบของพนักงานในปัจจุบัน ทั้งนี้ เพราะความจำเป็นของหน่วยงานที่ต้องการประสิทธิผลจากการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพของบุคลากรในหน่วยงาน เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เนื่องจากเมื่อเวลาผ่านไป หน่วยงานมักจะมี การเปลี่ยนแปลง ซึ่งเกิดจากการขยายตัวของหน่วยงาน การเปลี่ยนแปลงนโยบาย การปรับโครงสร้างและการเปลี่ยนแปลงวิธีการปฏิบัติงาน การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี การพัฒนาของเครื่องจักร วัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนความก้าวหน้าทางด้านวิทยาการ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ ได้กลายเป็นปัจจัยที่ผลักดันให้จำเป็นต้องพัฒนา และปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานของบุคลากรให้สอดคล้องกับภาระงานของหน่วยงานหรือองค์กร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามาศ จันทร์เปล่ง (2553 : 87) พบว่า การพัฒนานวัตกรรมใหม่ๆ ต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ เพื่อที่จะนำไปสู่การคิดค้นใหม่ๆ ในการทำงาน การเข้ารับการฝึกอบรมก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้บุคลากรภายในองค์กรนำความรู้ที่ได้จาก

การเข้ารับการฝึกอบรม มาพัฒนาและประยุกต์ใช้ในการทำงาน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต และประโยชน์ของการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

การวิจัยครั้งนี้ผู้ที่สนใจสามารถนำไปศึกษาผลกระทบของการรับรู้นวัตกรรมในการทำงานที่มีประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงาน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีไปเป็นแนวทางในการวางแผนการเพิ่มนวัตกรรมในการทำงาน เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการทำงานตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร และควรศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคของการรับรู้นวัตกรรมในการทำงาน เพื่อจะนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ในงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความถูกต้อง น่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ซึ่งสามารถนำงานวิจัยดังกล่าวไปใช้ให้เกิดประโยชน์ตามความต้องการ และก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

2. ประโยชน์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี สามารถนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการทำงานของพนักงาน หรือประยุกต์ใช้กับงานในแต่ละหน่วยงาน ความรู้ ให้กับพนักงานพร้อมที่จะเรียนรู้พัฒนาตนเอง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการทำงานให้เป็นแนวทางใหม่ๆ ของวิธีการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพตามความต้องการขององค์กร

สรุปผลการวิจัย

การรับรู้นวัตกรรมในการทำงานมีผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพในการทำงาน ดังนั้นผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ควรให้ความสำคัญการสนับสนุนการเรียนรู้และการอบรม และการฝึกสอนและให้คำปรึกษาเพื่อการเปลี่ยนแปลง ให้

พนักงานมหาวิทยาลัยได้เรียนรู้ทักษะ เพิ่มพูน
ความรู้ไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความได้เปรียบ โดย
นำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการปฏิบัติ

งานของตนและปรับเปลี่ยนให้ทันสมัยเหมาะสมกับ
หน่วยงาน เพื่อให้สามารถดำเนินงานบรรลุเป้า
หมายขององค์กรได้

เอกสารอ้างอิง

- กองบริหารงานบุคคล มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. (2559). ค้นเมื่อ 13 สิงหาคม 2559, จาก <http://portal2.udru.ac.th>.
- จุฑามาศ จันทร์เปล่ง. (2553). *ผลกระทบของนวัตกรรมในการทำงานที่มีต่อประสิทธิภาพการทำงานของนักบัญชีบริษัทในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. วิทยานิพนธ์ บขม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- เฉลิมพงศ์ มีสมนัย. (2559). *การสร้างนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการฝึกอบรม*. ค้นเมื่อจาก 18 สิงหาคม 2560, จาก <http://www.sms-stou.org/archives/953?lang=th>.
- ณัฐยา สินตระการผล. (2553). *การสร้างนวัตกรรมให้เป็น Core Competency*. กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- ดุษฎี ดาวเด่น. (2558). *สร้างนวัตกรรมในองค์กรด้วย Human-Centered Productivity*. ค้นเมื่อ 27 มีนาคม 2558, จาก <http://www.ftpi.or.th/2015/2084>.
- พยัต ภูฉิมรงค์. (2557). *การจัดการนวัตกรรม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547. (2547). ราชกิจจานุเบกษา.
- รังสรรค์ มณีเล็ก และคณะ. (2546). *การพัฒนาเครื่องมือสำหรับการประเมินการศึกษา*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ศิริภัสสรค์ วงศ์ทองดี. (2560). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมใจ ลักษณะ. (2552). *การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน*. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- สมบัติ ท้ายคำเรือ. (2552). *ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Aaker, A., Kumar, V. & Day, C.S. (2001). *Marketing research*. New York : John Wiley & Son.
- Black, K. (2013). *Applied Business Statistic Making Better Business Decisions*. 7th ed. Singapore : Wiley.

ประวัติศาสตร์ระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในคาบสมุทรอาระเบียช่วงปลายยุคโบราณ

History of the Arabian Peninsula International Relations in Late Antiquity

พรรณทิพย์ เพ็ชรวิจิตร¹

Phanthip Petchvichit¹

บทคัดย่อ

การศึกษาระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศตั้งแต่อดีตที่ผ่านมาไม่ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ แต่แบร์รี บูซันกับริชาร์ด ลิตเติลมีความพยายามให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ในการศึกษาระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ในหนังสือ International Systems in World History: Remaking the Study of International Relations ทั้งสองคนได้นำเสนอประวัติศาสตร์และข้อถกเถียงทางทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอย่างเป็นระบบ แต่ยังคงมีลักษณะที่เน้นยุโรปเป็นศูนย์กลางในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ทำให้เกิดการละเลยช่วงเวลาหนึ่งทางประวัติศาสตร์ที่ยุโรปอยู่ในยุคกลางซึ่งเทคโนโลยีในการปฏิสัมพันธ์และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในช่วงเวลานั้นค่อนข้างหยุดนิ่ง ขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นบนคาบสมุทรอาระเบียในช่วงเวลาเดียวกันกลับแสดงให้เห็นความหลากหลายของหน่วยการปกครอง เทคโนโลยีในการปฏิสัมพันธ์ และการปฏิสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ ดังนั้น การศึกษาประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในคาบสมุทรอาระเบียช่วงปลายยุคโบราณจะช่วยเติมเต็มช่วงเวลาที่ยังขาดหายไปในงานของบูซันกับลิตเติล

คำสำคัญ : อาระเบีย, ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ, และปลายยุคโบราณ

Abstract

Studies of international relations in the past did not give much attention to history, nonetheless, Barry Buzan and Richard Little attempted to focus on history for the study of international system in the book "International Systems in World History: Remaking the Study of International Relations." They presented history and international relations theory systematically while emphasizing Eurocentric and neglecting the Middle Age period when interaction capacities and international relations were static. On the other hand, international relations of the Arabian

¹ อาจารย์ประจำ แขนงวิชาไทยคดีศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

¹ Lecturer, Thai Studies, School of Liberal Arts, Sukhothai Thammathirat Open University

Peninsula revealed a variety of units, interaction capacities, and international relations. Therefore, the study of Arabian international relations history in late antiquity can fulfill the lack of Buzan and Little's research.

Keywords: Arabia, international relations, and late antiquity

บทนำ

ดินแดนบริเวณคาบสมุทรอาระเบีย (The Arabian Peninsula) ครั้งหนึ่งเคยเป็นสมรภูมิในการแย่งชิงอำนาจเหนือดินแดนของจักรวรรดิ ซึ่งเกี่ยวข้องกับอาณาจักร และกลุ่มชนเผ่าต่างๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์กันทั้งในทางการเมือง เศรษฐกิจ รวมไปถึงด้านสังคม อีกทั้งยังมีพัฒนาการทางการทูตที่สำคัญเกิดขึ้น ซึ่งยังไม่ค่อยมีการศึกษาในแง่ของการเป็นระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เนื่องจากยังไม่เป็นระบบที่สมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม การปฏิสัมพันธ์ระหว่างหน่วยการปกครองที่มีความแตกต่างหลากหลายนี้ สามารถช่วยทำความเข้าใจการศึกษาระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และเนื่องจากเป็นประวัติศาสตร์ชายขอบของยุโรปจึงช่วยให้เราเห็นความแตกต่างจากการศึกษาระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ใช้อยู่ยุโรปเป็นศูนย์กลางได้เป็นอย่างดี

หากพิจารณาประวัติศาสตร์ระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในงานของแบร์รี บูซันกับริชาร์ด ลิตเติล (Barry Buzan and Richard Little) จากหนังสือเรื่อง *International Systems in World History: Remaking the study of international relations* (Buzan and Little, 2000) จะพบว่าทั้งสองอธิบายประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศตามลำดับมาตั้งแต่ยุคที่มนุษย์เริ่มรวมกลุ่มแบบล่าสัตว์-หาของป่า จนกระทั่งถึงระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในยุคปัจจุบัน โดยมีการนำเสนออย่างเป็นระบบ คือ รูปแบบของหน่วยการปกครอง เทคโนโลยีในการปฏิสัมพันธ์ และการปฏิสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการทหาร-

การเมือง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม แม้ว่าทั้งสองจะพยายามศึกษาประวัติศาสตร์ในหลายพื้นที่เพื่อให้ครอบคลุมทั่วโลก แต่ประวัติศาสตร์ในช่วงระหว่าง ค.ศ. 300-600 ไม่ได้รับการกล่าวถึงมากนัก ดังจะเห็นได้จากกรกล่าวถึงความสามารถในการปฏิสัมพันธ์ของระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในยุคโบราณและยุคคลาสสิก และข้ามไปกล่าวถึงระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสมัยใหม่หลังคริสต์ศตวรรษที่ 15 โดยละเอียดช่วงเวลา นักประวัติศาสตร์เรียกว่า “ยุคกลาง” ของยุโรปไป แม้ว่ามีความพยายามอ้างอิงถึงพื้นที่เอเชียในช่วงเวลาเดียวกันแต่ก็ไม่สะท้อนให้เห็นความหลากหลายของหน่วยการปกครอง เทคโนโลยีในการปฏิสัมพันธ์ และการปฏิสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ ของช่วงเวลานี้มากนัก ซึ่งเข้าใจได้ว่าเป็นผลมาจากปัญหาการยึดยุโรปเป็นศูนย์กลาง จึงมองข้ามศูนย์กลางของยุโรปที่อยู่ในระบบพิวตัลภายหลังจักรวรรดิโรมันตะวันตกล่มสลายใน ค.ศ. 476 ทำให้ขาดพลวัตความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไปอย่างไรก็ตาม คาบสมุทรอาระเบียในช่วงตั้งแต่ ค.ศ. 300 เป็นต้นมา มีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีพลวัตอย่างต่อเนื่อง บทความนี้จึงได้หยิบยกประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในคาบสมุทรอาระเบียช่วงปลายยุคโบราณมาศึกษาเพื่อช่วยเติมเต็มช่วงเวลาที่ขาดหายไปจากงานของบูซันและลิตเติล

สาเหตุที่เลือกพื้นที่บริเวณคาบสมุทรอาระเบียและช่วงเวลาปลายยุคโบราณ (late antiquity) เพราะเป็นพื้นที่และช่วงเวลาที่มีการปฏิสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อนของสองจักรวรรดิที่ยิ่งใหญ่ ได้แก่ จักรวรรดิไบแซนไทน์และจักรวรรดิเปอร์เซีย อีกทั้ง

ยังมีอาณาจักรเอธิโอเปีย อาณาจักรฮิมยา รวมไปถึงแคว้นต่างๆ ที่เป็นตัวแสดงสำคัญในระบบความสัมพันธ์บนคาบสมุทรนี้

บริเวณคาบสมุทรอาระเบียในช่วงเวลาดังกล่าวไม่เพียงแต่แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของตัวแสดงในระบบก่อนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ³ได้เป็นอย่างดีเท่านั้น แต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมโยงกันระหว่างระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทวีปทั้ง 3 คือ เอเชีย ยุโรป และแอฟริกา โดยเฉพาะในช่วงเวลาปลายยุคโบราณก่อนที่จักรวรรดิของพวกมุสลิมจะถือกำเนิดขึ้นทำให้ในช่วงเวลานี้การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของดินแดนบริเวณดังกล่าวมีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่งในแง่การเกิดขึ้นใหม่และการปะทะกันระหว่างศาสนาสากล 3 ศาสนา คือ ศาสนายิว ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม ซึ่งในท้ายที่สุดแล้วศาสนาเกิดใหม่อย่างอิสลามก็สามารถพิชิตได้ทั้งดินแดนและความเชื่อในแถบคาบสมุทรอาระเบีย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ครั้งใหญ่ของระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งระบบย่อยบริเวณคาบสมุทรอาระเบียเองและระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของทั้งโลกในเวลานั้น

ดินแดนบริเวณคาบสมุทรอาระเบียเป็นพื้นที่ซึ่งอยู่ระหว่างทวีปเอเชียทางตะวันออกและตะวันออกเฉียงเหนือและทวีปแอฟริกาทางตะวันตก โดยมีทะเลแดง (Red sea) คั่นระหว่างคาบสมุทรกับทวีปแอฟริกา และอ่าวเปอร์เซียคั่นระหว่างคาบสมุทรกับทวีปเอเชีย ส่วนบริเวณทางตอนใต้

ติดต่อกับทะเลอาระเบียตลอดแนวคาบสมุทร ในอดีตคาบสมุทรอาระเบียเป็นดินแดนที่อยู่ระหว่างอาณาจักรและจักรวรรดิมหาอำนาจมาโดยตลอด นอกจากนี้ ยังเป็นบริเวณที่อยู่ระหว่างอารยธรรมโบราณที่ยิ่งใหญ่ถึง 3 อารยธรรม ได้แก่ อารยธรรมเมโสโปเตเมีย อารยธรรมอียิปต์ และอารยธรรมโรมัน ทำให้พื้นที่บริเวณคาบสมุทรอาระเบียมีความน่าสนใจอย่างมาก โดยเฉพาะตอนเหนือของคาบสมุทรที่เป็นแหล่งกำเนิดศาสนาสากลของโลกถึง 3 ศาสนา คือ ศาสนายิว ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม

อย่างไรก็ตาม ประวัติศาสตร์ของดินแดนบริเวณคาบสมุทรอาระเบียยังคงมีความคลุมเครืออยู่สูงมากตั้งแต่ยุคโบราณ เนื่องจากถูกจัดว่าเป็นชายขอบของอำนาจของจักรวรรดิอันยิ่งใหญ่อย่างโรมันและเปอร์เซีย และเมื่อเข้าสู่ยุครุ่งเรืองภายใต้จักรวรรดิมุสลิมประวัติศาสตร์ช่วงเวลาดังกล่าวก็ดูจะเป็นเรื่องลึกลับพอๆ กับโลกของพวกมุสลิม การศึกษาประวัติศาสตร์คาบสมุทรอาระเบียเพิ่งเริ่มทำกันอย่างจริงจังตั้งแต่ทศวรรษ 1970 เป็นต้นมา เมื่อโลกมุสลิมอาหรับเริ่มเปิดสู่ภายนอกมากขึ้น นั่นทำให้นักวิชาการสามารถเข้าถึงหลักฐานทางประวัติศาสตร์หลายอย่างที่ครั้งหนึ่งเคยเป็นเรื่องต้องห้าม พร้อมกับแนวทางการศึกษาของนักวิชาการกลุ่มหนึ่งที่มีแนวคิดความต่อเนื่องของจักรวรรดิโรมัน นั่นคือ พวกที่ศึกษา Late Antiquity ที่เกิดในช่วงทศวรรษ 1970 (Bowersock, Brown and Grabar, 2001, pp. vii-xii) ดังนั้น จึงเริ่มมีงานของประวัติศาสตร์จากโลกตะวันตกเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของคาบสมุทรอาระเบียมากขึ้นเรื่อยๆ

บทความนี้มุ่ง ศึกษาประวัติศาสตร์คาบสมุทรอาระเบียในมิติของกรอบทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เพื่อจะแสดงให้เห็นถึงระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศระบบหนึ่งที่ในเวลาต่อมาจะค่อยๆ รวมเข้าสู่ระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของโลก และเพื่อเติมเต็มช่วงเวลาที่ยังขาดหายไปในงานศึกษาของบูชานและลิตเติล

³ ระบบก่อนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (pre-international systems) หมายถึง ระบบความสัมพันธ์ก่อนการเกิดรัฐ นักทฤษฎีที่ศึกษาระบบโลกมองว่าความคิดเรื่องระบบทำให้พวกเขาสามารถศึกษาช่วงเวลาในประวัติศาสตร์ก่อนหน้าการเกิดขึ้นของรัฐได้ ทั้งกลุ่มและเผ่าเป็นระบบขนาดเล็ก (mini-systems) ที่มีการแลกเปลี่ยนสินค้าฟุ่มเฟือย ถึงจะไม่ก่อให้เกิดระบบขนาดใหญ่ แต่ว่าจะระบบขนาดเล็กยังคงดำรงอยู่ แม้ว่าจะกำลังถูกกลืนโดยระบบโลกสมัยใหม่

หน่วยการปกครองที่มีปฏิสัมพันธ์กันในบริเวณคาบสมุทรอาระเบียช่วงปลายยุคโบราณ

รูปแบบหน่วยการปกครองในดินแดนคาบสมุทรอาระเบียที่มีการปฏิสัมพันธ์กันในช่วงปลายยุคโบราณ (late Antiquity) นั้น มีความหลากหลายเป็นอย่างมาก สำหรับบริเวณคาบสมุทรอาระเบียเองในช่วงเวลานี้มีหน่วยการปกครองที่หลากหลายรูปแบบ ไม่ใช่มีแต่เพียงชนเผ่าเร่ร่อนในทะเลทรายเหมือนยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคโบราณ เนื่องจากอิทธิพลทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองรวมไปถึงศาสนาจากบริเวณรอบข้างที่มีการปฏิสัมพันธ์กันทำให้ชนเผ่าในคาบสมุทรอาระเบียบางส่วน เริ่มตั้งถิ่นฐานและพัฒนาหน่วยการปกครองจนกลายเป็นรูปแบบแคว้นและอาณาจักรในที่สุด

บรรดาหน่วยการปกครองเหล่านี้ก็มีปฏิสัมพันธ์กับหน่วยการปกครองโดยรอบ เพราะบริเวณคาบสมุทรอาระเบียนั้นมีความสำคัญในแง่ที่เป็นภูมิศาสตร์ซึ่งเชื่อมต่อระหว่างทวีปใหญ่ถึง 3 ทวีป ได้แก่ ยุโรป เอเชีย และแอฟริกา ดังนั้น การศึกษาความสัมพันธ์ของการปฏิสัมพันธ์บนคาบสมุทรอาระเบียจะช่วยแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างทวีปทั้งสามตั้งแต่ช่วงปลายยุคโบราณแล้ว โดยมีรูปแบบหน่วยการปกครองที่เป็นตัวแสดง ดังนี้

จักรวรรดิ

หน่วยการปกครองรูปแบบจักรวรรดิที่มีการปฏิสัมพันธ์ในบริเวณคาบสมุทรอาระเบียนั้น มีอยู่ 2 จักรวรรดิด้วยกัน นั่นคือ จักรวรรดิไบแซนไทน์ กับจักรวรรดิเปอร์เซีย ซึ่งในส่วนนี้จะกล่าวถึงความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่จักรวรรดิทั้งสองเริ่มเข้ามาปฏิสัมพันธ์กับหน่วยการปกครองในคาบสมุทรอาระเบีย ดังนี้

ทางด้านตะวันออกของคาบสมุทรอาระเบียในคริสต์ศักราช 224 จักรวรรดิของพวกพาร์เทียในบริเวณที่เป็นประเทศอิหร่านปัจจุบัน ได้ถูกชน

อีกกลุ่มหนึ่งคือ พวกซาสซานิดเข้ายึดครอง และได้สร้างจักรวรรดิซาสซานิดขึ้น ซึ่งมีอิทธิพลครอบคลุมพื้นที่ฝั่งขวาของแม่น้ำยูเฟรติส ในอีกหนึ่งศตวรรษต่อมาพวกซาสซานิดก็ได้สร้างความยิ่งใหญ่ให้แก่จักรวรรดิที่เรารู้จักกันในชื่อจักรวรรดิเปอร์เซีย ส่วนทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือของคาบสมุทรอาระเบีย ในคริสต์ศักราช 324 จักรพรรดิคอนสแตนตินแห่งจักรวรรดิโรมันได้ย้ายเมืองหลวงจากกรุงโรมมายังไบแซนไทน์ ซึ่งรู้จักกันในชื่อ “โรมใหม่” (New Rome) เขตอิทธิพลของจักรวรรดิไบแซนไทน์คือ ทางตะวันออกของทะเลเมดิเตอร์เรเนียน (Bowersock, 2012, p. 3)

คาบสมุทรอาระเบียเป็นดินแดนที่อยู่กึ่งกลางระหว่างจักรวรรดิใหญ่ทั้งสอง ทำให้ในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างไบแซนไทน์และเปอร์เซียมีผลกระทบและมีปฏิสัมพันธ์กับบริเวณที่บทความนี้มุ่งศึกษา สำหรับปฏิสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองจักรวรรดิเริ่มตั้งแต่ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 3 เมื่อจักรวรรดิเปอร์เซียซึ่งในเวลานั้นปกครองโดยพวกซาสซานิด (Sassanid) ได้ยกกองทัพรุกรานไปทางตะวันตกโดยข้ามซีเรียและเอเชียน้อย (Asia Minor) ซึ่งในเวลานั้นเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิโรมัน ทำให้เกิดการปะทะกันระหว่างสองจักรวรรดิซึ่งถือเป็นมหาอำนาจในเวลานั้น (Bowersock, 2012, pp. 3-4)

อาณาจักร

หน่วยการปกครองรูปแบบอาณาจักรที่มีการปฏิสัมพันธ์กันบริเวณคาบสมุทรอาระเบียในช่วงปลายยุคโบราณ มี 2 อาณาจักรด้วยกัน คือ อาณาจักรอิมยาทางตอนใต้ของคาบสมุทรอาระเบียและอาณาจักรเอธิโอเปียซึ่งอยู่ทางตะวันออกของทวีปแอฟริกา ทั้งสองอาณาจักรมีความสัมพันธ์ระหว่างกันภายใต้อิทธิพลของจักรวรรดิใหญ่ นอกจากนี้ทั้งสองอาณาจักรก็ยังแข่งขันกันเองด้วย (Bowersock, 2012, pp. 1-27) ส่วนหนึ่งเป็นเพราะบริเวณของอาณาจักรทั้งสองเป็นเขตการช่วงชิงอิทธิพลกันระหว่าง 2 จักรวรรดิใหญ่ ในแง่นี้จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ในบริเวณดังกล่าวมีความทับซ้อนกัน กล่าว

คือ แม้ว่าอิทธิพลของทั้งจักรวรรดิโรมันและเปอร์เซียจะครอบคลุมบริเวณนั้น แต่ก็ไม่มีเสถียรภาพและก็น้อยกว่าความแข็งแกร่งของแต่ละจักรวรรดิในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งความเป็นอิสระของอาณาจักรทั้งสองก็จะแปรผกผันกับความเข้มแข็งของจักรวรรดิ

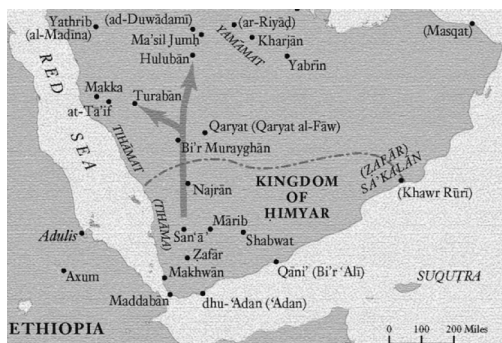
สำหรับอาณาจักรอิมยานั้นอยู่ในประเทศเยเมนปัจจุบัน เป็นดินแดนแรกในคาบสมุทรอาระเบียที่นับถือศาสนาฮินดู แม้ว่าต้นกำเนิดของอาณาจักรนี้จะยังคงมีความคลุมเครืออยู่มาก แต่เชื่อว่าอาณาจักรดังกล่าวเริ่มก่อตัวตั้งแต่ศตวรรษที่ 3 เป็นต้นมา โดยมีกษัตริย์ปกครอง ซึ่งราชวงศ์สุดท้ายสิ้นสุดในศตวรรษที่ 6 เขตแดนกว้างขวางสุดที่อาณาจักรอิมยามีอิทธิพลก็คือ ทั่วบริเวณตอนใต้ของคาบสมุทรอาระเบีย (Mikanowski, 2013) ครอบคลุมบริเวณอ่าวและช่องแคบเอเดน (Aden Gulf) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในด้านเศรษฐกิจของคาบสมุทรอาระเบีย และเป็นพื้นที่ที่ทั้งสองอาณาจักรพยายามช่วงชิงกันอยู่

ส่วนอาณาจักรเอธิโอเปียจากบันทึกเส้นทางการเดินเรือ (Periplus) ในทะเลอีริเทรียน ที่เขียนขึ้นตอนต้นของศตวรรษที่ 2 ได้กล่าวถึงเมืองอักซุม (Axum) ว่าเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรเอธิโอเปีย แสดงให้เห็นว่าอาณาจักรดังกล่าวนี้เกิดขึ้นก่อนศตวรรษที่ 2 และสิ้นสุดลงในศตวรรษที่ 10 อาณาจักรเอธิโอเปียเริ่มมีอิทธิพลเข้าไปแทรกแซงในคาบสมุทรอาระเบียในอีกหนึ่งศตวรรษให้หลัง (Bowersock, 2013, pp.7-14) กระทั่งในศตวรรษที่ 5 กษัตริย์ของเอธิโอเปียมีแนวคิดเรื่องกษัตริย์เหนือกษัตริย์จึงได้รุกรานเข้าไปทางตอนใต้ของคาบสมุทรอาระเบียอีกครั้งและสามารถพิชิตอาณาจักรอิมยาได้สำเร็จ (Bowersock, 2012, pp.7-11)

การปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรอิมยาและเอธิโอเปียเริ่มขึ้นในครึ่งหลังของศตวรรษที่ 3 เมื่อกษัตริย์เอธิโอเปียในเวลานั้นได้นำกองทัพบุกกรุกเข้ามายึดครองบริเวณตะวันตกเฉียงใต้ของคาบสมุทรอาระเบีย อย่างไรก็ตาม กษัตริย์เอธิโอเปียครอบ

ครองดินแดนบริเวณดังกล่าวได้เพียงช่วงเวลาสั้นๆ เมื่อผู้นำของชาวอิมยาที่อยู่ตอนใต้ของคาบสมุทรได้รวบรวมกองกำลังและอ้างสิทธิเหนือโพ้นทะเลไปจนถึงด้านตะวันออกของแอฟริกา ซึ่งเป็นเขตอิทธิพลของอาณาจักรเอธิโอเปียด้วย (Bowersock, 2012, pp.7-27) นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองอาณาจักร ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบของความขัดแย้ง

การเกิดขึ้นของทั้งสองอาณาจักรนั้นอยู่ภายใต้การสังเกตการณ์ของทั้งจักรวรรดิไบแซนไทน์และเปอร์เซีย และต่างก็สนับสนุนและเป็นพันธมิตรกับฝ่ายตรงข้าม สำหรับจักรวรรดิไบแซนไทน์เป็นพันธมิตรกับอาณาจักรเอธิโอเปียและคอยสนับสนุนให้เอธิโอเปียแพร่ขยายอิทธิพลเข้ามาในคาบสมุทรอาระเบีย ส่วนจักรวรรดิเปอร์เซียเป็นพันธมิตรและคอยสนับสนุนอาณาจักรอิมยาในการต่อต้านการแพร่ขยายอิทธิพลของไบแซนไทน์และเอธิโอเปีย (Bowersock, 2012, pp. 19-27)

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงอาณาเขตของอาณาจักรอิมยาและเมืองโดยรอบ จาก (Bowersock, 2013)

แคว้นและกลุ่มชนเผ่า

แม้ว่าหน่วยการปกครองที่มีการปฏิสัมพันธ์กันในบริเวณคาบสมุทรอาระเบียจะมีรูปแบบที่พัฒนาการจนมีความซับซ้อนบ้างแล้วก็ตาม แต่ก็ยังคงมีหน่วยการปกครองแบบดั้งเดิมกระจายอยู่เนื่องจากบริเวณดังกล่าวก่อนหน้าที่จะได้รับอิทธิพลและความก้าวหน้าทางการเมืองจาก

จักรวรรดิใหญ่ทั้งสอง หน่วยการปกครองมีรูปแบบชนเผ่าเร่ร่อนในทะเลทราย (the Arab sheikhs) ซึ่งรูปแบบการปกครองนี้สามารถดำรงอยู่ท่ามกลางการแข่งขันทางอำนาจระหว่างหน่วยการปกครองขนาดใหญ่และซับซ้อนอย่างจักรวรรดิและอาณาจักรได้ และมีพัฒนาการจนเป็นชนเผ่าอยู่ติดที่และมีผู้ปกครองในรูปแบบแว่นแคว้น จนกระทั่งกลายเป็นรูปแบบการจัดองค์กรที่สำคัญซึ่งพัฒนาต่อไปและเป็นโครงสร้างหลักของราชอาณาจักรสมัยใหม่ในคาบสมุทรอาระเบียหลายรัฐ (Fisher and Drost, 2011, pp.1-26) ตัวอย่างเช่น กลุ่มตระกูลจาฟนิด (Jafnid clan) กลุ่มตระกูลนาสริด (Nasrids clan) ที่อยู่ทางตอนเหนือของอาณาจักรฮิมยา เป็นต้น (Bowersock, 2012, pp. 5-6)

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าหน่วยการปกครองที่มีการปฏิสัมพันธ์กันในบริเวณคาบสมุทรอาระเบียนี้มีความหลากหลาย รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยเหล่านี้ก็มีความหลากหลายด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ทางด้านการทหาร-การเมือง เศรษฐกิจ และศาสนา เราจำเป็นต้องพิจารณาแยกส่วนปฏิสัมพันธ์ในด้านต่างๆ เพื่อให้สะดวกต่อการวิเคราะห์ในระดับกระบวนการและโครงสร้างในแต่ละด้าน

เมื่อพิจารณาตามกรอบของบูชานกับลิตเติล พบว่าในช่วงเวลาปลายยุคโบราณ บริเวณซึ่งชายขอบของโลกตะวันตกที่ไม่ค่อยได้รับการศึกษานั้น กลับช่วยให้ความกระจ่างแก่เราในแง่การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ว่าระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศนั้นมีโครงสร้างที่ลดล้นกันตามลำดับขั้น และหากศึกษาต่อไปถึงการปฏิสัมพันธ์ในด้านต่างๆ ก็จะยิ่งแสดงให้เห็นความซับซ้อนของระบบที่เชื่อมโยงระหว่างระบบย่อยในทวีปเอเชีย แอฟริกา และยุโรปได้ ที่สำคัญคือประวัติศาสตร์คาบสมุทรอาระเบียนั้นสะท้อนให้เห็นว่าระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับระบบก่อนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีการปฏิสัมพันธ์กัน

ความสามารถในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคาบสมุทรอาระเบียและดินแดนใกล้เคียง

จากที่กล่าวมาข้างต้นถึงรูปแบบของหน่วยการปกครองที่มีการปฏิสัมพันธ์กันในคาบสมุทรอาระเบียซึ่งมีทั้งด้านการทหาร-การเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม แต่ก่อนที่เราจะทำการศึกษารายละเอียดการปฏิสัมพันธ์ในแต่ละด้านเราจำเป็นต้องทำความเข้าใจสิ่งที่จะช่วยอำนวยความสะดวกคือ เทคโนโลยีในการปฏิสัมพันธ์ทั้งเทคโนโลยีทางกายภาพและเทคโนโลยีทางสังคม ดังนี้

เทคโนโลยีทางกายภาพ

สำหรับเทคโนโลยีทางกายภาพที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการปฏิสัมพันธ์ทางการทหาร-การเมืองที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดก็คือ การสร้างแผ่นดินจาริกและส่งไปยังดินแดนในปกครองเพื่ออ้างสิทธิเหนือดินแดนเหล่านั้น เช่น กษัตริย์แห่งอักษุมหรืออาณาจักรเอธิโอเปียที่รู้จักกันในนามคาเล็บ (Kaleb) ได้ส่งทำจาริกขึ้นมา 2 หลัก และได้ให้คัดลอกจาริกเอาไว้ด้วย เนื้อความในจาริกเป็นการอ้างสิทธิเหนืออาณาจักรฮิมยาในคาบสมุทรอาระเบียในช่วงคริสต์ศตวรรษ 523-525 ซึ่งจาริกทั้งสองหลักนี้ได้กลายเป็นหลักฐานในการศึกษาของนักโบราณคดีและนักประวัติศาสตร์ในปัจจุบัน (Kirwan, 1972, pp. 166-177)

การที่ผู้เขียนจัดว่าจาริกเป็นเทคโนโลยีทางกายภาพที่สำคัญอย่างหนึ่งนั้น เนื่องจากลักษณะดังกล่าวพบในหลายอารยธรรมและหลายช่วงเวลา ถูกใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิสัมพันธ์ทั้งภายในหน่วยการปกครองเอง เช่น ประมวลกฎหมายของกษัตริย์ฮัมมูราบีแห่งบาบิโลเนียในอารยธรรมเมโสโปเตเมีย สำหรับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐก็จะมีจาริกอ้างสิทธิเหนือดินแดนทั้งที่เป็นจาริกอักษรหรือสัญลักษณ์ ตัวอย่างที่ชัดเจนก็คือ เสาคินของพระเจ้าอัสโตมหาราชในอารยธรรมลุ่มแม่น้ำสินธุ จะเห็นได้ว่าเป็นเทคโนโลยี

ในการปฏิสัมพันธ์ที่ถูกสร้างขึ้นและดำรงอยู่อย่างยาวนาน อีกทั้งยังถูกใช้เป็นหลักในการปฏิสัมพันธ์ในหลายพื้นที่

สำหรับข้อจำกัดของเทคโนโลยีทางกายภาพดังกล่าวนี้ก็ยังคงมีอยู่สูง ในประเด็นเรื่องภาษาและจำนวนของผู้ที่จะสามารถอ่านจารึกได้ แต่ก็สามารถเห็นความพยายามในการปรับปรุงคือ การจารึกพร้อมกันถึง 3 ภาษา ซึ่งครอบคลุมภาษาที่ใช้ในดินแดนที่ต้องการจะสื่อสาร (Kirwan, 1972, pp. 166-177) แต่ก็ยังคงมีข้อจำกัดในแง่การเข้าถึงผู้ไม่รู้หนังสือ

นอกจากเทคโนโลยีทางกายภาพที่อำนวยความสะดวกด้านการทหาร-การเมืองแล้ว ยังมีเทคโนโลยีที่อำนวยความสะดวกทางด้านเศรษฐกิจแต่ไม่ได้แตกต่างไปจากยุคสมัยโรมันนัก คือ เงินเหรียญ อย่างไรก็ตาม ในบริบทช่วงเวลาดังกล่าวคือ ยุคกลางของยุโรป ซึ่งมักถูกมองว่าเป็นเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตัวเองได้ภายในระบบแมนเนอร์ แต่การที่มองยุโรปเป็นศูนย์กลางทำให้ละเลยพัฒนาการทางด้านเศรษฐกิจโดยเฉพาะเทคโนโลยีทางกายภาพที่เกิดขึ้นในบริเวณที่อยู่นอกเหนือจากระบบฟิวดัล นั่นคือ การพัฒนาระบบสินค้า อีกทั้งยังมีการธนาคารเกิดขึ้นด้วย (Morony, 2004, pp. 166-194) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวาระบบการค้ายังคงรุ่งเรืองอยู่มากในบริเวณจักรวรรดิไบแซนไทน์และคาบสมุทรอาระเบีย

สำหรับเทคโนโลยีในการขนส่ง แม้ว่าจะมีการขนส่งทางเรือแล้ว แต่ยังไม่สามารถเดินเรือในทะเลเปิดเพื่อข้ามมหาสมุทรได้ ดังจะเห็นได้จากการใช้เส้นทางทางบกพร้อมกับทางน้ำ แม้ว่าจะเกิดการค้าข้ามทวีปแล้วจากแอฟริกาไปสู่อินเดียทว่ายังไม่สามารถเดินเรือไปได้โดยตรง แต่ยังใช้วิธีการเดินทางและขนส่งซึ่งก็ต้องผ่านพ่อค้าคนกลางในคาบสมุทรอาระเบีย กล่าวคือเป็นการเดินเรือในทะเลเปิดร่วมไปกับการขนส่งทางบกที่ต้องผ่านจักรวรรดิของศัตรูทางด้านทหารอย่างเปอร์เซียและอาณาจักรอิมยาในคาบสมุทรอาระเบีย การค้าในรูปแบบดังกล่าวเกิดขึ้นตั้งแต่ศตวรรษที่ 4 จน

กระทั่งถึงศตวรรษที่ 6 เมื่อจักรวรรดิเปอร์เซียสามารถยึดครองอาณาจักรอิมยาทางตอนใต้ของคาบสมุทรอาระเบียได้ ทำให้การค้าของจักรวรรดิไบแซนไทน์ที่ใช้ทะเลแดงและทางบกผ่านคาบสมุทรอาระเบียมีอันต้องหยุดชะงักไป (Morony, 2004, pp. 186-188)

เทคโนโลยีทางกายภาพของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศบนคาบสมุทรอาระเบียช่วงปลายยุคโบราณไม่แตกต่างจากยุคโบราณและยุคคลาสสิกมากนัก แต่จะเห็นความแตกต่างมากขึ้นในส่วนและเทคโนโลยีทางสังคมที่มีพัฒนาการที่ก้าวหน้าอย่างมากเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเวลาที่ถูกเรียกว่ายุคกลางของยุโรปตะวันตก

เทคโนโลยีทางสังคม

เทคโนโลยีทางสังคมมีพัฒนาการและส่งผลต่อการปฏิสัมพันธ์อย่างมาก โดยเฉพาะเทคโนโลยีทางสังคมที่อำนวยความสะดวกในด้านเศรษฐกิจและสังคม นอกจากนี้ยังมีการทูตที่ก้าวหน้าอย่างมากอีกด้วย

สำหรับเทคโนโลยีทางสังคมที่มีความสำคัญและช่วยในการปฏิสัมพันธ์ภายในหน่วยการปกครองเป็นหลักก็คือ ศาสนา ตามที่บุชานกับลิตเติลกล่าวไว้ในหนังสือ *International Systems in World History* นั้น ศาสนายังคงเป็นเทคโนโลยีทางสังคมที่เชื่อมโยงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างหน่วยการปกครอง (Buzan and Little, 2000) ในกรณีของการปฏิสัมพันธ์บนคาบสมุทรอาระเบียนั้น แม้ว่าศาสนาจะช่วยการปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวในกรณีของจักรวรรดิไบแซนไทน์กับอาณาจักรเอธิโอเปีย แต่กรณีของอาณาจักรอิมยากับจักรวรรดิเปอร์เซียกลับแตกต่างออกไป ซึ่งจะพูดถึงรายละเอียดในส่วนของ การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมต่อไป แต่เมื่อพิจารณาการเป็นเทคโนโลยีทางสังคมของศาสนาในกรณีของคาบสมุทรอาระเบียนี้จะพบว่าเป็นทั้งการอำนวยความสะดวกในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างหน่วยการปกครองและยังเป็นสิ่งที่ขัดขวางในเวลาเดียวกัน

สำหรับการเป็นสิ่งกีดขวางนั้น อธิบายได้ว่าเป็นความแตกแยกระหว่างศาสนาที่นับถือพระเจ้าองค์เดียว กรณีศาสนาครีสต์กับศาสนาฮิวอาจมองว่าเป็นการแยกนิกายจากกันได้ สำหรับหน่วยการปกครองที่นับถือต่างศาสนากันก็มีการทำสงครามระหว่างกัน ซึ่งก็สอดคล้องกับแนวคิดของบูชานกับลิตเติลที่ว่า การแบ่งแยกนิกายนั้นสามารถเปลี่ยนจากการปฏิสัมพันธ์ในแง่บวกให้กลายเป็นแง่ลบได้ในกรณีของอาณาจักรอิมยาจะเห็นได้ชัดเจนว่าศาสนาเป็นประเด็นสำคัญในการทำให้เกิดสงครามระหว่างอาณาจักร

เทคโนโลยีทางสังคมทางด้านเศรษฐกิจในคาบสมุทรอาระเบียช่วงปลายยุคกลางมีการพัฒนาไปอย่างมาก เมื่อเทียบกับบริเวณที่เป็นศูนย์กลางเดิมคือ โรมันตะวันตกที่ในช่วงเวลาดังกล่าวมักถูกมองว่าไม่มีเทคโนโลยีทางด้านเศรษฐกิจ เพราะเป็นระบบเศรษฐกิจแบบพอเลี้ยงชีพได้ในระบบเอง จากการศึกษาของไมเคิล จี. โมโรนี (Michael G. Morony) แสดงให้เห็นว่าการค้าระหว่างหน่วยการปกครองและการค้าข้ามทวีปยังคงเกิดขึ้น โดยมีเทคโนโลยีทางสังคมที่ช่วยอำนวยความสะดวกคือการกำหนดมาตรฐานค่าเงินให้คงที่ (monetization) และที่สำคัญคือ การจัดเก็บภาษีนั้นมีการเก็บอย่างเป็นระบบและเรียกเก็บเป็นเงินตราแทนผลผลิต มีการใช้อย่างแพร่หลายแล้วในศตวรรษที่ 6 (Morony, 2004, pp. 171-172) ซึ่งแตกต่างไปจากระบบฟิวด์ลของตะวันตกที่ยังคงเรียกเก็บผลผลิตจากชาวนา

ทั้งการกำหนดมาตรฐานค่าเงินและการเรียกเก็บภาษีในรูปแบบเงินตราแทนผลผลิตนั้น จะช่วยให้การติดต่อค้าขายระหว่างหน่วยการปกครองที่ใช้ค่าเงินแตกต่างกันดำเนินไปได้สะดวกมากขึ้น มีมาตรฐานในการแลกเปลี่ยนซึ่งก็คือ เหรียญทองแดง (Morony, 2004, pp. 186-187) ไม่ต้องแลกเปลี่ยนค่าระหว่างกัน ทำให้ระบบตลาดพัฒนาไปท่ามกลางสงครามระหว่างหน่วยการปกครองที่หลากหลาย ส่วนการเก็บภาษีเป็นเงินตราแทนผลผลิตนั้นก็ช่วยส่งเสริมระบบตลาดมากขึ้นไปอีก กล่าวคือ การที่ไม่

เรียกเก็บเป็นผลผลิตนั้นไม่เพียงแต่ทำให้น้ำผลผลิตไปขายแลกเงิน ซึ่งทำให้ระบบตลาดเฟื่องฟู นอกจากนี้ยังช่วยทำให้เกิดความหลากหลายในการประกอบอาชีพมากขึ้น ไม่จำเป็นต้องทำเกษตรกรรมแต่เพียงอย่างเดียว นั่นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาในด้านอื่นๆ มาตาม

เทคโนโลยีทางสังคมด้านเศรษฐกิจยังมีการพัฒนาชุมชนการค้า (trade diasporas) ซึ่งสัมพันธ์กับกลุ่มที่มีศาสนาเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะในช่วงปลายของปลายยุคโบราณเมื่อเกิดศาสนาอิสลามขึ้น ได้มีการตั้งชุมชนการค้าในแอฟริกาตอนเหนือในศตวรรษที่ 8 ส่วนชุมชนการค้าของชาวยิวเริ่มเกิดขึ้นในศตวรรษที่ 9-10 เมื่อการค้าข้ามแดนพัฒนาขึ้น ไม่เพียงแต่ระบบเงินที่จะต้องสร้างมาตรฐานร่วมกันเท่านั้น การปฏิสัมพันธ์ทางการค้าที่เกิดขึ้นในบริเวณคาบสมุทรอาระเบียยังมีการสร้างระบบชั่งและตวงให้มีมาตรฐานเดียวกันอีกด้วย เห็นได้จากการค้นพบอุปกรณ์ในการชั่งและตวง (bronze weights and scales) ค้นพบในเมืองอตุลิสและตลอดแนวทะเลแดงซึ่งเป็นเส้นทางการค้าที่สำคัญ (Morony, 2004, pp. 187-188) สะท้อนให้เห็นว่าในเวลานั้นมีระบบการชั่งและตวงที่ใช้และเข้าใจร่วมกันแล้ว

อีกหนึ่งเทคโนโลยีทางสังคมที่ได้รับการพัฒนาขึ้นและช่วยอำนวยความสะดวกให้การปฏิสัมพันธ์ในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศบริเวณคาบสมุทรอาระเบียคือ การทูต ในช่วงปลายยุคโบราณ หน่วยการปกครองทั้งหลายที่มีปฏิสัมพันธ์ในคาบสมุทรอาระเบียยังไม่มีระบบการทูตที่มีการแลกเปลี่ยนตัวแทนถาวร แต่เริ่มพัฒนาด้วยการส่งคณะทูตและสาส์นเพื่อเชิญผู้ปกครองของแต่ละหน่วยให้เข้าร่วมการประชุม ในกรณีของจักรพรรดิจัสตินได้ส่งตัวแทนที่เรียกว่า “อะบรามอส” (Abramos) โดยจักรพรรดิไบแซนไทน์ได้ส่งไปเชิญจักรพรรดิเปอร์เซีย รวมไปถึงกษัตริย์ของอาณาจักรและผู้ปกครองชนเผ่าต่าง ๆ ให้เข้าร่วมการประชุมที่จัดขึ้นที่เมืองรามลา (Ramla) (Bowersock, 2012, pp. 21-22)

จากข้างต้นเห็นได้ว่าการทูตช่วยให้เกิดการปฏิสัมพันธ์และสื่อสาร โดยเฉพาะในด้านการทหาร-การเมือง ซึ่งไม่ได้มีแต่เพียงการรบและทำสงครามกันอย่างเดียว แสดงให้เห็นพัฒนาการที่ก้าวหน้าของเทคโนโลยีทางสังคมและส่งผลไปถึงการปฏิสัมพันธ์และระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีความสมบูรณ์มากขึ้น เมื่อพิจารณาจากเทคโนโลยีการปฏิสัมพันธ์ทั้งทางกายภาพและทางสังคมจะพบว่า ในช่วงปลายยุคโบราณบทบาทของเทคโนโลยีทางสังคมมีความสำคัญมากกว่าเทคโนโลยีทางกายภาพในการอำนวยความสะดวกต่อการปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในคาบสมุทรอาระเบีย

การปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นบนคาบสมุทรอาระเบียช่วงปลายยุคโบราณ

หลังจากที่ได้พิจารณารูปแบบที่หลากหลายของหน่วยการปกครองและเทคโนโลยีในการปฏิสัมพันธ์ไปแล้วข้างต้น ในส่วนนี้จะเริ่มพิจารณาการปฏิสัมพันธ์ด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในคาบสมุทรอาระเบีย ซึ่งจะแสดงให้เห็นว่าดินแดนบริเวณนี้มีระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ซับซ้อนเกิดขึ้นแล้ว ไม่ว่าจะเป็นสงคราม การสร้างพันธมิตร การถ่วงดุลอำนาจ การค้า และการทูต อีกทั้งยังมีการเชื่อมโยงกันระหว่างระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในทวีปยุโรป แอฟริกา และเอเชีย

การปฏิสัมพันธ์ด้านการทหาร-การเมือง

ความสัมพันธ์ทางด้านการทหาร-การเมืองระหว่างทั้ง 2 จักรวรรดิ คือ ไบแซนไทน์และเปอร์เซียได้ผนวกเอาอาณาจักรภายใต้อิทธิพลของทั้งสองฝ่ายเข้ามามีปฏิสัมพันธ์ในการดำเนินการสงครามด้วย สะท้อนกระบวนการสร้างพันธมิตร การถ่วงดุลอำนาจ และโครงสร้างของระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีลักษณะลดหล่นตามความสำคัญ

ในช่วงปลายยุคโบราณนั้นจักรวรรดิไบแซนไทน์มีอิทธิพลครอบคลุมไปจนถึงบริเวณตอนเหนือ

ของแอฟริกา แต่ก็มีหน่วยการปกครองที่มีความเป็นอิสระค่อนข้างสูงอย่างอาณาจักรเอธิโอเปีย เนื่องจากรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ที่จักรวรรดิไบแซนไทน์ให้ความสำคัญกับเอธิโอเปียแบบไม่เท่าเทียมกัน (Bowersock, 2013, pp. 3-6) ทำให้เห็นโครงสร้างทางอำนาจที่เป็นแบบลดหล่นได้อย่างชัดเจน ประกอบกับอาณาจักรเอธิโอเปียได้หันมานับถือศาสนาคริสต์เช่นเดียวกับจักรวรรดิไบแซนไทน์ ทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยการปกครองทั้งสองมากขึ้น

สำหรับกรณีของอาณาจักรเอธิโอเปียที่ได้กล่าวไปข้างต้นว่า ครั้งหลังของศตวรรษที่ 3 ได้เกิดแนวคิดเรื่องกษัตริย์เหนือกษัตริย์ และต้องการขยายอิทธิพลของตนเองเข้าไปในคาบสมุทรอาระเบีย แรงจูงใจหลักน่าจะเป็นปัจจัยเรื่องเศรษฐกิจที่คาบสมุทรอาระเบียเป็นเส้นทางสำคัญที่จะติดต่อกับโลกตะวันออก ประกอบกับในคาบสมุทรอาระเบียได้เกิดการพัฒนาหน่วยการปกครองจนเข้าสู่รูปแบบอาณาจักรและมีความเป็นอิสระจากอิทธิพลของไบแซนไทน์ นั่นยิ่งทำให้กษัตริย์เอธิโอเปียเกรงกลัวว่าจะสูญเสียผลประโยชน์ทางการค้าในคาบสมุทรอาระเบียไป

กระนั้นก็ตาม การทำสงครามระหว่างอาณาจักรเอธิโอเปียกับอาณาจักรอิมยาในช่วงแรกนั้นยังคงเป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสองอาณาจักรเท่านั้น เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่ยุทธจักรวรรดิไบแซนไทน์และจักรวรรดิเปอร์เซียเพิ่งเริ่มก่อตัวขึ้น ทำให้ยังไม่ได้เข้ามาแทรกแซงกิจการภายในคาบสมุทรอาระเบียมากนัก เอธิโอเปียสามารถยึดครองอิมยาได้ในช่วงเวลาเพียงสั้น ๆ การจับคู่พันธมิตรระหว่างจักรวรรดิมหาอำนาจและอาณาจักรทั้งสองเริ่มขึ้นในศตวรรษที่ 5 เป็นต้นมา โดยจักรวรรดิไบแซนไทน์กับอาณาจักรเอธิโอเปียเป็นพันธมิตรต่อกัน ส่วนจักรวรรดิเปอร์เซียกับอาณาจักรอิมยานกลายเป็นพันธมิตรกัน

ความเป็นพันธมิตรระหว่างทั้งสองฝ่ายนั้นเห็นได้อย่างชัดเจน เมื่อกษัตริย์เอธิโอเปียได้ส่ง

กองทัพซารุกรานอาณาจักรฮิมยา เนื่องมาจากปมความขัดแย้งเรื่องศาสนาที่กษัตริย์ของฮิมยาซึ่งนับถือศาสนาอิสลามได้ทำการกวาดล้างชาวคริสต์เยเมนในอาณาจักรและบริเวณโดยรอบ โดยเฉพาะการสังหารหมู่ชาวคริสต์ที่เมืองนาจรัน (Najran) ในคริสต์ศักราช 523 โดยกษัตริย์ยูซุฟ (Yusuf) สร้างความไม่พอใจให้กับทั้งจักรพรรดิของโรมันและกษัตริย์เอธิโอเปียซึ่งต่างก็เป็นคริสต์ศาสนิกชน จึงทำให้ไบแซนไทน์สนับสนุนกองทัพของเอธิโอเปียให้รุกรานคาบสมุทรอาระเบีย โดยสามารถเข้าชนะอาณาจักรฮิมยาและปลดกษัตริย์ยูซุฟได้ในคริสต์ศักราช 525 และได้แต่งตั้งชาวคริสต์ให้เป็นผู้ปกครองฮิมยาภายใต้อำนาจของเอธิโอเปียและฟื้นฟูศาสนาคริสต์ในคาบสมุทรอาระเบียอีกครั้งหนึ่ง (Bowersock, 2012, pp. 17-28)

อาณาจักรฮิมยาซึ่งมีจักรวรรดิเปอร์เซียเป็นพันธมิตรที่แม้ว่าจะพ่ายแพ้และตกอยู่ภายใต้การปกครองของพวกเขาเอธิโอเปีย แต่ก็เพียงแค่ว่าระยะเวลาไม่นาน เมื่อจักรวรรดิเปอร์เซียได้ส่งกองทัพเข้ามาเพื่อขับไล่ผู้ปกครองของเอธิโอเปียออกไปในคริสต์ศักราช 570 โดยที่ชาวฮิมยาที่ไม่ได้มีการต่อต้านการเข้ามาปกครองของเปอร์เซีย จะเห็นได้ว่าทางเปอร์เซียกับฮิมยานั้นยังคงเป็นพันธมิตรที่ดีต่อกัน และทำให้เปอร์เซียช่วยปลดปล่อยฮิมยาจากชาวคริสต์ เมื่อเปอร์เซียสามารถขับไล่เอธิโอเปียออกไปจากคาบสมุทรอาระเบียตอนใต้ได้แล้ว ในคริสต์ศักราช 570 และก็ ในช่วงต้นศตวรรษที่ 7 เปอร์เซียก็ได้เข้ายึดครองกรุงเยรูซาเล็ม กระทั่งมุสลิมเข้ายึดครองในคริสต์ศักราช 638 (Bowersock, 2012, pp. 31-35)

อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์กลางอำนาจกับหน่วยการปกครองในคาบสมุทรอาระเบียนั้นเป็นไปในลักษณะที่ศูนย์กลางเป็นผู้ให้การอุปถัมภ์ และมีลักษณะลดหลั่นลงไป ทั้งจักรวรรดิไบแซนไทน์และเปอร์เซียกลายเป็นพันธมิตรกับหน่วยการปกครองที่เป็นกลุ่มชนเผ่ากึ่งเร่ร่อนที่ตั้งถิ่นฐานในบริเวณทางตอน

เหนือของคาบสมุทรอาระเบียอีกด้วย หน่วยการปกครองลักษณะนี้จะมีผู้ปกครองที่เรียกว่า “ชีค” (Sheikh) สำหรับไบแซนไทน์นั้นเป็นพันธมิตรกับจาฟนิด (Jafnid) ที่ต้องการมีอิทธิพลในซีเรียปาเลสไตน์ และตอนเหนือของคาบสมุทรอาระเบีย ส่วนเปอร์เซียก็มีพันธมิตรคือ นาสลิด (Nasrids) ซึ่งช่วยให้เปอร์เซียเข้ามามีอิทธิพลโดยตรงในคาบสมุทรอาระเบีย (Bowersock, 2012, pp. 5-6)

จากการจับขั้วพันธมิตรที่กล่าวมาข้างต้น อาจกล่าวได้ว่าส่วนหนึ่งเป็นความพยายามในการถ่วงดุลอำนาจระหว่างจักรวรรดิทั้งสอง โดยเฉพาะในพื้นที่ซึ่งเป็นชายขอบของศูนย์กลางอำนาจในคาบสมุทรอาระเบียนี้ ทั้งสองอาณาจักรต่างก็พยายามรักษาเขตอิทธิพลของตนเอง แม้ว่าจะไม่ได้มีอำนาจในการปกครองโดยตรงก็ตาม และเมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเริ่มมีอิทธิพลล่วงล้ำหรือมากกว่าเดิมอย่างที่เอธิโอเปียยึดครองฮิมยา เปอร์เซียเองก็ไม่สามารถนิ่งเฉยได้ ในฐานะที่เป็นพันธมิตรกับฮิมยาเท่านั้นและเพื่อการถ่วงดุลอำนาจไม่ให้ไบแซนไทน์มีอิทธิพลเหนือกว่า ความพยายามถ่วงดุลอำนาจระหว่างสองจักรวรรดินี้เองที่ทำให้พื้นที่ซึ่งเป็นชายขอบอย่างคาบสมุทรอาระเบียถูกผนวก รวมเข้าไปกับระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศระบบใหญ่ อย่างไรก็ตาม การปฏิสัมพันธ์ในคาบสมุทรอาระเบียไม่ได้มีแต่เพียงด้านการทหารการเมืองเท่านั้น ในแง่การปฏิสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและสังคมก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน เนื่องจากนักวิชาการพิจารณาว่าเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ทางด้านการทหาร-การเมือง

การปฏิสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจ

ในศตวรรษที่ 3-4 เมื่อจักรวรรดิไบแซนไทน์และจักรวรรดิเปอร์เซียเกิดขึ้น เส้นทางการค้าที่เคยใช้เป็นเส้นทางหลักในการค้าระหว่างโลกตะวันตกกับโลกตะวันออกหรือกับจีนนั้น ได้รับผลกระทบและมีข้อจำกัดโดยเฉพาะในช่วงที่เกิดสงครามระหว่างทั้งสองจักรวรรดิ คือ ช่วงประมาณคริสต์ศักราช 502-506, 527-561 และ 602-609 ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าว

ดูเหมือนว่าการค้าจะเฟื่องฟูในบริเวณชายฝั่งและอ่าวเปอร์เซียมากกว่าการค้าในระยะทางไกลอย่างเส้นทางสายไหม ความขัดแย้งระหว่างมหาอำนาจทั้งสองนั้นส่งผลให้การค้าทางทะเลมีอัตราเร่งที่สูงมากในช่วงปลายยุคโบราณ (Daryae, 2003)

เมื่อเริ่มต้นศตวรรษที่ 6 สินค้าที่ไบแซนไทน์ส่งไปยังเปอร์เซียคือ ทองแดงและเหล็ก ส่วนสินค้าที่นำเข้ามาจากเปอร์เซียคือ ผ้าไหมซึ่งเป็นสินค้ามาจากจีนที่ไบแซนไทน์ไม่สามารถติดต่อค้าขายได้โดยตรง และราคาผ้าไหมจากเปอร์เซียก็แพงมาก โดยเฉพาะในสมัยของจักรพรรดิจัสติเนียน (Justinian) ซึ่งก็เป็นแรงกดดันที่ทำให้ไบแซนไทน์พยายามหาเส้นทางการค้าใหม่ ซึ่งเส้นทางใหม่ดังกล่าวนี้ไม่ต้องเดินทางผ่านเมโสโปเตเมียอีกต่อไป แต่เส้นทางใหม่ นั้นจะต้องผ่านอาณาจักรของพวกเขา เอธิโอเปียที่เมืองอักซุมที่ปัจจุบันเป็นประเทศเอริเทรีย (Eritrea) และต้องผ่านไปตอนใต้ของคาบสมุทรอาระเบียซึ่งก็คือประเทศเยเมนในปัจจุบัน ซึ่งเป็นการทำลายการผูกขาดการค้าผ้าไหมของเปอร์เซียสถานการณ์ดังกล่าวทำให้พื้นที่บริเวณคาบสมุทรอาระเบียได้กลายมาเป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญ สินค้าปริมาณมากผ่านเส้นทางบนคาบสมุทรอาระเบียในช่วงปลายยุคโบราณนี้ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดเมืองขึ้นในบริเวณดังกล่าวที่สำคัญก็คือ เมืองเมกกะ (Daryae, 2003, pp. 4-5)

เมื่อพิจารณาการปฏิสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของหน่วยการปกครองในคาบสมุทรอาระเบียจะพบว่าสินค้าที่ส่งออกและนำเข้ายังคงเป็นสินค้าที่ตอบสนองต่อความต้องการของรัฐและชนชั้นสูงเท่านั้น หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นสินค้าฟุ่มเฟือยไม่ใช่สินค้าเพื่อการดำรงชีพ เช่น ทองแดง เหล็ก ผ้าไหม เป็นต้น (Daryae, 2003, p.5) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากิจกรรมการค้าระหว่างประเทศส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นไปเพื่อประชากรทั้งหมด แต่เฉพาะบางกลุ่มเท่านั้น นอกจากนี้ จะเห็นว่าการค้าส่วนใหญ่จะถูกควบคุมและกำหนดโดยรัฐ ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดราคาของทางฝ่ายรัฐเปอร์เซียหรือกรณีการเปลี่ยนเส้นทางการค้าของ

จักรพรรดิโรมัน แม้ว่าจะมีการค้าทางไกลระหว่างจีนและจักรวรรดิไบแซนไทน์ แต่ก็เห็นได้ว่าเป็นกระบวนการที่ส่งต่อเป็นทอดๆ ในกรณีที่สินค้าของจีนคือผ้าไหมเป็นที่ต้องการของไบแซนไทน์ ทว่าสินค้าจากไบแซนไทน์อาจไม่ได้ถูกส่งต่อไปถึงจีน

เมื่อพิจารณาจากที่กล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าแม้การปฏิสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจจะกว้างขวางกว่าทางด้านทหาร-การเมือง ทว่าก็ยังไม่ได้นำไปสู่ระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่สมบูรณ์ เนื่องจากสินค้ายังไม่ได้ออกสนองความต้องการของประชากรโดยทั่วไปทั้งหมด อีกทั้งยังไม่ได้เป็นการค้าทางไกลโดยตรง แต่ก็แสดงให้เห็นว่าการปฏิสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจจะระหว่างภูมิภาคเกิดขึ้นแล้วไม่ว่าจะเป็นยุโรป แอฟริกา และเอเชียมาตั้งแต่ปลายยุคโบราณ

ปฏิสัมพันธ์ด้านสังคมบนคาบสมุทรอาระเบียช่วงปลายยุคโบราณ

ประเด็นเรื่องการปฏิสัมพันธ์ด้านสังคมในบริเวณคาบสมุทรอาระเบียนั้นมีความโดดเด่นเป็นอย่างมาก เนื่องจากเกิดการปะทะกันระหว่างหลายศาสนา ที่สำคัญคือ การปะทะกันระหว่างศาสนาที่นับถือพระเจ้าองค์เดียวกับศาสนาที่นับถือพระเจ้าหลายองค์ อีกทั้งประเด็นความขัดแย้งทางศาสนายังมักถูกใช้เพื่อเป็นข้ออ้างในการทำสงครามระหว่างรัฐอีกด้วย ซึ่งเห็นได้ว่าการปฏิสัมพันธ์ด้านสังคมที่เน้นเรื่องศาสนาในบริเวณดังกล่าวมีความซับซ้อนมากกว่า เนื่องจากมีปัญหาการแตกแยกของนิกายเข้าร่วมทำให้เกิดความสัมพันธ์อันซับซ้อนมากกว่าพื้นที่อื่น

ในสมัยก่อนดินแดนบริเวณคาบสมุทรอาระเบียก่อนการรับอิทธิพลจากจักรวรรดิไบแซนไทน์และจักรวรรดิเปอร์เซียนั้น ส่วนใหญ่เป็นศาสนาที่นับถือพระเจ้าหลายองค์ (polytheism) ส่วนศาสนาที่นับถือพระเจ้าองค์เดียวนั้นเริ่มเข้ามาผ่านทางเอธิโอเปีย โดยในศตวรรษที่ 4 กษัตริย์เอธิโอเปียได้

เปลี่ยนไปนับถือคริสต์ศาสนาซึ่งเป็นเวลาเดียวกับที่เอธิโอเปียขยายอิทธิพลเข้าไปปกครองดินแดนบริเวณตอนใต้ของคาบสมุทรอาระเบีย ทำให้คริสต์ศาสนาข้ามทะเลแดงเข้าไปเผยแพร่ในคาบสมุทรอาระเบีย (Bowersock, 2012, pp. 11-12) ส่งผลให้ศาสนาคริสต์เข้าไปเผยแพร่ในบรรดากลุ่มชนเผ่าได้รับอิทธิพลการนับถือศาสนาคริสต์เป็นจำนวนมาก

ดังนั้น เอธิโอเปียยึดครองอิมยาได้เพียงชั่วระยะเวลาสั้นๆ เมื่อมีผู้นำของชนเผ่าในบริเวณนั้นได้ทำการขับไล่อิทธิพลของเอธิโอเปียแล้วตั้งตนเองเป็นกษัตริย์สถาปนาอาณาจักรอิมยาขึ้น โดยในบริเวณคาบสมุทรอาระเบียก่อนการเข้ามาของคริสต์ศาสนาก็มีศาสนาที่นับถือพระเจ้าองค์เดียวอยู่ก่อนแล้วคือศาสนาอียิว แต่ไม่ได้มีอิทธิพลมากนักเนื่องจากเป็นเพียงความเชื่อของชุมชนบริเวณฮาดรามัต (Hadramawt) และยาทริบ (Yathrib) ทางตอนเหนือของคาบสมุทร แต่เมื่อศาสนาคริสต์ได้เข้ามาทำให้ศาสนาที่นับถือพระเจ้าหลายองค์หมดไปจากคาบสมุทรอาระเบีย (Bowersock, 2013, pp. 4-6)

จะเห็นได้ว่าต้นศตวรรษที่ 5 แม้ว่าจะไม่มีปัญหาความขัดแย้งระหว่างศาสนาที่นับถือพระเจ้าองค์เดียวกับที่นับถือหลายองค์ เมื่อพิจารณาจะพบว่าเกิดความขัดแย้งระหว่างศาสนาที่นับถือพระเจ้าองค์เดียวด้วยกันเอง กล่าวคือความขัดแย้งระหว่างนิกายคริสต์กับยิวที่มีรากเหง้าเดียวกัน ความขัดแย้งระหว่างสองศาสนาในคาบสมุทรอาระเบียเกิดขึ้นเมื่อกษัตริย์ของอาณาจักรอิมยาได้หันไปนับถือศาสนาอียิวและได้ประกาศให้เป็นศาสนาประจำรัฐ ทำให้เกิดความบาดหมางกับชาวคริสต์ทั้งในอาณาจักรและชุมชนคริสต์โดยรอบในคาบสมุทรอาระเบีย ความขัดแย้งถึงจุดแตกหักในคริสต์ศักราช 523 เมื่อกษัตริย์อิมยาได้ทำการกวาดล้างชาวคริสต์ในเมือง นาจรัน (Najran) และได้ส่งสาส์นไปแจ้งยังรัฐอื่นๆ ถึงการกระทำรุนแรงต่อชาวคริสต์ในอาณาจักรที่ไม่ยอมเปลี่ยนศาสนา (Bowersock, 2012, pp. 17-24)

การกระทำของกษัตริย์อิมยาสร้างความไม่พอใจให้กับทั้งจักรพรรดิไบแซนไทน์และกษัตริย์

เอธิโอเปียที่เป็นคริสต์ศาสนิกชนอย่างมาก จึงได้ส่งกองทัพเข้ามาในอาระเบียเพื่อทำการล้มกษัตริย์อิมยาแห่งอิมยา ซึ่งสำเร็จในคริสต์ศักราช 525 (Bowersock, 2012, p. 24) นี้จะเห็นได้ว่าศาสนาคริสต์ได้ช่วยในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างไบแซนไทน์กับเอธิโอเปีย แต่มีความน่าสนใจสำหรับกรณีของอิมยากับเปอร์เซียที่นับถือศาสนาแตกต่างกันคือ อิมยานับถือยิวเป็นศาสนาพระเจ้าองค์เดียว ทว่าเปอร์เซียที่นับถือโซโรแอสเตอร์เป็นศาสนาแบบทวินิยม (dualism) ทำให้เห็นว่าปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในคาบสมุทรอาระเบียนั้นมีความซับซ้อนอย่างมาก

ภายหลังจากคริสต์ศักราช 525 หลังจากล้มกษัตริย์อิมยาได้แล้วเอธิโอเปียก็ได้ช่วยฟื้นฟูคริสต์ศาสนาในอาระเบีย และพันธมิตรของชาวอียิวแห่งอิมยาอย่างจักรวรรดิเปอร์เซียก็ได้เข้ามากวาดล้างอำนาจของเอธิโอเปียในคริสต์ศักราช 570 ปัญหาความขัดแย้งระหว่างศาสนาคริสต์และยิวในคาบสมุทรอาระเบียนั้นก็ดำรงอยู่ต่อมาจนกระทั่งกลางศตวรรษที่ 7 เมื่อพวกมุสลิมอาหรับสามารถพิชิตคาบสมุทรอาระเบียและพื้นที่โดยรอบได้ (Bowersock, 2012, pp. 26-28) ทำให้พื้นที่บริเวณคาบสมุทรอาระเบียกลายเป็นชุมชนของชาวมุสลิมทั้งหมด และความขัดแย้งทางศาสนาระหว่างคริสต์กับยิวหมดไป อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันทางตอนเหนือของคาบสมุทรอาระเบียกลายเป็นแหล่งกำเนิดของศาสนาทั้งสามที่ถือว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์จึงเกิดการแย่งชิงและทำสงครามกันอยู่เนื่อง ๆ ยังคงความขัดแย้งด้านศาสนาระหว่างศาสนาอิสลามกับยิวในกรณีของอิสราเอล

ระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของหน่วยการปกครองที่เกิดขึ้นบริเวณคาบสมุทรอาระเบีย

จากแนวคิดที่ปรากฏในบทสุดท้ายของหนังสือ International Systems in World History ของ บุษานกับลิตเติลที่กล่าวว่าคุณสามารถใน

การปฏิสัมพันธ์ (Interaction Capacity) เป็นกุญแจสำคัญในการทำความเข้าใจระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศว่ามีการพัฒนาไปอย่างไร ในการศึกษาการปฏิสัมพันธ์หน่วยการปกครองที่เกิดขึ้นในคาบสมุทรอาระเบียช่วงปลายยุคโบราณ (Late Antiquity) นี้ ไม่เพียงแต่ช่วยให้เห็นระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างหน่วยการปกครองที่มีรูปแบบแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นจักรวรรดิ อาณาจักร และชนเผ่าต่างๆ ยังสะท้อนให้เห็นโครงสร้างของระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีลักษณะลดหลั่นเป็นลำดับ (hierarchy) อย่างชัดเจนอีกด้วย

อีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญคือ เนื่องจากบริเวณคาบสมุทรอาระเบียในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นเสมือนชายขอบของศูนย์กลางอำนาจ แต่เมื่อพิจารณาการปฏิสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจในเวลานั้น จะพบว่าบริเวณดังกล่าวกลับถูกพัฒนาให้กลายเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ ในกรณีนี้ผู้เขียนมองว่าเกิดความไม่สัมพันธ์กันระหว่างความเป็นศูนย์กลาง-ชายขอบทางอำนาจการทหาร-การเมืองกับทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งไม่พบคำอธิบายในงานของ บูชานกับ ลิตเติลซึ่งผู้เขียนมองว่าน่าจะเป็นปัญหา เนื่องมาจากแนวคิดเรื่องศูนย์กลาง-ชายขอบนั้น เป็นการนำกรอบคิดโลกสมัยใหม่เข้ามามองประวัติศาสตร์และก็เป็นการมองโดยเน้นยุโรปเป็นศูนย์กลาง

เมื่อพิจารณาจะพบว่างานของบูชานกับ ลิตเติลนั้น ก็ยังคงเน้นยุโรปเป็นศูนย์กลาง ทำให้เกิดการละเลยศึกษาพื้นที่อื่นๆ และช่วงเวลาทาง

ประวัติศาสตร์ที่ไม่ได้อยู่ในกระแสหลักที่สนใจ และทำให้นักวิชาการทั้งสองท่านไม่สังเกตเห็นว่า การพัฒนาทำให้เกิดศูนย์-กลางชายขอบในด้านการทหาร-การเมืองและด้านเศรษฐกิจนั้นมีลักษณะที่ตรงข้ามกัน กล่าวคือ จากการศึกษาของผู้เขียนพบว่าในช่วงปลายยุคกลางเป็นเวลาที่ศูนย์กลางด้านการทหาร-การเมืองอยู่บริเวณจักรวรรดิไบแซนไทน์ และจักรวรรดิเปอร์เซีย ขณะที่ในช่วงเวลาเดียวกัน ศูนย์กลางทางด้านเศรษฐกิจกลับอยู่บริเวณคาบสมุทรอาระเบียที่จัดว่าเป็นบริเวณชายขอบของอำนาจด้านการทหาร-การเมือง

แม้ว่าการศึกษาของผู้เขียนครั้งนี้จะสามารถชี้ให้เห็นสิ่งที่บูชานกับ ลิตเติล นักรัฐศาสตร์ที่พยายามศึกษาประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศละเลยไป อันเป็นผลมาจากการเน้นศึกษาโดยมียุโรปเป็นศูนย์กลาง ดังที่ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นว่าเมื่อเราได้พิจารณาพื้นที่อื่นในช่วงเวลาที่ยุโรปอยู่ในยุคกลางจะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไม่ได้หยุดนิ่ง แต่มีพลวัตอย่างสูงซึ่งบูชานกับ ลิตเติลละเลยไป อย่างไรก็ตาม ยังมีพื้นที่อื่นในช่วงเวลาเดียวกันนี้ที่จะให้ภาพประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่แตกต่างออกไป และควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อจะได้เห็นมิติที่เหมือนหรือแตกต่างกันได้อย่างชัดเจน น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Bowersock, G. W. (2012). *Empires in Collision in Late Antiquity*. Massachusetts: Brandeis University Press.
- Bowersock, G. W. (2013). *The Throne of Adulis: Red Sea Wars on the Eve of Islam*. New York : Oxford University Press.
- Bowersock, G. W., P. Brown (2001). Introduction. In P. B. G. W. Bowersock (Ed.), *Interpreting Late Antiquity: Essays on the Postclassical World* (pp. vii-xiii). Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press.
- Daryaee, T. (2003). The Persian Gulf Trade in Late Antiquity. *Journal of World History*, 14(1), 1-16.
- Drost, G. F. (2011). Structures of Power in Late Antique Borderlands: Arabs, Romans, and Berbers. *A Seminar Convened by Françoise Micheau* (pp. 1-26). Paris: the Social Sciences and Humanities Research Council of Canada's Standard Research Grant Program.
- Kirwan, L. P. (1972, June). The Christian Topography and the Kingdom of Axum. *The Geographical Journal*, 138(2), 166-177.
- Little, B. B. (2000). *International Systems in World History: Remaking the Study of International Relations*. Oxford University Press : Oxford .
- Mikanowski, J. (2013, August 8). *Yemen, the Crucible of al-Qaida, Was Once a Powerful Arabian Kingdom Run by Jews*. Retrieved January 31, 2014, from <http://www.tabletmag.com/jewish-arts-and-culture/books/140366/himyar-yemen-al-qaida>
- Morony, M. G. (2004). Economic Boundaries? Late Antiquity and Early Islam. *Journal of the Economic and Social History of the Orient*(47), 166-194.

ศิลปะภาพพิมพ์ตะแกรงไหมจากหมึกพิมพ์กาวลาเท็กซ์

Silk-Screen Printing with Latex Ink

เมตตา ศิริสุข¹

Mateta Sirisuk¹

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเพื่อทดลองพัฒนาสร้างสรรค์ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ 2 ข้อคือ 1) เพื่อศึกษาทดลองความเป็นไปได้ของการใช้หมึกพิมพ์จากกาวลาเท็กซ์ในกระบวนการพิมพ์ห้องฉลุหรือภาพพิมพ์ตะแกรงไหม 2) พัฒนาผลการศึกษามาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพพิมพ์ตะแกรงไหม จำนวน 1 ชุด โดยศึกษาทดลองผสมหมึกพิมพ์ที่ใช้กาวลาเท็กซ์ทำหน้าที่เป็นสารยึดเกาะมีน้ำเป็นตัวทำละลายและใช้ผงสีชนิดต่างๆ เป็นตัวผสม กระบวนการทดสอบคุณสมบัติของหมึกพิมพ์ประเมินจากผลของความสัมพันธ์ระหว่างชนิดของผ้า, หมึกพิมพ์ทดสอบ และเทคนิคกระบวนการสร้างแม่พิมพ์เพื่อทดสอบความเป็นไปได้ในการใช้หมึกพิมพ์และความพึงพอใจของผู้ใช้งานจริงจากผู้เรียนในรายวิชาศิลปะภาพพิมพ์ 3 และรายวิชาภาพพิมพ์ตะแกรงไหม และผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพพิมพ์ตะแกรงไหมจากภาควิชาทัศนศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 20 คน

ผลการศึกษาพบว่า หมึกพิมพ์กาวลาเท็กซ์ที่ใช้ส่วนผสมของสีฝุ่นสามารถนำมาประยุกต์ใช้งานได้จริง ทั้งนี้หมึกพิมพ์ทดสอบมีคุณสมบัติที่แตกต่างจากหมึกพิมพ์สกรีนซึ่งมีจำหน่ายโดยทั่วไปคือ หมึกพิมพ์มีความโปร่งแสงของสี สามารถพิมพ์ทับซ้อนกันเพื่อให้เกิดมิติของสีใหม่ได้ และกระบวนการพิมพ์ก่อให้เกิดพื้นผิวที่มีลักษณะเป็นฟองอากาศทั้งนี้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความถี่ของผ้าด้วยเช่นกัน ซึ่งความพิเศษนี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะได้อย่างน่าสนใจ นอกจากนี้แล้วความสำคัญของหมึกพิมพ์กาวลาเท็กซ์นี้ยังมีความปลอดภัยจากการใช้สารเคมีต่างๆ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับการใช้หมึกพิมพ์สกรีนซึ่งมีจำหน่ายโดยทั่วไปนั้นผู้พิมพ์จะสัมผัสกับสารเคมีที่อยู่ในส่วนผสมของหมึกพิมพ์จนถึงกระบวนการล้างแม่พิมพ์ซึ่งต้องใช้สารเคมีทั้ง น้ำมันสน ทินเนอร์ น้ำยาล้างหมึกพิมพ์ เป็นต้น แต่หมึกพิมพ์ทดสอบนี้มีส่วนประกอบของกาวลาเท็กซ์และสีฝุ่นเท่านั้น ทั้งนี้สามารถล้างทำความสะอาดแม่พิมพ์ออกได้เพียงใช้น้ำสะอาดเป็นหลักจึงทำให้ผู้พิมพ์ได้รับสารเคมีน้อยลงเช่นกัน สำหรับความพึงพอใจของผู้ใช้งานจริงนั้นพบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในการใช้หมึกพิมพ์กาวลาเท็กซ์สำหรับการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพพิมพ์ตะแกรงไหมซึ่งอยู่ในระดับที่ดีมาก เนื่องจากมีราคาประหยัด สามารถล้างทำความสะอาดแม่พิมพ์ได้ง่าย เนื้อสีมีความบางใสเหมาะกับลักษณะผลงานที่ต้องการสีที่บางใสและมีการทับซ้อนของสีเป็นต้น

การศึกษานี้เป็นกระบวนการทดลองเพื่อแสวงหาทางเลือกใหม่ให้กับผู้เรียนในการศึกษาและสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพพิมพ์ตะแกรงไหมเพิ่มขึ้น ทั้งในส่วนของวัสดุการศึกษาและกระบวนการสร้างสรรค์โดยผู้เรียนมีความพึงพอใจในการเลือกใช้วัสดุที่มีราคาประหยัดและสามารถนำมาใช้ปฏิบัติการ

¹ อาจารย์ประจำภาควิชาทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Lecturer, at the Department of Visual Arts, Faculty of Fine and Applied Arts, Mahasarakham University

สร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้การศึกษาศิลปะภาพพิมพ์ตะแกรงไหมจากหมึกพิมพ์กาวลาเท็กซ์เป็นเพียงประเด็นเบื้องต้นที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา ค้นคว้า ทดสอบ และพัฒนากระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะภาพพิมพ์ตะแกรงไหมส่วนหนึ่งเท่านั้น ผู้สนใจสามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยด้านอื่นๆ เช่น ด้านเทคนิคกลวิธี, วัสดุสำหรับการสร้างสรรค์ เป็นต้น เพื่อนำผลการศึกษาทดลองไปประยุกต์ใช้และพัฒนากระบวนการในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะต่อไป

คำสำคัญ : วัสดุทดแทน, ภาพพิมพ์ตะแกรงไหม, ศิลปะภาพพิมพ์, หมึกพิมพ์กาวลาเท็กซ์

Abstract

This is a creative experimental development research project with two objectives: 1) to study and experiment with the possibility of using latex ink to create serigraph or silk-screen prints; 2) to develop and apply the results of the investigation to create one silk-screen print by experimenting with ink made from a mixture of latex glue (acting as the adhesive component), water (acting as the wetting agent) and various color powders (acting as the pigments). The process of testing the characteristics of the ink included evaluating the relationship of the ink with the fabric, ink tests and techniques used in creation of the prototype mould. These were used to test the potential of the ink and user-satisfaction among twenty students and artists of graphic arts and silk-screen printing in the visual arts department of Mahasarakham University.

The results revealed that latex ink created using powder coat is practical and its characteristics differ from the widely sold screen ink because it is translucent, can be layered and can be used to create a bubble-like texture, depending on the fabric used. These special characteristics enable the ink to be used in the creation of interesting artwork. In addition, the latex ink is chemically safe. This is an advantage when compared to the widely used screen ink, which requires its users to be exposed to a variety of harmful chemicals, including turpentine, thinner and ink cleaners. The components of the test ink are latex glue and powder coat, which can be cleaned with water, resulting in reduced chemical exposure for artists. User satisfaction with the latex ink was at a "very good" level because it is low-cost, easy to clean, translucent and can be layered.

This was an experimental research project to find a new option for silk-screen print students and artists in terms of both study materials and creative processes. User satisfaction is high for products that are low-cost and produce high quality work. For this reason, the investigation into silk-screen printing with latex ink is just the beginning of the researcher's interest in studying, testing and developing strategies for silk-screen printing. Interested people may use this investigation as a model for other study areas, such as techniques and creative materials, in order to use the results for application and development of future creative art projects.

Keywords: Alternative Materials, Silk-Screen Printing, Graphic Arts, Latex Ink

บทนำ

ศิลปะภาพพิมพ์เป็นผลงานซึ่งเกิดจากการสร้างสรรค์ศิลปะประเภทหนึ่ง ผลงานส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นภาพ 2 มิติ ภายหลังมีการพัฒนาสร้างสรรค์โดยใช้วิธีการทางภาพพิมพ์ประกอบการจัดการด้านอื่นๆ มีการผสมผสานระหว่างกระบวนการพิมพ์เข้ากับสื่อวัสดุหลากหลายชนิด รวมถึงศิลปินมีการจัดการกับผลงานพิมพ์มากขึ้น จึงก่อให้เกิดลักษณะผลงานภาพพิมพ์ 3 มิติขึ้น ศิลปะภาพพิมพ์มีวิธีการที่สำคัญ คือ เป็นกระบวนการถ่ายทอดภาพลักษณะให้ปรากฏลงบนแม่พิมพ์ก่อน โดยแม่พิมพ์นี้จะทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการที่จะถ่ายทอดภาพลักษณะลงสู่วัสดุรองรับต่อไป ผลจากการสร้างแม่พิมพ์ให้ปรากฏขึ้นก่อนส่งผลให้สามารถผลิตซ้ำในชิ้นงานนั้นๆ ได้มากกว่า 1 ชิ้น (ยกเว้นภาพพิมพ์ครั้งเดียว)

การสร้างผลงานภาพพิมพ์มีการพัฒนาเรื่อยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมีการปรับเปลี่ยนวัสดุและวิธีการต่างๆ เพื่อให้สามารถพิมพ์งานได้ในจำนวนที่มากขึ้นหรือสามารถตอบสนองความต้องการในการแสดงออกของศิลปินได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวิทยาการก็เป็นส่วนหนึ่งส่งผลให้กระบวนการทางภาพพิมพ์มีการเปลี่ยนแปลงที่ทันสมัยมากขึ้น ผลจากการพัฒนาเทคโนโลยีและอุตสาหกรรม ทำให้เกิดเทคนิควิธีการทางภาพพิมพ์ที่มีหลากหลายมากขึ้น เช่น ภาพพิมพ์หิน (Lithograph) ภาพพิมพ์โลหะ (Etching) และภาพพิมพ์ช่องฉลุ (Silkscreen) เป็นต้น

สำหรับการสร้างภาพด้วยกระบวนการพิมพ์นั้น มนุษย์ได้เรียนรู้มาเป็นเวลานานแล้ว ในยุคก่อนประวัติศาสตร์พบว่ามีการใช้มือตนเองเป็นแม่พิมพ์เพื่อให้เกิดภาพสัณฐานหนึ่งถ้าซึ่งถือได้ว่ากระบวนการนี้เป็นต้นกำเนิดของการพิมพ์ภาพแบบช่องฉลุ ซึ่งปัจจุบันวิธีการพิมพ์นี้ถูกเรียกว่าภาพพิมพ์ตะแกรงไหม หรือ Silkscreen โดยรู้จักและเข้าใจกันในวงกว้าง แต่สำหรับกลุ่มศิลปินผู้สร้างงานศิลปะแล้ว

อาจรู้จักและใช้คำว่า Serigraphy แทน Silkscreen โดยมีรากศัพท์มาจากภาษากรีก Seri = Seicos แปลว่า ผ้าไหม และ graphos ที่แปลว่าการเขียน (จุฬารัตน์ วิทยา, 2558 : 8) คาร์ล ซิกกรอสเซอร์ (Carl Zigrosser) ผู้อำนวยการศิลปะภาพพิมพ์ ณ พิพิธภัณฑ์ศิลปะแห่งฟิลาเดเฟีย ประเทศอเมริกา ได้กำหนดศัพท์เฉพาะในภาษาอังกฤษเป็น "Serigraphy" โดยมุ่งเน้นการใช้ศัพท์คำนี้ เรียกผลงานศิลปะภาพพิมพ์ตะแกรงไหมที่มีลักษณะเป็นงานจิตรศิลป์ ในวงการศิลปะภาพพิมพ์นิยมใช้คำนี้อย่างกว้างขวางจนถึงปัจจุบัน (ชนเดช วรวงษ์, มปป. : 104 อ้างอิงจาก ชัยพร ระวีศิริ, 2555 : 192)

ภาพพิมพ์ตะแกรงไหมได้รับการพัฒนาสืบทอดต่อจากการพิมพ์ช่องฉลุหรือพิมพ์ผ่านฉากพิมพ์ ทำให้การพิมพ์ด้านนี้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สภาพปัจจุบันนี้นับได้ว่าภาพพิมพ์ตะแกรงไหมได้พัฒนาอย่างก้าวไกล มีเทคนิคต่างๆ มากมายที่สามารถพิมพ์ภาพได้อย่างประณีตงดงามและสามารถตอบสนองความต้องการในงานพาณิชย์ศิลป์ ซึ่งเน้นประโยชน์ใช้สอยและจำนวนเพื่อประโยชน์ทางการค้าและผลกำไรมากขึ้น ภาพพิมพ์ตะแกรงไหม หรือ Silkscreen จึงเข้าไปสู่ระบบอุตสาหกรรมอย่างหลากหลายและได้รับความนิยมยิ่งขึ้น

ในประเทศไทย ภาพพิมพ์ตะแกรงไหมมีบทบาทสำคัญในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยผู้ประกอบการเอกชนในวงการป้ายและวงการสิ่งทอ (โสธร) ได้พยายามบุกเบิกเทคนิคการพิมพ์สกรีนขึ้นใช้กับงานต่างๆ ต่อมามหาวิทยาลัยเพาะช่างซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานของภาครัฐได้มีหลักสูตรการเรียนการสอนแบบ สิ่งทอ และการพิมพ์ผ้า ทำให้การพิมพ์สกรีนเป็นที่รู้จักมากขึ้น (ศักดิ์ชัย เกียรติจินา คินทร์, 2548) ปัจจุบันหลายสถาบันมีการเปิดสอนภาพพิมพ์ตะแกรงไหมเบื้องต้นเพื่อสำหรับใช้สร้างสรรค์งานศิลปะ และใช้กับงานประยุกต์ศิลป์

ปัจจุบันมีการพัฒนาวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการพิมพ์ภาพพิมพ์ตะแกรงไหมอย่างหลากหลายเพื่อ

ตอบสนองความต้องการของตลาดและคุณภาพของผลงาน ซึ่งการพิมพ์ตะแกรงไหมนั้นมีวัสดุอุปกรณ์เป็นจำนวนมากและราคาค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับกรพิมพ์แบบอื่นๆ ปัจจัยดังกล่าวส่งผลกระทบต่อกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับภูมิภาคที่ขาดแคลนหรือมีงบประมาณที่จำกัด ซึ่งทำให้ขาดโอกาสที่จะเข้าถึงวัสดุอุปกรณ์ที่ดีด้วยเช่นกัน ดังนั้นหากมีวัสดุที่สามารถใช้ทดแทนกันได้ โดยมีจำหน่ายในท้องถิ่นหรือราคาประหยัดกว่าแต่ผลงานที่ปรากฏนั้นมีคุณภาพที่ดีและสามารถตอบสนองการด้านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพพิมพ์ได้จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนศิลปะภาพพิมพ์ตะแกรงไหมได้มีทางเลือกสำหรับการสร้างสรรค์ผลงานมากขึ้น โดยโครงการวิจัยเรื่อง “ศิลปะภาพพิมพ์ตะแกรงไหมจากหมึกพิมพ์กาวลาเท็กซ์” ครั้งนี้จะทำให้เกิดข้อค้นพบใหม่ในเรื่องการใช้วัสดุทดแทนที่มีสามารถหาได้ในท้องถิ่นเพื่อสำหรับใช้ในการพิมพ์ภาพพิมพ์ตะแกรงไหมในงานศิลปะ ที่มีราคาประหยัด เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน ซึ่งจะเป็นการเปิดโอกาสสำหรับการเรียนรู้ภาพพิมพ์ตะแกรงไหมเบื้องต้นได้มากขึ้นด้วยเช่นกัน และสามารถนำไปขยายผลเพื่อประยุกต์ใช้ในการพิมพ์ตะแกรงไหมในงานศิลปะและงานประยุกต์ศิลป์ต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทดสอบประยุกต์ใช้หมึกพิมพ์ทดสอบสำหรับศิลปะภาพพิมพ์ตะแกรงไหม ซึ่งมีราคาประหยัดเหมาะสมกับการใช้เรียนรู้ขั้นพื้นฐาน โดยสามารถใช้เป็นหมึกพิมพ์ในการสร้างสรรค์งานศิลปะได้ และนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงเห็นผลปรากฏอย่างมีคุณภาพ
2. เพื่อพัฒนาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพพิมพ์โดยใช้หมึกพิมพ์ทดสอบด้วยเทคนิคกลวิธีและรูปแบบที่เหมาะสม

ความสำคัญของการวิจัย

1. การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ส่งผลให้เกิดแนวทางในการเลือกใช้วัสดุที่มีคุณสมบัติเหมาะสมสำหรับการศึกษา หรือสร้างสรรค์ภาพพิมพ์ตะแกรงไหมขั้นพื้นฐานที่มีราคาประหยัดและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงให้เห็นผลปรากฏอย่างมีคุณภาพ
2. ผลของการศึกษาจะเป็นประโยชน์สำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา ผู้สนใจ ที่จะนำไปศึกษาค้นคว้า และสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาทดสอบประยุกต์ใช้วัสดุทดแทนสำหรับการพิมพ์ตะแกรงไหมงานศิลปะ โดยมุ่งเน้นใช้วัสดุที่มีจำหน่ายโดยทั่วไป มีราคาประหยัดเหมาะสมสำหรับกระบวนการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานการพิมพ์ตะแกรงไหมเบื้องต้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงให้เห็นผลปรากฏอย่างมีคุณภาพ โดยเน้นทดสอบหมึกพิมพ์จากกาวลาเท็กซ์
2. ผลที่ได้จากการประเมินคุณภาพของวัสดุทดแทนและความพึงพอใจของวัสดุจากการทดสอบความสัมพันธ์ทั้งสองประเด็นได้จากการประเมินของผู้ใช้งานจริง คือนิสิตผู้สร้างสรรค์งานศิลปะด้วยเทคนิคภาพพิมพ์ตะแกรงไหม จำนวน 20 คน
3. นำผลที่ได้จากการศึกษาทดสอบมาพัฒนาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพพิมพ์ จำนวน 1 ชุด โดยใช้เทคนิควิธีการโดยและรูปแบบที่เหมาะสม

วิธีการศึกษาวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ศิลปะภาพพิมพ์ตะแกรงไหมจากหมึกพิมพ์กาวลาเท็กซ์” เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาทดลอง โดยการศึกษาวัสดุที่มีในท้องถิ่นหรือหาได้ง่ายตามท้องตลาดทั่วไปซึ่งมีคุณสมบัติเหมือนหรือใกล้เคียงกับวัสดุที่ต้องนำเข้าหรือมีราคาแพง เพื่อนำไปประยุกต์ใช้สำหรับการพิมพ์

ตะแกรงใหม่ในงานศิลปะ ซึ่งผู้วิจัยต้องการทดสอบคุณสมบัติต่างๆ ของวัสดุที่จะนำมาใช้ทดแทนเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการนำไปใช้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ และตรวจสอบคุณภาพของผลงานที่ปรากฏ และความพึงพอใจของผู้ใช้จริง เพื่อนำผลการศึกษาสู่การวิเคราะห์ และนำไปพัฒนาหาแนวทางใหม่สำหรับการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ และการพิมพ์ตะแกรงใหม่ที่หลากหลายมากขึ้น โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้ศึกษาข้อมูลเอกสาร, งานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับ ศิลปะภาพพิมพ์เบื้องต้น, ประวัติภาพพิมพ์ตะแกรงใหม่, ภาพพิมพ์ตะแกรงใหม่ในงานศิลปะ จากแหล่งสืบค้นต่างๆ เช่น หนังสือ เอกสาร บทความ งานวิจัย ระบบสื่อสารสนเทศ Internet ซึ่งถือได้ว่าเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา เทคนิคกระบวนการสร้างสรรค์ภาพพิมพ์ตะแกรงใหม่ที่พัฒนามาจากอดีตถึงปัจจุบัน เทคโนโลยีต่างๆ ที่ผลิตขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้เป็นหลัก ทั้งนี้นอกเหนือจากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเชิงเปรียบเทียบด้านราคาต้นทุนของวัสดุในการสร้างงานภาพพิมพ์ตะแกรงใหม่และวัสดุทดแทนที่คาดว่าจะสามารถนำมาใช้สำหรับการพิมพ์ตะแกรงใหม่ในงานศิลปะได้

2. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำผลจากการทดสอบวัสดุกลุ่มตัวอย่างเพื่อนำไปใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ตะแกรงใหม่ และวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการนำวัสดุทดแทนที่นำมาทดสอบนั้นมาประยุกต์ใช้จริง ทั้งนี้ได้กำหนดแนวทางการวิเคราะห์ไว้ดังนี้

2.1 การทดสอบอัตราส่วนที่เหมาะสมของหมึกพิมพ์จากกาวลาเท็กซ์สำหรับนำไปในงานศิลปะ

2.2 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างชนิดของผ้าและหมึกพิมพ์กาวลาเท็กซ์

2.3 ประเมินระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งานจริงต่อความสัมพันธ์ระหว่างชนิดของผ้าและหมึกพิมพ์กาวลาเท็กซ์ (คิดเป็นร้อยละ)

3. การพัฒนาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพพิมพ์ตะแกรงใหม่จากวัสดุทดแทนเป็นกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพพิมพ์ตะแกรงใหม่ โดยการนำผลการศึกษาทดลองมาสู่การพัฒนาสร้างสรรค์ผลงาน จำนวน 1 ชุด

4. นำเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษา

จากการศึกษาทดสอบประยุกต์ใช้วัสดุทดแทนสำหรับการพิมพ์ตะแกรงใหม่ในงานศิลปะสำหรับงานวิจัยฉบับนี้ถูกตั้งเงื่อนไขไว้ว่าควรมีราคาประหยัดเหมาะกับการใช้เรียนรู้ขั้นพื้นฐาน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงเห็นผลปรากฏอย่างมีคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้เน้นศึกษาทดสอบหมึกพิมพ์เพื่อนำสำหรับการพิมพ์ตะแกรงใหม่ในงานศิลปะเป็นหลัก ซึ่งมีผลการศึกษาดังนี้

1. การทดสอบอัตราส่วนที่เหมาะสมของหมึกพิมพ์จากกาวลาเท็กซ์สำหรับนำไปในงานศิลปะ การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการทดสอบหมึกพิมพ์ทดแทน โดยเน้นทดสอบหมึกพิมพ์เพื่อนำเพื่อวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการนำไปประยุกต์ใช้เป็นหมึกพิมพ์สำหรับการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพพิมพ์ตะแกรงใหม่ ทั้งนี้ได้เลือกใช้สีฝุ่น และสีย้อมผ้า เป็นสารตั้งต้นเพื่อให้เกิดสีในหมึกพิมพ์ทดสอบ และใช้กาวลาเท็กซ์เป็นสารยึดเกาะโดยมีน้ำเป็นตัวทำละลาย ทั้งนี้ผลการศึกษาทดลองผสมหมึกพิมพ์ในอัตราส่วนต่างๆ ได้ผลสรุปตามตาราง

ตาราง 1 อัตราส่วนผสมหมึกพิมพ์ทดแทน

สูตรผสม	ชนิดของสารตั้งต้น	อัตราส่วนผสม			ผลที่ได้
		สารยึดเกาะ (กาว)	ตัวทำละลาย (น้ำ)	สารตั้งต้น	
1	สีฝุ่น	ATM 1 ½ oz	น้ำอุ่น ½ oz	สี 1 ช้อนชา+น้ำ 5 ML	ใช้ได้
2	สีย้อมผ้า	ATM 1 ½ oz	น้ำอุ่น ½ oz	สี 1 ช้อนชา+น้ำ 5 ML	ใช้ไม่ได้ หมึกพิมพ์เกาะตัวเป็นก้อน
3	สีฝุ่น	TOA 2 oz	น้ำอุ่น ½ oz	สี 1 ช้อนชา+น้ำ 5 ML	ใช้ได้
4	สีย้อมผ้า	TOA 2 oz	น้ำอุ่น ½ oz	สี 1 ช้อนชา+น้ำ 5 ML	ใช้ไม่ได้ หมึกพิมพ์เกาะตัวเป็นก้อน
5	สีฝุ่น	TOA 2 oz	น้ำอุ่น ½ oz	สี 1 ช้อนชา	ใช้ได้/ ผงสีละลายช้า
6	สีย้อมผ้า	TOA 2 oz	น้ำอุ่น ½ oz	สี 1 ช้อนชา	ใช้ไม่ได้หมึกพิมพ์เกาะตัวเป็นก้อน

ผลจากการศึกษาทดสอบหมึกพิมพ์พบว่า

การทดลองผสมหมึกพิมพ์ทดแทนโดยใช้สารตั้งต้นเป็นสีย้อมผ้าไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นหมึกพิมพ์ได้เนื่องจากเมื่ออัตราส่วนต่างๆเข้าด้วยกันแล้วสีย้อมผ้ามีปฏิกิริยาเคมีที่ส่งผลทำให้กาวลาเท็กซ์จับตัวกันเป็นก้อน ส่วนการใช้สีฝุ่นเป็น

สารตั้งต้น พบว่ามีความเหมาะสมสำหรับการนำไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการพิมพ์ตะแกรงไหมเบื้องต้นได้ ทั้งนี้ในส่วนการผสมสีฝุ่นกับกาวลาเท็กซ์โดยตรงไม่ผสมน้ำนั้นผงสีจะละลายในเนื้อกาวได้ช้ากว่าการผสมน้ำในเนื้อสีก่อน

สารตั้งต้นจากสีย้อมผ้า

สารตั้งต้นจากสีฝุ่น

ภาพประกอบ 1 หมึกพิมพ์ทดสอบ

ที่มา : เมตตา ศิริสุข, 2557 : ถ่ายภาพ

ปัจจัยการทดสอบคุณสมบัติของหมึกพิมพ์ครั้งนี้มุ่งเน้นใช้หมึกพิมพ์เชื้อน้ำเนื่องจากมีคุณสมบัติที่ใช้สารเคมีน้อยและราคาค่อนข้างประหยัดกว่าหมึกพิมพ์เชื้อน้ำมัน จากการทดลองพบว่าสีทดแทนที่ใช้สีฝุ่นเป็นสารตั้งต้นมีความเหมาะสมสำหรับการนำไปใช้พิมพ์ตะแกรงไหมเบื้องต้นได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกหมึกพิมพ์ทดแทนจากสีฝุ่นมาเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างชนิดของผ้าและหมึกพิมพ์อีกครั้งในลำดับต่อไป

2. การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างชนิดของผ้าและหมึกพิมพ์กาวลาเท็กซ์มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทดสอบความเหมาะสมของหมึกพิมพ์ที่จะนำไปใช้กับแม่พิมพ์ตะแกรงไหมจากผ้าชนิดต่างๆและเทคนิคกลวิธีการสร้างแม่พิมพ์สามวิธีการซึ่งพบว่า หมึกพิมพ์กาวลาเท็กซ์สามารถนำไปใช้กับแม่พิมพ์ที่สร้างแบบขึ้นด้วยวิธีการต่างๆได้ และสามารถนำไปใช้ได้กับผ้าทุกชนิดที่นำมาทดสอบมีผลอยู่ในเกณฑ์ดีถึงดีมากตามตาราง

ตาราง 2 ผลประเมินคุณภาพความสัมพันธ์ระหว่างชนิดของผ้าและหมึกพิมพ์ทดสอบ

ลำดับ	ชนิดของผ้า	ผลประเมินคุณภาพความสัมพันธ์ระหว่างชนิดของผ้าและหมึกพิมพ์ทดสอบ											
		ตัดกระดาษ				เขียนไข/วานิช				ถ่ายไฟ			
		ดีมาก	ดี	พอใช้	ไม่มีคุณภาพ	ดีมาก	ดี	พอใช้	ไม่มีคุณภาพ	ดีมาก	ดี	พอใช้	ไม่มีคุณภาพ
1	ผ้าสกรีน	/				/				/			
2	ผ้าแก้ว		/				/				/		
3	ผ้าซีฟอง		/				/				/		

การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างชนิดของผ้าและหมึกพิมพ์ทดสอบพบว่า หมึกพิมพ์ทดสอบสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพพิมพ์ตะแกรงไหมได้เมื่อนำไปทดสอบใช้จริงกับผู้เรียนและสร้างสรรค์ผลงานศิลปะด้วย

เทคนิคภาพพิมพ์ตะแกรงไหมจำนวน 20 คน เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้งานจริงพบว่าผู้ใช้มีความพึงพอใจอยู่ในระดับ3(ปานกลาง) ถึงระดับ 5 (มากที่สุด) โดยมีผลตามตาราง

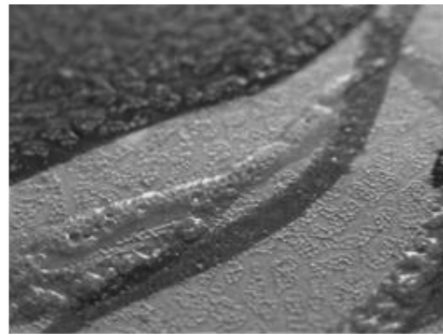
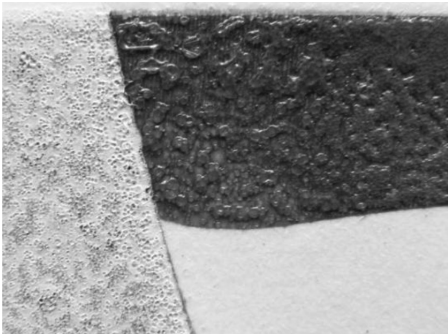
ตาราง 3 ผลประเมินระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งานจริงต่อความสัมพันธ์ระหว่างชนิดของผ้าและหมึกพิมพ์ทดสอบ (คิดเป็นร้อยละ)

ลำดับ	ชนิดของผ้า	ผลประเมินระดับความพึงพอใจของผู้ใช้งานจริงต่อความสัมพันธ์ระหว่างชนิดของผ้าและหมึกพิมพ์ทดสอบ (คิดเป็นร้อยละ)														
		ตัดกระดาษ					เขียนไข/วานิช					ถ่ายไฟ				
		5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
1	ผ้าสกรีน	90	10	-	-	-	85	15	-	-	-	90	5	5		
2	ผ้าแก้ว	85	15	-	-	-	80	20	-	-	-	85	10	5	-	-
3	ผ้าซีฟอง	75	15	10	-	-	70	15	10	5	-	75	15	10	-	-

จากการผลทดสอบหมึกพิมพ์นั้นพบว่าหมึกพิมพ์ทดสอบสามารถนำไปใช้งานในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะได้จริง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของผลงานและความพึงพอใจของผู้สร้างสรรค์ด้วยเช่นกัน การศึกษาทดสอบมีประเด็นน่าสนใจเพิ่มเติมนอกเหนือจากผลความพึงพอใจและคุณภาพที่ปรากฏคือ

1) ลักษณะเฉพาะของหมึกพิมพ์ทดสอบที่มีความแตกต่างจากหมึกพิมพ์สกรีนเชื่อน้ำที่ปรากฏชัดเจนคือฟองอากาศที่เกิดขึ้นในขั้นตอน

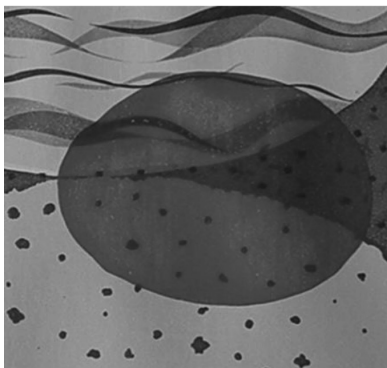
การพิมพ์ โดยฟองอากาศนี้มีลักษณะพื้นผิวที่น่าสนใจสามารถเลือกใช้ในการสร้างสรรค์ได้อย่างดี หากผู้ใช้สามารถควบคุมพื้นผิวที่เกิดขึ้นได้ โดยผลจากการศึกษาความสัมพันธ์ของหมึกพิมพ์ทดสอบกับชนิดของผ้านั้นชี้ว่าคุณสมบัติความถี่ห่างของเส้นใยผ้าส่งผลต่อขนาดและความถี่ห่างของฟองอากาศที่เกิดขึ้นบนผืนงานด้วยเช่นกัน คือผ้าที่มีความห่างมากฟองอากาศที่เกิดขึ้นก็จะมีขนาดใหญ่ขึ้นตามไปด้วย และเมื่อหมึกพิมพ์แห้งฟองอากาศก็ยังคงปรากฏอยู่เช่นเดิม

ภาพประกอบ 2 ฟองอากาศที่เกิดขึ้นในผลงาน
ที่มา : เมตตา ศิริสุข, 2557 : ถ่ายภาพ

2) หมึกพิมพ์ทดสอบมีความบาง และโปร่งใสมากกว่าหมึกพิมพ์สกรีนเชื่อน้ำซึ่งคุณสมบัติของหมึกพิมพ์สกรีนเชื่อน้ำหากต้องการให้มีความโปร่งใสของหมึกพิมพ์ผู้ใช้ต้องเติมมีเดียม

(เคมีสำหรับผสมให้สีมีความโปร่งใสมากขึ้น) ลงในหมึกพิมพ์นั้นด้วย ทั้งนี้ความบางใสของหมึกพิมพ์ส่งผลให้เกิดสีใหม่และมิติในภาพที่เกิดจากการทับซ้อนกันของสี

ภาพประกอบ 3 ความโปร่งใสของหมึกพิมพ์ทดสอบ
ที่มา : เมตตา ศิริสุข, 2558 : ถ่ายภาพ

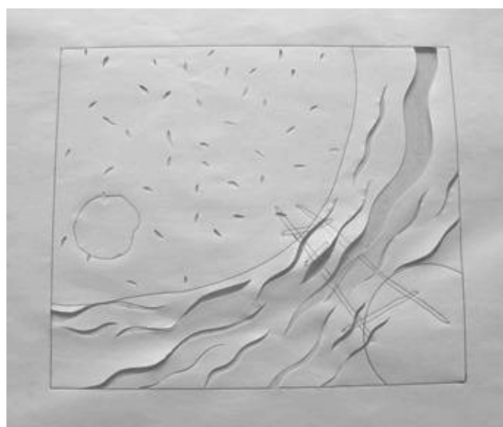
3. การพัฒนาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพพิมพ์ตะแกรงใหม่จากหมึกพิมพ์กาวลาเท็กซ์เป็นกระบวนการนำผลการศึกษาทดลองมาสู่การพัฒนาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพพิมพ์ตะแกรงใหม่ จำนวน 1 ชุด ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำผลจากการทดสอบและเลือกเทคนิคกลวิธีการสร้างแม่พิมพ์ด้วยวิธีการตัดกระดาษ (Papercut) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ไม่ซับซ้อน โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานพัฒนาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพพิมพ์ตะแกรงใหม่ในลักษณะเฉพาะของผู้วิจัยโดยมีขอบเขตขอบเขตในการสร้างสรรค์ผลงานดังนี้

1) ที่มาของแนวเรื่องมาจากสิ่งแวดล้อมในธรรมชาติซึ่งปรากฏอยู่รอบตัว อาทิ สายน้ำ ภูเขา ดอกไม้ ใบหญ้า เป็นต้น การอาศัยพักพิงและเคารพในธรรมชาติที่เปรียบได้กับเพื่อนสนิทของมนุษย์ซึ่งอยู่คู่กันมาจนถึงปัจจุบันและไม่มีทางแยกออกจากกันได้ ธรรมชาติถือได้ว่าเป็นแหล่งกำเนิดการรับรู้ทางความงามอันไม่มีที่สิ้นสุดเมื่อเราไม่เบียดเบียนหรือทำลายสิ่งแวดล้อมจนไม่สามารถนำพาให้อยู่ด้วยกันได้อย่างเป็นสุข เช่นนั้นแล้วการน้อมรับและอยู่ด้วยกันอย่างอ่อนโยนย่อมมองเห็นความงามที่ปรากฏในธรรมชาติเช่นกัน

2) รูปแบบการสร้างสรรค์ ผลงานนำเสนอความงามที่เกิดจากธรรมชาติสิ่งแวดล้อมรอบตัว รูปแบบการแสดงออกเป็นแบบกึ่งนามธรรมโดยลดทอนหรือสลายความเหมือนจริงและรายละเอียดของรูปทรงที่ปรากฏตามธรรมชาติลง แต่ยังคงแสดงออกด้านอารมณ์ความรู้สึก ผ่านทัศนธาตุต่างๆในชิ้นงานที่ปรากฏ เช่น เส้น, สี, รูปร่าง, พื้นผิว เป็นต้น

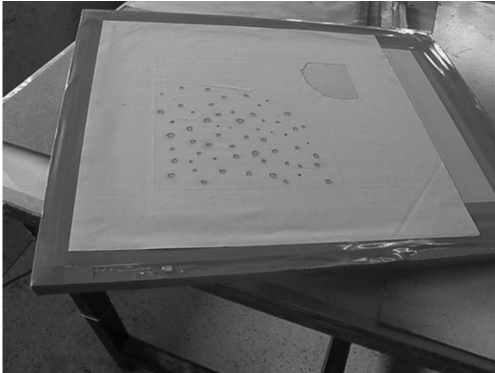
3) เทคนิคกลวิธี สร้างสรรค์ผลงานโดยใช้กระบวนการพิมพ์จากแม่พิมพ์ตะแกรงใหม่สร้างแม่พิมพ์ด้วยวิธีการตัดกระดาษ และพิมพ์ด้วยหมึกพิมพ์กาวลาเท็กซ์ซึ่งเป็นผลจากการศึกษาทดลองโดยมีกระบวนการขั้นตอนการดำเนินงานสร้างสรรค์ดังนี้

3.1) กระบวนการสร้างแม่พิมพ์ด้วยการตัดกระดาษ (Paper cut) เมื่อออกแบบสำหรับงานพิมพ์แล้วจึงสร้างแม่พิมพ์โดยใช้กระดาษรูปเป็นฉากกันสี ฉลุเจาะช่องสำหรับให้สีที่ต้องการทะลุผ่านลงได้ การเจาะกระดาษรูป 1 แผ่นใช้สำหรับการพิมพ์ 1 สี ทั้งนี้ต้องฉลุกระดาษแม่พิมพ์ให้ครบตามจำนวนสีที่ต้องการพิมพ์

ภาพประกอบ 4 แม่พิมพ์ฉลุกระดาษ
ที่มา : เมตตา ศิริสุข, 2557 : ถ่ายภาพ

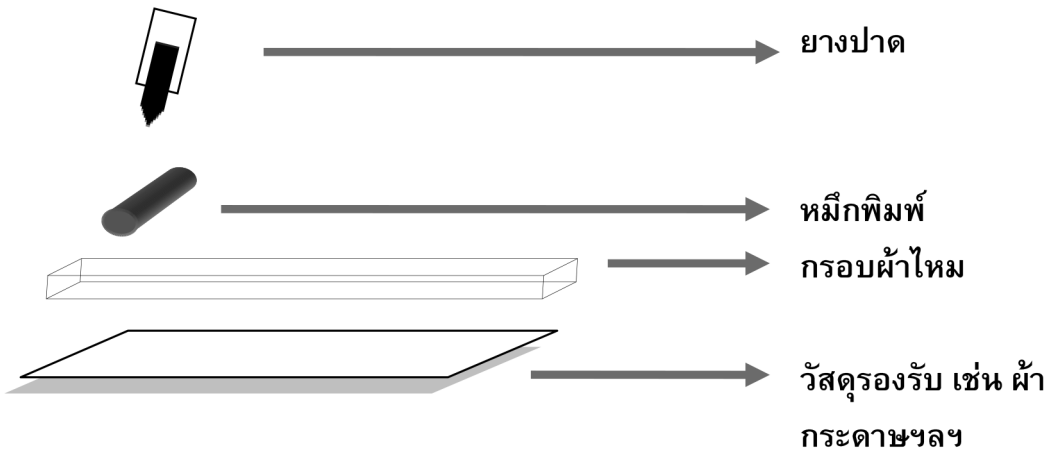
เมื่อจะใช้แม่พิมพ์สำหรับการพิมพ์ผลงานควรฝึกแม่พิมพ์กับกรอบแม่พิมพ์ตะแกรงใหม่โดยใช้สเปรย์กาวพ่นกาวลงด้านหลังกระดาษแม่พิมพ์และผนึกลงบนกรอบแม่พิมพ์ตะแกรงใหม่ด้านนอก เพื่อให้กระดาษแม่พิมพ์ยึดติดได้เรียบ ไม่เกิดคลื่นของกระดาษซึ่งอาจจะส่งผลให้เกิดความคลาดเคลื่อนในขั้นตอนการพิมพ์โดยจะทำให้สีเลอะซึมผ่านในที่ที่ไม่ต้องการได้

ภาพประกอบ 5 แม่พิมพ์ที่ผนึกกับกรอบสกรีน
เรียบร้อยแล้ว

ที่มา : เมตตา ศิริสุข, 2557 : ถ่ายภาพ

3.2) กระบวนการพิมพ์ ขั้นตอน
การพิมพ์เริ่มจากการเตรียมวัสดุอุปกรณ์สำหรับ
การพิมพ์ซึ่งประกอบด้วย แม่พิมพ์, หมึกพิมพ์, ยาง

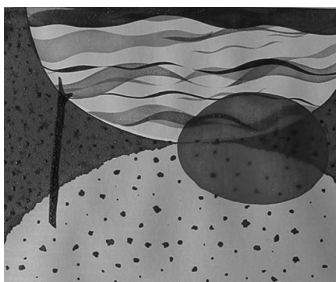
ภาพประกอบ 6 กระบวนการพิมพ์ภาพพิมพ์ตะแกรงไหม

ที่มา : เมตตา ศิริสุข, 2560 : 149

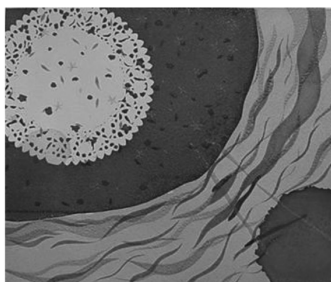
การพิมพ์ตะแกรงไหมเป็นการพิมพ์ที่ปล่อยให้สีพิมพ์ผ่านจากด้านหลังแม่พิมพ์ ทะลุลงมายังพื้นรองรับข้างล่าง ซึ่งเป็นกระบวนการพิมพ์แบบเดียวที่ผลงานภาพพิมพ์ที่ได้จะมีลักษณะสอดคล้องตรง

ปาดสี, วัสดุรองรับ (กระดาษหรือผ้า เป็นต้น) จากนั้นจึงดำเนินการพิมพ์โดยพิมพ์ครั้งละสีตามจำนวนสีเนาที่ต้องการพิมพ์ ทั้งนี้มีวิธีการพิมพ์ตามภาพประกอบ 6 ดังนี้ (1) วางกระดาษพิมพ์ไว้ด้านล่าง (2) วางกรอบแม่พิมพ์ที่ฉลุลูกช่องเรียบร้อยแล้วในตำแหน่งที่กำหนด (3) เทหมึกพิมพ์กลงบนกรอบแม่พิมพ์ด้านหนึ่ง (4) พิมพ์โดยใช้ยางปาดลากหมึกพิมพ์บนกรอบแม่พิมพ์จากด้านหนึ่งไปสู่อีกด้านหนึ่งอย่างสม่ำเสมอ (5) ยกกรอบแม่พิมพ์ตะแกรงไหมออกจากงานพิมพ์ และเปลี่ยนวัสดุรองรับชั้นใหม่ แล้วจึงเริ่มพิมพ์อีกครั้งให้ได้ตามจำนวนที่ต้องการ เมื่อพิมพ์ครบตามที่ต้องการแล้ว จึงล้างแม่พิมพ์ด้วยการดึงแม่พิมพ์กระดาษออกและล้างหมึกพิมพ์ด้วยน้ำเปล่า ดากรอบแม่พิมพ์ตะแกรงไหมให้แห้งสามารถนำกลับมาใช้ซ้ำได้

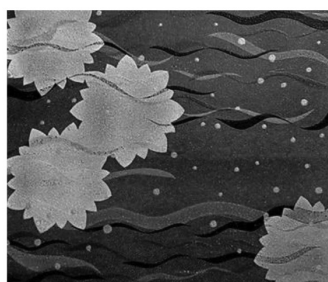
ตามแม่พิมพ์ ไม่กลับด้านจากซ้ายขวาเช่นกระบวนการพิมพ์อื่นๆ โดยการศึกษาวิจัยมีผลงานจำนวนหนึ่งที่เกิดจากกระบวนการทดลองสร้างสรรค์ตามภาพที่ปรากฏ

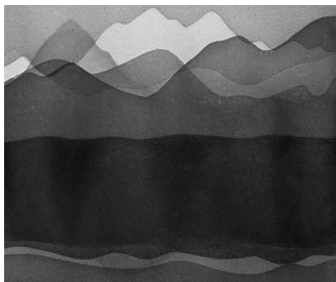
ผลงานชิ้นที่ 1

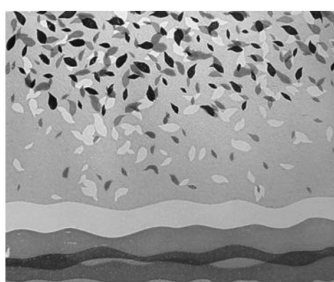
ผลงานชิ้นที่ 2

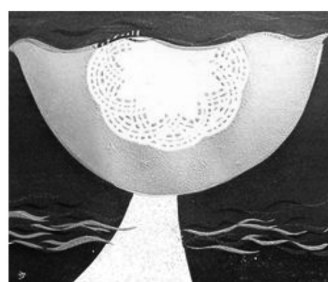
ผลงานชิ้นที่ 3

ผลงานชิ้นที่ 4

ผลงานชิ้นที่ 5

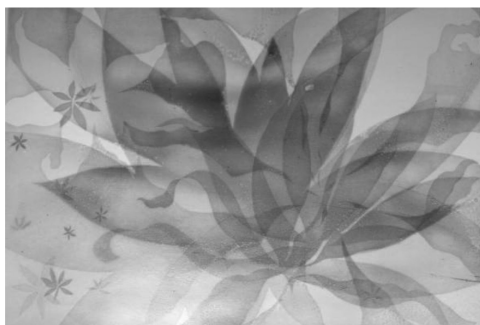
ผลงานชิ้นที่ 6

ภาพประกอบ 4 ผลงานทดลองสร้างสรรค์โดยใช้หมึกพิมพ์กาวลาเท็กซ์

ที่มา : เมตตา ศิริสุข, 2557 : ถ่ายภาพ

ผลจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้นำไปสู่กระบวนการประยุกต์ใช้งานจริงในห้องปฏิบัติการทางศิลปะของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งมีผู้เรียนที่สนใจและเลือกใช้หมึกพิมพ์จากกาวลาเท็กซ์ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพพิมพ์จำนวนหนึ่ง ทั้งนี้ผลงานที่เลือกใช้หมึกพิมพ์กาวลาเท็กซ์มีลักษณะการใช้สีโปร่งบาง และสร้างมิติในภาพผลงานได้จากกระบวนการทับซ้อนกันของสีเป็นหลัก

อย่างไรก็ตามหมึกพิมพ์กาวลาเท็กซ์สำหรับการพิมพ์ตะแกรงใหม่ในงานศิลปะจากงานวิจัยฉบับนี้เป็นเพียงทางเลือกหนึ่งสำหรับผู้เรียนศิลปะชั้นพื้นฐาน หรือนำไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะภาพพิมพ์ต่อไป เป็นการเปิดโอกาสสำหรับการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานในงบประมาณที่ประหยัดขึ้นและเพิ่มทางเลือกสำหรับสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพพิมพ์ตะแกรงใหม่ด้วยเช่นกัน

ภาพประกอบ 5 ผลงานสร้างสรรค์ศิลปะภาพพิมพ์ตะแกรงใหม่จากกาวลาเท็กซ์ของผู้วิจัย

ที่มา : ศิลปกรรมลุ่มน้ำโขง ครั้งที่ 4, 2559 : 83

ภาพประกอบ 6 ผลงานศิลปะนิพนธ์ของ น.ส.วิลาวลัยย์ โมรัตน์ นิสิตสาขาวิชาทัศนศิลป์
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ที่มา : วิลาวลัยย์ โมรัตน์, 2558 : ถ่ายภาพ

ภาพประกอบ 7 ผลงานศิลปะนิพนธ์ของ น.ส.ยุภาพร พรธวงค์ นิสิตสาขาวิชาทัศนศิลป์
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ที่มา : ยุภาพร พรธวงค์, 2559 : ถ่ายภาพ

การพัฒนาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพพิมพ์ ตะแกรงใหม่โดยใช้หมึกพิมพ์กาวลาเท็กซ์ ทั้งจาก ผู้วิจัยและผู้เรียนที่สนใจนั้นล้วนมีความแตกต่าง หลากหลายขึ้นอยู่กับรูปแบบและแนวคิดของผู้ สร้างสรรค์ทั้งนี้ผู้ใช้แต่ละคนได้ปรับอัตราส่วนการ ผสมของหมึกพิมพ์ตามที่ต้นต้องการ และได้นำ ลักษณะเด่นของหมึกพิมพ์กาวลาเท็กซ์ไปประยุกต์ ใช้ในการกระบวนการสร้างสรรค์ที่มีความเหมาะสม กับลักษณะผลงานของแต่ละบุคคล

อภิปรายและสรุปผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ศิลปะภาพพิมพ์ ตะแกรงใหม่จากหมึกพิมพ์กาวลาเท็กซ์” เริ่มขึ้น จากปัจจัยในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ศิลปะ เนื่องจากผู้วิจัยพบว่าปัจจัยสำคัญเรื่องงบประมาณสนับสนุนในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์สำหรับการเรียนรู้อุปกรณ์พื้นฐานของผู้เรียนศิลปะมีค่อนข้าง จำกัดไม่เพียงพอต่อการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ทุก รายการได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้สื่อวัสดุสำหรับการ ศึกษาศิลปะส่วนใหญ่ค่อนข้างมีราคาสูง จึงก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคต่อการเรียนรู้อุปกรณ์พื้นฐาน ของผู้เรียนโดยเฉพาะในส่วนภูมิภาคที่วัสดุอุปกรณ์ หาซื้อได้ยาก ราคาสูง มีทางเลือกน้อย ดังนั้นการ ศึกษาทดลองในงานวิจัยฉบับนี้ จึงมีเป้าหมาย สำคัญเพื่อพัฒนาทดลองศึกษาวัสดุทดแทนสำหรับ นำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้อุปกรณ์ศิลปะภาพพิมพ์ ตะแกรงใหม่ขั้นพื้นฐาน และพัฒนานำไปใช้ สร้างสรรค์ผลงานศิลปะได้จริงอย่างมีคุณภาพ โดย การศึกษาจากวัสดุที่มีในท้องถิ่น หรือหาได้ง่ายตาม ท้องตลาดทั่วไปซึ่งมีราคาประหยัด

การศึกษาค้นคว้ามุ่งเน้นการทดสอบและ ประยุกต์ใช้หมึกพิมพ์ทดสอบจากกาวลาเท็กซ์ซึ่ง ผลจากการศึกษาพบว่าหมึกพิมพ์จากกาวลาเท็กซ์ ที่มีเนื้อสีจากสีฝุ่นสามารถนำไปประยุกต์ใช้งานได้ จริงและผู้ใช้จริงมีความพึงพอใจต่อการใช้หมึกพิมพ์ ในทุกกระบวนการสร้างสรรค์เฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ

81.66 ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อ วัสดุการศึกษาระหว่างหมึกพิมพ์สีจมน้ำจำนวนหนึ่ง กิโลกรัมและมีเดียสำหรับผสมหมึกพิมพ์เพื่อให้ หมึกพิมพ์มีความโปร่งบางใส ราคารวมประมาณ 520 บาท เทียบกับหมึกพิมพ์ทดสอบจากกาว ลาเท็กซ์จำนวนหนึ่งกิโลกรัมและสีฝุ่นสำหรับผสมสี ราคารวมประมาณ 84 บาท ซึ่งในปริมาณหมึก พิมพ์เท่ากันพบว่าค่าใช้จ่ายมีความต่างกันมากถึง 83.85 เปอร์เซ็นต์ ดังนั้นผลจากการศึกษาวิจัยใน ครั้งนี้จึงได้ผลลัพธ์เป็นที่น่าพอใจในเบื้องต้น และเป็นแนวทางในการเสนอทางเลือกใหม่สำหรับผู้ สนใจศึกษาภาพพิมพ์ตะแกรงใหม่ขั้นพื้นฐานใน การใช้วัสดุการศึกษาที่มีราคาประหยัดใช้งานได้จริง รวมถึงผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่สามารถนำผล การศึกษาไปประยุกต์ใช้ได้ตามความเหมาะสม

ด้านการพัฒนาสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพ พิมพ์ตะแกรงใหม่จากหมึกพิมพ์กาวลาเท็กซ์ ผู้ วิจัยได้นำผลการศึกษาทดลองมาสู่การพัฒนา สร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพพิมพ์ตะแกรงใหม่ จำนวน 1 ชุด โดยเลือกกลวิธีการสร้างแม่พิมพ์จาก การตัดกระดาษ ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างแม่พิมพ์ ที่ไม่ซับซ้อน และใช้ผ้าแก้วสำหรับเป็นฉากพิมพ์ ซึ่งพบว่าลักษณะเฉพาะของหมึกพิมพ์กาวลาเท็กซ์ มีความแตกต่างจากหมึกพิมพ์สกรีนเขื่อน้ำที่ ปรากฏชัดเจนคือฟองอากาศที่เกิดขึ้นในขั้นตอน การพิมพ์ โดยฟองอากาศนี้มีลักษณะพื้นผิวที่น่า สนใจสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ได้ โดยความถี่ห่างของผ้าส่งผลให้ฟองอากาศที่เกิดขึ้น ก็มีความแตกต่างกันด้วยเช่นกัน คือผ้าที่มีความ ห่างมากฟองอากาศที่เกิดขึ้นก็จะมีความถี่ใหญ่ขึ้น ตามไปด้วย และเมื่อหมึกพิมพ์แห้งฟองอากาศก็ ยังคงปรากฏอยู่เช่นเดิม และสำหรับหมึกพิมพ์กาว ลาเท็กซ์มีความโปร่งแสงมากกว่าหมึกพิมพ์สกรีน เขื่อน้ำ ซึ่งคุณสมบัติของหมึกพิมพ์สกรีนเขื่อน้ำ หากต้องการให้มีความโปร่งแสงของหมึกพิมพ์ผู้ใช้ ต้องเติมมีเดียลงในหมึกพิมพ์นั้นด้วย แต่พบ ว่าการผสมมีเดียลงในหมึกพิมพ์ทำให้การล้าง

ทำความเข้าใจแม่พิมพ์ยากกว่าหมึกพิมพ์จากกาวลาเท็กซ์

ปัจจุบันผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการเรียนการสอนรายวิชาศิลปะภาพพิมพ์ และรายวิชาภาพพิมพ์ตะแกรงไหม เพื่อให้ผู้เรียนได้มีทางเลือกที่หลากหลายในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะภาพพิมพ์ตามแนวทางที่สนใจ และเหมาะสมกับงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์การศึกษาของแต่ละบุคคล อย่างไรก็ตามพบว่าผู้เรียนจำนวนไม่น้อยที่มีความสนใจและเลือกใช้หมึกพิมพ์จากกาวลาเท็กซ์ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะและพัฒนาผลงานจนมีลักษณะและรูปแบบเฉพาะตัวเป็นที่น่าสนใจ

ข้อเสนอแนะ

1. การสร้างสรรค์ผลงานชุดนี้เป็นเพียงจุดเริ่มต้นหนึ่งสำหรับการเรียนรู้เทคนิคกลวิธีเพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้งานที่สามารถนำมาใช้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะได้จริง ดังนั้นผู้สนใจสามารถศึกษาเรียนรู้สร้างสรรค์เพื่อนำผลสู่การพัฒนาเพิ่มเติมต่อไป

2. งานวิจัย “ศิลปะภาพพิมพ์ตะแกรงไหมจากหมึกพิมพ์กาวลาเท็กซ์” ครั้งนี้ทำการศึกษาทดสอบวัสดุทดแทนเพียงหมึกพิมพ์เท่านั้น ซึ่งวัสดุที่ใช้ในกระบวนการพิมพ์ตะแกรงไหม ยังมีอีกเป็นจำนวนมากที่เปิดโอกาสให้ผู้สนใจได้ศึกษาและทดสอบเพื่อการประยุกต์ใช้ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัย เรื่อง “ศิลปะภาพพิมพ์ตะแกรงไหมจากหมึกพิมพ์กาวลาเท็กซ์” แล้วเสร็จและบรรลุตามวัตถุประสงค์โดยได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากภาควิชาทัศนศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ทั้งนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์ และนิสิตทุกท่าน ที่เสนอแนะ และให้ความร่วมมือเป็นผู้ร่วมทดสอบในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2559). *ศิลปกรรมลุ่มน้ำโขง ครั้งที่ 4*. บุรีรัมย์. ไอพีรีนทร์ แอนด์ เทคโนโลยี(ไทยแลนด์) จำกัด.
- จุฬารัตน์ วิทยา. (2558). *ซิลค์สตรีน*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนเดช วรวงษ์. (มปป.). *ศิลปะภาพพิมพ์ตะแกรงไหม*. [ม.ป.ท.] : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- เมตตา ศิริสุข. (2560). *เอกสารประกอบการสอนวิชา 0605306 ศิลปะภาพพิมพ์ 3*. หลักสูตรศิลปกรรมศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศักดิ์ชัย เกียรตินาคินทร์. (2548). *การพิมพ์ซิลค์สตรีน*. กรุงเทพฯ : สิปปประชา.

พฤติกรรมการใช้สารสนเทศและความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการบริการสารสนเทศของห้องสมุดคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

Information Use Behavior and Students' Expectations of Information Services at the Faculty of Liberal Arts library, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

วรรณยา เฉลยปราชนม์

Wannaya Chaloeprach¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้สารสนเทศที่มีผลต่อความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการบริการสารสนเทศ และแนวทางในการพัฒนาการบริการสารสนเทศของห้องสมุดคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 400 คน โดยวิธีการสุ่มตามสะดวก ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ประกอบด้วย ค่าที ความแปรปรวนทางเดียว ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และค่าสหสัมพันธ์เชิงถดถอย ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้สารสนเทศเพื่อนันทนาการและพักผ่อนหย่อนใจ ใช้แหล่งสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ฐานข้อมูลออนไลน์ ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เว็บไซต์ google เป็นต้น ใช้สารสนเทศที่มีเนื้อหาสาขาวิชาการท่องเที่ยว มีการสืบค้นสารสนเทศจากฐานข้อมูลของห้องสมุดเลือกใช้ภาษาไทย ส่วนปัญหาการใช้สารสนเทศ คือ หนังสือ/ตำรา มีเนื้อหาไม่ทันสมัย สำหรับความคาดหวังที่มีต่อการบริการสารสนเทศ ได้แก่ ควรจัดมุมบริการอาหารว่างและเครื่องดื่ม ควรจัดหาหนังสือ/ตำราเกี่ยวกับหลักสูตรการท่องเที่ยวให้เหมาะสมและเพียงพอ ควรจัดให้มีบริการแนะนำหนังสือและสื่อใหม่ๆ ที่มีภายในห้องสมุด บุคลากรผู้ให้บริการควรเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี และมีความเป็นมิตร คอยให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นกันเอง ควรจัดสภาพคอมพิวเตอร์อยู่ในสภาพดีและพร้อมใช้งาน ควรมีการแจ้งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริการ กิจกรรมและทรัพยากรสารสนเทศใหม่ๆ อย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ และจากการวิเคราะห์ถดถอยพหุขั้นตอนเพื่อหาตัวแปรที่มีอำนาจในการทำนายคาดหวัง พบว่า พฤติกรรมการใช้สารสนเทศในภาพรวมมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยต่อความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการบริการสารสนเทศ เท่ากับ .307

¹ บรรณารักษ์ปฏิบัติการ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

¹ Librarian, Practitioner Level, Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Thanyaburi
e-mail: wannayacha0@gmail.com

เมื่อพิจารณารายด้าน ได้แก่ แหล่งสารสนเทศ และภาษาที่เลือกใช้มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยต่อความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการบริการสารสนเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: พฤติกรรมการใช้สารสนเทศ ความคาดหวัง การบริการสารสนเทศ ห้องสมุดคณะศิลปศาสตร์

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the relationship between information search in a library and usage behavior including observations of student expectations of information services. 2) study the guidelines for information services development of the Faculty of Liberal Arts Library, Rajamangala University of Technology Thanyaburi. The sample was 400 students from the Faculty of Liberal Arts Library, Rajamangala University of Technology Thanyaburi, who enrolled in the first semester of academic year 2017. The sample was selected using convenience sampling. The data were gathered through the application of a questionnaire and were analyzed using descriptive statistics comprising frequency, percentage, mean, standard deviation, together with inferential statistics which included Independent t-test, one-way analysis of variance, Pearson's Product Moment correlation coefficient and Multiple regression. The study showed that most of the students used information technology, for example, online databases, electronic databases, and Google, for recreation and relaxation. Library databases were used to search information about tourism courses. Thai language was the student preference. Problems of information usage were outdated books and textbooks. To meet student expectations, snacks and drinks corner, sufficient number of tourism books and textbooks, book and media recommendation services, friendly service staff, ready-to-use computers, and thorough and frequent notifications about services, activities and updated information resources were needed. Stepwise regression was used to find the important factor which could predict the expectations. It showed the regression coefficient between the information behaviors and the student's expectations at the .307 level and between the information sources and chosen languages at the .01 level which was statistically significant.

Key Words: Information Use Behavior; Expectation; Information Services; Faculty of Liberal Arts library

บทนำ

สารสนเทศมีความสำคัญต่อการพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา ตามที่แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้กล่าวว่า โลกศตวรรษที่ 21 เป็นโลกแห่งข้อมูลข่าวสารที่สามารถรับและส่งต่ออย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ประชาชน ชุมชน และสังคมรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ประชาชนมีความรู้ความสามารถมากขึ้น และพร้อมที่จะเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น ทั้งนี้ บุคลากรทางการศึกษาและนักศึกษาจะมีความรู้ลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพิ่มขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ดังนั้น การศึกษาในระดับอุดมศึกษาจึงมุ่งส่งเสริมให้บุคลากรในสถาบันค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อศักยภาพด้านการแข่งขันทั้งด้านการศึกษา และการดำรงชีพ โดยเฉพาะสายวิชาชีพที่ต้องทันต่อวิทยาการต่าง ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอนและการวิจัย และตอบสนองความต้องการสารสนเทศของนักศึกษา อาจารย์ นักวิจัย ซึ่งถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาในมหาวิทยาลัย ซึ่งห้องสมุดคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีเป็นหน่วยงานสนับสนุนที่ทำหน้าที่จัดบริการสารสนเทศให้กับอาจารย์และนักศึกษา ทั้งภายในและภายนอกคณะ เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างบัณฑิตนักปฏิบัติมืออาชีพ ซึ่งได้มีการดำเนินการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งสิ่งตีพิมพ์และไม่ตีพิมพ์ให้ครอบคลุมทุกหลักสูตรที่เป็นมาตรฐานและตรงกับความ ต้องการ รวมไปถึงช่วยให้ผู้ใช้สารสนเทศได้เข้าถึงสารสนเทศได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน ทันสมัยและสะดวกรวดเร็วเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี

อันเป็นเป้าหมายที่สำคัญของห้องสมุด คือ การตอบสนองความต้องการสารสนเทศของผู้ใช้ และช่วยให้ผู้ใช้ก้าวทันพัฒนาการในสาขาวิชาต่าง ๆ แต่ก็มีอาจทราบได้ว่าผู้ใช้บริการมีความคาดหวังและความต้องการใช้สารสนเทศมากน้อยแค่ไหน และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการได้บ้างหรือไม่

ในปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศได้ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว และจำนวนสารสนเทศมีมากมายส่งผลทำให้ผู้ใช้ต้องใช้วิจารณญาณ มีการวิเคราะห์ และสังเคราะห์สารสนเทศอย่างเป็นระบบก่อนนำมาใช้ อีกทั้งเกิดการแปลงรูปแบบสารสนเทศจากสื่อตีพิมพ์ไปสู่สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ไม่จำกัดสถานที่และเวลา และสามารถสืบค้นและรวบรวมสารสนเทศได้อย่างเป็นระบบ (ดวงใจ วงษ์เศษ, 2556: 100) ผู้ใช้สารสนเทศจึงมีพฤติกรรมการใช้สารสนเทศที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของงานวิจัยของชลภััสส์ วงษ์ประเสริฐ, สมาน ลอยฟ้า และเพ็ญพันธ์ เพชรศรี (2556) ที่พบว่า การเลือกแหล่งสารสนเทศนักศึกษาไม่มีปัญหาในการเลือกแหล่งสารสนเทศ เนื่องจากไม่ได้คาดหวังต่อความสำเร็จในการทำรายงาน ดังนั้น จึงใช้เฉพาะแหล่งสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ตและใช้โปรแกรมการค้นหามากที่สุดในการแสวงหาสารสนเทศ ส่วนใหญ่จะได้สารสนเทศที่ไม่ตรงกับความต้องการ มีเนื้อหาสารสนเทศที่น่าเชื่อถือ และงานวิจัยของบุหลัน กุลวิจิตร (2558) ที่พบว่า ทรัพยากรสารสนเทศไม่เพียงพอมากที่สุดรองลงมาคือ แหล่งสารสนเทศไม่มีสารสนเทศที่ต้องการ ส่วนแหล่งสารสนเทศบุคคลมีปัญหากการใช้สารสนเทศ คือ แหล่งสารสนเทศบุคคลมีเวลาจำกัดในการให้ข้อมูลมากที่สุด จากปัญหาดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าถึงแม้ห้องสมุดจะมีการจัดบริการสารสนเทศ แต่ก็ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้ได้ทุกเรื่อง ดังนั้น ผู้ให้บริการจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับผู้ใช้และความต้องการของผู้ใช้อย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองความต้องการ

ของผู้ใช้ให้เป็นไปตามคาดหวังให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

การประเมินคุณภาพการบริการของห้องสมุดจึงเน้นการศึกษาเกี่ยวกับการบริการที่ห้องสมุดจัดให้กับผู้ใช้ และความคาดหวังในการบริการของผู้ใช้ ดังนั้น การให้บริการที่มีคุณภาพ หมายถึง ความสามารถที่จะตอบสนองความคาดหวังของผู้ใช้ให้ได้มากที่สุด ซึ่งได้มาจากการตัดสินใจของผู้ใช้เท่านั้น การศึกษาผู้ใช้และความต้องการของผู้ใช้จะนำไปสู่การลดช่องว่างระหว่างความคาดหวังกับบริการที่ให้บริการอยู่ (พนารมย์ เกียรติลีลานันท์, 2552: 250) อย่างไรก็ตาม การศึกษาเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศของนักศึกษาจึงมีความสำคัญที่ทำให้ได้ทราบถึงลักษณะการใช้สารสนเทศของนักศึกษา ทราบถึงความต้องการในการใช้สารสนเทศในอนาคตได้ และยังสามารถนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการที่ห้องสมุดจะปรับเปลี่ยนบทบาทและการบริการให้ผู้ใช้บริการได้อย่างต่อเนื่อง (บุหลัน กุลวิจิตร, 2558: 871) อีกทั้ง ยังต้องศึกษาความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อคุณภาพการบริการของห้องสมุดควบคู่ไปด้วย เพื่อให้ทราบระดับความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการบริการของห้องสมุด ควรมีการปรับปรุงสิ่งใดเพิ่มเติมบ้าง ถึงแม้ว่าห้องสมุดนั้นจะมีการให้ดำเนินการ หรือให้บริการอยู่แล้วก็ตาม ซึ่งก็มีงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความคาดหวังของผู้ใช้แล้วนำผลมาปรับปรุงและพัฒนาห้องสมุดต่อไป เช่น งานวิจัยของจุฑารัตน์ ปานผดุง (2559) ที่พบว่า ผู้ใช้บริการมีความคาดหวังสูงสุดด้านบุคลากร เรื่อง ความสุภาพของบุคลากรและความกระตือรือร้นของบุคลากร งานวิจัยของพรชนิตว์ ลีนาราช และคณะ (2557) ที่พบว่า ด้านบริการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ นักศึกษามีความคาดหวังมากที่สุด คือ บริการรายชื่อทรัพยากรใหม่ของห้องสมุดส่งถึงตัวผู้รับบริการ ด้านบริการการจัดกายภาพและพื้นที่ให้บริการอ่านมีความคาดหวังมากที่สุด คือ การเพิ่มจำนวนโต๊ะอ่านหนังสือและเพิ่มพื้นที่ศึกษาส่วนตัว และงานวิจัยของ Oak

(2016) ที่พบว่า นักศึกษามีความคาดหวังว่าห้องสมุดควรมีการบอกรับฐานข้อมูล จัดทำสถิติและบรรณานุกรม จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ดึงดูดให้เข้าใช้บริการ ควรปรับปรุงและพัฒนาการบริการ การให้บริการออนไลน์เพิ่มมากขึ้นเพื่อการเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว เพิ่มบริการต่างๆ ให้หลากหลายสอดคล้องกับความคาดหวังของผู้ใช้บริการ

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมการใช้สารสนเทศและความคาดหวังของนักศึกษาต่อการบริการสารสนเทศ ห้องสมุดคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศและการบริการสารสนเทศเพื่อให้สอดคล้องกับการใช้สารสนเทศของนักศึกษา และทำให้ทราบถึงความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการบริการสารสนเทศ เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนางานบริการสารสนเทศของห้องสมุดคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เพื่อให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจต่อการใช้บริการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

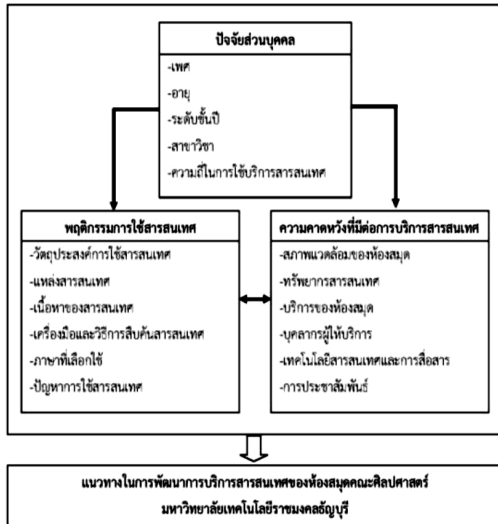
1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้สารสนเทศที่มีผลต่อความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการบริการสารสนเทศของห้องสมุดคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการบริการสารสนเทศของห้องสมุดคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

สมมติฐานการวิจัย

พฤติกรรมการใช้สารสนเทศมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการบริการ

สารสนเทศของห้องสมุดคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

พฤติกรรมการใช้สารสนเทศเป็นพฤติกรรมอันเกิดจากความต้องการสารสนเทศของบุคคล โดยมีฐานแนวคิดที่ว่า ความต้องการสารสนเทศของแต่ละบุคคลนั้นนำไปสู่พฤติกรรมต่างกัน เมื่อเกิดความต้องการ ผู้ใช้จึงต้องแสวงหาสารสนเทศ โดยใช้ระบบหรือบริการสารสนเทศต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นระบบอย่างเป็นทางการหรือแหล่งสารสนเทศที่ไม่เป็นทางการ แต่ก็มีข้อเฉพาะการค้นจากระบบสารสนเทศเท่านั้น แต่ครอบคลุมปัจจัยด้านอื่นด้วย เช่น การแลกเปลี่ยนสารสนเทศ การใช้สารสนเทศ คุณลักษณะของแหล่งสารสนเทศ ดังนั้นการศึกษาและทำความเข้าใจเรื่องพฤติกรรมสารสนเทศของผู้ใช้ได้อย่างดีนั้น จำเป็นที่จะต้องเข้าใจประเด็นหรือแนวคิดที่เกี่ยวข้องด้วย นั่นคือ พฤติกรรมสารสนเทศ ครอบคลุมพฤติกรรมหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง 2 ด้าน คือ พฤติกรรมการแสวงหาสารสนเทศ และ พฤติกรรมการใช้สารสนเทศ (Wilson, 2000: 49-55)

ความคาดหวังที่มีต่อการบริการสารสนเทศเป็นความต้องการของความรู้สึกร การคิดหรือการคาดการณ์ล่วงหน้าในสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีต่องานบริการ

ของห้องสมุด เช่น การคาดหวังว่าจะได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องมือ และอุปกรณ์ต่างๆ มีความทันสมัย ได้รับการดูแลและช่วยเหลืออย่างจริงจังและจริงใจ สามารถเข้าถึงสารสนเทศได้อย่างสะดวกรวดเร็ว และความต้องการให้ผู้ปฏิบัติงานห้องสมุดกระทำบางอย่างให้ตนจนเกิดความพึงพอใจ โดยมีการบริการสารสนเทศที่มีองค์ประกอบครบคลุมทุกด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อม ทรัพยากร ผู้ให้บริการ บุคลากรห้องสมุด เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร และการประชาสัมพันธ์ ดังนั้นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคาดหวังของผู้ใช้บริการที่มีต่อการบริการสารสนเทศ ก็คือ เมื่อใช้บริการสารสนเทศแล้วรู้สึกอยากบอกต่อเพราะได้รับบริการที่ดี ในด้านลักษณะความแตกต่างของแต่ละบุคคลโดยใช้มาตรฐานของตนเป็นเครื่องวัด ซึ่งระดับของความคาดหวังจะเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ที่แตกต่างกันไปตามแต่ละบุคคล เช่น ด้านสังคม การศึกษา ครอบครัว ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นต้น อีกทั้งพฤติกรรมการใช้สารสนเทศในอดีตที่เคยใช้บริการมาก่อนทำให้เกิดการเรียนรู้ต่อบริการที่ได้รับและทำให้เกิดความคาดหวังต่อบริการ เพื่อที่จะมาใช้บริการในครั้งต่อไป รวมไปถึงการประชาสัมพันธ์สื่อและบริการต่างๆ ทำให้ผู้ใช้บริการเกิดความคาดหวังต่อบริการก่อนตัดสินใจมาใช้บริการ (Perasuraman, Zeitharnl & Berry, 1990: 19)

ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้สารสนเทศและความคาดหวังที่มีต่อการบริการสารสนเทศ เช่น ผู้ใช้บริการต้องการใช้หนังสือด้านการท่องเที่ยว เพราะคาดหวังไว้ว่าห้องสมุดจะมีหนังสือด้านการท่องเที่ยวที่มีเนื้อหาข้อมูลที่สามารถมาใช้ทำรายงานตามที่อาจารย์ได้รับมอบหมายได้ นักศึกษาต้องการค้นคว้าบทความวารสารภาษาต่างประเทศ ย่อมมีความคาดหวังว่าห้องสมุดจะมีทรัพยากรสารสนเทศ มีฐานข้อมูลที่สามารถให้บริการเอกสารฉบับเต็มได้ (Full text) นักศึกษาต้องการเข้าใช้บริการห้องสมุดเพื่อพัก

ผ่อนหย่อนใจ ย่อมคาดหวังว่าห้องสมุดจะมีการบริการสื่อวีดิทัศน์ มีหนังสือแนวนิยาย เรื่องสั้น สารคดี เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความคาดหวังจากสื่อ เป็นทฤษฎีที่พัฒนาจากแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมและแรงจูงใจ ตามหลักการที่ว่าพฤติกรรมของมนุษย์ล้วนแล้วแต่เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยตั้งใจและมีการคาดหวังไว้ล่วงหน้าถึงผลที่จะได้รับ หรือก่อนที่มนุษย์จะลงมือทำอะไร จะต้องวาดภาพไว้ในใจก่อนแล้วว่านี้คือสิ่งที่ตนเองต้องการจะทำ ดังนั้น ทฤษฎีความคาดหวังจากสื่อมุ่งศึกษาแรงจูงใจของบุคคลในการใช้สื่อ แรงจูงใจในการเลือกใช้สื่อ นั้น เกิดจากการคาดการณ์เอาไว้ก่อนแล้วว่า สื่อประเภทใดจะให้รางวัลแก่ผู้รับสารในลักษณะใดบ้าง (ยุบล เบญจรงค์กิจ, 2534; กาญจนา แก้วเทพ, 2553: 314-315)

วิธีการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ ใช้รูปแบบการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวนทั้งสิ้น 1,775 คน

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรีคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 1,775 คน โดยใช้สูตรการคำนวณกลุ่มตัวอย่างของยามาเน่ (Yamane, 1973: 725-729) ที่ระดับความมีนัยสำคัญ 0.05 และขนาดความคลาดเคลื่อน +/- 5% และสัมประสิทธิ์ความผันแปรเท่ากับ 0.05 จากประชากรทั้งสิ้น 1,775 คน จะได้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการคำนวณเท่ากับ 400 ตัวอย่าง และเพื่อความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้

วิจัยจึงเก็บข้อมูลนักศึกษาที่เข้ามาใช้บริการของห้องสมุด จำนวน 400 คน โดยการสุ่มตัวอย่างตามสะดวก (Convenience Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นปี สาขาวิชา ความถี่ในการใช้สารสนเทศ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สารสนเทศ โดยใช้ขอบเขตการศึกษา ได้แก่ วัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศ แหล่งสารสนเทศ เนื้อหาของสารสนเทศ เครื่องมือและวิธีการสืบค้นสารสนเทศ ภาษาที่เลือกใช้ และปัญหาการใช้สารสนเทศ โดยแบบสอบถามทั้งหมดในตอนนี้ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท (Rating Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด มีค่าเท่ากับ 5,4,3,2,1 ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวังที่มีต่อการบริการสารสนเทศ โดยใช้ขอบเขตการศึกษา ดังนี้ สภาพแวดล้อมของห้องสมุด ทรัพยากรสารสนเทศ บริการของห้องสมุด บุคลากรผู้ให้บริการ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และการประชาสัมพันธ์ โดยแบบสอบถามทั้งหมดในตอนนี้ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท (Rating Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด มีค่าเท่ากับ 5,4,3,2,1 ตามลำดับ

ส่วนที่ 4 แนวทางในการพัฒนาการบริการสารสนเทศ ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นการตอบคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่กว้างขวางและหลากหลาย

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือในการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูล จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สารสนเทศและความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อ

การบริการสารสนเทศของห้องสมุดคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

2. สร้างข้อคำถามจากข้อมูลที่ได้ศึกษามาให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย นำข้อมูลที่ได้ศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

3. หาคความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและภาษา แล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม โดยใช้ค่า IOC (Index of Item Objective Congruence) โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมายคือค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 – 1.00 มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาในเกณฑ์ใช้ได้ ซึ่งพบว่าประเด็นแต่ละข้อมีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.67-1.00 และได้รับข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ถูกต้อง สมบูรณ์ และเหมาะสมยิ่งขึ้น

4. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alfa coefficient) ของครอนบาช (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.939

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ ใช้เก็บข้อมูลโดยการสำรวจจากนักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ จำนวน 400 ตัวอย่าง หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงเก็บรวบรวมแบบสอบถามและทำการประมวลผลในขั้นตอนต่อไป

2. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ข้อมูลเอกสารวิชาการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้สารสนเทศ และความคาดหวังที่มีต่อการบริการสารสนเทศ ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โดยศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร งานวิจัย ภาคนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ต่าง ๆ วารสาร อิเล็กทรอนิกส์ เว็บไซต์ และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและค่าสถิติต่าง ๆ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะตัวอย่างเพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของประชากร

2. การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงอนุมาน ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ

- ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ใช้สำหรับศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้สารสนเทศกับความคาดหวังที่มีต่อการบริการสารสนเทศ

กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลตามเกณฑ์การแปลความหมาย ดังต่อไปนี้ (Hinkle, 1998: 118)

ค่า r ระดับความสัมพันธ์

.91-1.00 มีความสัมพันธ์กันสูงมาก

.71-.90 มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง

.51-.70 มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง

.31-.50 มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ

.00-.30 มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำมาก

- ค่าสหสัมพันธ์เชิงถดถอย (Multiple Regression) โดยวิธี Enter ใช้วิเคราะห์ปัจจัยพฤติกรรมการใช้สารสนเทศที่มีอิทธิพลต่อความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการบริการสารสนเทศ

3. สำหรับข้อคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการพรรณนาบรรยายสรุป

เป็นประเด็นใช้ทฤษฎีและประสบการณ์ในการวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม จากผลการศึกษา พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง ร้อยละ 82.50 มีอายุระหว่าง 18-20 ปี ร้อยละ 75.25 กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 1 ร้อยละ 51.00 ซึ่งศึกษาอยู่สาขาวิชาการจัดการการโรงแรม ร้อยละ 41.50 ซึ่งมีการใช้บริการสารสนเทศของห้องสมุดคณะศิลปศาสตร์นาน ๆ ครั้ง ร้อยละ 36.25

2. ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สารสนเทศ

จากผลการศึกษา พบว่า พฤติกรรมการใช้สารสนเทศของนักศึกษาที่มีต่อการบริการสารสนเทศของห้องสมุดคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีพฤติกรรมการใช้สารสนเทศอยู่ในระดับมาก จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ เนื้อหาของสารสนเทศ แหล่งสารสนเทศ วัตถุประสงค์การใช้บริการสารสนเทศ และภาษาที่เลือกใช้ ($\bar{X} = 4.32, 4.19, 4.16, 4.01,$ และ 3.97 ตามลำดับ) ส่วนปัญหาการใช้สารสนเทศอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.46$) เมื่อพิจารณารายด้าน มีผลการศึกษา ดังนี้ ด้านวัตถุประสงค์การใช้บริการสารสนเทศ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอันดับแรก คือ เพื่อนันทนาการและพักผ่อนหย่อนใจ ($\bar{X} = 4.39$) ด้านแหล่งสารสนเทศ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอันดับแรก คือ แหล่งสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ฐานข้อมูลออนไลน์ ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เว็บไซต์ google เป็นต้น ($\bar{X} = 4.40$) ด้านเนื้อหาสารสนเทศ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอันดับแรก คือ มีพฤติกรรมการใช้สารสนเทศในสาขาวิชาการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.67$) ด้านเครื่องมือและวิธีการสืบค้นสารสนเทศ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอันดับแรก คือ สืบค้น

สารสนเทศจากฐานข้อมูลของห้องสมุด ($\bar{X} = 4.15$) ด้านภาษาที่เลือกใช้ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอันดับแรก คือ ภาษาไทย ($\bar{X} = 4.53$) และด้านปัญหาการใช้สารสนเทศ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอันดับแรก คือ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ($\bar{X} = 3.63$)

3. ข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวังที่มีต่อการบริการสารสนเทศ

จากผลการศึกษา พบว่า ความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการบริการสารสนเทศของห้องสมุดคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการบริการสารสนเทศของห้องสมุดคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีทุกข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ($\bar{X} = 4.31$) รองลงมา คือ ด้านบริการห้องสมุด ($\bar{X} = 4.22$) และด้านทรัพยากรสารสนเทศ ($\bar{X} = 4.19$) เมื่อพิจารณารายด้าน มีผลการศึกษา ดังนี้ ด้านสภาพแวดล้อม พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอันดับแรก คือ ควรจัดมุมบริการอาหารว่างและเครื่องดื่ม ($\bar{X} = 4.24$) ด้านทรัพยากรสารสนเทศ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอันดับแรก คือ ควรจัดหาหนังสือ/ตำราเกี่ยวกับหลักสูตรการท่องเที่ยว ให้เหมาะสม และเพียงพอ ($\bar{X} = 4.43$) ด้านบริการของห้องสมุด พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอันดับแรก คือ ควรจัดให้มีบริการแนะนำหนังสือ และสื่อใหม่ ๆ ที่มีภายในห้องสมุด ($\bar{X} = 4.45$) ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอันดับแรก คือ ควรเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี และมีความเป็นมิตร คอยให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นกันเอง ($\bar{X} = 4.27$) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอันดับแรก คือ ควรจัดสภาพคอมพิวเตอร์อยู่ในสภาพดีและพร้อมใช้งาน ($\bar{X} = 4.43$) และด้านการประชาสัมพันธ์ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอันดับแรก คือ ควรมีการ

แจ้งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริการ กิจกรรมและ ทรัพยากรสารสนเทศใหม่ ๆ อย่างทั่วถึงและ สม่าเสมอ ($\bar{X} = 4.26$)

4. การทดสอบสมมติฐาน

0 พฤติกรรมการใช้สารสนเทศมีความ สัมพันธ์กับความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการ บริการสารสนเทศอยู่ในระดับปานกลาง ($r = .533$) เมื่อพิจารณารายด้านของพฤติกรรมการใช้ สารสนเทศ พบว่า วัตถุประสงค์การใช้บริการ สารสนเทศมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังของ นักศึกษาที่มีต่อการบริการสารสนเทศอยู่ในระดับต่ำ ($r = .325$) แหล่งสารสนเทศมีความสัมพันธ์กับความ คาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการบริการสารสนเทศ

อยู่ในระดับต่ำ ($r = .420$) เนื้อหาของสารสนเทศมี ความสัมพันธ์กับความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อ การบริการสารสนเทศอยู่ในระดับต่ำ ($r = .388$) เครื่องมือและวิธีการสืบค้นสารสนเทศมีความ สัมพันธ์กับความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการ บริการสารสนเทศอยู่ในระดับต่ำ ($r = .389$) ภาษาที่ เลือกใช้มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังของ นักศึกษาที่มีต่อการบริการสารสนเทศอยู่ในระดับต่ำ ($r = .416$) ปัญหาการใช้สารสนเทศมีความสัมพันธ์ กับความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการบริการ สารสนเทศอยู่ในระดับต่ำ ($r = .346$) เป็นไปตาม สมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้สารสนเทศกับความคาดหวังของนักศึกษาที่มี ต่อการบริการสารสนเทศของห้องสมุดคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

ตัวแปร	X1	X2	X3	X4	X5	X6	Y
X1 วัตถุประสงค์การใช้บริการสารสนเทศ	1.000						
X2 แหล่งสารสนเทศ	.707**	1.000					
X3 เนื้อหาของสารสนเทศ	.591**	.649**	1.000				
X4 เครื่องมือและวิธีการสืบค้นสารสนเทศ	.690**	.587**	.374**	1.000			
X5 ภาษาที่เลือกใช้	.275**	.265**	.331**	.506**	1.000		
X6 ปัญหาการใช้สารสนเทศ	-.026	.129**	.276**	.071	.193**	1.000	
Y ความคาดหวังที่มีต่อการบริการสารสนเทศ	.325**	.420**	.388**	.389**	.416**	.346**	1.000

ความสัมพันธ์และอำนาจการทำงานของ พฤติกรรมการใช้สารสนเทศของนักศึกษา ได้แก่ วัตถุประสงค์การใช้บริการสารสนเทศ แหล่ง สารสนเทศ เนื้อหาของสารสนเทศ เครื่องมือและวิธี การสืบค้นสารสนเทศ ภาษาเลือกที่ใช้ และปัญหา การใช้สารสนเทศ มาทำนายความคาดหวังของ นักศึกษาที่มีต่อการบริการสารสนเทศได้อย่างมีนัย สำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($F = 33.979, p < .01$) โดยมีอำนาจการทำนายได้ร้อยละ 34.20 ($R = .584, R^2 = .342$) จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุขั้นตอน เพื่อหาตัวแปรที่มีอำนาจในการทำนายคาดหวังของ นักศึกษาที่มีต่อการบริการสารสนเทศ พบว่า

พฤติกรรมการใช้สารสนเทศในภาพรวมมีค่า สัมประสิทธิ์ถดถอยต่อความคาดหวังของนักศึกษา ที่มีต่อการบริการสารสนเทศของห้องสมุดคณะ ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ธัญบุรี เท่ากับ .307 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า แหล่งสารสนเทศมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยต่อความ คาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการบริการสารสนเทศ เท่ากับ .167 และภาษาที่เลือกใช้มีค่าสัมประสิทธิ์ ถดถอยต่อความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการ บริการสารสนเทศ เท่ากับ .122 อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ระหว่างพฤติกรรมการใช้สารสนเทศกับความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการบริการสารสนเทศของห้องสมุดคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

พฤติกรรมการใช้สารสนเทศ	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficient	t	Sig
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	1.871	.196		9.563	.000
วัตถุประสงค์การใช้บริการสารสนเทศ	-.025	.065	-.028	-.392	.695
แหล่งสารสนเทศ	.167	.058	.193	2.902	.004*
เนื้อหาของสารสนเทศ	.002	.040	.003	.042	.967
เครื่องมือและวิธีการสืบค้นสารสนเทศ	.018	.043	.029	.415	.678
ภาษาที่เลือกใช้	.122	.032	.197	3.827	.000*
ปัญหาการใช้สารสนเทศ	.001	.083	.001	.006	.995
ภาพรวม	.307	.055	.329	5.586	.000*

R = .584 R Square = .342, Std. Error of the Estimate = .357 F = 33.979, p-value = 0.000

5. แนวทางในการพัฒนาการบริการสารสนเทศของห้องสมุดคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

1) ด้านสภาพแวดล้อมของห้องสมุด พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ต้องการให้ขยายพื้นที่ของห้องสมุด เพื่อให้มีจำนวนที่นั่งเพียงพอแก่นักศึกษา และมีมุมสำหรับอ่านหนังสือที่เป็นส่วนตัว อีกทั้งควรปรับปรุงสภาพแวดล้อมด้านนอกของห้องสมุดที่ดูมีดครึ้ม ให้มีจุดเด่น หรือจุดสังเกตว่าเป็นห้องสมุด

2) ด้านทรัพยากรสารสนเทศ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ต้องการให้จัดซื้อหนังสือให้มีความทันสมัยและหลากหลาย

3) ด้านบริการของห้องสมุด พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ต้องการให้มีระบบการบริการยืม-คืน และสืบค้นแบบออนไลน์

4) ด้านบุคลากรผู้ให้บริการ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ต้องการให้บุคลากรยิ้มแย้มแจ่มใสให้มากกว่านี้ และอยากให้เพิ่มจำนวนให้เพียงพอ บางครั้งดูงานยุ่ง ๆ จึงให้บริการหรือคำแนะนำปรึกษาได้ไม่เต็มที่

5) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ต้องการให้จัดให้มีคอมพิวเตอร์อย่างเพียงพอต่อการใช้งาน และปรับปรุงความเร็วของเครือข่ายไร้สายและการเข้าถึง

6) ด้านการประชาสัมพันธ์ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ต้องการจัดให้มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับห้องสมุดที่หลากหลายช่องทาง เช่น ติดประกาศในลิฟต์ ป้ายประกาศหน้าห้องสมุด เว็บไซต์คณะ/มหาวิทยาลัย เครือข่ายสังคม เป็นต้น และควรจัดทำเฟซบุ๊กของห้องสมุดคณะเพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารกับสมาชิก

7) ปัญหาและอุปสรรคการใช้สารสนเทศ ได้แก่ ได้แก่ หาหนังสือไม่เจอ เนื่องจากไม่ทราบวิธีการสืบค้น และใช้เวลาในการค้นหานาน อีกทั้งไม่กล้าเข้ามาสอบถามจากเจ้าหน้าที่ห้องสมุด

8) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ คือ ควรเพิ่มบริการเครื่องถ่ายเอกสาร รับพริ้นท์งาน และเข้าเล่ม

อภิปรายผล

พฤติกรรมการใช้สารสนเทศมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการบริการสารสนเทศของห้องสมุด คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี โดยผลการทดสอบสมมติฐานสามารถแสดงได้ดังนี้

1. พฤติกรรมการใช้สารสนเทศมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการบริการสารสนเทศอยู่ในระดับปานกลาง ($r = .533$) เมื่อพิจารณารายด้านของพฤติกรรมการใช้สารสนเทศ พบว่า วัตถุประสงค์การใช้บริการสารสนเทศมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการบริการสารสนเทศอยู่ในระดับต่ำ ($r = .325$) แหล่งสารสนเทศมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการบริการสารสนเทศอยู่ในระดับต่ำ ($r = .420$) เนื้อหาของสารสนเทศมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการบริการสารสนเทศอยู่ในระดับต่ำ ($r = .388$) เครื่องมือและวิธีการสืบค้นสารสนเทศมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการบริการสารสนเทศอยู่ในระดับต่ำ ($r = .389$) ภาษาที่เลือกใช้มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการบริการสารสนเทศอยู่ในระดับต่ำ ($r = .416$) ปัญหาการใช้สารสนเทศมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการบริการสารสนเทศอยู่ในระดับต่ำ ($r = .346$) พบว่า เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีระดับความสัมพันธ์ในทางบวกจากผลการวิจัยนี้ พบว่า แหล่งสารสนเทศมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการบริการสารสนเทศสูงสุด แสดงให้เห็นว่า แหล่งสารสนเทศมีผลต่อคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการบริการ ดังผลการศึกษาพฤติกรรมการใช้สารสนเทศด้านแหล่งสารสนเทศ ที่พบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมใช้แหล่งสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์อยู่ในระดับมากเป็นลำดับแรก นักศึกษาย่อมมีการคาด

หวังไว้ว่าห้องสมุดได้มีการจัดหาสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ ไม่ว่าจะเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ฐานข้อมูลต่าง ๆ การบริการยืม-คืนออนไลน์ เป็นต้น ส่วนวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศกับความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการบริการสารสนเทศมีความสัมพันธ์ต่ำสุด โดยพบว่า นักศึกษามีวัตถุประสงค์การใช้สารสนเทศเพื่อนันทนาการและพักผ่อนหย่อนใจอยู่ในระดับมากเป็นลำดับแรก นักศึกษาย่อมมีความคาดหวังว่าเมื่อเข้ามาห้องสมุดแล้วจะรู้สึกผ่อนคลาย ไม่จำเป็นที่จะต้องปรับบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของห้องสมุด ซึ่งนักศึกษาก็คาดหวังให้ห้องสมุดจัดมุมบริการอาหารว่างและเครื่องดื่ม การจัดหาหนังสือด้านนันทนาการ อ่านเพื่อความเพลิดเพลินผ่อนคลายอารมณ์ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะนักศึกษาขณะศิลปศาสตร์ที่ได้เข้ามาใช้บริการสารสนเทศของห้องสมุด จะรับรู้ว่าห้องสมุดได้ให้บริการในรูปแบบใดบ้าง และสร้างความพึงพอใจให้ได้มากน้อยแค่ไหนอยากกลับมาเข้าใช้อีกหรือไม่ ซึ่งถ้าหากห้องสมุดมีการบริการที่ขาดตกบกพร่องหรือไม่ได้รับในสิ่งที่ต้องการ นักศึกษาย่อมมีความคาดหวังต่อคุณภาพการบริการของห้องสมุด ดังนั้นห้องสมุดจะต้องนำสิ่งที่นักศึกษาคาดหวังมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาการบริการให้มีคุณภาพมากขึ้น เช่น เมื่อทราบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีพฤติกรรมใช้แหล่งสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น ห้องสมุดจึงควรพัฒนาและปรับปรุงแหล่งสารสนเทศ โดยการนำเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาใช้บริการให้มากขึ้น ซึ่งเป็นการส่งผลต่อความคาดหวังของนักศึกษา เมื่อเข้ามาใช้บริการห้องสมุดแล้วจะได้ตามสิ่งที่คาดหวังไว้

2. ความสัมพันธ์และอำนาจการทำงานของพฤติกรรมการใช้สารสนเทศของนักศึกษา ได้แก่ วัตถุประสงค์การใช้บริการสารสนเทศ แหล่งสารสนเทศ เนื้อหาของสารสนเทศ เครื่องมือและวิธีการสืบค้นสารสนเทศ ภาษาที่เลือกใช้ และปัญหาการใช้สารสนเทศ มาทำนายความคาดหวังของ

นักศึกษาที่มีต่อการบริการสารสนเทศได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($F = 33.979, p < .01$) โดยมีอำนาจการทำนายได้ร้อยละ 34.20 ($R = .584, R^2 = .342$) แสดงว่าพฤติกรรมการใช้สารสนเทศของนักศึกษามีผลต่อความคาดหวังที่มีต่อการบริการของห้องสมุด ร้อยละ 34.20 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะนักศึกษาส่วนใหญ่เข้าใช้บริการห้องสมุดน้อยลง จากผลการศึกษาที่พบว่า นักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ส่วนใหญ่จะเข้าใช้บริการห้องสมุดแบบนาน ๆ ครั้ง เนื่องจากมีพฤติกรรมการใช้สารสนเทศที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีการค้นหาหนังสือหรือข้อมูลต่าง ๆ จากอินเทอร์เน็ตมากขึ้น จึงมีได้คาดหวังว่าห้องสมุดจะมีการบริการสารสนเทศให้กับนักศึกษาที่ตรงกับความต้องการได้อย่างครบถ้วน สมบูรณ์ และทันสมัย อีกทั้งห้องสมุดยังขาดการประชาสัมพันธ์ในการบริการของห้องสมุดทำให้ไม่ทราบว่าห้องสมุดได้มีการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง มีการปรับปรุงและเพิ่มบริการใหม่ ๆ และมีการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จึงทำให้นักศึกษาไม่ได้คาดการณ์ไว้ล่วงหน้าว่าถ้าเข้ามาใช้บริการห้องสมุดคณะศิลปศาสตร์แล้วจะได้สิ่งที่ตนต้องการมากนัก จึงไม่มีการบอกต่อให้ผู้อื่นเข้ามาใช้บริการ และไม่ได้เข้ามาใช้บริการซ้ำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรทิพย์ สว่างเนตร (2555) ที่พบว่า ปัจจัยพฤติกรรมการใช้บริการห้องสมุดที่แตกต่างกันมีผลต่อความคาดหวังในคุณภาพการบริการผู้ใช้บริการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี โดยภาพรวมไม่พบความแตกต่างจากการวิเคราะห์ถดถอยพหุขั้นตอนเพื่อหาตัวแปรที่มีอำนาจในการทำนายคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการบริการสารสนเทศ พบว่าพฤติกรรมการใช้สารสนเทศในภาพรวมมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยต่อความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการบริการสารสนเทศของห้องสมุดคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เท่ากับ .307 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

แหล่งสารสนเทศมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยต่อความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการบริการสารสนเทศเท่ากับ .167 และภาษาที่เลือกใช้มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยต่อความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการบริการสารสนเทศ เท่ากับ .122 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะแหล่งสารสนเทศ และภาษาที่เลือกใช้มีผลต่อความคาดหวังที่มีต่อการบริการของห้องสมุด เนื่องจากแหล่งสารสนเทศเป็นปัจจัยสำคัญที่นักศึกษาจะใช้ในการตัดสินใจเลือกใช้หรือไม่เลือกใช้นั้น โดยพิจารณาจากคุณลักษณะของแหล่งสารสนเทศ วัตถุประสงค์ในการใช้ ความชอบ ทักษะการรู้สารสนเทศ เป็นต้น แต่ในปัจจุบันนักศึกษาส่วนใหญ่มักจะนิยมเลือกแหล่งสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์มากกว่าแบบสิ่งพิมพ์ เพราะสามารถเข้าถึงได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว และได้ทุกที่ทุกเวลา จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักศึกษาเข้ามาใช้บริการห้องสมุดน้อยลง (จุฬารัตน์ ช่างทอง, 2558: 48; กรรณิการ์ ยุทธคราม และภรณ์ ศิริโชติ, 2557: 67) เมื่อนักศึกษาเข้าใช้บริการห้องสมุดคณะศิลปศาสตร์ ย่อมคาดหวังว่าห้องสมุดคณะศิลปศาสตร์จะเป็นแหล่งสารสนเทศหนึ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการในการใช้บริการสารสนเทศได้ แต่ทั้งนี้ ห้องสมุดคณะศิลปศาสตร์ยังไม่มีการให้บริการสารสนเทศแบบออนไลน์ นักศึกษาจึงคาดหวังว่าห้องสมุดควรที่จะพัฒนาการบริการสารสนเทศ ให้เป็นไปตามความคาดหวัง เช่น ควรจัดให้มีบริการแนะนำหนังสือ และสื่อใหม่ ๆ ที่มีภายในห้องสมุด ควรให้บริการยืมต่อ (Renew) ผ่านระบบออนไลน์ หรือการใช้แอปพลิเคชันจากโทรศัพท์มือถือ และควรให้บริการจองหนังสือผ่านระบบออนไลน์ เป็นต้น สำหรับภาษาที่เลือกใช้มีผลต่อความคาดหวังที่มีต่อการบริการสารสนเทศของห้องสมุด ทั้งนี้ หนังสือที่เป็นภาษาต่างประเทศมีสถิติการใช้น้อยกว่าภาษาไทย นักศึกษาส่วนใหญ่จะยืมหนังสือที่มีเนื้อหาเป็นภาษาไทยมากกว่าภาษาต่างประเทศ จึงมีความคาดหวังว่าห้องสมุดจะมีการจัดซื้อหนังสือที่มีเนื้อหาภาษาไทยมากกว่า

ทั้งนี้ห้องสมุดได้รับการจัดสรรงบประมาณในทุกปี การศึกษา โดยได้มีการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศที่มีความสอดคล้องกับหลักสูตรรายวิชาที่คณะศิลปศาสตร์เปิดสอน มีการสำรวจความต้องการของผู้ใช้บริการสารสนเทศ ทั้งอาจารย์และนักศึกษา ก่อนการจัดซื้อ โดยหนังสือที่จัดซื้อจะมีเนื้อหาที่เป็นภาษาไทยเป็นหลัก รองลงมาภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาญี่ปุ่น ซึ่งครอบคลุมหลักสูตรสาขาวิชาต่าง ๆ ได้แก่ การท่องเที่ยว การจัดการการโรงแรม ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น และรายวิชาศึกษาทั่วไปด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เหตุผลหนึ่งที่ซื้อหนังสือที่มีเนื้อหาภาษาไทยเป็นหลัก เนื่องจากหนังสือต่างประเทศมีราคาค่อนข้างสูง และมีสถิติการใช้ค่อนข้างต่ำ ประกอบกับไม่มีนักศึกษาที่เรียนหลักสูตรนานาชาติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. จากผลการศึกษาที่พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการใช้สารสนเทศที่มีเนื้อหาตรงกับความต้องการ อีกทั้งยังพบว่าปัญหาการใช้สารสนเทศ คือ ห้องสมุดมีหนังสือ/ตำราที่มีเนื้อหาไม่ทันสมัย และจำนวนไม่เพียงพอ ดังนั้น ห้องสมุดควรจัดหาและคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศให้มีเนื้อหาสารสนเทศที่สอดคล้องตามหลักสูตรวิชาของคณะศิลปศาสตร์ ได้แก่ สาขาวิชาการท่องเที่ยว สาขาวิชาการจัดการการโรงแรม และสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร โดยทั้งนี้ควรมีการศึกษารายวิชาของหลักสูตรเพื่อให้ได้ทรัพยากรที่มีเนื้อหาที่สอดคล้อง ถูกต้อง เหมาะสม และทันสมัย และประสานงานกับคณาจารย์ประจำสาขาวิชาให้เข้าร่วมในการพิจารณาคัดเลือกและเสนอแนะหนังสือและทรัพยากรสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อจัดซื้ออย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้ห้องสมุดได้ทรัพยากรสารสนเทศที่มีเนื้อหาตรงตามหลักสูตรและความ

ต้องการของผู้ใช้สารสนเทศได้มากขึ้น และควรสำรวจความต้องการใช้ทรัพยากรสารสนเทศของนักศึกษา เพื่อจะได้จัดหาเนื้อหาที่หลากหลาย ทันสมัย และตรงกับความต้องการ ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์กับการเรียนการสอน และการวิจัยได้มากที่สุด สิ่งสำคัญเพื่อให้การดำเนินการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ควรจัดทำนโยบายการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศให้เป็นลายลักษณ์อักษร

2. จากผลการศึกษาที่พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการใช้แหล่งสารสนเทศทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ฐานข้อมูลออนไลน์ ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เว็บไซต์ google เป็นต้น ดังนั้น ห้องสมุดควรเพิ่มประสิทธิภาพในการบริการแหล่งสารสนเทศทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้มากขึ้น จัดหาอุปกรณ์ และติดตั้งเครือข่ายไร้สาย Wifi ให้ทั่วถึง เพื่อเชื่อมโยงฐานข้อมูลออนไลน์และแหล่งสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ให้พร้อมใช้งาน

3. จากผลการศึกษาที่พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความคาดหวังต่อการบริการสารสนเทศของห้องสมุดคณะศิลปศาสตร์ในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยห้องสมุดควรจัดสภาพคอมพิวเตอร์อยู่ในสภาพดีและพร้อมใช้งาน ดังนั้น ห้องสมุดควรมีบุคลากรที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อเข้ามาช่วยดูแลและซ่อมบำรุงคอมพิวเตอร์ให้อยู่ในสภาพดีและพร้อมใช้งาน แต่ทั้งนี้ บุคลากรที่ดูแลด้านนี้โดยตรงมีไม่เพียงพอ ทำให้การซ่อมบำรุงรักษาล่าช้า เพื่อเป็นการแก้ปัญหาเบื้องต้น บรรณารักษ์หรือเจ้าหน้าที่ห้องสมุดควรมีความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารบ้างพอสมควร และควรศึกษาหาความรู้และพัฒนาตนเองในด้านเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ

4. จากผลการศึกษาที่พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่คาดหวังในด้านบริการของห้องสมุดว่าห้องสมุดควรจัดให้มีบริการแนะนำหนังสือ และสื่อใหม่ ๆ

ที่มีภายในห้องสมุด และควรให้บริการยืมต่อ (Renew) ผ่านระบบออนไลน์ หรือการใช้แอปพลิเคชันจากโทรศัพท์มือถือ ดังนั้น บรรณารักษ์ควรแนะนำและประชาสัมพันธ์ให้ผู้ใช้บริการได้ทราบด้วยวิธีการต่าง ๆ ให้หลากหลายช่องทาง เช่น จัดมุมแนะนำหนังสือ และสื่อใหม่ ๆ ทุกปีการศึกษา จัดทำป้ายนิเทศแนะนำหนังสือใหม่ การแนะนำรายชื่อหนังสือใหม่ผ่านเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์ของคณะฯ หรือการใช้เครือข่ายสังคม เช่น เฟซบุ๊ก เป็นต้น ส่วนการให้บริการยืมต่อ (Renew) ผ่านระบบออนไลน์ หรือการใช้แอปพลิเคชันจากโทรศัพท์มือถือ นั้น ควรจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อระบบโปรแกรมห้องสมุดอัตโนมัติเพิ่มเติม เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของระบบโปรแกรมอัตโนมัติที่ห้องสมุดมีอยู่ในปัจจุบัน

5. จากผลการศึกษาที่พบว่า พฤติกรรมการใช้สารสนเทศในด้านแหล่งสารสนเทศมีผลต่อความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการบริการสารสนเทศ ดังนั้น ห้องสมุดคณะศิลปศาสตร์ซึ่งเป็นแหล่งสารสนเทศหนึ่งที่มีความจำเป็นต้องพัฒนาปรับปรุงการบริการต่าง ๆ ให้หลากหลาย ได้แก่ เพิ่มปริมาณทรัพยากรสารสนเทศทั้งแบบตีพิมพ์และไม่ตีพิมพ์ให้มีปริมาณที่เพียงพอ และมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับหลักสูตรและตรงกับความต้องการควรให้ความสำคัญกับสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ โดยจัดหาคอมพิวเตอร์และใส่แท็บเล็ตที่ทันสมัย มีระบบเครือข่ายที่รวดเร็ว มีความรวดเร็วในการสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลแบบออนไลน์ มีจุดการบริการ Wifi อย่างทั่วถึง และมีบุคลากรควรจะได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะ โดยการศึกษาต่อฝึกอบรมทั้งในหลักสูตรระยะสั้น หรือระยะยาว เพื่อให้มีความชำนาญในงานพร้อมที่จะให้คำแนะนำปรึกษา ตอบคำถามเพื่อให้ผู้ใช้ได้เข้าถึงสารสนเทศ และมีความเข้าใจความต้องการของผู้ใช้บริการ เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้ใช้บริการว่าผู้ใช้จะได้ในสิ่งที่คาดหวัง

6. จากข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริการสารสนเทศของห้องสมุดคณะ

ศิลปศาสตร์ ที่พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ต้องการให้ห้องสมุดขยายพื้นที่ เพื่อให้มีจำนวนที่นั่งเพียงพอแก่นักศึกษา และมีมุมสำหรับอ่านหนังสือที่เป็นส่วนตัว ดังนั้น ห้องสมุดควรนำเสนอแนวทางต่อผู้บริหารเพื่อพิจารณาขออนุมัติงบประมาณมาปรับปรุงอาคารห้องสมุด และจัดซื้อครุภัณฑ์เพิ่มเติม

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษาพฤติกรรมกรรมการใช้สารสนเทศและความคาดหวังของอาจารย์ที่มีต่อการบริการสารสนเทศของห้องสมุดคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เพื่อนำผลข้อมูลมาเปรียบเทียบกับนักศึกษา และมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงทรัพยากรสารสนเทศและการบริการต่าง ๆ ของห้องสมุดให้มีคุณภาพ

2. ควรมีการศึกษาศักดิ์ และความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อคุณภาพการบริการของห้องสมุดในแต่ละปีอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการให้บริการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลให้พฤติกรรมการใช้บริการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

3. ควรมีการศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการห้องสมุด เพื่อนำมาวิเคราะห์หาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับปรุงการให้บริการและพัฒนารูปแบบของห้องสมุดให้เป็นไปตามความคาดหวังของผู้ใช้บริการ

4. ควรมีการศึกษาแบบเชิงคุณภาพเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดคณะทุกแห่งในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์เปรียบเทียบการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ เพื่อจะได้นำข้อมูลมากำหนดแนวทางในการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศให้สอดคล้องกับหลักสูตรและตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการ

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ ยุทธคราม และภรณ์ ศิริโชติ. (2557). การใช้ทรัพยากรสารสนเทศและบริการห้องสมุดของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. *อินฟอร์เมชัน, 21(2)*, 65-72.
- กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2553). *สื่อสารมวลชน : ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: อินฟินิตี้เพลส.
- จุฑารัตน์ ช่างทอง. (2558). การคัดเลือกแหล่งสารสนเทศเพื่อการเรียนของนักศึกษาปริญญาตรี. *วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์, 17(2)*, 47-56.
- จุฑารัตน์ ปานผดุง. (2559). ความคาดหวังและความพึงพอใจของผู้ใช้ต่อการบริการของฝ่ายหอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 27(1)*, 123-132.
- ชลภััสส์ วงษ์ประเสริฐ, สมาน ลอยฟ้า และเพ็ญพันธ์ เพชรศร. (2556). พฤติกรรมสารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยขอนแก่น. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์, 30(3)*, 157-196.
- ดวงใจ วงษ์เศษ. (2556). พฤติกรรมแสวงหาและการใช้สารสนเทศของอาจารย์และนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์มิชชั่น มหาวิทยาลัยนานาชาติเอเชีย-แปซิฟิก. *สุทธิปริทัศน์, 27(82)*, 97-114.
- บุหพันธ์ กุลวิจิตร. (2558). การใช้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรีคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. *Veridian E-Journal ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 8(1)*, 868-886.
- พนารมย์ เกียรติลีลานันท์. (2552). การประเมินคุณภาพการบริการของห้องสมุดในมหาวิทยาลัย. *วารสารวิชาการพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 19(2)*, 249-256.
- พรชนิตร์ สีนาราช และคณะ. (2557). ความคาดหวังของอาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่มีต่อการบริการห้องสมุดเพื่อสนับสนุนงานวิจัยของมหาวิทยาลัยขอนแก่น. *อินฟอร์เมชัน, 21(1)*, 31-45.
- พรทิพย์ สว่างเนตร. (2555). คุณภาพการบริการของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. *สุทธิปริทัศน์, 26(79)*, 7-25.
- ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ. (2534). *การวิเคราะห์ผู้รับสาร*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Hinkle, D.E. (1998). *Applied Statistics for the Behavioral Sciences*. Boston: Houghton Mifflin.
- Oak, Meenal. (2016). Assessing the Library Users Expectations: A Select Study of Management Institutions in Savitribai Phule Pune University (SPPU), Pune, India. *International Journal of Library & Information Science, 5(3)*, 149-158.
- Parasuraman, A., Zeithaml, V.A., & Berry, L.L. (1990). *Delivery Quality Service : Balancing Customer Perception and Expectation*. New York: Free Press.
- Wilson, T.D. (2000). Human Informtion Behaviour. *Informing Science, 3(2)*, 49-55.
- Yamane, Taro. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper and Row.

การพัฒนาแนวทางการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

Development of Knowledge Management in School of Chaiyaphum Provincial Administration Organization

ชญญารัตน์ เกื้อหนู¹, กาญจน์ เรืองมนตรี², ชรินทร์ นามวรรณ³,

Thanyarat Kuanoon¹, Karn Ruangmontri², Tharinthorn Namwan³,

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ การจัดการความรู้ของสถานศึกษา และเพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 26 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 316 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู จำนวน 6 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ การจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ พบว่า สภาพปัจจุบัน การพัฒนาแนวทางการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่า $\bar{X} = 3.58$, $S.D = 0.77$ สภาพที่พึงประสงค์ การพัฒนาแนวทางการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่า $\bar{X} = 4.60$, $S.D = 0.58$

2. แนวทางการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินแนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ เห็นว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ประเมินความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่า $\bar{X} = 4.43$, $S.D = 0.57$ มีความเหมาะสมในรายด้าน ระดับมากที่สุด จำนวน 3 องค์ประกอบ โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการแสวงหาความรู้, ด้านการนำความรู้ไปใช้, ด้านการกำหนดความ

¹ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² รองศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

³ รองศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Master's Student Educational Administration, Faculty of Education, Mahasarakham University.

² Associate Professor, Faculty of Education and Management, Mahasarakham University.

³ Associate Professor, Faculty of Education and Management, Mahasarakham University.

รู้ตามลำดับ และการประเมินความเป็นไปได้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่า $\bar{X} = 4.30$, S.D = 0.70 มีความเป็นไปได้ในรายด้าน ระดับมากที่สุด จำนวน 3 องค์ประกอบ โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดเก็บความรู้ , ด้านการนำความรู้ไปใช้ , ด้านการแสวงหาความรู้ ตามลำดับ

คำสำคัญ : การพัฒนา, แนวทางการจัดการความรู้, การแสวงหาความรู้

Abstract

This research aims to: Study current conditions and desired conditions of Knowledge management at educational institutions and develop a knowledge management approach for Schools in Chaiyaphum Province. The samples used in the research were : Current and desirable conditions including school administrators, and Secondary school administrators and teachers in schools . There are 26 schools in Chaiyaphum province. A total of 316 people were selected by stratification. Interviews : there are 6 teachers who were selected by specific selection. The instruments used in this study were : A questionnaire with an estimation scale. Structured interview and the assessment. Statistics used in data analysis Mean, Percentage, Standard Deviation

The research found that

1. Study of current condition and desired condition. Knowledge management of educational institutions. Chaiyaphum Provincial Administrative Organization found that the present condition of the development of the knowledge management of educational institutions. Chaiyaphum Provincial Administration Organization. The overall score was at a high level of $\bar{X} = 3.58$, S.D = 0.77 Development of a knowledge management approach for educational institutions. Chaiyaphum Provincial Administration Organization . The overall level was at $\bar{X} = 4.60$, S.D = 0.58

2. The knowledge management approach of the institution. Chaiyaphum Provincial Administrative Organization found that experts in assessing the development of knowledge management found that the way to develop knowledge management of educational institutions. Chaiyaphum Provincial Administration Organization Overall, the level of satisfaction was rated at $\bar{X} = 4.43$, S.D = 0.57. Most of the 3 components, the highest mean of knowledge acquisition, the knowledge transfer, the knowledge of the order and evaluation of possibilities Overall, the level of satisfaction was $\bar{X} = 4.30$, S.D = 0.70. Most Levels there are 3 components, the highest of which is the knowledge storage, the knowledge transfer, the knowledge acquisition.

Keywords : Development , Knowledge Management, the knowledge transfer

บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศเพื่อนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าในทางด้านระบบเศรษฐกิจ สังคมความรู้ ระดับการศึกษาของประชากร และความสามารถในการเรียนรู้ของประชากรซึ่งจะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะเป็นข้อเปรียบเทียบในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในประเทศ เพราะจะช่วยพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทุกรูปแบบและสามารถรับมือกับสิ่งต่าง ๆ ที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ได้อย่างดี ซึ่งถ้าประชากรมีความสามารถในการจัดการความรู้ของตนเองได้มากน้อยเพียงใด ก็จะเป็นตัวช่วยสร้างสรรค์ในการที่นำความรู้ที่มีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้มากยิ่งขึ้น สิ่งเหล่านี้เป็นภารกิจหลักของการศึกษาไทยที่จะต้องมีการปรับกลยุทธ์หรือกระบวนทัศน์ใหม่ เพื่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศให้เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจและสังคมความรู้ และจะมีความสอดคล้องกับ พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 หมวด 3 มาตรา 11 ที่กำหนดให้ส่วนราชการต้องมีหน้าที่ในการพัฒนาความรู้ เพื่อให้เป็นลักษณะขององค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ โดยวัตถุประสงค์หลักในการส่งเสริมและผลักดันส่วนราชการให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยมีแนวทางการปฏิบัติ ได้แก่ การสร้างระบบให้สามารถรับรู้ข่าวสารให้กว้างขวางขึ้น ประมวลผลความรู้ด้านต่าง ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติราชการได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว ส่งเสริมพัฒนาความรู้ความสามารถให้ข้าราชการเป็นผู้มีความรู้สมัยใหม่ สามารถปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและมีคุณธรรม ตลอดจนสร้างวัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วมในองค์กรเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เพื่อนำมาพัฒนาการปฏิบัติราชการร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2549 : 8) การพัฒนาสถานศึกษาให้เป็น

องค์กรแห่งการเรียนรู้นั้นมีเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนา คือ การจัดการความรู้

การจัดการความรู้ (Knowledge Management) เป็นแนวคิดของการบริหารจัดการสมัยใหม่ที่เห็นคุณค่าของบุคคลในองค์กรว่าเป็นทรัพยากรที่มีค่า ทั้งนี้เนื่องจากกระแสของการเปลี่ยนแปลงโลก ซึ่งเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งเป็นยุคของเศรษฐกิจฐานความรู้จึงจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ บุคลากรในองค์กรจะสามารถทำงานได้ครอบคลุม งานหลักขององค์กรทุกด้าน สามารถทำงานร่วมกันเป็นทีมได้ เพื่อที่จะผลักดันให้องค์กรมีประสิทธิภาพและสามารถอยู่รอดได้ จากความจำเป็นดังกล่าว จึงเป็นที่มาของการจัดการความรู้ (สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา. 2548 : 1) และเป็นการเรียนรู้แบบใหม่ที่เรียนจากการปฏิบัติเป็นตัวนำ เป็นตัวเดินเรื่องไม่ใช่เรียนจากครูหรือตำรา ตำรานั้นเป็นการเรียนรู้แบบเก่า ซึ่งเน้นการเรียนรู้แบบเก่าและเน้นทฤษฎี ขณะที่การเรียนรู้แบบ KM เป็นทฤษฎีแต่ว่าเน้นที่การเรียนรู้แบบปฏิบัติเพราะการปฏิบัติทำให้เกิดประสบการณ์ การจัดการเรียนรู้ไม่ใช่เป็นเรื่องของคน ๆ เดียว เป็นเรื่องของคนหลายคนทำงานร่วมกัน ซึ่งจะเป็นการยืนยันว่าเข้าใจตรงกัน เมื่อเอามาแลกเปลี่ยนกันมาก ๆ จะทำให้ยกระดับความรู้ความเข้าใจขึ้น (วิจารณ์ พานิช. 2548 : 63) การจัดการความรู้ มีความสำคัญต่อองค์กร เนื่องจากการเติบโตขององค์กรต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับการจัดการความรู้ที่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริงและการจัดการความรู้ดังกล่าวก็เป็นผลมาจากข้อมูลและการจัดการสารสนเทศที่เป็นระบบ โดยระบบสารสนเทศและการพัฒนาความรู้ถือเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาองค์กร หากองค์กรมีความสามารถในการจัดการความรู้จะเป็นข้อได้เปรียบเหนือกว่าผู้อื่น องค์กรจะมีผลการปฏิบัติงานที่ดี เกิดความเจริญก้าวหน้าต่อไป การจัดการความรู้มีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร หากนำข้อมูลสารสนเทศ

มาพัฒนาการปฏิบัติงาน เมื่อบุคคลรู้จักสะสม แสวงหาความรู้ใฝ่เรียนใฝ่รู้ นำความรู้ถ่ายทอดแก่เพื่อนร่วมงาน ใช้องค์ความรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด นำความรู้ที่สั่งสมมาสร้างประโยชน์ จะทำให้องค์กรพัฒนาและสร้างความก้าวหน้าในอาชีพของตนเอง (สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. 2554 : 232) องค์ประกอบสำคัญของการจัดการความรู้ คือ คน เทคโนโลยี และกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Process) โดย “คน” ถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นแหล่งความรู้และเป็นผู้นำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ “เทคโนโลยี” เป็นเครื่องมือเพื่อให้คนสามารถค้นหา จัดเก็บ แลกเปลี่ยน รวมทั้งนำความรู้ไปใช้ให้ได้อย่างง่ายและรวดเร็วขึ้น “กระบวนการจัดการความรู้” เป็นการบริหารจัดการเพื่อนำความรู้จากแหล่งความรู้ไปให้ผู้รู้ เพื่อทำให้เกิดการปรับปรุงและนวัตกรรม องค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนนี้ จะต้องเชื่อมโยงและบูรณาการอย่างสมดุล (สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. 2547 : 6)

สถานศึกษาเป็นองค์กรหนึ่งที่ได้รับผิดชอบงานการจัดการศึกษาของไทย ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยที่จะนำผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย เข้ามา มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ร่วมจัดปัจจัยและกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน ให้บริการทางวิชาการที่เป็นประโยชน์แก่การพัฒนาคนในชุมชน เพื่อให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและคนไทยมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต สถานศึกษาเป็นที่ตั้งขององค์กรที่ให้บริการการศึกษา มีสภาพเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดจนการศึกษาวิจัย สืบค้น จัดหา และจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบการระดมทรัพยากร การสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนาประเทศ เพื่อสร้างกลไกการเรียนรู้ทุกประเภทเพื่อให้คนไทยสามารถเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้และสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิตได้จริง การสร้างและการจัดการความรู้ในทุกระดับมิติของสังคมให้มีการสร้างและใช้ความรู้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จน

กลายเป็นวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ (มาตรฐานที่ 3 มาตรฐานการศึกษาของชาติ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ 2548 : 13) มนุษย์มีลักษณะพิเศษ คือ มีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตัวเองได้ตลอดเวลา การเรียนรู้และสังคมความรู้ทำการพัฒนาวิชาการต่าง ๆ ให้ก้าวหน้า และที่สำคัญคือวิชาการที่เป็นความรู้เหล่านั้นมีผลโดยตรงต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์โดยทำให้เกิดมีชีวิตที่มีความสะดวกสบายและแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยการใช้ความรู้และเก็บสั่งสมความรู้ รู้จักคิด รู้จักเหตุผลและทำให้การใช้ปัญญาเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำเนินชีวิต (ธีระ รุญเจริญ. 2550 : 213)

ปัญหาของสถานศึกษาในการจัดการความรู้ ได้แก่ บุคลากรย้ายที่ทำงานไปสถานศึกษาอื่น บุคลากรที่รับมาใหม่ต้องมาเรียนรู้งานใหม่ บุคลากรลาออกหรือเกษียณอายุราชการและไม่ได้รับอัตราทดแทนหรือได้รับแต่ล่าช้า ทำให้องค์กรต้องสูญเสียความรู้ ไปพร้อม ๆ กับที่บุคลากรลาออก ส่งผลกระทบต่อการดำเนินการของสถานศึกษาเป็นอย่างยิ่ง การจัดการความรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญ จากแนวคิดที่มุ่งพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้มากแต่เพียงอย่างเดียว จึงไม่น่าจะเป็นแนวทางที่เหมาะสม สถานศึกษาจำเป็นต้องบริหารจัดการความรู้ภายในองค์กรให้เป็นระบบ เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรมีคุณลักษณะแห่งการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ได้อย่างแท้จริง ต่อเนื่อง และมีการถ่ายทอดส่งต่อความรู้ให้อยู่คู่องค์กร เพื่อตอบสนองการปฏิบัติงานในการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (Marquardt, 1996) จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาแนวทางการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ เพื่อให้ทราบสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และแนวทางการจัดการความรู้ เพื่อให้สถานศึกษามีแนวทางในการบริหารองค์กรให้ประสบความสำเร็จ เพื่อนำไปสู่รูปแบบของวิถีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) และเป็นที่ยอมรับในการผลิตคนที่มีคุณภาพสู่สังคม

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

การดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 26 คน รองผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 34 คน และครูผู้สอนในสถานศึกษา จำนวน 776 คน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ รวมทั้งสิ้น 836 คน

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ การพัฒนาแนวทางการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 316 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยเทียบจำนวนจากตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในสัมภาษณ์แนวทางการจัดการความรู้ของสถานศึกษา จำนวน 6 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติงานเป็นเลิศ (Best Practice) จากโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 2 คน โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 2 คน โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 2 คน

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีว่าด้วยการพัฒนาแนวทางการจัดการความรู้ของสถาน

ศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งได้จากการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีของนักวิชาการประกอบด้วย เจนเนตร มณีนาถ และคณะ ; มหาลัยรามคำแหง ; สุกิจ แดงมีแสงและยงยุทธ อิมอุไร , สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ ; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ; วิจารณ์ พานิช ; Alavi ; Cumming and Worley ; Devenport , de Long and Beers ; Housel and Bell ; Marali ; Marquardt ; Probst , Raub and Romhardt ; Turban โดยผู้วิจัยนำเสนอกรอบแนวคิด ประกอบด้วย การจัดการความรู้ 6 ด้าน คือ การกำหนดความรู้ การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การจัดเก็บความรู้ การถ่ายโอนหรือเผยแพร่ความรู้ การนำความรู้ไปใช้ พร้อมทั้งยังศึกษาโครงสร้างการบริหารสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาแนวทางการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับด้านสถานภาพ

- ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ การพัฒนาแนวทางการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิโดยเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคอร์ท (Likert , Rating Scale)

2. แบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับแนวทางการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ เพื่อนำไปสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา ครู โรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติ

งานเป็นเลิศ (Best Practice) เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มี 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปในการสัมภาษณ์ โดยถามในประเด็นดังนี้ คือ ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ ประสบการณ์ทำงาน ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน

ตอนที่ 2 ประเด็นในการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีคำถามเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ของสถานศึกษา การปฏิบัติงานมีผลการปฏิบัติงานเป็นเลิศ (Best Practice)

3. แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการพัฒนาแนวทางการจัดการความรู้ของสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสร้างและหาคุณภาพแบบสอบถาม

1.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

1.2 สร้างแบบสอบถามฉบับร่าง ตรวจสอบความถูกต้อง

1.3 นำแบบสอบถามฉบับร่าง นำเสนอคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถาม สำนวนภาษา และปรับปรุงตามคำแนะนำ

1.4 นำแบบสอบถามฉบับร่างที่ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาให้ความเห็นเกี่ยวกับความสอดคล้องของข้อคำถาม โดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) ได้ค่าความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.60 - 1.00

1.5 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปทดลองใช้ เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถาม โดยนำไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่

ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างคะแนนรายข้อคำถามกับคะแนนรวม (Item Total correlation) และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยการหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .97

1.6 ผู้วิจัยปรับปรุงแบบสอบถามหลังทดลองใช้อีกครั้ง แล้วนำเสนอคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อขอคำแนะนำก่อนนำไปจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์

2. การสร้างและหาคุณภาพแบบสัมภาษณ์

2.1 ศึกษาผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์แนวทางการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ เพื่อมากำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์

2.2 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์จากหนังสือการวิจัยการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.3 สร้างแบบสัมภาษณ์ ให้มีประเด็นครอบคลุมแนวทางการจัดการความรู้ตามกระบวนการจัดการความรู้ทั้ง 6 ด้าน

2.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนอคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อให้คำแนะนำแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

2.5 นำแบบสัมภาษณ์ ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเด็นในการสัมภาษณ์ เพื่อให้ครอบคลุมแนวทางการจัดการความรู้ตามกระบวนการจัดการความรู้ทั้ง 6 ด้าน ให้มากที่สุด

2.6 นำแบบสัมภาษณ์ มาปรับปรุงแก้ไขเสนอคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข เพื่อจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับจริง

2.7 จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับจริงแล้วนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

2.8 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาใน ระยะที่ 1 ความต้องการจำเป็นและการสัมภาษณ์ มาสังเคราะห์ เพื่อจัดทำร่างแนวทางการจัดการ ความรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วน จังหวัดชัยภูมิ

2.9 นำร่างแนวทางการจัดการความรู้ ของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ชัยภูมิ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อ ตรวจสอบ เสนอแนะแก้ไขข้อบกพร่องเพิ่มเติม

2.10 ผู้วิจัยนำแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการจัดการ ความรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วน จังหวัดชัยภูมิ ไปตรวจสอบหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีขั้นตอนดังนี้

2.10.1 ผู้วิจัยนำแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ที่สร้างขึ้นเสนอคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อขอคำแนะนำจากนั้นจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของ คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

2.10.2 ผู้วิจัยนำแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ความถูกต้องของภาษาที่ใช้ (Wording) และหาค่าดัชนีสอดคล้อง (IOC : Index of Item Objective Congruence) ได้ค่าความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.80 - 1.00

2.10.3 ผู้วิจัยนำแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ มาให้ คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบอีก

ครั้ง และเมื่อทำการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน แยกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 20 คน ครู 20 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก (Power of Discrimination) เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างรายข้อกับคะแนนรวมและหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Co-efficient Method) ได้ค่า .89

2.10.4 ผู้วิจัยปรับปรุงแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ หลังทดลองใช้ นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ โดยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเข้าดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ การพัฒนาแนวทางการจัดการความรู้ของสถานศึกษา

- 1.1 ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผ่านตู้รับ - ส่งหนังสือราชการของสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

- 1.2 ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของแบบสอบถาม เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อพัฒนาการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ดำเนินการดังนี้

2.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย

2.2 ผู้วิจัยติดต่อดังหมาย วันเวลา ในการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ครูโรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติงานเป็นเลิศ (Best Practice) รวมจำนวน 6 คน จากโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 2 คน โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 2 คน และโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 2 คน

2.3 นำประเด็นที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปประเมินความสอดคล้องของประเด็นที่ได้กับแนวทางการพัฒนาแนวทางการจัดการความรู้ของสถานศึกษา

2.4 ผู้วิจัยนำแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ของสถานศึกษา ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อประเมิน แล้วตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนของข้อมูล เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ การพัฒนาแนวทางการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

1.1 แบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์ความถี่และร้อยละ

1.2 แบบสอบถามตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ การพัฒนาแนวทางการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำค่าเฉลี่ยมาแปลความหมายโดยใช้เกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 67)

1.3 การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) โดยนำข้อมูลผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ มาหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็นปรับปรุง PNI^{modified} (Modified Priority Needs Index) เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็น ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นปรับปรุง (สุวิมล ว่องวานิช. 2558 : 279)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

2.1 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ สังเกตการณ์ดำเนินงาน ศึกษาเอกสาร มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนา สังเคราะห์แนวทางการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบความเรียง

2.2 วิเคราะห์คะแนนจากแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมาย (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 67)

3. การวิเคราะห์ผลการประเมินแนวทางวิเคราะห์คะแนนจากแบบประเมินความเหมาะสมของแนวทางการจัดการความรู้ของสถานศึกษา โดยหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมาย

สรุปผล

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ การจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิพบว่า สภาพปัจจุบัน การพัฒนาแนวทางการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่า $\bar{X} = 3.58$, S.D = 0.77 สภาพที่พึงประสงค์ การพัฒนาแนวทางการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัด

องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่า $\bar{X} = 4.60$, S.D = 0.58

2. แนวทางการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินแนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ เห็นว่า การประเมินแนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ประเมินความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่า $\bar{X} = 4.43$, S.D = 0.57 มีความเหมาะสมในรายด้าน ระดับมากที่สุด จำนวน 3 องค์ประกอบ โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการแสวงหาความรู้, ด้านการนำความรู้ไปใช้, ด้านการกำหนดความรู้ ตามลำดับ และการประเมินความเป็นไปได้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่า $\bar{X} = 4.30$, S.D = 0.70 มีความเป็นไปได้ในรายด้าน ระดับมากที่สุด จำนวน 3 องค์ประกอบ โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดเก็บความรู้, ด้านการนำความรู้ไปใช้, ด้านการแสวงหาความรู้ ตามลำดับ

การอภิปรายผล

แนวทางการจัดการความรู้ เป็นกระบวนการในการนำความรู้ที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจายภายในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ มารวบรวมจัดเก็บอย่างเป็นระบบให้สามารถคงอยู่กับสถานศึกษา อีกทั้งยังสามารถนำออกมาใช้ได้อย่างสะดวก รวมถึงยังสามารถทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความต่อเนื่องในการปฏิบัติตามกระบวนการจัดการความรู้ ทั้ง 6 คือ 1) การกำหนดความรู้ 2) การแสวงหาความรู้ 3) การสร้างความรู้ 4) การจัดเก็บความรู้ 5) การถ่ายโอนหรือเผยแพร่ความรู้ 6) การนำความรู้ไปใช้ ซึ่ง การจัดการความรู้เป็นกระบวนการหรือกลยุทธ์ ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กร ซึ่งการจัดการความรู้นั้นเป็นการจัดการโครงสร้างความรู้ขององค์กร เพื่อให้กลุ่มผู้ใช้ความรู้ในองค์กรได้รับประโยชน์ในรูปแบบที่เหมาะสม ตาม

เวลาที่ต้องการ และประยุกต์ใช้ระบบบริหารความรู้ที่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขัน ทั้งนี้เพราะ ในโลกยุคปัจจุบันมีการแข่งขันในทางความรู้ และความคิดอย่างกว้างขวาง ดังนั้น สถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาแนวทางการจัดการความรู้ของตนเองให้สามารถแข่งขันกับโลกภายนอกและพัฒนาการจัดการความรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยขอเสนอผลการอภิปรายแต่ละองค์ประกอบดังนี้

1) การกำหนดความรู้ (Define) หมายถึง การนำความมุ่งมั่นวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กรมากำหนดความรู้ที่ต้องการใช้ เพื่อให้การจัดการความรู้มีจุดเน้น ไม่สะเปะสะปะ มีการวิเคราะห์หลักสูตรและหน่วยการเรียนรู้ เพื่อจัดทำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังในแต่ละรายวิชา ตั้งจุดมุ่งหมายในเรื่องที่ต้องการสอน วิเคราะห์ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนร่วมกัน เพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอนให้เกิดผลดีที่สุด ประชุมคณะครูตามกลุ่มสาระ เพื่อแก้ปัญหาให้นักเรียนนำผลการ SWOT มาประกอบการจัดการเรียนการสอนโดยยึดเป้าหมายขององค์ความรู้หลัก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาวดี ภูสุมาศ (2554 : 83-89) ศึกษาเรื่อง การจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดตรัง เขต 1 พบว่าด้านการกำหนดความรู้ ระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

2) การแสวงหาความรู้ (Acquisition) หมายถึง การเลือกข้อมูลและสารสนเทศจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร บุคลากรมีความกระตือรือร้น และใฝ่หาความรู้ใหม่ ๆ บุคลากรได้เข้าร่วมเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ฝึกอบรมประชุม กิจกรรมสัมพันธ์ เข้าร่วมศึกษาดูงานทั้งใน

และนอกสถานที่ ในหน่วยงานที่มีการปฏิบัติที่ดีศึกษาค้นคว้าและติดตามข่าวสาร การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและการศึกษาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ สามารถแสวงหาวิธีการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามวิสัยทัศน์ที่บุคลากรคาดหวัง มีส่วนร่วมในการสร้างชุมชนนักปฏิบัติ (Cop) ในด้านต่าง ๆ ทำแผนการพัฒนาและวางแผนระบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษา เน้นเรื่องการเรียนรู้ของบุคลากรเพื่อส่งเสริมความเก่งหรือความสามารถเฉพาะทางขององค์กรเดิมที่มีอยู่ให้แข็งแกร่งขึ้นและพัฒนาความเก่งหรือความสามารถเฉพาะทางขององค์กรใหม่ ๆ ส่งเสริมให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้โดยการให้อิสระในการคิดและการทำงาน รวมทั้งกระตุ้นให้สร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัญญา มาศวรรณ (2551 : 119) ศึกษาเรื่อง ระดับการปฏิบัติการจัดการความรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ระดับการจัดการความรู้โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแตกต่างกัน 3 ด้าน คือ ด้านการแสวงหาความรู้ ด้านการสร้างความรู้ และด้านการจัดเก็บข้อมูลและการสืบค้นความรู้

3) การสร้างความรู้ (Knowledge Creation) หมายถึง การเรียนรู้โดยการปฏิบัติคิดค้นหาสร้างความรู้ใหม่เกี่ยวข้องกับแรงผลักดัน การหยั่งรู้และความเข้าใจอย่างลึกซึ้งที่เกิดขึ้นในแต่ละบุคคล การสร้างความรู้ใหม่ควรอยู่ภายใต้หน่วยงานหรือคนในองค์กร ซึ่งหมายความว่าทุก ๆ คน เป็นผู้สร้างความรู้ได้ สนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์และทักษะวิธีคิดร่วมกันเพื่อพัฒนาศักยภาพ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานภายในสถานศึกษาและสถานศึกษาอื่น ๆ มีการนำผลการเรียนรู้มาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ มีการแลกเปลี่ยนความรู้กับภูมิปัญญาและมีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ สนับสนุนให้ครูมีการสร้างความรู้เพื่อใช้ประโยชน์

ในการจัดการเรียนการสอน สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในตัวบุคคลให้เป็นความรู้ที่ปรากฏชัด จัดทำภูมิปัญญาของบุคลากรและชุมชนแลกเปลี่ยนความคิดเป็นประสบการณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กุณทิกา สงวนศักดิ์ศรี (2554 : 310-367) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ใช้กระบวนการ 6 ขั้นตอน การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การจัดเก็บความรู้ การวิเคราะห์ความรู้ การถ่ายโอนและการประยุกต์ใช้ความรู้

4) การจัดเก็บความรู้ (Knowledge Storage)

ประกอบด้วย การประมวลผลและการกลั่นกรองความรู้ การวิเคราะห์ข้อมูล การปรับปรุงความรู้ หมายถึง การนำเอาความรู้ที่ได้จากการสร้างและพัฒนา มากำหนดสิ่งสำคัญที่จะเก็บไว้เป็นองค์ความรู้และต้องพิจารณาถึงวิธีการในการเก็บรักษาและการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ตามความต้องการ องค์กรต้องเก็บรักษาสิ่งที้องค์กรเรียกว่าเป็นความรู้ที่ดีที่สุด (Best Practices) ไม่ว่าจะเป็ข้อมูลสารสนเทศ ผลสะท้อนกลับ การวิจัยและทดลอง การจัดเก็บเกี่ยวข้องกับด้านเทคนิค การเก็บรวบรวมความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเป็นระบบ นำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดเก็บข้อมูล จัดทำฐานข้อมูลออนไลน์เกี่ยวกับการจัดการความรู้ มีระบบการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศที่ดี สามารถให้ข้อมูลได้ทันที ที่เกิดขึ้นจริงและข้อมูลสารสนเทศในระบบมีความเชื่อมโยง จัดสรรทรัพยากรให้กับกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้ฐานความรู้ของสถานศึกษาเพิ่มพูนขึ้น จัดหมวดหมู่ความรู้ที่ได้มาจากการจัดการความรู้

5) การถ่ายโอนหรือเผยแพร่ความรู้ (Transfer and Dissemination)

ประกอบด้วย การเรียนรู้ การแบ่งปันความรู้ หมายถึง เทคนิค วิธีการสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และภายในบุคคลที่มีการเคลื่อนย้ายข้อมูลสารสนเทศและความรู้ ทั้งที่มีเป้าหมายและไม่มีเป้าหมายทั้งหมดในองค์กร มีการจัดทำเกี่ยวกับการจัดการความรู้ในรูปแบบ Internet (KM

wed) นำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อช่วยให้ทุกคนในสถานศึกษาสื่อสารและเชื่อมโยงกันได้อย่างทั่วถึงทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ถ่ายทอดความรู้ในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ส่งเสริมและให้การสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของบุคลากรให้เป็นวัฒนธรรมของสถานศึกษา ให้คุณค่าความรู้และทักษะที่ฝังในตัวบุคลากรแต่ละคนและสนับสนุนให้มีการถ่ายทอดความรู้และทักษะนั้น ๆ ทั่วทั้งสถานศึกษามีการสร้างบรรยากาศของการเปิดเผยและไว้วางใจเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Shantz (2003 : 45) ศึกษาเรื่อง การใช้การจัดการความรู้ในการยกระดับการถ่ายโอนความรู้ พบว่า ด้านการออกแบบการถ่ายโอนการเรียนรู้และด้านการจูงใจในการถ่ายโอนการเรียนรู้ พบว่า กลุ่ม A พบว่ามีคะแนนสูงกว่ากลุ่ม B อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

6) การนำความรู้ไปใช้ (Knowledge Implementation) หมายถึง การถ่ายทอดและการใช้ประโยชน์จากความรู้ มีความจำเป็นสำหรับองค์กรเนื่องจากองค์กรที่เรียนรู้ได้ดีขึ้นเมื่อความรู้มีการกระจายและถ่ายทอดไปอย่างรวดเร็วและเหมาะสมทั่วทั้งองค์กร เช่น การฝึกอบรม การประชุมภายใน การสรุปข่าวสารและการสื่อสารภายในองค์กร การศึกษาดูงาน การหมุนเวียนเปลี่ยนงานระบบ พี่เลี้ยงและเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการ ปลูกฝังแนวคิดเชิงบวก ให้คนค้นหาการปฏิบัติที่เป็นเลิศ แล้วนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในองค์กรและสร้างให้เป็นวัฒนธรรม ถ่ายทอดความรู้ไว้ในห้องสมุด เว็บไซต์ของสถานศึกษา จัดหมายอิเล็กทรอนิกส์ของบุคลากรในสถานศึกษา ห้อง Internet หรือ ห้อง

สืบค้นข้อมูล แผนการสอน ข้อสอบมาตรฐานหรือสื่อวารสารต่าง ๆ

การจัดการความรู้ของครูทั้ง 6 องค์กรประกอบสามารถทำให้มีการพัฒนาการจัดการความรู้ในตนเอง และพัฒนาความรู้ในสถานศึกษา พร้อมทั้งการบริหารจัดการด้านวิชาการมีการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ควรมีการจัดการความรู้ของสถานศึกษา

1.2 ควรนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนางานและพัฒนาบุคลากรในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

1.3 องค์กรบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิควรนำแนวทางการจัดการความรู้ไปเผยแพร่และให้การสนับสนุนในเรื่องของการจัดการความรู้โดยการจัดการอบรม หรือ จัดทำคู่มือแนวทางการจัดการความรู้ เพื่อเผยแพร่

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

2.1 ควรศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์กรบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

2.2 ควรศึกษาผลการนำแนวทางการจัดการความรู้ไปใช้ในสถานศึกษา สังกัดองค์กรบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

2.3 ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดองค์กรบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

เอกสารอ้างอิง

- เจเนตร มณีนาถและคณะ. (2546). *สร้างองค์กรอัจฉริยะในยุคโลกาภิวัตน์*. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2549). *แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด
- สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา. (2548). *การจัดการความรู้ในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ
- สุกิจ แดงมีแสง และ ยงยุทธ อิมอุไร. 2547. *การจัดการความรู้ในองค์กร : กรณีศึกษา บริษัทยูเอชเอ็ม จำกัด*. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. (การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์กร). กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (อัดสำเนา)
- สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2554). *หลักการ ทฤษฎีและนวัตกรรมการบริหารการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. สำนักงาน ก.พ.ร. และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. *คู่มือจัดทำแผนการจัดการความรู้*. กรุงเทพฯ ,2548
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับเด็กและเยาวชนที่มีความสามารถ พิเศษ กระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ. 2548-2557)*. เอกสารประกอบการประชุม.
- วิจารณ์ พานิช. (2547). *องค์กรการเรียนรู้และการจัดการความรู้*. กรุงเทพฯ.
- วิจารณ์ พานิช. (2548). *การจัดการความรู้ฉบับนักปฏิบัติ*. บริษัทตลาดตา พับลิเคชั่น : กรุงเทพฯ.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : แอล.ที.เพรส.
- Alavi, M. 1997. *Knowledge management and Knowledge management system (Online)*. Available from : <http://www.rhsmith.umd.edu/is/malavi/icis-97-KMS/index.htm> (2007, July 29)
- Cumming, T.G and Worley , C.G. 2001. *Organization Development & Change*. 7th ed. Australia : South – Western College Publishing.
- Devenport, T.H. de Long, D.W. and Beers , M.C. 1998. *Successful Knowledge*
- Housel , T and Bell, A.H. 2001. *Measuring And Managing Knowledge*. Boston : McGraw – Hill
- Marali, Y. 2001. *Building and Developing Capabilities : A Cognitive Congruence Framework*. In Knowledge Management and Organizational Competence. pp. 41 – 46. New York : University Press.
- Marquardt,MJ. Reynolds,A. (1996). *The Global Learning Organization*. Glenview, Ill : Scott,Foreman.
- Marquardt,MJ. Reynolds,A. (1996). *The Global Learning Organization*. Glenview, Ill : Scott,Foreman.
- Probst, G, Raub, S and Romhardt , K, 2000. *Managing Knowledge : Building Blocks for Success*. England : John Willey & Sons
- Turban and other. 2001. *Introduction to Information Technology*. Toronto : John Wiley & Sons.

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้านการอ่านและการเขียน โดยใช้แผนภูมิกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

The development of English learning activities for reading and writing by using graphic organizers for prathomsuksa 3.

พรนิภา จันทะวิชัย¹, อรัญ ชูยกระเดื่อง², อพันตรี พูลพุทธา³

Pornnipa Jatavichai¹, Arun Suikraduang², Apantee Poonputta³

บทคัดย่อ

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้านการอ่านและการเขียน โดยใช้แผนภูมิกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้อังกฤษด้านการอ่านและการเขียน โดยใช้แผนภูมิกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 2) เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อังกฤษด้านการอ่านและการเขียน โดยใช้แผนภูมิกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพ 75/75 3) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้อังกฤษด้านการอ่านและการเขียน โดยใช้แผนภูมิกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้านการอ่านและการเขียน โดยใช้แผนภูมิกราฟิก กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้แก่ นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนบ้านผักแว่นอนามัย (คุรุศึกษานุกูล) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 1 จำนวน 9 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้ กิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้านการอ่านและการเขียน โดยใช้แผนภูมิกราฟิก 2) แบบวัดความสามารถการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้านการอ่านและการเขียน โดยใช้แผนภูมิกราฟิก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยใช้ Hotelling^T ผลการวิจัยพบว่า 1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้านการอ่านและการเขียน โดย

¹ นักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

¹ อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

^{2,3} อาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

¹ Student of the faculty of Education, RajabhatMahaSarakhm University E-mail: maam.pornnipa@gmail.com

¹ Teacher of the faculty of Education, RajabhatMahaSarakhm University E-mail: oomsin.putta@gmail.com

^{2,3} Teacher of the faculty of Education, RajabhatMahaSarakhm University

ใช้แผนภูมิกราฟิก มีขั้นตอนการจัดกิจกรรม 5 ขั้นตอน ได้แก่ คือ 1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน 2) ขั้นนำเสนอ 3) ขั้นตอนการฝึก 4) ขั้นการใช้ภาษา 5) ขั้นสรุป แผนภูมิกราฟิกที่ใช้มี 5 ประเภท 1) แผนภูมิชีวประวัติ 2) แผนภูมิต้นไม้ 3) แผนภูมิกำงปลา 4) แผนภูมิมวงกลม และ 5) แผนภูมิใยแมงมุม และการวัดและการประเมินผลจากการทำกิจกรรม 2. แผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้านการอ่านและการเขียน โดยใช้แผนภูมิกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพ 77.33/76.29 3. ความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แผนภูมิกราฟิก หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .054. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้านการอ่านและการเขียน โดยใช้แผนภูมิกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67, S.D. = 0.47$)

คำสำคัญ :

Abstract

The development of English learning activities for reading and writing by using graphic organizers for prathomsuksa 3. The purposes of this study were. 1) To survey the development of English learning activities. 2) To develop English learning activities for reading and writing based on the standard criteria of 75/75. 3) To compare the students' reading and writing of English and. 4) To study students' satisfaction towards the developed of English learning activities of reading and writing by using graphic organizers. The sample for this research consisted of 9 pupils of prathomsuksa 3 of Phakwean-anamai school using cluster sampling. The research tools were 1) interview form for English language teaching and learning activities 2) a proficiency reading and writing English 3) to develop plans for learning organization using graphic; 2 hours per each plan 4) a questionnaire on satisfaction. The statistics used to analyze the data were: percentage (%), mean (\bar{X}), standard deviation (S.D.) and Hotelling T^2 . the findings revealed that 1. For development of English learning activities of reading and writing by using graphic organizers, There are five steps of activities including 1) warm up 2) presentation 3) practice 4) production and 5) wrap up and measurement and evaluation of activities. 2. The effectiveness of the materials was 77.33/76.29 percent. 3. The students' English reading and writing ability and after using graphic organizers were significantly higher before using graphic organizers materials at the .05 level. 4. The overall satisfaction of the students with the using graphic organizers was at the highest level.

($\bar{X} = 4.67, S.D. = 0.47$)

Keywords :

บทนำ

ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลของโลกที่ทุกคนให้ความสำคัญอย่างยิ่ง การเรียนรู้ภาษาเป็นสิ่งจำเป็น เพราะ ในอดีตจนถึงปัจจุบันภาษาอังกฤษมีความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องใช้ โดยเฉพาะประโยชน์ในการติดต่อสื่อสาร การศึกษา การแสวงหาความรู้ การประกอบอาชีพ ความบันเทิง การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่หลากหลายและวิสัยทัศน์ของชุมชนโลก นำมาซึ่งมิตรไมตรีและความร่วมมือกับประเทศต่างๆ ช่วยพัฒนาให้นักเรียนให้มีความเข้าใจตนเองและผู้อื่นดีขึ้น เข้าใจความแตกต่างของภาษาและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี การคิด สังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง มีเจตคติที่ดีต่อการใช้ภาษาต่างประเทศและใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสารได้ รวมทั้งเข้าใจองค์ความรู้ต่าง ๆ ได้ง่าย กว้างขวางขึ้น และมีวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2551: 1) ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นที่ประเทศไทยต้องพัฒนาบุคลากรและผู้เรียนในประเทศให้มีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ เพื่อจะได้เข้าใจสามารถสื่อสาร รู้จักเลือกรับสารสนเทศที่มีประโยชน์แล้วนำไปใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ การประกอบอาชีพ ตลอดจนนำภาษาอังกฤษไปใช้ได้ถูกต้องอันจะเป็นการพัฒนาประเทศต่อไป

การเรียนภาษาต่างประเทศแตกต่างจากการเรียนสาระการเรียนรู้อื่น เนื่องจากผู้เรียนไม่ได้เรียนภาษาเพื่อความรู้เกี่ยวกับภาษาเท่านั้น แต่เรียนภาษาเพื่อให้สามารถใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้ตามความต้องการในสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งในชีวิตประจำวัน และการทำงานอาชีพ การที่ผู้เรียนจะใช้ภาษาได้ถูกต้องคล่องแคล่วและเหมาะสมนั้นขึ้นอยู่กับทักษะการใช้ภาษา ดังนั้นการเรียนภาษาที่ดี ผู้เรียนจะต้องมีโอกาสฝึกทักษะการใช้ภาษาให้มากที่สุดทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน การจัดกระบวนการเรียนการสอนให้

สอดคล้องกับธรรมชาติ และลักษณะเฉพาะของการเรียนภาษาจึงควรประกอบด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งกิจกรรมการฝึกทักษะทางภาษา และกิจกรรมการฝึกผู้เรียนให้รู้วิธีการเรียนภาษาด้วยตนเองควบคู่ไปด้วยอันจะนำไปสู่การเป็นผู้เรียนที่พึ่งตนเองได้ (Learner - independence) และสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) ซึ่งเป็นจุดหมายสำคัญประการหนึ่งของการปฏิรูปการเรียนรู้ คือ ความสามารถด้านการอ่าน เป็นวิธีหนึ่ง ที่ช่วยให้รับรู้ด้านหนึ่งและเข้าใจได้อย่างถูกต้อง (กรมวิชาการ. 2546: 1)

การอ่านเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาอังกฤษ ซึ่งถือเป็นภาษาต่างประเทศที่เป็นเครื่องมือในการสื่อสารที่ก่อให้เกิดแนวทางการเรียนรู้องค์ความรู้ใหม่ การเมือง การค้าและเศรษฐกิจ ซึ่งภาษาอังกฤษได้ปรากฏในสื่อต่าง ๆ ของชีวิตประจำวันของคนไทยไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ ป้ายชื่อถนน ป้ายโฆษณา แบบฟอร์มราชการ สลากกา การ์ตูน เป็นต้นยุคข่าวสาร ข้อมูล คนที่สามารถอ่านภาษาอังกฤษได้ดีกว่าย่อมสืบค้น และพัฒนาทุกด้านได้มากกว่า นั้นหมายความว่า การศึกษาหาความรู้เพื่อประกอบอาชีพในอนาคตย่อมมีแนวโน้มที่ดีกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเริ่มต้นพัฒนาทักษะ การอ่านภาษาอังกฤษตั้งแต่วัยเยาว์ จึงถือได้ว่าวิชาภาษาอังกฤษเป็นวิชาที่ต้องพัฒนาทักษะการอ่านควบคู่ไปกับการดำเนินชีวิตประจำวัน จึงจะทำให้การเรียนรู้และการดำเนินชีวิตประสบความสำเร็จสูงสุด (บัณฑิต ฉัตรวิโรจน์. 2549 : 1)

ทักษะการเขียนเป็นทักษะที่ยากที่สุดแต่ก็จำเป็นต้องมีการเรียนรู้ทักษะการเขียน เนื่องจากทักษะการเขียนเป็นทักษะสำคัญและเอื้อประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างมากช่วยเสริมให้ผู้เรียนได้นำความรู้อื่น ๆ ในวิชาภาษาอังกฤษที่เรียนมาใช้ เช่น การจดโน้ตขณะฟัง หรือการเขียนสรุปเรื่องที่อ่าน นอกจากนี้การเขียนทำให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดอย่างมีระบบและสร้างสรรค์ เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์

ความนึกคิด และจินตนาการ ซึ่งมีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้และการพัฒนาทางภาษา (สูมิตรา อังวัฒนากุล. 2539: 149 - 163) ซึ่งการจัดกระบวนการเรียนการสอนทักษะการเขียน ครูจำเป็นต้องใช้กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งการฝึกทักษะทางภาษาเป็นกิจกรรมที่นักเรียนมีโอกาสได้กระทำโดยตรง และมีจุดประสงค์ที่จะพัฒนาทักษะทางภาษาในรูปของสถานการณ์จริงหรือสถานการณ์จำลอง (ทิพนิภา อรุณวิภาส. 2552: 23) ที่กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญของการเขียนนั้น จะต้องประกอบไปด้วยความรู้ความเข้าใจในด้านไวยากรณ์ การใช้เครื่องหมายวรรคตอนการเรียบเรียงเนื้อหา และความคิดในการถ่ายทอดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้อย่างชัดเจน ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า การเขียนเป็นพื้นฐานในการสื่อสารเพื่อให้ผู้รับสารหรือผู้อ่านเกิดความเข้าใจในเรื่องราว โดยการถ่ายทอดเป็นตัวอักษรเพื่อสร้างความเข้าใจอย่างถูกต้องได้ตรงตามที่ต้องการ และการเขียนเป็นทักษะทางภาษาที่มีความยากและซับซ้อนมากกว่าทักษะการฟัง การพูด การอ่าน ดังนั้นผู้เขียนจะต้องเรียบเรียงความคิด อีกทั้งต้องอาศัยความรู้จากทักษะอื่น ๆ อีกด้วย (พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์. 2544: 52) การใช้แผนภูมิกราฟิกซึ่งมีลักษณะการนำเสนอความคิด ความรู้ และข้อมูลที่เป็นข้อความหรือรูปภาพให้สัมพันธ์กันเป็นรูปแบบมิติสัมพันธ์ เพื่อเสริมสร้างให้เกิดความชัดเจนและเข้าใจง่ายและมีส่วนที่จะช่วยทำให้ทักษะการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษดีขึ้น เนื่องจากแผนภูมิกราฟิกเป็นแบบของการสื่อสารเพื่อให้นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมอย่างเป็นระบบ มีความเข้าใจง่าย กระชับ กะทัดรัด ชัดเจน ซึ่งได้มาจากการนำข้อมูลดิบ หรือความรู้จากแหล่งต่าง ๆ มาจัดกระทำข้อมูล โดยใช้ทักษะการคิด การสังเกต การเปรียบเทียบ การแยกแยะ การจัดประเภท การเรียงลำดับและการใช้ตัวเลข เป็นต้น และจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแผนภูมิกราฟิก ผู้วิจัยได้

พิจารณาเห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แผนภูมิกราฟิก จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษมากขึ้น ดังที่ (ลำจวน ศรีกมล. 2555: 31) ได้กล่าวถึงแผนภูมิกราฟิกว่าเป็นรูปแบบของการนำเสนอความคิด ความรู้ และข้อมูลที่เป็นข้อความหรือรูปภาพให้สัมพันธ์กัน เป็นรูปแบบมิติสัมพันธ์ที่เหมาะสม เพื่อสื่อความหมายให้เกิดความชัดเจน กะทัดรัด รัดกุม และเข้าใจง่าย ทำให้การจดจำยาวนานขึ้น (Gunter and others. 2010 : 160) ที่เชื่อว่าผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ เมื่อผู้เรียนได้เชื่อมโยงสิ่งที่เรียนใหม่เข้าไปในโครงสร้างทางปัญญา หรือเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนใหม่กับความรู้อิงของผู้เรียน เพื่อจัดเก็บไว้ในหน่วยความจำระยะยาว โดยการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อิงโดยใช้ Graphic Organizer ซึ่งมีหลายวิธี และแบบแผน ซึ่งแต่ละแบบมีความเหมาะสมในการใช้แตกต่างกันไป ครูสามารถใช้ในการนำเสนอและประมวลผลข้อมูลความรู้ของผู้เรียน เพื่อสรุปเป็นความคิดรวบยอดอย่างเป็นระบบ

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าสภาพปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในชั้นเรียนประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านผักแว่นอนามัย (คุรุศึกษานุกูล) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 พบว่านักเรียนไม่สามารถอ่านและเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษได้ คนที่อ่านได้ก็มีจำนวนน้อยมาก จึงเป็นปัญหาส่งผลให้นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษต่ำด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้สร้างกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้านการอ่านและการเขียน โดยใช้แผนภูมิกราฟิกขึ้น เพื่อช่วยแก้ไขปัญหานี้ที่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งไม่สามารถอ่านและเขียนประโยคภาษาอังกฤษอย่างง่ายได้ ซึ่งแผนภูมิที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 5 ประเภท ประกอบด้วย 1) แผนภูมิแบบจัดระดับชั้น (hierarchical organizer) หมายถึง ข้อมูลแสดงความสัมพันธ์ตามลำดับชั้น 2) แผนภูมิแบบแสดงมโนทัศน์ (conceptual organ-

izer) หมายถึง ผังที่แสดงมโนทัศน์ใหญ่ไว้ตรงกลาง และแสดงความสัมพันธ์ระหว่างมโนทัศน์และมโนทัศน์ย่อย ๆ เป็นลำดับชั้นด้วยเส้นเชื่อมโยง 3) แผนภูมิผังก้างปลา (fish bone map) หมายถึง ผังที่แสดงสาเหตุของปัญหา ซึ่งมีความซับซ้อน ผังก้างปลาจะช่วยทำให้เห็นสาเหตุหลัก และสาเหตุย่อยที่ชัดเจน 4) แผนภูมิผังวัฏจักร (circle or cycle map) หมายถึง ผังที่แสดงลำดับขั้นตอนที่ต่อเนื่องกันเป็นวงกลมหรือวัฏจักรที่ไม่มีจุดสิ้นสุด หรือจุดเริ่มต้นที่แน่นอน และ 5) แผนภูมิแมงมุม (spider web) หมายถึง ความคิดหรือผังกราฟิกที่แสดงข้อมูลเป็นเหตุเป็นผลกัน จะทำให้นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้านการอ่านและการเขียน โดยใช้แผนภูมิกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

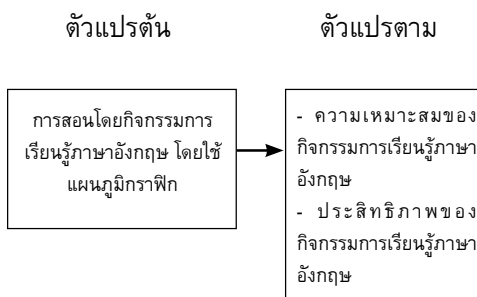
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้านการอ่านและการเขียน โดยใช้แผนภูมิกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพ 75/75

3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียนที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้านการอ่านและการเขียน โดยใช้แผนภูมิกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้านการอ่านและการเขียน โดยใช้แผนภูมิกราฟิก

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

วิธีดำเนินการการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านผักแว่นอนามัย (คุรุศึกษานุกูล) อำเภอจังหาร จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 9 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้านการอ่านและการเขียน โดยใช้แผนภูมิกราฟิก จำนวน 5 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง โดยใช้แผนภูมิกราฟิก 5 ประเภท ดังนี้

1.1 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 ใช้แผนภูมิแบบจัดระดับชั้น

1.2 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 ใช้แผนภูมิแบบแสดงมโนทัศน์

1.3 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 ใช้แผนภูมิผังก้างปลา

1.4 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 ใช้แผนภูมิผังวัฏจักร

1.5 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 ใช้
แผนภูมิแมงมุม

2. แบบวัดความสามารถในการอ่านและการ
เขียนภาษาอังกฤษ

3. แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการ
กิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้านการอ่านและ
การเขียน โดยใช้แผนภูมิกราฟิก สำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีลักษณะเป็นแบบ
มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)
คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด
รวมจำนวน 10 ข้อ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวม
ข้อมูล ดังนี้

4.1 ชี้แจงเป้าหมายการทำวิจัย เพื่อให้
ทราบถึงปัญหาและความต้องการของนักเรียน

4.2 ทดสอบนักเรียนก่อนเรียนด้วยแบบ
ทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ

4.3 ดำเนินการจัดการเรียนรู้กิจกรรม
การเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้านการอ่านและการเขียน
โดยใช้แผนภูมิกราฟิก มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ การระบุ
ปัญหา การค้นหาแนวทางแก้ปัญหา วางแผนและ
ออกแบบการแก้ปัญหา การทดสอบและประเมินผล
และนำเสนอผลการแก้ปัญหาจำนวน 5 แผน ใช้
เวลา 10 สัปดาห์ ๆ ละ 2 ชั่วโมง รวม 20 ชั่วโมง
โดยไม่รวมชั่วโมงในการวัดความสามารถ

4.4 ดำเนินการประเมินความสามารถ
ด้านการอ่านและการเขียน

4.5 ทดสอบนักเรียนด้วยแบบทดสอบ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษหลังเรียน

4.6 นักเรียนประเมินความพึงพอใจต่อ
กิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้านการอ่านและ
การเขียน โดยใช้แผนภูมิกราฟิก เพื่อให้ได้ข้อมูล
ตามความเป็นจริงและให้ได้ครบทุกคน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การวิเคราะห์หาค่าคุณภาพแผนการ
จัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้านการอ่านและการ
เขียน โดยใช้แผนภูมิกราฟิกสำหรับนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 3 โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และประสิทธิภาพ

2. วิเคราะห์ระดับความพึงพอใจต่อการ
จัดการเรียนรู้กิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้าน
การอ่านและการเขียน โดยใช้แผนภูมิกราฟิก โดย
การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. แนวทางในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้
ภาษาอังกฤษด้านการอ่านและการเขียน โดยใช้
แผนภูมิกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่
3 จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญได้สรุปประเภท
ของแผนภูมิได้ทั้งหมด 5 ประเภท คือ 1) แผนภูมิ
แบบจัดระดับชั้น (hierarchical organizer) 2) แผน
ภูมิแบบแสดงมโนทัศน์ (conceptual organizer) 3) แผน
ภูมิผังก้างปลา (fish bone map) 4) แผนภูมิ
ผังวัฏจักร (circle or cycle map) และ 5) แผนภูมิ
แมงมุม (spider web) โดยขั้นตอนการเรียน มี 5
ขั้นตอน คือ 1) ช้่นนำเข้าสู่บทเรียน (Warm up) 2)
ชั้นนำเสนอ (Presentation) 3) ชั้นการฝึก (Prac-
tice) 4) ชั้นการใช้ภาษา (Production) 5) ชั้นสรุป
(Wrap up) และประเมินผลจากการทำกิจกรรม

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ
ด้านการอ่านและการเขียน โดยใช้แผนภูมิกราฟิก
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการ
ประเมินความเหมาะสมแผนการจัดการเรียนรู้การ
เรียนรู้ภาษาอังกฤษด้านการอ่านและการเขียน โดย
ใช้แผนภูมิกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 3 อยู่ในระดับ เหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$,
 $S.D. = 0.16$) และมีประสิทธิภาพเท่ากับ 77.33/

76.29 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ 75/75

3. ความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดกรรมการเรียนรู้โดยใช้แผนภูมิกราฟิก หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้านการอ่านและการเขียน โดยใช้แผนภูมิกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$ S.D. = 0.47)

การอภิปรายผล

จากการวิจัยศึกษาการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียน ภาษาอังกฤษด้านด้านการอ่านและการเขียน โดยใช้แผนภูมิกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียน ภาษาอังกฤษด้านการอ่านและการเขียน โดยใช้แผนภูมิกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้สรุปประเภทของแผนภูมิได้ ทั้งหมด 5 ประเภท คือ 1) แผนภูมิแบบจัดระดับชั้น (hierarchical organizer) 2) แผนภูมิแบบแสดงมโนทัศน์ (conceptual organizer) 3) แผนภูมิผังก้างปลา (fish bone map) 4) แผนภูมิผังวัฏจักร (circle or cycle map) และ 5) แผนภูมิแมงมุม (spider web) โดยขั้นตอนการเรียน มี 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน (Warm up) 2) ขั้นนำเสนอ (Presentation) 3) ขั้นการฝึก (Practice) 4) ขั้นการใช้ภาษา (Production) 5) ขั้นสรุป (Wrap up) และประเมินผลจากการทำกิจกรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแผนภูมิกราฟิกเป็นแบบของการสื่อสารเพื่อให้นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมอย่างเป็นระบบ มีความเข้าใจง่าย กระชับ กะทัดรัด ชัดเจน ซึ่งได้มาจากการนำข้อมูลดิบ หรือความรู้จากแหล่งต่าง ๆ มาจัดกระทำข้อมูลโดยใช้ทักษะการคิด การสังเกต การเปรียบเทียบ

การแยกแยะ การจัดประเภท การเรียงลำดับและการใช้ แผนภูมิกราฟิกเป็นแผนผังหรือสิ่งอธิบาย การเขียน หรืออธิบายถ้อยคำที่พูดออกมา ทำให้นักเรียนรู้จักสร้างความคิดและอธิบายความสัมพันธ์ โดยเน้นที่ทักษะด้านความคิด และกระบวนการจัดกระทำข้อมูล ทำให้การจดจำยาวนานขึ้น (พิมพันธ์ เตชะคุปต์, 2544: 52) ทำให้เมื่อเรียนโดยใช้แผนภูมิกราฟิก ทำให้นักเรียนมีความสุข สนุกสนานในการทำงานมีอิสระในการคิด มีความกระตือรือร้นในการเรียนดีและยังได้กำลังใจจากครูผู้สอนที่คอยให้คำชี้แนะ แนะนำ รวมทั้งการเสริมแรงด้วยวิธีการต่างๆ กระตุ้นให้ผู้ศึกษาค้นคว้า มีความคิดเชื่อมโยงสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปริญญาต์ ศิลรัตน์ (2559) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ B-SLIM Model และแผนภูมิกราฟิก การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ B-SLIM Model และการใช้แผนภูมิกราฟิก สามารถพัฒนาส่งเสริมความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ ครูผู้สอนควรนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์และคุณค่าแก่ผู้เรียน เพื่อช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการ และได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพต่อไป สอดคล้องกับ ศิริรัตน์ มงคล (2553: 67) ได้กล่าวว่า การปฏิบัติ ซ้ำ ๆ ทำให้เกิดทักษะความชำนาญมากขึ้น ผู้เรียนสามารถบูรณาการองค์ความรู้เดิมผนวกกับความรู้ใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนภาษาอังกฤษ โดยผู้เชี่ยวชาญได้กำหนดบทเรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตร ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ กำหนดประเภทของแผนภูมิกราฟิกที่ใช้ในแต่ละหน่วยให้สอดคล้องกับเนื้อหาของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศในระดับชั้นประถมศึกษา

ศึกษาปีที่ 3 และมีเนื้อหาที่สามารถใช้ได้ในชีวิตประจำวันในแต่ละแบบฝึกทักษะ

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้านการอ่านและการเขียน โดยใช้แผนภูมิกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการประเมินความเหมาะสมแผนการจัดการเรียนรู้การเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้านการอ่านและการเขียน โดยใช้แผนภูมิกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับ เหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, $S.D. = 0.16$) และมีประสิทธิภาพเท่ากับ 77.33/76.29 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดคือ 75/75

ทั้งนี้เนื่องจากแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ได้ผ่านขั้นตอนในการจัดทำอย่างมีระบบโดยออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพัฒนาการ ความต้องการและความสนใจของผู้เรียนโดยผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมทุกขั้นตอน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกโดยเฉพาะการเขียนที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จินต์ภาณี กองจินดา (2555: 84) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้แผนภูมิกราฟิก พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้การพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้แผนภูมิกราฟิก ผู้ศึกษาค้นคว้าพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ 86.42 / 82.45 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75 / 75 ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแผนการจัดการเรียนรู้การพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้แผนภูมิกราฟิก เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นโดยผ่านกระบวนการตามขั้นตอนการสร้างอย่างมีระบบและมีวิธีการเหมาะสมเริ่มตั้งแต่การศึกษาหลักสูตร เอกสารเกี่ยวข้องกับการสอนเขียนภาษาอังกฤษวิธีการหลักการทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้นวัตกรรมวิธีการที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้ง

ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรรารณา สุขประเสริฐ (2555: 87-88) การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ Graphic Organizer วิชาภาษาอังกฤษ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่ามีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.84/84.52 หมายความว่านักเรียนได้คะแนนใบงานและคะแนนการทดสอบย่อยท้ายแผนทั้ง 8 แผน คิดเป็นร้อยละ 81.84 และคะแนนจากทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 84.52 แสดงว่าแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ซึ่งการที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้วิจัยได้ออกแบบและจัดทำแผนอย่างเป็นระบบโดยออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนใช้แผนผังความคิดรวบรวมองค์ประกอบอธิบายขยายความและสรุปความรู้ความเข้าใจในบทเรียน

3. ความสามารถในการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แผนภูมิกราฟิก หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแผนภูมิกราฟิกเป็นแบบของการสื่อสารเพื่อให้นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมอย่างเป็นระบบ มีความเข้าใจง่าย กระชับ กะทัดรัด ชัดเจน ซึ่งเมื่อเรียนโดยใช้แผนภูมิกราฟิก จะทำให้ผู้เรียนมีความสุข สนุกสนานในการทำงาน มีความกระตือรือร้นในการเรียนดีและยังได้กำลังใจจากครูผู้สอนที่คอยให้คำชี้แนะ ทำให้นักเรียนมีความสนใจ มีทักษะการเขียนดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภรัตน์ สท้านพล (2554: 36) ได้ศึกษาการใช้แผนภูมิความหมายเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสูงขึ้นหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการใช้แผนภูมิความหมายเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ยัง

สอดคล้องกับงานวิจัยของโสภิตา คำดวง (2557) ได้ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิกเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจและการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจและการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิกเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจและการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.1 และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปริญญาตรี ศิลาลิศ (2559) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ B-SLIM Model และแผนภูมิกราฟิก ผลวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีคะแนนความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ B-SLIM Model และแผนภูมิกราฟิก หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้านการอ่านและการเขียน โดยใช้แผนภูมิกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67, S.D. = 0.47$) เนื่องจากการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้แผนภูมิกราฟิก กระตุ้นให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น ได้ฝึกปฏิบัติจริง ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลำจวน ศรีกมล (2555: 77) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ โดยใช้แผนภูมิกราฟิกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความพึงพอใจต่อการเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้แผนภูมิกราฟิก โดยรวมเฉลี่ยมีค่าเท่ากับ 4.16 ซึ่งอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษาค้นคว้าของแว

มณี นิลเชษฐ์ (2549 : 91) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แผนผังความคิด (Mind Mapping) ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ที่ใช้แผนการเรียนรู้การพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แผนผังความคิดทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้านในระดับมาก อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปริญญาตรี ศิลาลิศ (2559: 60) ได้ศึกษา การพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ B-SLIM Model และแผนภูมิกราฟิก พบว่า เจตคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการสอนเขียนภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ B-SLIM Model และแผนภูมิกราฟิก มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 คะแนนแสดงว่า นักเรียนมีเจตคติต่อการสอนเขียนภาษาอังกฤษ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งนักเรียนมีความคิดเห็นว่าการใช้ B-SLIM Model และแผนภูมิกราฟิก สามารถกระตุ้นการเขียนได้ดี ช่วยในการฝึกการเขียนได้ตลอดเวลา นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติซ้ำๆ ทำให้เกิดทักษะ ทำให้เขียนได้ถูกต้อง ทำให้มั่นใจในการเขียนมากขึ้น และเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนตลอดเวลา สามารถส่งเสริมกระบวนการคิดให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ อีกทั้งยังสนุกสนานเพลิดเพลิน และก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีในชั้นเรียนนอกจากนี้ นักเรียนยังภูมิใจเมื่อสามารถเขียนบรรยายภาษาอังกฤษได้ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การเลือกเนื้อหาที่จะนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรโดยคำนึงถึงวัยระดับความสามารถในด้านการอ่านและการเขียนของผู้เรียน ดังนั้นควรเลือกรื่องที่ทันสมัย มีเนื้อหา น่าอ่าน และมีประเด็นเสริมสร้างให้คิดหลากหลาย

แถมม ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจและเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น

1.2 ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีผู้เรียนไม่เคยเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้านการอ่านและการเขียน โดยใช้แผนภูมิกราฟิก มาก่อนผู้สอนควรมีการอธิบายหลักการว่า วิธีการเรียน ขั้นตอนการให้คะแนน จะทำให้นักเรียนเข้าใจในกิจกรรมการสอนและให้ความร่วมมือในการเรียนรู้เพื่อประสบความสำเร็จ

1.3 ควรจะสนับสนุนให้ผู้เรียนแต่ละคนได้รับโอกาสในการคิด ปฏิบัติกิจกรรม และมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างทั่วถึง ได้แสดงความคิดเห็น เพราะจะช่วยให้นักเรียนได้ปรับเปลี่ยนความคิดในทุกโอกาส เพื่อตั้งใจและมีความท้าทายในการเรียนของผู้เรียนให้อยากเรียนรู้มากขึ้น

1.4 ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่ควรจำกัดเวลาในการทำกิจกรรมของนักเรียนจนเกินไป ดังนั้นครูผู้สอนควรมีเวลาให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมอย่างเต็มที่ และปรับกิจกรรมการเรียนให้สนุกไม่เครียด เปิดโอกาสให้นักเรียนฝึกอ่านและจับใจความจากเรื่องง่ายไปหายาก และเสริมแรงให้กำลังใจในการเรียนควบคู่กันไป เพื่อให้ผู้เรียนมีความต้องการเรียนรู้มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แผนภูมิกราฟิก ในเนื้อหาบทเรียนวิชาอื่นๆ และระดับชั้นอื่นๆ อีก

2.2 ควรมีการศึกษาโดยใช้รูปแบบการสอนวิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้แผนภูมิกราฟิก ในแต่ละทักษะทางภาษา เช่น การฟัง การพูด

2.3 ควรทำการศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปทดลองหาประสิทธิภาพกับนักเรียนหลาย ๆ กลุ่ม เพื่อจะได้ข้อสรุปผลการวิจัยกว้างขวางและมั่นใจมากยิ่งขึ้น เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนให้มีความหลากหลายให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ มาพัฒนาการเรียนให้มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2546). *แนวทางการประเมินผลด้วยทางเลือกใหม่ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จินต์ภาณี กองจินดา. (2555) “การพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้แผนภูมิกราฟิก” ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทิพนิภา อรุณวิภาส. (2552). “ผลของการให้ข้อมูลย้อนกลับต่างรูปแบบและต่างวิธีที่มีต่อทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนอนุบาลวัดนางนอง ปรินญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน โครงการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- บัณฑิต นัตรีวิโรจน์. (2549). *การสอนการอ่านภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.
- ปรารธนา สุขประเสริฐ. (2555). “การเปรียบเทียบทักษะการอ่าน การเขียนภาษาอังกฤษ และการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ SQ4R กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ Graphic Organizer วิชาภาษาอังกฤษ” ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปรินุรัตน์ ศิลาเลิศ. (2559). “การพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ B-SLIM Model และแผนภูมิกราฟิก” ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2544). “นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้สูการวิจัยในชั้นเรียน” ใน *วิจัยในชั้นเรียน: หลักการสู่การปฏิบัติ*. หน้า 52. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ปแมเนจเม้นท์,
- ลำจวน ศรีกมล. (2555). “การพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ โดยใช้แผนภูมิกราฟิก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3” ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- แววมณี นิลเชษฐ์. (2549). *การพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แผนผังความคิด (Mind Mapping)*. มหาสารคาม : การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุมิตรา อังวัฒนกุล. (2539). *แนวคิดและเทคนิควิธีการสอนภาษาอังกฤษ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภรัตน์ สท้านพล (2554). “การใช้แผนภูมิความหมายเพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5” ปรินญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ มหาวิทยาลัยมหาสารคามศรีนครินทรวิโรฒ.
- โสภิตา คาด่วง. (2557). “การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิกเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจและการเขียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2” วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ศิริรัตน์ มงคล. (2553). *การพัฒนาการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยใช้ B-SLIM Model ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Gregory, Gayle H. and Herndon, Lynne E. *Differentiated Instructional Strategies for the Block Schedule*. Thousand Oaks : Corwin, 2010.

การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา

The Development of Guidelines to Promote the Competencies of Learners Secondary School.

พรพิชิต ทิทา¹, สมบัติ ท้ายเรือคำ²

Ponpichit Tita¹, Sombat Tayraukham²

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีความมุ่งหมาย 1) เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้การส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา 2) เพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน จำนวน 10 คน โดยเลือกแบบเจาะจง กลุ่มที่ 2 ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 25 ใช้วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจสำรวจ (EFA) จำนวน 625 คน และใช้วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) จำนวน 992 คน โดยการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) กลุ่มที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน จำนวน 7 คน โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในระยะที่ 1 คือ 1) แบบสอบถามการส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา ค่าอำนาจจำแนก เท่ากับ 0.41 ถึง 0.92 ความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 เครื่องมือที่ใช้ในระยะที่ 2 คือ แบบบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจสำรวจ (EFA) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การวิเคราะห์โมเดลองค์ประกอบตัวบ่งชี้การส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา ทั้ง 6 ด้าน 34 ตัวบ่งชี้มีค่าเป็นบวก ตั้งแต่ 0.614 ถึง 0.847 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า โดยเรียงลำดับค่านำหนักขององค์ประกอบจากมากไปน้อย คือ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการใช้วารณญาณในการรับข้อมูล ด้านการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา ด้านทักษะชีวิตและการสร้างสรรค์ผลงาน ด้านการใช้ภาษาในการสื่อสาร และด้านการส่งเสริมศักยภาพตามความถนัด น้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.847, 0.840, 0.782, 0.759, 0.664 และ 0.614 ตามลำดับ มีดัชนีวัดระดับความกลมกลืนระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้ค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 1153.306 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 521 ค่าค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) = 2.21 ค่า GFI = 0.945 ค่า AGFI = 0.947 ค่า CFI = 0.994 ค่า SRMR = 0.0620 และ ค่า RMSEA = 0.0301 แสดงว่า โมเดลมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง 2) แนวทางการส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 6 แนวทาง ได้แก่ การใช้ภาษาในการสื่อสาร

¹ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² รองศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ M.Ed. Candidate in Educational Research and Evaluation, Faculty of Education, Mahasarakham University

² Associate Professor, Faculty of Education, Mahasarakham University

การวัดและประเมินผล การวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา การใช้วิจารณญาณในการรับข้อมูล การส่งเสริมศักยภาพตามความถนัด ทักษะชีวิตและการสร้างสรรค์ผลงาน

คำสำคัญ : สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน, การพัฒนาตัวปั้งชี้

Abstract

The purposes of this research were 1) to develop indicators to promote the competencies of learners in secondary school and 2) to develop guidelines that promote the competencies of learners in secondary school. The samples were divided into 3 groups: group 1 are 10 experts by purposive sampling, group 2 are the teachers under the secondary educational service area office 25 used in the Exploratory Factor Analysis: EFA 625 people and used in the Confirmatory Factor Analysis : CFA 992 people random by stratified random sampling, Group 3 were 7 experts who supported and promoted the competencies of learners. The research instruments; Phase 1 used a Questionnaire form to promote the competencies of learners in secondary school. The discriminative power is 0.41 to 0.92 , the reliability is 0.95 and Phase 2 were In-depth Interview form for data analysis by basic statistical analysis Exploratory Factor Analysis (EFA) and Confirmatory Factor Analysis(CFA) using a computer program and content analysis.

The findings indicated that 1)the analysis model elements, the promoting indicators of the competencies of learners in secondary school, and 6 of the 34 indicators were positive, with values ranging from 0.614 to 0.847 with a statistical significance level 01. The factor loading is sorted descending by the weight of the sort from high to low is to provide Measurement and Evaluation, Judgment and Information, Problem Solving, Life Skills and Creativity, Language of Communication, and Potential and Aptitude. The factor loading of 0.847, 0.840, 0.782, 0.759, 0.664 and 0.614 in order. respectively with the index measure level of integration between models with empirical data. The chi – square (χ^2) = 1153.306 , Degree of Freedom (df) = 521, Relative chi – square (χ^2/df) = 2.21 , GFI = 0.945, AGFI = 0.947, CFI = 0.994, SRMR = 0.0620, and RMSEA = 0.0301 Indicating that the model has validity. 2) the promoting guidelines of the competencies of learners secondary school in data indicate that are included 6 components of Guidelines which are Language of Communication, Measurement and Evaluation, Problem Solving, Judgment and Information, Potential and Aptitude, and Life Skills and Creativity

Keywords: Competencies of Learners, Indicator Development

บทนำ

การศึกษาถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศและได้รับการคาดหวังให้ทำหน้าที่ต่าง ๆ ที่เป็นเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งในสภาวะการณ์ปัจจุบัน โลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม การเมือง เศรษฐกิจและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้วิถีชีวิตของคนมีความแตกต่างกันมากขึ้น ข้ามภาษา และข้ามวัฒนธรรมมาอาศัยอยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกัน ก่อให้เกิดเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม ดังนั้น การจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องให้ทันกับสถานการณ์โลกที่เต็มไปด้วยความรู้และข้อมูลที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งต้องวางแผนการผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศให้ก้าวทันต่อกระแสอาชีพในปัจจุบัน และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) ซึ่งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก มีความรู้และทักษะพื้นฐานรวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการเรียนต่อ การประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต และเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐาน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนโดยมุ่งให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะความสามารถ และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้หรือปฏิบัติงานหรือสร้างผลงานได้โดดเด่นกว่าเพื่อนร่วมงานอื่น ๆ ในชั้นเรียน ซึ่งมีอยู่ 5 ประการ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2555) ยังได้จัดทำแบบการ

ประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อเป็นแนวทางแก่ครูผู้สอน เพื่อใช้ในการประเมินสมรรถนะผู้เรียน ประกอบด้วย 5 สมรรถนะ 16 ตัวชี้วัด ดังนั้น ครูในฐานะผู้วางแผนการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนเกิดสมรรถนะหลักที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตยุคใหม่ของนักเรียน จะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง ว่ามีองค์ประกอบและวิธีการที่จะไปถึงเป้าหมายนั้นได้อย่างไร

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นและจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ทราบถึงองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน แต่ยังไม่มียานวิจัยที่แสดงถึงวิธีการหรือแนวทางสำหรับครูผู้สอน ในการที่จะนำไปใช้ในการส่งเสริมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาตัวบ่งชี้การส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา และหาแนวทางในการส่งเสริมตัวบ่งชี้ดังกล่าว โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาคัดเลือกตัวบ่งชี้ซึ่งได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วสร้างเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการใช้วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis : EFA) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) จากนั้นนำผลการวิจัยที่ได้ไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญต่อ เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตามองค์ประกอบในแต่ละด้านจากผลการวิจัยที่ได้ ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นข้อเสนอแนะสำหรับครูและผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้มีประสิทธิภาพและบรรลุจุดประสงค์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้การส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา

วิธีการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การพัฒนาตัวบ่งชี้การส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในระยะที่ 1 คือ

1. เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน จำนวน 9 คน โดยเลือกแบบเจาะจง ซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานตั้งแต่ 15 ปี ขึ้นไป เป็นอาจารย์ระดับมหาวิทยาลัยศึกษานิเทศก์ และครูผู้สอนในระดับโรงเรียน ใช้สำหรับสร้างและคัดเลือกตัวบ่งชี้การส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา

2. เป็น ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 25 ใช้วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจสำรวจ (EFA) จำนวน 625 คน และใช้วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) จำนวน 992 คน โดยการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในระยะที่ 2 คือ

1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน จำนวน 7 คน โดยเลือกแบบเจาะจง โดยมีวุฒิการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป และมีประสบการณ์ในด้านการสอนและการทำงานตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 7 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนศึกษานิเทศก์ ครูผู้สอน และอาจารย์มหาวิทยาลัย

ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง โดยศึกษาจากการ แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

เครื่องมือในระยะที่ 1 คือ แบบสอบถามการส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

เครื่องมือในระยะที่ 2 คือ แบบบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึก

การดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนแบ่งเป็น 2 ระยะ มีรายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนาตัวบ่งชี้การส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

1. การสร้างและคัดเลือกตัวบ่งชี้

1.1 ศึกษาแนวคิด เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสังเคราะห์และสร้างกรอบแนวคิด

1.2 ร่างตัวบ่งชี้การส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาในแต่ละด้าน ได้จำนวน 5 ด้าน 74 ตัวบ่งชี้

1.3 นำร่างองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ในแต่ละด้าน มาสร้างแบบประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (IOC) แล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ในกลุ่มตัวอย่างที่ 1 เพื่อคัดเลือกตัวบ่งชี้ โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (IOC)

1.4 นำแบบประเมินมาหาค่าเฉลี่ย และใช้เกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 และกรอบแนวคิดทั้งหมด 5 ด้าน

จำนวน 62 ตัวอย่าง

1.5 สร้างแบบประเมินความเหมาะสมของตัวบ่งชี้การส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ทั้งหมด 5 ด้าน จำนวน 62 ตัวอย่าง แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน ในกลุ่มตัวอย่างที่ 1 พิจารณาความเหมาะสมของบ่งชี้

1.6 นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและใช้เกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกตัวบ่งชี้ที่มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.51 ขึ้นไป และแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ปรากฏว่าตัวบ่งชี้ผ่านเกณฑ์ทุกตัว โดยค่าเฉลี่ยของความเหมาะสมของตัวบ่งชี้อยู่ระหว่าง 3.29 – 4.00 รวมทั้งหมด 62 ตัวอย่าง

1.7 สร้างแบบสอบถามการส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา จากนั้นนำไปเก็บข้อมูลกับครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 50 คน เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถาม โดยการหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม พบว่า ผ่านเกณฑ์ทุกข้อ ซึ่งผู้วิจัยคัดเลือกให้เหลือด้านละ 8 ตัวอย่าง เพื่อให้แต่ละด้านมีจำนวนเท่า ๆ กัน จะได้ทั้งหมด 40 ตัวอย่าง โดยมีค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ตั้งแต่ 0.41 ถึง 0.92 และความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.95

1.8 พิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บข้อมูลกับตัวอย่างกลุ่มที่ 2 ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) ต่อไป

2. การสำรวจและยืนยันตัวบ่งชี้

2.1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

2.1.1 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับตัวอย่างกลุ่มที่ 2 จำนวน 625 คน เพื่อสำรวจองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของการส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา

2.1.2 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ว่า

ได้กี่องค์ประกอบ และมีกี่ตัวบ่งชี้ที่สำคัญในแต่ละองค์ประกอบ พบว่ามี 6 องค์ประกอบ 34 ตัวบ่งชี้ คือ การใช้ภาษาในการสื่อสาร การวัดและประเมินผล การวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา การใช้วิจรณ์ญาณในการรับข้อมูล การส่งเสริมศักยภาพตามความถนัด และทักษะชีวิตและการสร้างสรรค์ผลงาน

2.1.3 สร้างแบบสอบถามการส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ทั้งหมด 6 องค์ประกอบ จำนวน 34 ตัวบ่งชี้ เพื่อนำไปเก็บข้อมูลและวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ต่อไป

2.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

2.1.1 นำแบบสอบถามที่ได้จากขั้นตอนการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ไปเก็บข้อมูลกับตัวอย่างกลุ่มที่ 2 จำนวน 992 คน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2.1.2 นำข้อมูลมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Confirmatory Factor Analysis: CFA) แล้วพิจารณาค่าสถิติที่สำคัญที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา

2.1 นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันมาเรียงลำดับความสำคัญในแต่ละองค์ประกอบ แล้วนำไปสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้เชี่ยวชาญ ที่เป็นตัวอย่างจำนวน 7 คน ในประเด็นคำถาม คือ องค์ประกอบแต่ละด้านควรมีวิธีดำเนินการอย่างไร จึงจะเป็นการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในระบะที่ 1

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ

1.1 วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น โดยพิจารณาค่าสถิติพื้นฐานได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S)

1.2 วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation coefficient) เพื่อดูลักษณะความสัมพันธ์ของตัวบ่งชี้

1.3 วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ด้วยวิธีการสกัดแบบตัวประกอบสำคัญ (Principal Component Analysis : PC) และหมุนแกนแบบอโรธอนอล (Orthogonal) โดยวิธีแวนิเมกซ์ (Varimax) เพื่อสังเคราะห์ตัวบ่งชี้ การวิเคราะห์ประมาณค่า Commuality ซึ่งเป็นความแปรปรวนที่มีความสัมพันธ์แต่ละด้านร่วมกันในองค์ประกอบ

2. วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

2.1 วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเพื่อให้ทราบลักษณะการแจกแจงของข้อมูล โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐานได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) และค่าความเบ้ (Skewness) ค่าความโด่ง (Kurtosis)

2.2 วิเคราะห์ค่าสถิติสำคัญที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ ค่าสถิติไค-สแควร์ (Chi-Square Statistic), ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (Relative Chi-Square), ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน GFI (Goodness of Fit), ค่าดัชนีวัดระดับกลมกลืนคะแนนมาตรฐาน, ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองที่ปรับแก้แล้ว AGFI (Adjusted Goodness of Fit), ค่าดัชนีวัดระดับกลมกลืนเปรียบเทียบ CFI, ค่าราก

ของค่าเฉลี่ยกำลังสองของเศษเหลือในรูปของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation)

การวิเคราะห์ข้อมูลในระบะที่ 2

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วนำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา และใช้เกณฑ์ในการพิจารณาความถี่ของผู้เชี่ยวชาญ ร้อยละ 60 ขึ้นไป แล้วสรุปเป็นแนวทางการส่งเสริมในแต่ละองค์ประกอบ

ผลการวิจัย

ระบะที่ 1 การพัฒนาตัวบ่งชี้การส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) พบว่า ต้ององค์ประกอบทั้งหมด 8 องค์ประกอบ ซึ่งการพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบว่าตัวแปรแต่ละตัวควรจะอยู่องค์ประกอบใด ผู้วิจัยใช้เกณฑ์พิจารณาค่าตัวแปรที่มีน้ำหนักองค์ประกอบมากกว่า .30 โดยคัดเลือกตัวแปรที่มีน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุดบนองค์ประกอบนั้น ถ้าตัวแปรใดมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบใกล้เคียงกันหลายค่ามากกว่า 1 องค์ประกอบ ผู้วิจัยพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุดที่สุด ที่สูงกว่าองค์ประกอบอื่นตั้งแต่ .10 ขึ้นไป ซึ่งจะถือว่าเป็นตัวแปรที่ไม่ซับซ้อน และองค์ประกอบที่ข้อคำถามหรือตัวแปรไม่ถึง 3 ข้อ ผู้วิจัยจะตัดองค์ประกอบนั้นออกเพราะถือว่าเป็นองค์ประกอบที่ไม่ชัดเจน ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบปรากฏว่าต้ององค์ประกอบใหม่ 6 องค์ประกอบ 34 ตัวบ่งชี้ มีค่า Commuality (h^2) ตั้งแต่ .412 ถึง .976 ค่า Eigen Value สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 72.329 ของความแปรปรวนของการส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1

ลำดับ	ชื่อองค์ประกอบ	ตัวบ่งชี้	น้ำหนักองค์ประกอบ
1	ด้านการใช้ภาษาในการสื่อสาร	9	0.664
2	ด้านการวัดและประเมินผล	8	0.847
3	ด้านการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา	7	0.782
4	ด้านการใช้วิจารณญาณในการรับข้อมูล	4	0.840
5	ด้านการส่งเสริมศักยภาพตามความถนัด	3	0.614
6	ด้านทักษะชีวิตและการสร้างสรรค์ผลงาน	3	0.759
รวมจำนวนตัวบ่งชี้		34	

Eigen Value % ความแปรปรวน = 72.329

ดังนั้นจึงสามารถเขียนเป็นโมเดลโครงสร้าง ตัวบ่งชี้การส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษา จากองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ จำนวน 34 ตัวบ่งชี้ ผู้วิจัยจึงทำการ วิเคราะห์ในขั้น ตอนต่อไป

2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน อันดับสอง ได้ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวบ่งชี้ การส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับ มัธยมศึกษา ทั้ง 6 องค์ประกอบ มีค่าเป็นบวก มีค่า ตั้งแต่ 0.614 ถึง 0.847 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่าโดยค่าน้ำหนักองค์ประกอบเรียงลำดับ จากมากไปน้อย คือ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการใช้วิจารณญาณในการรับข้อมูล ด้านการ วางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา ด้านทักษะชีวิตและการ สร้างสรรค์ผลงาน ด้านการใช้ภาษาในการสื่อสาร และด้านการส่งเสริมศักยภาพตามความถนัด น้ำ

หนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.847, 0.840, 0.782, 0.759, 0.664 และ 0.614 ตามลำดับ มีดัชนีวัดระดับ ความกลมกลืนระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้ค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 1153.306 ค่าความ น่าจะเป็น (P-value) เท่ากับ 0.000 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 521 ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 2.21 ค่า GFI = 0.945 ค่า AGFI = 0.947 ค่า CFI = 0.994 ค่า SRMR = 0.0620 ค่า RMSEA = 0.030 เนื่องจากค่าไค-สแควร์ (χ^2) มีนัยสำคัญ ($p < .05$) แต่ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) น้อยกว่า 3.00 ดัชนี GFI และ ดัชนี AGFI มีค่ามากกว่า 0.90 ดัชนี CFI มีค่ามากกว่า 0.95 ค่า SRMR มีค่าต่ำ กว่า 0.08 และค่า RMSEA มีค่าต่ำกว่า 0.06 ถือว่า โมเดลองค์ประกอบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิง ประจักษ์ (เสรี ชัดรัมย์, 2547 อ้างถึงใน สมบัติ ท้าย เรือคำ, 2555) (ตารางที่ 2 ภาพประกอบที่ 1)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง

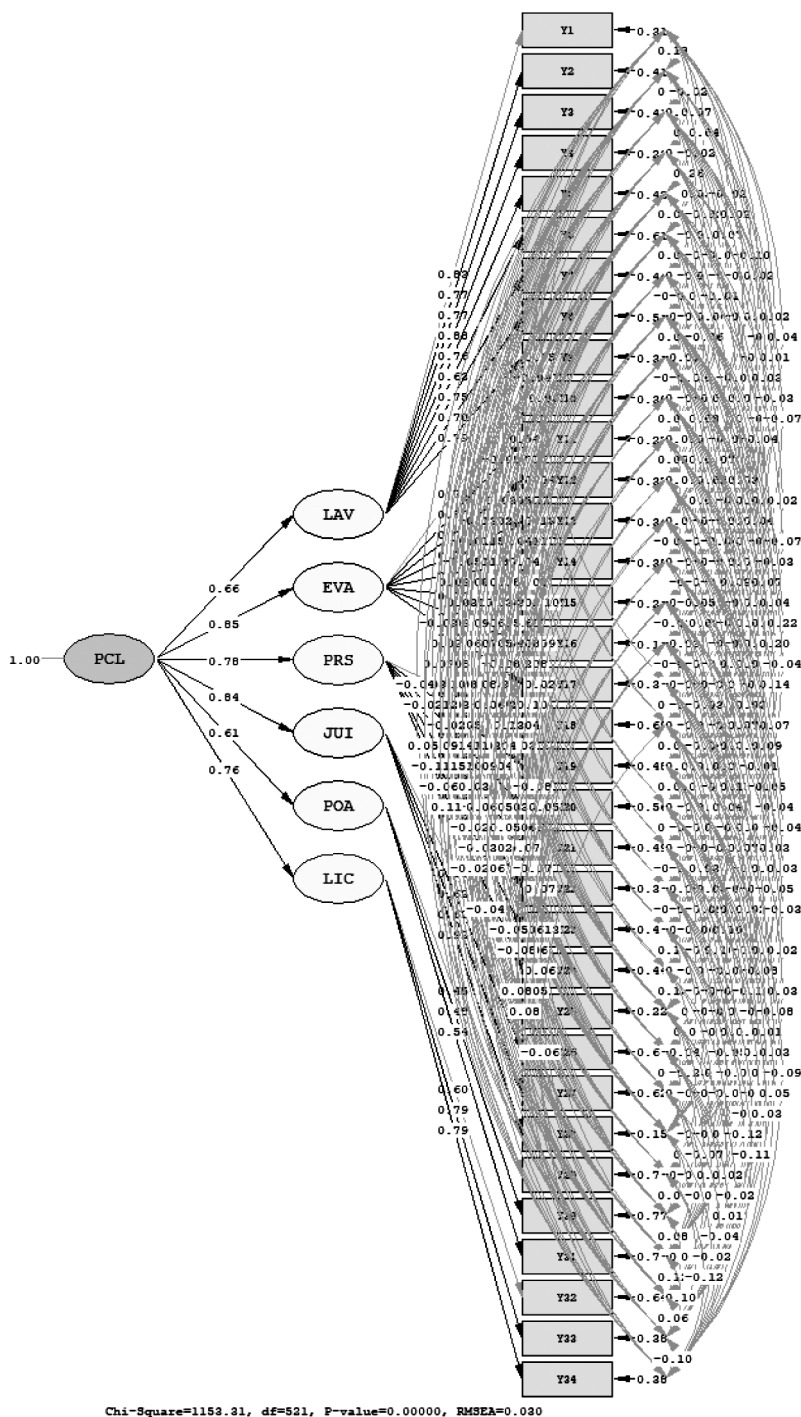
ตัวแปร	ตัวบ่งชี้	น้ำหนักองค์ประกอบ	R ²	สัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบ
องค์ประกอบที่ 1 ด้านการใช้ภาษาในการสื่อสาร		0.664	0.441	0.498
Y1	1. ให้ผู้เรียนฝึกพูดสัมภาษณ์ในสถานการณ์จำลอง	0.831	0.690	0.069
Y2	2. ให้ผู้เรียนฝึกพูดอธิบายวิธีการทำอาหาร ประดิษฐ์สิ่งของ	0.768	0.590	-0.060
Y3	3. ให้ผู้เรียนฝึกอ่านข่าว เรื่องสั้น บทละครสั้น และบทอ่านประเภทต่างๆ ประเด็นที่อยู่ในความสนใจของสังคม	0.768	0.590	0.087
Y4	4. ให้ผู้เรียนฝึกสนทนาโดยใช้บทบาทสมมุติ ตามสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวในชีวิตประจำวัน	0.879	0.773	0.309
Y5	5. ให้ผู้เรียนฝึกเขียนบันทึกประจำวัน บรรยายประสบการณ์และเหตุการณ์ที่ประทับใจ	0.761	0.580	0.113
Y6	6. ให้ผู้เรียนฝึกอ่านออกเสียงบทอ่าน ข่าว บทความประเภทสารคดี และบันเทิงคดี	0.620	0.392	-0.166
Y7	7. ให้ผู้เรียนฝึกฟังบทสนทนา เพลง นิทาน ข่าวแล้วตอบคำถาม สรุปใจความสำคัญ	0.749	0.560	0.172
Y8	8. ให้ผู้เรียนฝึกพูดรายงานข่าว เหตุการณ์ อธิบายแผนภูมิ กราฟ พูดสุนทรพจน์ การโต้ว่าที่ พูดอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ	0.703	0.494	0.157
Y9	9. ให้ผู้เรียนจัดทำและแสดงละครเรื่องที่น่าสนใจ แล้วร่วมกันแสดงความคิดเห็นเชิงสร้างสรรค์	0.794	0.630	0.379
องค์ประกอบที่ 2 ด้านการวัดและประเมินผล		0.847	0.718	0.619
Y10	1. ประเมินความสามารถหลายด้านตามสภาพจริง เช่น ความเอาใจใส่ อดทน วินัย ตามลักษณะของผู้เรียน	0.779	0.606	-0.053
Y11	2. ประเมินผลงานที่แสดงให้เห็นคุณลักษณะหลายด้านของผู้เรียน	0.854	0.730	0.253
Y12	3. นำผลการประเมินมาปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนรู้อีกเพื่อเพิ่มระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน	0.795	0.632	0.063
Y13	4. ใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย	0.810	0.657	-0.050
Y14	5. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความรู้สึก (Reflect) ต่อผลงานของตนเอง	0.807	0.652	0.065
Y15	6. กำหนดงานและเกณฑ์ในการประเมินที่ชัดเจน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม	0.846	0.716	0.162
Y16	7. ใช้วิธีการทดสอบที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง (Authentic Test)	0.929	0.863	0.578
Y17	8. ดำเนินการวัดและประเมินผลไปพร้อมกับการสอนอย่างต่อเนื่องเพื่อประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียน	0.805	0.648	0.093
องค์ประกอบที่ 3 ด้านการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา		0.782	0.611	0.782
Y18	1. ให้ผู้เรียนดำเนินการตามแผนการแก้ปัญหาที่กำหนดไว้	0.552	0.305	-0.276
Y19	2. ให้ผู้เรียนสรุปผลของการแก้ปัญหา และนำผลการแก้ปัญหาไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์อื่น ๆ อย่างสร้างสรรค์	0.719	0.518	0.411
Y20	3. ให้ผู้เรียนวิเคราะห์และระบุปัญหาที่เกิดจากสถานการณ์	0.665	0.443	0.137

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (ต่อ)

ตัวแปร	ตัวบ่งชี้	น้ำหนักองค์ประกอบ	R ²	สัมประสิทธิ์คะแนนองค์ประกอบ
Y21	4. ให้ผู้เรียนวางแผนการแก้ปัญหา โดยพิจารณาข้อดีและข้อจำกัดของวิธีการแก้ปัญหา	0.717	0.514	0.708
Y22	5. ให้ผู้เรียนฝึกกระบวนการคิดที่ใช้เหตุผลพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหา	0.827	0.683	0.440
Y23	6. ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ สรุปผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ หรือเหตุการณ์ในปัจจุบัน	0.724	0.524	0.662
Y24	7. ให้ผู้เรียนวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เพื่อสร้างทางเลือกในการแก้ไขปัญหา และตัดสินใจเลือกแนวทางที่เหมาะสมที่สุดพร้อมระบุเหตุผล	0.747	0.558	0.299
องค์ประกอบที่ 4 ด้านการใช้วิจารณญาณในการรับข้อมูล		0.840	0.706	0.840
Y25	1. ให้ผู้เรียนสรุปย่อจากการอ่านเรื่องสั้น สารคดี บทความ เรื่องที่สนใจ แล้วนำมาเสนอ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชั้นเรียน	0.884	0.781	1.178
Y26	2. ให้ผู้เรียนฝึกโต้แย้งเชิงสร้างสรรค์จากข่าวในสื่อต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น	0.615	0.378	-0.184
Y27	3. ฝึกให้ผู้เรียนวิเคราะห์ข่าวจากสื่อต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล	0.620	0.385	0.090
Y28	4. ให้ผู้เรียนพูดและเขียน วิเคราะห์วิจารณ์ข่าว เหตุการณ์ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม	0.923	0.852	0.770
องค์ประกอบที่ 5 ด้านการส่งเสริมศักยภาพตามความถนัด		0.614	0.377	0.614
Y29	1. จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นหาและกำหนดเป้าหมายในชีวิตของตนเองให้เหมาะสมตามศักยภาพของแต่ละบุคคล	0.455	0.207	0.440
Y30	2. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถตามความถนัดของตนเอง	0.479	0.230	0.298
Y31	3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนยอมรับความแตกต่างทางความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นอย่างจริงใจ	0.535	0.287	0.569
องค์ประกอบที่ 6 ด้านทักษะชีวิตและการสร้างสรรค์ผลงาน		0.759	0.576	0.759
Y32	1. จัดกิจกรรมจิตอาสาให้ผู้เรียนอาสาหรือสมัครใจช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทน	0.603	0.364	0.130
Y33	2. สร้างสถานการณ์จำลองให้ผู้เรียนได้แสดงออกในการปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงจากการกระทำที่ไม่พึงประสงค์	0.790	0.624	0.626
Y34	3. ให้ผู้เรียนจัดนิทรรศการส่งเสริมการสร้างสรรค์โครงงานที่แปลกใหม่	0.789	0.623	0.752

Chi-square = 1153.306 df = 521 $\chi^2/df = 2.21$

GFI = 0.945, AGFI = 0.947, CFI = 0.994, SRMR = 0.062, RMSEA = 0.030

Chi-square = 1153.306 df = 521 $c^2/df = 2.21$

GFI = 0.945, AGFI = 0.947, CFI = 0.994, SRMR = 0.062, RMSEA = 0.030

ภาพประกอบที่ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองตัวบ่งชี้การส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา

ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองพบว่า ตัวบ่งชี้การส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา มี 6 องค์ประกอบ 34 ตัวบ่งชี้ ผู้วิจัยนำไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน ตีฆานีเทศก์ ครูผู้สอน และอาจารย์มหาวิทยาลัย พบว่า ผู้เชี่ยวชาญให้แนวทางในการส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา จาก 6 องค์ประกอบ ได้ทั้งหมด 38 ข้อ เมื่อทำการวิเคราะห์เนื้อหา และใช้เกณฑ์ในการพิจารณาความถี่ของผู้เชี่ยวชาญ ร้อยละ 60 ขึ้นไป สามารถสรุปเป็นแนวทางในการส่งเสริมในแต่ละองค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้ออกมานำเสนอผลเปิดโอกาสให้ได้แสดงความคิดเห็นหรืออภิปราย องค์ประกอบที่ 2 ประเมินตามสภาพจริง สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และนำผลการประเมินมาใช้แก้ไขข้อบกพร่องทางการเรียนรู้ของผู้เรียน องค์ประกอบที่ 3 ฝึกวางแผนการแก้ปัญหา โดยออกแบบวิธีการหรือขั้นตอน จากสถานการณ์ กิจกรรม หรือปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันขององค์ประกอบที่ 4 ฝึกวิเคราะห์ วิเคราะห์ข่าว หรืออภิปรายเชิงสร้างสรรค์ จากข่าวที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ปัจจุบัน องค์ประกอบที่ 5 พัฒนาศักยภาพนักเรียนตามความถนัด โดยการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย องค์ประกอบที่ 6 ทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น เพื่อฝึกกระบวนการทำงาน และนำมาสร้างสรรค์ผลงานของตนเอง

อภิปรายผล

1. ผลการวิจัยการพัฒนาตัวบ่งชี้การส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ได้

ตัวบ่งชี้การส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 34 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านการใช้ภาษาในการสื่อสาร ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา ด้านการใช้วิจารณญาณในการรับข้อมูล ด้านการส่งเสริมศักยภาพความความถนัด และด้านการส่งเสริมศักยภาพความความถนัด ทักษะชีวิตและการสร้างสรรค์ผลงาน สอดคล้องกับ Hipkins (2006) ได้ศึกษาการประเมินสมรรถนะหลักในการกำหนดหลักสูตรการศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์ พบว่า สมรรถนะหลักประกอบด้วย ทักษะความรู้ บุคลิกลักษณะและคุณค่าในการทำงาน โดยที่สามารถประเมินได้จากสิ่งที่แสดงให้เห็นได้จากการกระทำของบุคคล โดยสมรรถนะหลักที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาของประเทศนิวซีแลนด์ ประกอบด้วยความสามารถ 5 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการคิด ความสามารถในการบริหารจัดการตนเอง ความสามารถในการใช้ภาษา สัญลักษณ์และตัวหนังสือ ความสามารถในการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น และความสามารถในการมีส่วนร่วมและให้การสนับสนุน และผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของตัวบ่งชี้การส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา พบว่า คำนำหน้าองค์ประกอบเรียงลำดับจากมากไปน้อยคือ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการใช้วิจารณญาณในการรับข้อมูล ด้านการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา ด้านทักษะชีวิตและการสร้างสรรค์ผลงาน ด้านการใช้ภาษาในการสื่อสาร และด้านการส่งเสริมศักยภาพตามความถนัด ดังที่ ปรียา สงค์ประเสริฐ. (2555) กล่าวว่า การที่จะสร้างสมรรถนะสำคัญให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้นั้น สิ่งแรก คือ ครูในฐานะผู้วางแผนจัดการเรียนรู้นั้น ให้นักเรียนเกิดสมรรถนะหลักที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตยุคใหม่ของนักเรียนจะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง ว่า มีองค์ประกอบและวิธีการที่จะไปถึงเป้าหมายนั้นได้

อย่างไร ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนครูจะต้องเป็นผู้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ฝึกการวางแผนการดำเนินงานที่เป็นระบบ การลงมือปฏิบัติตามแผนและการสรุปผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และมีทักษะในการค้นคว้าหาความรู้ โดยครูเป็นเพียงผู้ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน วางแผนและจัดสภาพแวดล้อมที่ดีในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้มีโอกาสพัฒนาทักษะความรู้และความสามารถในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งมีงานศึกษา ชูไกรไทย (2553) กล่าวว่า การมีสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 นั้น ต้องให้ความสำคัญกับการคิด การส่งเสริมให้นักเรียนคิดเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง โดยเฉพาะความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ซึ่งเป็นความคิดเริ่มต้นที่จะนำไปสู่ความสามารถในการคิดแบบอื่น ๆ การคิดวิเคราะห์เป็นการแยกแยะสิ่งต่าง ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ การความเข้าใจที่ชัดเจนจนนำไปสู่การตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และ Schoonover Associates (2005) ได้อธิบายในเชิงเปรียบเทียบว่า สมรรถนะเป็นบทสรุปของพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดผลงานที่ดีเลิศ (Excellent Performance) ดังนั้น ความรู้อย่างเดียวไม่ถือเป็นสมรรถนะเว้นแต่ความรู้ในเรื่องนั้นจะนำมาประยุกต์ใช้กับงานให้ประสบผลสำเร็จจึงถือเป็นส่วนหนึ่งของสมรรถนะ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) กล่าวว่า ยุทธศาสตร์ที่จะนำไปสู่การพัฒนาความสามารถในการคิดของผู้เรียน ได้แก่ สอนด้วยการตั้งคำถาม เช่น เทคนิคการตั้งคำถามโดยใช้หมวดความคิด 6 ใบ ของ Edward de Bono หรือโดยใช้กรอบการถามของ Benjamin Boom หรือใช้คำถามความคิดสร้างสรรค์ทั้งคำถามเดี่ยว และคำถามแบบชุด สอนโดยใช้แผนที่ความคิด (Mind Mapping) ฝึกการวิเคราะห์และสังเคราะห์ การแลกเปลี่ยน

เรียนรู้ร่วมกัน บันทึกการเรียนรู้ บันทึกข้อสงสัย ความรู้สึกส่วนตัวความคิดที่เปลี่ยนไป การถามตนเอง โดยการวางแผนจัดระเบียบ คิดไตร่ตรองในเรื่องการเรียนรู้ของตนเอง การประเมินตนเอง เพื่อประเมินความคิด และความรู้สึกของตนเอง

2. ผลการวิจัยการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ทั้งหมด 6 องค์ประกอบ จำนวน 38 ข้อ สอดคล้องกับ ทักษิณา เครือหงส์ (2550) ได้เสนอแนวทางสำหรับผู้สอน เพื่อนำไปใช้ในการส่งเสริมสมรรถนะของผู้เรียน โดยใช้หลักการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ได้แก่ 1) ครูผู้สอนต้องมีความรู้ ความเข้าใจ รู้เป้าหมายของการจัดการศึกษาและหลักสูตรการศึกษา จัดทำแผนการสอนและเอกสารประกอบการสอน 2) มีการวิเคราะห์ศักยภาพของผู้เรียนและเข้าใจผู้เรียนเป็นรายบุคคล ใช้หลักการวิเคราะห์ผู้เรียน เช่น วิเคราะห์จากรูปแบบการเรียนรู้ ความภูมิใจตนเอง เจตคติต่อวิชา ความคาดหวังในการเรียน ใช้แบบวัดความรู้พื้นฐานของผู้เรียน (Pretest) ก่อนเรียน วัดผลการเรียนของผู้เรียนเป็นรายหน่วยและมีการมอบหมายงานให้ผู้เรียนในระหว่างการเรียนการสอน 3) ครูผู้สอนต้องมีความสามารถในการจัดประสบการณ์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 4) มีการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองและผู้เรียน เช่น ใช้คอมพิวเตอร์ในการหาความรู้จากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มอบหมายให้นักเรียนค้นคว้าและนำมาอภิปรายในชั้นเรียน ฝึกการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป พัฒนาและใช้สื่อการสอนโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 5) ต้องมีการประเมินผลการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียนและอิงพัฒนาการของผู้เรียน 6) มีการนำผลประเมินมาปรับเปลี่ยนการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ 7) มีการวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนและนำผลไปใช้พัฒนาผู้เรียน

นอกจากนี้ บุพผชาติ ทัพหิกรณ์ (2551) ได้กล่าวว่า การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงแนวคิด และครูสามารถเลือกใช้ได้ตามความถนัดหรือความสนใจเช่น การใช้วีดิทัศน์ เพลงและเสียง โปรแกรมประยุกต์ เทคโนโลยีการสื่อสาร เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า ในการส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา ครูผู้สอนควรให้ความสำคัญ และส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ โดยนำตัวบ่งชี้ และแนวทางการส่งเสริมทั้ง 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการใช้วิจารณญาณ ในการรับข้อมูล ด้านการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา ด้านทักษะชีวิตและการสร้างสรรค์ผลงาน ด้านการใช้ภาษาในการสื่อสาร และด้านการส่งเสริมศักยภาพตามความถนัด มาพิจารณาวางแผนเพื่อหาแนวปฏิบัติในการส่งเสริมให้นักเรียนมีสมรรถนะที่สูงยิ่งขึ้น

1.2 จากผลการวิจัย องค์ประกอบที่มีความสำคัญมากเป็นอันดับหนึ่ง คือ ด้านการวัดและประเมินผล ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา จะประสบผลสำเร็จได้นั้น ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้และเข้าใจถึงวิธีการวัดและประเมินผล และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ซึ่งจะทำให้ทราบข้อมูลเบื้องต้นในด้านต่าง ๆ ของนักเรียน ทำให้ทราบถึงผลการสอนของครูว่ามีประสิทธิผลมากน้อยเพียงไร และได้ข้อมูลในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการสอนหรือการกำหนดจุดมุ่งหมายในการสอนที่เหมาะสมต่อไป และปรับเทคนิควิธีการสอนที่เหมาะสมให้นักเรียนเป็นรายบุคคลกรณี

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากตัวบ่งชี้การส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนที่เกิดขึ้น ควรมีการพัฒนาคู่มือเพื่อใช้ในการพัฒนาครูผู้สอนให้มีศักยภาพในการส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

2.2 จากการศึกษาซึ่งจะเป็นการสอบถามจากทรศนะของครูผู้สอน ซึ่งอาจจะลองศึกษาในมุมมองหรือทรศนะของผู้เรียนว่ามีทรศนะเกี่ยวกับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ทักษิณา เครือหงส์. (2550). *รายงานการวิจัยเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ*.
- บุปผชาติ ทัทพิกรณ์. (2551). *การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนการสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ.
- ปรียา สงค์ประเสริฐ. (2555). *การพัฒนารูปแบบการสร้างสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม)*. 3(6) : 108-123 ; กรกฎาคม-ธันวาคม.
- มณฑนา ชูไกรไทย. (2553). *การพัฒนาตัวชี้วัดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. ปรินญาณิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมบัติ ท้ายเรือคำ. (2555). *สถิติขั้นสูง สำหรับการวิจัยทางการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2 มหาสารคาม : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553) *แนวทางการนำจุดเน้นพัฒนาผู้เรียนสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555). *แบบการประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- Hipkins R. (2006). *Assessing Key Competencies : Why Would We? How Could We?*. Wellington : New Zealand Council for Educational Research.
- Schoonover. (2005). *A Competency FAQ's*. [online]. [cited 17 July 2017]. Available from : URL: http://www.schoonover.com/competency_faqs.htm#1

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ หลักเกณฑ์และคำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์ บทความ หรือ บทความวิจัย (Instructions for the Authors)

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีนโยบายในการส่งเสริมเผยแพร่งานวิชาการและงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ และเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ โดยครอบคลุมวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การศึกษาศิลปกรรม ดนตรี สถาปัตยกรรม ภาษา วรรณกรรม กำหนดการตีพิมพ์ปีละ 6 ฉบับ ออกราย 2 เดือน คือ เล่ม 1 มกราคม – กุมภาพันธ์ / เล่ม 2 มีนาคม – เมษายน/เล่ม 3 พฤษภาคม – มิถุนายน/เล่ม 4 กรกฎาคม – สิงหาคม /เล่ม 5 กันยายน – ตุลาคม และ เล่ม 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม โดยรูปแบบผลงานที่วารสารจะรับพิจารณา มี 3 ประเภท คือ บทความทั่วไป บทความวิจัย และบทวิจารณ์หนังสือ บทความวิชาการ และบทความวิจัยที่จะนำมาตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคามนี้จะต้องได้รับการตรวจสอบทางวิชาการ (Peer review) ซึ่งปกติจะมี Double Blind หรือ Triple Blind ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย เพื่อให้วารสารมีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากล และนำไปอ้างอิงได้ ผลงานที่ส่งมาตีพิมพ์ จะต้องมีการเป็นงานทบทวนความรู้เดิมและเสนอความรู้ใหม่ที่ทันสมัยรวมทั้งข้อคิดเห็นที่เกิดประโยชน์ต่อผู้อ่าน ผลงานไม่เคยถูกนำไปตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และไม่ได้อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารใดๆ การเตรียมต้นฉบับที่จะมาลงตีพิมพ์ ควรปฏิบัติตามคำแนะนำ ดังนี้

การเตรียมต้นฉบับสำหรับบทความและบทความวิจัย

1. **ภาษา** เป็นภาษาไทยหรืออังกฤษก็ได้ ถ้าเป็นภาษาไทย ให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์หรือการเขียนทับศัพท์ให้ยึดหลักของราชบัณฑิตยสถาน พยายามหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาอังกฤษในข้อความ ยกเว้นกรณีจำเป็น ศัพท์ภาษาอังกฤษที่ปนไทย ให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมด ยกเว้นชื่อเฉพาะซึ่งต้องขึ้นต้นด้วยตัวอักษรใหญ่ ถ้าเป็นภาษาอังกฤษ ควรให้ผู้เชี่ยวชาญในภาษาอังกฤษตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะส่งต้นฉบับ
2. **ขนาดของต้นฉบับ** พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสัน ขนาด เอ 4 (216 x 279 มม.) ควรเว้นระยะห่างจากขอบกระดาษด้านบนและซ้ายมืออย่างน้อย 40 มม. (1.5 นิ้ว) ด้านล่างและขวามืออย่างน้อย 25 มม. (1 นิ้ว) พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด ด้วยรูปแบบอักษร browallia New
3. **จำนวนหน้า** บทความและบทความวิจัย **ไม่ควรเกิน 12 หน้า**
4. **การส่งผลงาน online** สามารถเข้าไปดูรายละเอียดที่ www.journal.msu.ac.th
5. หากจัดรูปแบบไม่ถูกต้อง ทางวารสารจะไม่รับพิจารณาผลงาน

การเรียงลำดับเนื้อหา

1. **บทความวิจัย**
 - 1.1 **ชื่อเรื่อง (title)** ควรสั้น กระชับ และสื่อเป้าหมายหลักของการศึกษาวิจัย ไม่ใช่คำย่อ ความยาวไม่ควร เกิน 100 ตัวอักษร ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้หน้าชื่อเรื่องภาษา

ไทยขึ้นก่อน

1.2 ชื่อผู้พิมพ์และที่อยู่ ให้มีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ และระบุตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงานหรือสถาบัน ที่อยู่ และ E-mail ของผู้พิมพ์ เพื่อใช้ติดต่อเกี่ยวกับต้นฉบับและบทความที่ตีพิมพ์แล้ว

1.3 บทคัดย่อ (abstract) ให้มีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ เป็นเนื้อความย่อที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย โดยเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา เช่น วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา ผลงานและการวิจารณ์อย่างต่อเนื่องกัน ไม่ควรเกิน 250 คำ หรือ 15 บรรทัด ไม่ควรมีคำย่อ ให้บทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อนภาษาอังกฤษ

1.4 คำสำคัญหรือคำหลัก (keywords) ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ใส่ไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษา

1.5 บทนำ (introduction) เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมาและเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย ให้ข้อมูลทางวิชาการพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องอย่างคร่าว ๆ และมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาและการวิจัยนั้นด้วย

1.6 วิธีการศึกษา ให้ระบุรายละเอียดวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งที่น่ามาศึกษา จำนวนลักษณะเฉพาะของตัวอย่างที่ศึกษา ตลอดจนเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการศึกษา อธิบายวิธีการศึกษา หรือแผนการทดลองทางสถิติ การสุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1.7 ผลการศึกษา (results) แจ้งผลที่พบตามลำดับหัวข้อของการศึกษาวิจัยอย่างชัดเจน ใต้ใจความ ถ้าผลไม่ซับซ้อนไม่มีตัวเลขมาก ควรใช้คำบรรยาย แต่ถ้ามีตัวเลขมาก ตัวแปรมาก ควรใช้ตาราง แผนภูมิแทน ไม่ควรมีเกิน 5 ตารางหรือแผนภูมิ ควรแปลความหมายและวิเคราะห์ผลที่ค้นพบ และสรุปเปรียบเทียบกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

1.8 วิจารณ์และสรุปผล (discussion and conclusion) ชี้แจงว่าผลการศึกษาตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หรือแตกต่างไปจากผลงานที่มีผู้รายงานไว้ก่อนหรือไม่ อย่างไร เหตุผลใดจึงเป็นเช่นนั้น และมีพื้นฐานอ้างอิงที่เชื่อถือได้ และให้จบด้วยข้อเสนอแนะที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ หรือที่ประเด็นคำถามการวิจัย ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยต่อไป

1.9 ตาราง รูป รูปภาพ และแผนภูมิ ควรคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็น และต้องมีคำอธิบายสั้นๆ แต่สื่อความหมาย ได้สาระครบถ้วน ในกรณีที่เป็นตาราง คำอธิบาย ต้องอยู่ด้านบน ในกรณีที่เป็นรูปภาพ หรือแผนภูมิ คำอธิบายอยู่ด้านล่าง

1.10 กิตติกรรมประกาศ ระบุสั้นๆ ว่าได้รับการสนับสนุนทุนวิจัย และความช่วยเหลือจากองค์กรใดหรือใครบ้าง

1.11 เอกสารอ้างอิง (references) สำหรับการพิมพ์เอกสารอ้างอิง ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษโดยมีหลักการทั่วไป คือ เอกสารอ้างอิงต้องเป็นที่ถูกตีพิมพ์และได้รับการยอมรับทางวิชาการ ไม่ควรเป็นบทคัดย่อ และไม่ใช้การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล ถ้ายังไม่ได้ถูกตีพิมพ์ ต้องระบุว่า รอการตีพิมพ์ (in press)

2. บทความทั่วไป

2.1 ชื่อเรื่อง ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.2 ผู้แต่ง ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

- 2.3 บทคัดย่อ ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2.4 คำสำคัญ ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 2.5 บทนำ
- 2.6 เนื้อหา
- 2.7 บทสรุป
- 2.8 เอกสารอ้างอิง
- 3. บทวิจารณ์หนังสือ
 - 3.1 ข้อมูลทางบรรณานุกรม
 - 3.2 ชื่อผู้วิจารณ์
 - 3.3 บทวิจารณ์

เอกสารอ้างอิง ใช้รูปแบบการอ้างอิง (APA Style)

การเขียนเอกสารอ้างอิง

ก. กรณีที่เป็นรายงานวิจัย มีรูปแบบและการเรียงลำดับดังนี้ : ชื่อผู้เขียน (ในกรณีภาษาไทย ใช้ชื่อและนามสกุล และในกรณีภาษาอังกฤษ ใช้นามสกุลและชื่อ). ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ชื่อย่อของวารสาร. เล่มที่พิมพ์ ฉบับที่พิมพ์: เลขหน้าแรกถึงหน้าสุดท้ายของเรื่อง. ในกรณีที่มีผู้เขียนมากกว่า 6 คน ให้ใส่รายชื่อผู้เขียนทั้ง 6 คนแรก แล้วตามด้วยคำว่า “ และคณะ” หรือ “et al”

ตัวอย่าง

อมรรัตน์ จงสวัสดิ์ตั้งสกุล, ลัดดา เหมาะะสุวรรณ. (2002). Evidenced based maillard reeaction : focusing on parenteral nutrition. *วารสารโภชนบำบัด*. 13(1) : 3-11

Vega KJ, Pina I, Krevaky B. (1996). Heart transplantation is associated is with an increase risk for pancreatobiliary diseases. *Ann Intern Med*. 124(11) : 980-3

ข. กรณีที่เป็นหนังสือ มีรูปแบบและการเรียงลำดับ เหมือนเอกสารอ้างอิงที่เป็นรายงานวิจัย (ในข้อ ก.) ยกเว้น ใช้ ชื่อหนังสือ เมืองที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์ แทน ชื่อย่อวารสาร

ตัวอย่าง

วิญญู มิตรานันท์. (2538). *พยาธิกายวิภาค*. กรุงเทพฯ : โอเอสพริ้นติ้งเฮาส์ . 629-78.

Ringsven MK, Bond D.(1996). *Gerontology and leadership skills for nureses*. 2nd ed. Albany (NY) : Delmar Publishers. 100-25.

ค. กรณีที่เป็นรายงานการประชุมและสัมมนา มีรูปแบบการเรียงลำดับ คือ ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อเอกสารรวมเรื่องที่ได้จากรายงานการประชุม. วัน เดือน ปีที่จัด : สถานที่จัด : สำนักพิมพ์ หรือ ผู้จัดพิมพ์. เลขหน้า.

ตัวอย่าง

ณัฐนันท์ สิ้นชัยพานิช, วราภรณ์ จรรยาประเสริฐ, ยุพิน รุ่งเวชวุฒิวินยา, มนต์ชูลี นิตินพ, สาธิต พุทธิพิพัฒน์ขจร. (2542). เกสัชกรพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเอง. รายงานการประชุมวิชาการเกสัชกรรมประจำปี 2542 ของเกสัชกรรมสมาคมแห่งประเทศไทย ; 24-26 มีนาคม 2542. กรุงเทพมหานคร : เกสัชกรรมสมาคมแห่งประเทศไทย. 89-105.

Kimmura J. Shibasaki H, editors. (1996). *Proceeding of 10yh International Congress of EMGand/ Clinical Neurophysiology* ; 15-16 Oct 1995; Kyoto Japan. Amsterdam: Elsevier. 80-90.

ง. กรณีเป็นวิทยานิพนธ์ มีรูปแบบการเรียงลำดับ คือ ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อวิทยานิพนธ์. สถาบันที่พิมพ์ : ชื่อสถาบันการศึกษา

ตัวอย่าง

อัมพร ณรงค์สันติ.(2541). การใช้ยาเจนตั้มยซินวันละครั้งเปรียบเทียบกับวันละสองครั้งในทารกแรกเกิดไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเภสัชศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Kaplan SJ. (1995).*Post-hospital home health care: the elderly's access and utilization* [dissertation]. St. Louis (MO):Washington Univ.

ตัวอย่าง

จ. กรณีที่เป็นบทความในหนังสือพิมพ์ มีรูปแบบและการเรียงลำดับเหมือนเอกสารอ้างอิงที่เป็นรายงานวิจัย (ในข้อ 11.1.1. ก)

ตัวอย่าง

Lee G. (1996). Hospitalization tied to ozone pollution: study estimates 50,000 admissions annually. *The Washington Post* Jun 21.5.

ฉ. กรณีที่เป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มีรูปแบบและการเรียงลำดับ คือ ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์ ชื่อเรื่อง. ชื่อวารสาร (ปี เดือน วันที่อ้างอิงถึง) เล่มที่ (ฉบับที่) : ได้มาจาก ชื่อ website

ตัวอย่าง

Morse SS. (1995). Factors in the emergence of infectious disease. *Emerg Infect Dis* [cited 1996 Jun 5] ; 1(1): Available from:URL// www. Cdc.gov/ncidod/Eid.htm

ใบสมัครสมาชิกวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

โปรดกรอรายละเอียดในใบสมัคร ดังต่อไปนี้

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ชื่อ – นามสกุล

ที่อยู่ บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ถนนแขวง/ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์

โทรสาร E – mail

หน่วยงานสถานที่ทำงาน

ถนนแขวง/ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์โทรสาร

มีประสงค์ให้ออกใบเสร็จในนาม (โปรดระบุ).....

- สมัครเป็นสมาชิกรายปี 6 ฉบับ ค่าสมาชิก 240 บาท
- สมัครเป็นสมาชิกสองปี 12 ฉบับ ค่าสมาชิก 480 บาท

ส่งจ่ายผ่านเลขที่บัญชี 983-9-26661-6 ธนาคารกรุงไทย ชื่อบัญชี มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
(เงินรายได้) สาขาท่าขอนยาง มหาสารคาม
ทั้งนี้ขอให้ส่งหลักฐานการสมัคร(ใบสมัครนี้)และสำเนาการชำระเงินได้ที่ humanmsu@gmail.com
หรือ ส่งเป็นเอกสารทางไปรษณีย์มาที่ งานวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ กองส่งเสริม
การวิจัยและบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัด
มหาสารคาม 44150

